

**YAHYALI'NIN SOSYO- KÜLTÜREL
VE DİNİ YAPISI ÜZERİNE BİR İNCELEME**

SABİT YENİCELİ

**CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmenliğinin Felsefe ve Din Bilimleri
Anabilim Dalı / Dinler Tarihi Bilim Dalı İçin Öngördüğü**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Olarak Hazırlanmıştır**

**TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. Ahmet Gökbel**

**SİVAS
Ocak - 2008**

**YAHYALI'NIN SOSYO- KÜLTÜREL
VE DİNİ YAPISI ÜZERİNE BİR İNCELEME**

SABİT YENİCELİ

**CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmenliğinin Felsefe ve Din Bilimleri
Anabilim Dalı / Dinler Tarihi Bilim Dalı İçin Öngördüğü**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Olarak Hazırlanmıştır**

**TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. Ahmet Gökbel**

**SİVAS
Ocak - 2008**

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Sabit Yeniceli'nin hazırlamış olduğu bu çalışma, jürimiz tarafından Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Dinler Tarihi Bilim Dalında **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Ahmet GÖKBEL

Üye :Yrd. Doç. Dr. Ali Osman Kurt

Üye : Doç. Dr. Metin Bozkuş

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

21/ 01 /2008

Prof. Dr. Zafer Cirhinliođlu

Enstitü Müdürü

KISALTMALAR

A.K.M.	Atatürk Kültür Merkezi
Bkz.	Bakınız
C.	Cilt
C.Ü.İ.F	Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
C.Ü.İ.F.D	Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
Çev.	Çeviren
D.İ.A.	Diyanet İslam Ansiklopedisi
D.İ.E.M.	Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası
E.Ü.	Erciyes Üniversitesi
Dr.	Doktor.
Hız.	Hazreti
İ.A.	İslam Ansiklopedisi
K.B.Y	Kültür Bakanlığı Yayınları
K.H.G.B.Y.	Köylere Hizmet Götürme Birliği Yayını
Km.	Kilometre
m.	Metre
M.E.B.	Milli Eğitim Bakanlığı
M.Ö.	Milattan Önce
M.S.	Milattan Sonra
No.	Numara
s.	Sahife
Sa.	Sayı
Sad.	Sadeleştiren
T.T.K.	Türk Tarih Kurumu
vb.	Ve benzeri
vd.	Ve devamı ve diğerleri
Yay.	Yayınları

ÖZET

Bu tez, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Yüksek Lisans tezi olarak hazırlanmıştır.

Bu çalışma, bir giriş, iki bölüm ve bir sonuçtan oluşmaktadır.

Giriş kısmında araştırmanın amacı, sınırlılıkları ve yöntemi üzerinde durulduktan sonra, Yahyalı'nın tarihî ve coğrafi durumu kaynaklara dayanılarak ortaya konulmaya çalışılmaktadır. Yine bu kısımda Yahyalı ve köylerinin demografik yapısı, köylerle ilgili bilgiler sunulduktan sonra eğitim- öğretim seviyesi ve din eğitimi ile ilgili tespitler verilmiştir.

Birinci bölümde, gözlem ve müşahedeye dayanılarak Yahyalı merkez ve köylerinde yaşayan insanların örf, âdet ve inançları üzerinde durulmaktadır.

İkinci bölümde ise, Yahyalı'nın inanç yapısı ile ilgili olarak merkez ve köylerindeki dinî- tarihî ziyaret yerleri ve manevî şahsiyetler hakkında kaynaklara dayanılarak bilgiler verilmektedir.

Sonuç bölümünde ise, eserin genel bir değerlendirmesi yapılarak bazı dikkat çekici önemli noktaları belirtilmektedir.

ABSTRACT

This thesis is prepared as a Higher Education thesis at the Institute of social science of the University of Republic.

The study is formed as introduction, two chapters and a result chapter.

In the introduction, purpose of the review, restricted lines and the method is explained. After that, the history and geography of Yahyali is tried to explain with the assist of resources in this part, after, giving information on villages, the structure of demography in the villages and in Yahyalı, the level of education system and the education of religious is pointed out.

In the first chapter, based on investigations and observations, the habits and customs of the people in the centre of Yahyalı and its villages is clarified.

In the second chapter, information's are given on the historical-religious places of pilgrimage and the people there and the structure of the belief in villages and in the centre of Yahyalı

In the conclusion chapter, the trace is generally evaluated and some important points are clarified.

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	V
ÖZET.....	VI
ABSTRACT.....	VII
ÖNSÖZ.....	XI

GİRİŞ

A- METODOLOJİK BİLGİLER.....	2
B- YAHYALI'NIN TARİHİ GELİŞİMİ	3
1- TÜRK HÂKİMİYETİ ÖNCESİ.....	3
2-TÜRK HÂKİMİYETİ SONRASI.....	6
a-Selçuklular Dönemi.....	6
b- Beylikler ve Osmanlı Dönemi	8
c-Cumhuriyet Dönemi.....	10
C- YAHYALI'NIN COĞRAFİ YAPISI VE DEMOĞRAFİK DURUMU	12
1-COĞRAFİ YAPI.....	12
2- DEMOĞRAFİK DURUM	14
D- YAHYALI'NIN EKONOMİK YAPISI	17
E- YAHYALI'DA EĞİTİM- ÖĞRETİM VE DİN EĞİTİMİ	20
1- EĞİTİM- ÖĞRETİM DURUMU.....	20
2- DİN EĞİTİMİ	22
F- YAHYALI'NIN KÖYLERİ	23

BİRİNCİ BÖLÜM

ÖRF -ÂDET VE İNANÇLAR

A- HAYATIN ÇEŞİTLİ SAFHALARI İLE İLGİLİ İNANÇLAR.....	52
1- DOĞUM İLE İLGİLİ ÂDETLER	52
a- Doğum Öncesi.....	53
b- Doğuma Hazırlık.....	56
c- Doğum Sonrası Yapılan Uygulamalar	57
2- EVLENME VE DÜĞÜNLE İLGİLİ ÂDETLER	63
a- Evlilik Öncesi Durum ve Kısmet Açma	65
b- Dünürücü Yollama.....	67

c- Sözü Kesilmesinden Düğüne Kadar Yapılanlar.....	69
d- Kına Gecesi ve Düğün	72
e- Gelin Yeni Evine Gelince Yapılan Pratikler.....	78
3-ÖLÜM İLE İLGİLİ İNANÇ VE ÂDETLER.....	80
a- Ölüm Öncesi	80
b- Ölüm Sırasında Yapılan Âdet ve inanışlar	82
c-Defin ve Defin Sonrası.....	84
B- TABİAT OLAYLARI İLE İLGİLİ İNANÇLAR	87
1- AY VE GÜNEŞ TUTULMASI.....	87
2- YILDIRIM DÜŞMESİ VE ŞİMŞEK ÇAKMASI.....	88
3- GÖKKUŞAĞI.....	88
4-YAĞMUR DUASI.....	89
C-AĞAÇ-SU VE ATEŞLE İLGİLİ İNANÇLAR.....	91
1- AĞAÇ	91
2- SU	93
3- ATEŞ.....	94
D- CİN İLE İLGİLİ İNANÇLAR.....	95
E- NAZARLA İLGİLİ İNANÇLAR	97
1- KİMLERE VE NELERE NAZAR DEĞER.....	98
2- KİMLERİN NAZARI DEĞER	99
3-NAZARDAN KORUNMA VE NAZARLIK	99
F- UĞUR VE UĞURSUZLUK İNANCI.....	100
1- UĞURLU SAYILAN ŞEYLER.....	101
2-UĞURSUZ SAYILAN ŞEYLER	101
G- AVCILIKLA İLGİLİ İNANÇ VE ÂDETLER.....	102
1- AVLANMA VE AV HAYVANLARI.....	102
2- AVI AÇMAK İÇİN ALINAN TEDBİRLER.....	104
İKİNCİ BÖLÜM	
DİNÎ- TARİHÎ ZİYARET YERLERİ VE MANEVÎ ŞAHSİYETLER	
A- DİNÎ- TARİHÎ ZİYARET YERLERİ	106
1- AĞCA KOCA PINARI	106

2- AKÇAKAYA TEPESİ	107
3- AKÇA KOCA SULTAN TEKKESİ	107
4- DEDE PINARI	109
5- DEDE SULTAN MEZARI.....	110
6- İÇME ZİYARETİ.....	110
7- HACI HASAN EFENDİ TÜRBESİ	111
8- KANLI ARDIÇ	112
9- KARTAL ÇİMECİ	113
10- SEYİD ALİ TÜRBESİ	113
11- MERYEM ANA	114
12- ŞEHİTLER MEZARLIĞI	115
13- YAHYA EFENDİ MEZARLIĞI.....	117
14- YAHYA GAZİ TÜRBESİ.....	117
15- ZİYARETLİK.....	118
B- MANEVİ ŞAHSİYETLER.....	119
1- Hâce H. Mustafa Efendi	119
2- Sandık Hoca (Ali Sandık).....	120
3- Hacı Ömer Hoca (Özsoy)	120
4- H. Mehmet Sürmeli.....	120
5- H. İzzet Hoca (Bilici).....	121
6- Mustan Hoca (Erdoğan).....	122
7- Yahya Efendi (Uyar).....	122
8- Şeyh H. Mustafa Hulusi (Dinç)	122
9- Mustafa Fazlı Hoca (Karakoç).....	123
10- H. Hasan Dinç	123
11- H. Osman Özkan.....	124
12- H. Hasan Türkmenoğlu (İpek Hoca).....	124
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	126
KAYNAKÇA	132
KAYNAK ŞAHISLAR	136

ÖNSÖZ

Kültür, bir milleti diğer milletlerden ayıran önemli unsurlardan bir tanesidir. Örf, âdet, gelenek ve görenekler ise toplumların manevi zenginliklerini ortaya koyan değerlerdir. Toplumun mihenk taşları olan, geçmişi ve geleceği ile bağ kuran kültür değerleri, toplumun dinamiklerini oluşturur.

Her milletin kendine özgü örf ve âdetleri vardır. Bu değerlerin oluşmasında şüphesiz ki dinin çok büyük bir etkisi vardır. Yani kültür ile din birbirlerini karşılıklı etkilemektedirler. Bir milletin kültürünü o milletin sahip olduğu manevi değerlerden, dinini de kültüründen bağımsız olarak ele almak pek mümkün gözükmemektedir. Çünkü din insan yaşamının bütün alanlarına nüfuz etmektedir. İşte bundan dolayı manevi değerlerine tam manasıyla sahip çıkmayan milletler tarih sahnesinde ya gerilemişlerdir ya da tarih sahnesinden silinmişlerdir.

Geçmişimizin genel bir değerlendirmesini yapabilmek, toplumumuzun kültürel gelişim sürecini sağlıklı bir şekilde ele alabilmek ve geleceğe yönelik planlarımızı doğru yapabilmemiz için gelenek ve göreneklerimize sahip çıkarak bu konulardaki araştırma ve çalışmalara ağırlık vermemiz gerekmektedir.

Çalışma konumuz olan Yahyalı, Danişmentliler ile tarih sahnesine çıkmış, Anadolu Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde, Çukurova ile İç Anadolu platosu arasında bir geçit güzergâhı olmuştur. Birçok kültüre ve ırka ev sahipliği yapmış olan ilçe, günümüzde ise Türk kültürünün manevi zenginliklerinin korunup, yaşatılmaya çalışıldığı bir yurt köşesidir.

Bu çalışmanın amaçlarından birisi, Yahyalı merkez ve köylerinde yaşayan insanların örf, âdet ve inanışlarını yazılı hale getirmek ve bu kültürel mirasın Yahyalılılar için kalıcı olmasını sağlamaktır. Tabi ki bu araştırma ile hedeflerimizden bir tanesi de Yahyalı'da yapılan çalışmalara gücümüzün yettiğince bir katkıda bulunmaktır. Bu amaçla çalışmaya başladığımızda araştırmanın düşündüğümüzden kolay olmadığını sabır, gayret ve titizlik gerektirdiğini gördük. Araştırma esnasında bazı köylere rahat ulaşabildiğimiz halde, bazılarında ulaşımında güçlük çektik. Ama buna rağmen bütün köylere gitmeye çalıştık. Zorlandığımız başka bir konu da bizi kendilerine yabancı gördükleri için örf, âdet ve inanışlarını bizden gizlemeleridir.

Her ne kadar çektiğimiz bu zorluk ve bilgi sağlama sıkıntısı yanında gerek ilçe merkezinde gerekse de köylerde hiç tanımadıkları birisine karşı göstermiş oldukları ilgi, misafirperverlik ve fedakârlık bizim karşılaştığımız bu zorlukları unutturdu diyebiliriz.

Bu çalışmamızda, Yahyalı'nın sosyo - kültürel ve dini yapısı üzerine bir inceleme yaptık. Burasını konu edinmemizin asıl sebebi başta Yahyalılı olmam ve uzun süredir ilçede ikamet ediyor bulunmam, unutulmaya yüz tutmuş kültürel değerlerimizi yazılı hale getirmek ve Yahyalı'da bu güne kadar yapılan ciddi çalışmalara katkıda bulunmaktır.

Araştırma giriş, iki bölüm ve sonuçtan oluşmaktadır. **Giriş kısmında**, araştırma ile ilgili metodolojik bilgiler verildikten sonra Yahyalı'nın tarihi, coğrafi, ekonomik yapısı, demografik durumu ile eğitim-öğretim durumu, din eğitimi işlenecektir. Ayrıca köylerle ilgili kısa bilgiler verilecek.

Birinci bölümde gözlem ve müşahedeye dayanarak Yahyalı merkez ve köylerde yaşayan insanların örf, âdet ve inanışları üzerinde durulacaktır.

İkinci bölümde ise Yahyalı merkez ve köylerinde bulunan tarihi-dini ziyaret yerleri ve manevi şahsiyetler hakkında bilgiler verilecektir.

Sonuç kısmında ise hazırlanan bu çalışma hakkında kısa bir değerlendirme yapılacaktır.

Bu çalışma süresince, karşılaştığım problemlerde, benden maddî ve manevi hiçbir yardımını esirgemeyen, kıymetli zamanlarını ayıran tez danışmanım Prof. Dr. Ahmet GÖKBEL Bey'e ve bu çalışmamda bilgi ve tecrübesinden istifade ettiğim Yrd. Doç. Dr. Ali Osman Kurt Bey'e teşekkür ediyorum.

Sabit YENİCELİ

SİVAS-2008

GİRİŞ

Tarihte ve günümüzde, yaygın anlamda herhangi bir dini benimsemeyen insanlara rastlanmakla birlikte, dini olmayan hiçbir topluma rastlanmaz. Bu gerçek bize, dinin toplumlar ve insanlar için tabii bir ihtiyaç olduğunu gösteriyor. Din, insanlığın yaşadığı sürece var olduğu gibi, bundan sonra da var olmaya devam edecektir.¹

İnanç, toplumun manevi sığınağıdır. Bu sığınak insanların ruhunun müspet ihtiyaçlarının karşılandığı, bütün kötü arzu ve isteklerden arındığı, gerçek manevi koruyucusudur.

Din, bir cemaatin sahip olduğu kutsal kitap, peygamber veya kurum, tanrı kavramını da içinde bulunduran inanç sistemi ve bu sisteme bağlı olarak yaptığı ibadet, yerine getirmeye çalıştığı ahlâkî kurallar bütünüdür. Bu tariften de anlaşılacağı üzere din, insanın hem şahsi, hem de sosyal hayatını etkilemektedir. Dolayısıyla insan inançlarına göre hayatını tanzim etmektedir. Dinin emirlerini tatbik ettiği zaman doğru olanı yaptığını ve karşılığında sevap alacağını düşünmekte, terkettiği zaman günah işleyeceğine inanmaktadır. İnsan pratik olarak herhangi bir dini inancı uygulamasa bile sevap-günah anlayışı onun davranışlarında değer yargısı olarak kendini hissettirmektedir.²

İnsanlığın, zaman içerisinde, mevcut dinî inanışlara ters tutum ve davranışlar içerisine girmesi, Allah'ın yeni bir peygamber, hatta yeni bir kitapla onları uyarmalarına sebep olmuştur. İşte, ilahî din olarak kabul edilen Yahudilikten sonra Hıristiyanlığın, bundan sonra da İslâm'ın ortaya çıkışının hikmeti budur.

İlahî dinlerin hiçbiri eski yerel inançların kalıntılarından kurtulamamışlardır. Dinler tarihi genel olarak incelendiğinde görülüyor ki insanlar, ilahî dini getirip kendilerine öğreten peygamberlerinden zaman bakımından uzaklaştıkça eski dinlerinden kalma bazı inanç, âyin ve âdetleri yeniden canlandırmışlardır. Hatta peygamberin bildirdiği ve öğrettiği Tevhid (tek Allah) inancından uzaklaşarak eski

¹ Ekrem Sarıkcıoğlu, **Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi**, (Fakülte Kitapevi Yay.), Isparta, 2000, s.16.

² Mustafa Erdem, "*Dinler ve Aile*", **Türk Aile Ansiklopedisi**, C.1, (T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu), Ankara, 1991,s.341.

inançlarına yeniden dönen insanların varlığı bilinmektedir. Dinler tarihi, baştan sona peygamberlerin bir takım halk inanışlarıyla mücadeleleriyle doludur.³

Bu çalışmamızda, yüzlerce yıldan beri Türk vatanı olan Yahyalı'nın sosyo-kültürel, ekonomik ve dini yapısını konu edindik.

A- METODOLOJİK BİLGİLER

Araştırmamıza konu olan Yahyalı'nın tarihi, coğrafi, ekonomik yapısı ile demografik durumu anlatıldıktan sonra eğitim- öğretim durumu ve din eğitimi hakkında da kısa bir bilgi verilmeye çalışılacaktır.

Kayseri iline bağlı Yahyalı, bir belde ve merkez belediyeye sahip, toplam on iki mahallesi bulunan bir ilçedir. Ayrıca yirmi sekiz köy ve üç mezrası bulunmaktadır.

İlçeye bağlı bir belde ve köylerin neredeyse tamamına yakınına araştırma sırasında gidilmiştir. Ayrıca ilçe merkezinde ve merkeze bağlı mahallelerde konuyla ilgili araştırmalarda bulunulmuştur.

Yahyalı'nın tarihi, coğrafi yapısı, eğitim-öğretim durumu vb. kurumsal bilgiler ilgili literatürden toplanacak kaynaklarla sınırlıdır.

Araştırmanın temel amacı, Yahyalı yöresindeki sözlü kültürün yazılı hale gelmesini sağlamak, bu kültürü sağlıklı bir şekilde gelecek nesillere aktarmak ve böylece kültürün mevcut olan birleştirici yönünü ortaya çıkarmaktır. Bu belirtilen amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır.

a- Örf, âdet, inanç kavramları ne anlama gelir? Araştırma konusu olan Yahyalı'da hayatın çeşitli safhaları konusunda ne gibi örf, âdet ve inanışlar vardır?

b- Hayatın çeşitli safhalarıyla ilgili ne gibi pratik ve uygulamalar yapılmaktadır?

c- Yahyalı bölgesinde tekke, türbe ve ocak inancı var mıdır? Varsa bu inancın bölgede yaşayan insanlar üzerinde ne gibi tesirleri vardır?

³ Ahmet Gökbel, 'Anadolu'da Yaşayan Halk İnanışlarından Çaput Bağlama ve Nazar', **CÜİFD**, Sa:1, Sivas, 1996, s.173

d- Bölgede yaşayan insanlar arasında su, ateş, ağaç vb. tabiat olayları ile ilgili inanışlar var mıdır? Bu inanışlar varsa kaynakları nelerdir?

e- Bölgede nazar, cin, uğur ve uğursuzla ilgili nasıl bir inanç yapısı vardır ve yapılan uygulamalar nelerdir?

f- Bölgede bulunan ziyaret yerleri, orada yaşayan insanlar arasında neden kutsanır veya ziyaret edilir?

Bu araştırmada temel olarak gözlem ve müşahede metodu kullanılmıştır. Gözlem yapılırken samimi bir sohbet havası içerisinde soru-cevap yöntemiyle bilgiler elde edilmeye çalışılmıştır. Çoğunlukla müşahede edilen, dinlenen ve duyulan bilgiler mümkünse hemen konuşma anında veya konuşma sonrasında not alınmıştır. Bunun yanında ilçe merkez ve köylerde çay ocakları, kahvehaneler, kişilerin kendilerine ait iş yerleri, köy muhtarlarının ve köylerde yaşlı, hatırı sayılır kimselerin evlerine yapılan ziyaretlerle bu insanlardan bilgiler toplanmaya çalışılmıştır.

Yapılan gözlemler sonunda elde edilen bilgiler fişlenerek önemli görülen yerlerin fotoğrafları çekilmiştir.

Bilgiler fişlendikten sonra konu başlıklarına göre dosyalarda toplanmıştır. Daha sonra toplanan bu dokümanların hepsi bir plan ve program dâhilinde, ortak ve farklı yönler ele alınarak bir bütünlük oluşturacak şekilde düzenlenmiştir.

B- YAHYALI'NIN TARİHİ GELİŞİMİ

1- TÜRK HÂKİMİYETİ ÖNCESİ

Yahyalı, Tarihöncesi çağlardan günümüze dek son derece zengin bir kültürel çeşitliliğe sahip olan İç Anadolu'nun Yukarı Kızılırmak bölümünde yer alan Kayseri ilinin en güneyindeki ilçesidir. Kuzeybatıda Yeşilhisar (Kayseri), Kuzeydoğuda Develi (Kayseri), Güneydoğuda Feke (Adana), batıda Dünderli, Çamardı ve Sulucaova (Niğde), ve güneyde Aladağ (Adana) ile sınır komşusu olan ilçe tarihi süreç içerisinde Phrygler, Romalılar, Bizanslılar, Ermeniler gibi birçok kültüre ve ırka ev sahipliği yapmıştır.

Taşeli Yaylası ile Aladağlar arasında uzanan ve Orta Toroslar denilen sıradağların iç kıvrımı üzerinde, yani Çukurova'nın kuzeyinde yer alan Yahyalı,

MÖ.2000–1200 yıllarında Hititler’in, MÖ.1200-700 yılları arasında da Frigler’in sınırları içerisinde bulunmuştur.⁴

2002 yılında itibaren gerçekleştirilen “Adana ve Kayseri Arkeolojik Yüzey Araştırmaları Projesi” Çukurova Üniversitesi adına Arkeoloji Bölümü Bölüm başkanı Yrd. Doç. Dr. Serdar Girginer ve ekibince Yahyalı araştırmaları süresince 1.546 km lik Yahyalı merkez dahil 19 dağ köyü, 9 ova köyü, 1 kasaba ve merkez mahalle araştırılmış olup 41.310 km² lik bir alan taranmıştır.

Bölgede yapılan arkeolojik araştırmalar neticesinde ilçe sınırları içerisinde, günümüzden yaklaşık olarak 6–5 bin yıl önceye tarihlenen Tarihöncesi çağlara ait köy yerleşmeleri tespit edilmiştir.⁵ Orta Toroslar üzerinde, Çukurova ile İç Anadolu platosu arasında önemli bir geçit güzergâhı üzerinde bulunan höyüklerden elde edilen veriler, Yahyalı’nın en eski sakinlerinin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel yapıları hakkında bize önemli bilgiler vermiştir. Höyüklerden elde edilen araç-gereçler, pişmiş çanak-çömlek parçaları, kemik nesnelere, çakmak taşı ve obsidyenden (Volkanik cam) aletler gibi maddi kültür öğeleri, genel görünüş itibariyle; Orta Anadolu ve Çukurova ile bağlantılı geniş bir kuşakta ticaret, pek az tarım, ayrıca önemli ölçüde büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık yapıldığını göstermiştir.

Yahyalı’ya çok yakın yerlerde bulunan Develi ve Fraktin Muhitlerinde 1947 yılından itibaren gerçekleştirilen kazılarda, Eski Bronz kültürüne ait çeşitli eşyalar bulunmuştur. MÖ. 500’lü yıllarda Persler, MÖ. 300’lü yıllarda Büyük İskender’in hakimiyet sahasına dâhil olan Yahyalı ve civarını, MÖ. I. yy’da Roma İmparatorluğu sınırları içinde görüyoruz.⁶

Yrd. Doç. Dr. Serdar Girginer ve ekibinin çalışmalarının sonucunda da yine Yahyalı’nın 28 km güneydoğusunda yer alan Çamlıca (Faraşa)’nın Orta Çağın önemli bir madencilik merkezi olduğu tespit edilmiştir. Doğu Torosların batısında Aladağlar’a paralel bir şekilde uzanan ekonomik nitelikte hidrotermal demir

⁴ Firuzan Kınal, **Eski Anadolu Tarihi**, Ankara, 1962, s.169.

⁵ **Yahyalı Belediyesi**, Yazı İşleri Müdürlüğü.

⁶ Ahmet Gökbel, **İnanç ve Adetleriyle Yahyalı’da Varsak Türkmenleri**, (Yahyalı Kaymakamlığı Köylere Hizmet Götürme Birliği Yay.:3), Ankara, 1997, s.6.

yataklarıyla tanınmış olan Attepe (Mansurlu-Adana) yöresinin güneybatı kesimindedir. Bu bölge aynı zamanda “Zamantı Zn-Zb Kuşağı” olarak da adlandırılmaktadır. Bu bölgenin demir cevheri odaklı madencilik faaliyetleri, Tunç egemenlik dönemlerinde de devam etmiştir.

Kavak ve Dutluk Musluk'ta rastlanan yer altı seramik künkleri(pop) ile kaleler arasındaki su şebekeleri, ayrıca İnbaşı'ndaki Zebil tapınak sütunları, Köşk'teki su teknesi, Kavak ve Göğoluk'ta bulunan Sunaklar (üzerinde kurban kanı toplanan oyuk taş), Kale'de ortaya çıkartılan mermer lahit (1986 yılında Kayseri müzesine taşınmıştır), talan edilmiş olup yüzlerce maşatlık, höyük ve tapınak kalıntıları bölgenin, İlkçağ-Ortaçağ boyunca devamlı uygarlıklara sahne olduğunu göstermektedir.⁷

1950'li yıllarda Yahyalı bölgesini gezen bir Fransız Ermenisi, bölge hakkındaki görüşlerini üzüntü ve özlem içerisinde “Gümüş nalinimi giydiğim Karacaşar (Büyükpınar mevki) ve altın nalinimi giydiğim Akbaş” sözleriyle dile getirildiği belirtilmektedir. Uygarlıkların su kenarlarına kurulduğunu göz önüne alırsak Zamantı havzasının önemini daha iyi kavrarız. Bizans döneminde onlara tabi olan Ermeniler'in yaşadığı Kilikya ve Faraşa bölgelerinin, XI-XIV.yy. arasında (Kilikya Kırallığı zamanında) daha da ehemmiyet kazandığı anlaşılmaktadır.⁸

Müslümanlar 709 yılında Kapadokya sınır bölgesinin önemli kalelerinden biri olan Tyana (Niğde)'yı muhasara ettiler. Karşılarına çıkan Bizans ordusu yetersizdi. Müslümanlar 710-711'de Kilikya'ya yaptıkları akınlarda ise hiçbir mukavemetle karşılaşmadılar, birçok kaleyi zaptettiler.⁹ İmparatorluk, Kapodakya'yı gelecek istilalara karşı korumak için Faraşa'yı bir sınır kalesi olarak tahkim etti. VI. Konstantinos (780–797) alınan güvenlik önlemlerini denetlemek üzere 786'da General Simon'u Faraşa'ya gönderdi. Nikephoros Phokas (963–969) kardeşlerine karşı taht mücadelesini kazanarak askerleri tarafından Kayseri'de imparator ilan edildi. Bu Bizanslı komutan, Kayseri bölgesinin tek hakimiydi.¹⁰

⁷ Sami Köşker, **Türk Kültürü Açısından Yahyalı**, (Yahyalı Kaymakamlığı Köylere Hizmet Götürme Birliği Yay.:2) Ankara, 1997, s.20.

⁸ Köşker,20.

⁹ George Ostrogorsky, **Bizans Devleti Tarihi**, (Türk Tarih Kurumu Yay.), Çev:Fikret Işıltan, Ankara 1986, s.134.

¹⁰ Ostrogorsky, 265.

İmparator II. Basil (976-1025), aralarında siyasi birliğini kuramamış olan Ermenilerin Doğu Anadolu'daki isyan ve ayaklanmalarını bahane ederek üzerlerine yürümüş ve kırk bin Ermeni'yi Orta Anadolu, Sivas ve Kayseri'ye yerleştirmişti.¹¹ Bizans'ın gayesi Ermeniler'i Rumlaştırmaktı. X.yy.da Anadolu siyasi ve etnik değişikliklere sahne oluyordu. XI. yy.da devam eden tehcir faaliyeti sonucu başşehir sis (Kozan) olmak üzere Kilikya'da bir Ermenistan Krallığı kuruldu.¹² 1080-1375 yılları arasında yaşayan bu kiralık, önceleri Bizans ile doğudan gelen Türkler arasında bir tampon görevi yaparken, sonraları tamamen Türk devletleri ve beylikler arasında sıkışıp kalarak onlara vergi vermek suretiyle ayakta kalabilmiştir.

2-TÜRK HÂKİMİYETİ SONRASI

a-Selçuklular Dönemi

Alparslan ölümünden kısa bir süre önce, meşhur Selçuklu emirlerini(her biri için fetih ve istila edeceği belli yerler tayin ederek) Anadolu'ya gönderdi. Bu komutanlardan Danişmend Ahmet Gazi'ye (1071-1105) Tokat, Amasya, Sivas, Kayseri, Zamantı, Develi ve çevresini fethetmesini emretti. Yine bazı Avrupalı tarihçilerle beraber Doğulu tarihçiler, Kayseri ile bütün o yörenin fethinin Danişmend'lilere nasip olduğunu bildirmektedirler.¹³

Oğuz boylarından Develioğulları aşireti Malazgirt zaferinden sonra, bugünkü Develi'ye yerleşmişlerdir. Dev Ali (Devli Bey) türbesinin kitabe tarihi 1094 olup bu da yerleşmenin 1071'den sonra olduğu görüşünü kuvvetlendirmektedir. Yahyalı ve Develi'ye yerleşen her iki aşiretin de (Yahyalıoğulları-Develioğulları) Danişmendli Melik Ahmet Gazi'nin mahiyetinde geldiklerini söyleyebiliriz.¹⁴

Büyük İslam mücahidi Battal Gazi'ye izafe edilen bazı kerametler, ilçeye adını veren Yahya Gazi için de söylenmektedir. Şöyle ki, küffarla mücadele ederken şehit düşen Yahya Gazi, kellesini koltuğuna alarak bir süre daha kılıç sallar, nihayet bugünkü türbesinin bulunduğu yere (Ulu Cami bahçesi) yıkılır.

¹¹ Osman Turan, **Selçuklular Zamanında Türkiye Tarihi**, (Doğan Ofset), İstanbul, 1984, s.18.

¹² Osman Çetin, **Selçuklu Müesseseleri ve Anadolu'da İslamiyetin Yayılışı**, (Boğaziçi Yay.), İstanbul, 1981, s.22.

¹³ Halil Edhem, **Kayseri Şehri**, Sad: Kemal Göde, (Kültür Turizm Bakanlığı Yay.), Ankara, 1982. s.26.

¹⁴ Gökbel, **İnanç ve Âdetleriyle Yahyalı'da...** s.9

Selçuklular döneminde Anadolu'ya gelen ve bu ülkenin Türkleşip İslamlaşmasında emeği geçen Türkmen şeyhlerinin pek çoğu, ölümlerinden sonra "Veli" olarak anılmışlar ve mezarları birer ziyaretgâh haline getirilmiştir. Şehirlerin dışında kalan ve dini bilgileri çok zayıf, anânelere bağlı Türkmenler, Türkmen şeyh ve dervişlerin tesirinde hayat sürmüşlerdir.

Yahyalı'nın halen mevcut üç mahallesinde (Camii kebir, Yenice, Gazibeyli) Cumhuriyet dönemine kadar birer medrese olduğu bilinmektedir. Müslüman Türk devletlerinde dini ve sosyal müesseseler genellikle vakıf arsaları üzerinde kurulurdu. Bu arsaların devri ve satışı, hele amacı dışında veya şahıslar tarafından kullanılması hemen hemen imkânsızdı. O halde Yahyalı'da kurulmuş olan bu medreseler zamanla yıkılıp yeniden yapılsa bile, ilk kuruldukları yerleri muhafaza ettikleri kuvvetle muhtemeldir.¹⁵

Rivayetlere göre Gözbaşı suyu etrafında kurulan Gazibeyli Mahallesine adını veren zat, Benli Gazi (Gazi Bey) olup Yahyalı'nın kurucularındandır. Zaten Yahyalı'nın bir diğer adı da Gazibeyli'dir. Bazı kaynaklarda Gazibenli şeklinde geçmektedir. Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde Yahyalı bölgesinde, Gazi Bey adında bir şahsa rastlanılmamaktadır. Danişmend Ahmet Gazi'nin oğlunun bir diğer adı da Gazi Bey'dir. Ancak bu şahsın o zaman için ücra bir köşe olan Yahyalı bölgesi ile ilgili olma ihtimali oldukça zayıftır. Fakat Yahyalıoğulları aşiretine adına veren Yahya Gazi'ye aynı zamanda Gazi Bey denmesi de muhtemeldir.¹⁶

Yahya Gazi, Seyid Gazi, Benli Gazi gibi büyüklerin önlerinde bölgeyi yurt edinen Türkmenler, Danişmendliler ile birlikte Anadolu'ya gelmelerine rağmen kısa sürede Anadolu Selçuklu devletine sahip olmuşlar, bölge de kendilerine verilmiştir. Çünkü Süleyman Şah ve halefleri eski Türk göçebe hukukuna göre toprakları köylülere dağıtıyor ve devletlerin mülkiyeti altında herkesin tasarrufuna imkân veren bir mir-i toprak rejimi kuruyorlardı.¹⁷

¹⁵ Veli Türkmenoğlu - Sami Köşker, **Her Yönüyle Yahyalı**,(Yahyalı Kaymakamlığı Köylere Hizmet Götürme Birliği Yayını:1), Yahyalı, 1992, s.12

¹⁶ Köşker, 23.

¹⁷ Gökbel, **İnanç ve Âdetleriyle Yahyalı'da...** s.10.

b- Beylikler ve Osmanlı Dönemi

Develi Karahisar (Yeşilhisar), Osmanlı öncesi beylikler içerisinde önce Eratnaoğulları'nın (1343-1381) sonra da Karamanoğulları'nın (1256-1471) eline geçti. 1392'de ilk defa Yıldırım Beyazıt (1389-1402) tarafından Osmanlı Devleti'ne ilhak olunmuş, 1474'de Karaman ülkesinin Fatih Sultan Mehmet tarafından zaptı sırasında bu ilhak kesinleşmiş ve Karaman eyaletine bağlı Kayseri Livâsı'nın bir kazası olmuş, sonraları Kayseri livâsı ile beraber XIX.yy.ın son yarısında Ankara vilayetine bağlanmıştır.¹⁸

Develi Karahisar'daki bir cami kapısında bulunan 1346 tarihli kitabede Eratna'ya "Sultan" unvanının verildiği görülmektedir.¹⁹ Belirtilen dönemde Develi, Yeşilhisar ve Yahyalı Eratnaoğulları'nın olmuş, sonraları da Kadı Burhannedin devleti (1381-1389) Karamanoğulları, Osmanlı Devleti elinde kısa aralıklarla el değiştirmiştir. Niğde 1398 yılına kadar Karamanoğulları'nın elinde kalmıştır. Kayseri ve Develi Karahisar ise henüz Kadı Burhannedin ülkesine dahildi.

1397 kış ortalarında Kadı Burhannedin, ordusunun dağılmasından istifade etmek isteyen ve Karamanoğlu ile işbirliği eden Türkmenlerden bir bölüğün Develi'ye geldiğini öğrenmiştir. Bunun üzerine Kadı Burhannedin askerleri ile Türkmenlerin üzerine harekete geçmiş ve göçebe Türkmenler de af dileyerek bağlılıklarını arz ettikten sonra hükümdar da emniyet düşüncesiyle bunları sürgün ederek Kayseri dolaylarına yerleştirmiştir. Daha sonra istila korkusuyla dağlık bölgeye çekilen Karamanoğlu İbrahim Bey, Kayseri ve Develi havalisini ele geçirmiş ve Sivas'ı da tehdide başlamıştır. 1436-1437 kışında Karaman kuvvetleri, Amasya Beylerbeyi Yörgüç Paşa'yı sıkıştırmışlardır.²⁰ Bundan sonra Niğde, Develi Karahisar ve Develi bölgeleri Karamanoğulları ile Osmanlılar arasında çeşitli müdahalelere sahne olmuş ve zaman zaman bu iki Türk devleti arasında el değiştirmiştir.

Akkoyunlu Hükümdarı Uzun Hasan, 1464'de Dulkadiroğlu Arslan Bey üzerine yürümüş ve onu mağlup ettikten sonra Karamanoğlu İshak Bey'in lehine, kardeşlerinin üzerine gitmek için harekete geçmiştir. Konya, Beyşehir, Aksaray, Kayseri ve Develi'yi alarak İshak Bey'e teslim etmiştir. Karamanoğulları tahtı için

¹⁸ Türkmenoğlu - Köşker,15.

¹⁹ Kemal Göde, **Sultan Alaaddin Eratna**, (Kültür Bakanlığı Yay.), Ankara, 1990, s.45

²⁰ Halil İnalçık, "*Murad II*", İ.A.,C.VIII, s.606

kardeşler arasındaki mücadele şiddetli bir şekilde devam ediyorken, bir ara II. Mehmed tarafından Osmanlı topraklarına katılan bölge, Osmanlı ordusu çekilir çekilmez Karamanoğlu Pir Ahmed tarafından 1469 yılında (Ereğli, Aksaray, Niğde ve Develi) yeniden alınmıştır.²¹

Osmanlı döneminde Yahyalı ve civarının, isyan ve ayaklanmalarda ön planda yer aldığını görüyoruz. XVI.yy. başlarında Anadolu’da önemli bir isyan çıkaran Şah-Kulu, önce Anadolu Beylerbeyi Karagöz Paşa’yı, sonra da Karaman Beylerbeyi Haydar Paşa’yı yendi. Kayseri yöresindeki Çubuk(Cibik) ovasında, Vezir-i Azam Hadım Ali Paşa karşılaştı ve her ikisi de bu savaştan mağlup olarak ayrıldılar. (1511).²² 1584’den önceki Suhte İsyancıları tamamen Batı Anadolu’da meydana gelmiş olmasına rağmen sonraki Celâli Levend hareketleri Orta Anadolu’ya kaymıştır. İsyan merkezleri Konya, Ankara, Kırşehir, Kayseri ve Niğde’dir.²³

Özellikle 1603–1607 yıllarındaki isyan ve soygun hareketlerinden en çok etkilenen bölge Orta Anadolu olmuş, dağlık yapısı ve geçitlerin elverişliliği yüzünden rahatlıkla Çukurova’ya sarkma imkanı dolayısıyla da Yahyalı bölgesinin adeta odak noktası haline gelmiş olduğu anlaşılmaktadır.

1699 yıllarında Rakka’ya iskanları emredilen ancak iskanlarına gitmeyerek Develi Ovası’na yerleşen Güngördü, Delili ve Kırıntılı cemaatlerinden 400 kadar haydut, Niğde, Bor, Ürgüp, Şücaeddin (Ulukışla), Anduğu (Kaymaklı), Kayı ve Ereğli kazaları etrafında gezerek harman vakti ahalinin mallarını yağmalıyorlar, yol kesiyorlar insanları öldürüyorlardı. Eşkiyaların tecavüzlerinin son bulması üzerine Niğde mutasarrıfları, Karaman Ereğlisi, Bor, Yahyalı, Niğde ve Kayı kadılarının arzları üzerine 1702 ocak ayında Maraş Beylerbeyi Rişvanoğlu Halil Bey’e gönderilen bir emirle adı geçen cemaatlerin buldukları yerden kaldırılarak Ayas iskelesinden Kıbrıs’a nakledilip iskanları istenmiştir.²⁴

²¹ M. Tayyip Gökbilgin, “XVI. Asırda Karaman Eyaleti ve Larende(Karaman) Vakıf Müesseseleri”, **Vakıflar Dergisi**, İstanbul, 1968, VIII, s.29.

²² Gökbilgin, **İnanç ve Âdetleriyle Yahyalı’da...**, s.12.

²³ Mustafa Akdağ, **Türk Halkının Dirlik ve Düzenlik Kavgası, Celâli İsyancıları**, Bilgi Yay., Ankara, 1975, s.318.

²⁴ Ahmet Kaldırımçı, **Yahyalı ve Çevresi Halk İnanışlarının Dinler Tarihi Açısından Değerlendirmesi**,(Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü), Kayseri, 1998, s.18.

XVIII.Yüzyılda devlet otoritesinin zayıflamasıyla, artık salyene ve çeşitli vergi toplama işlerine, devleti dışındaki kişilerin de el attığını görüyoruz. Kayseri kazasında Yahyalı Bektaşoğulları'yla Madazlı oğluna çeşitli tarihlerde reayanın salyane işlerine karışmamaları doğrultusundaki uyarılar hiçbir işe yaramamıştır.²⁵ Konya ve Adana taraflarında meskun Danişmendli aşireti, Erciyes yaylasına gelerek bu yöredeki diğer aşiret ve oymakları da şekavete teşvik etmiştir. Bunlardan Yahyalı ve Gösdere'de (Tomarza) bulunan Recepli aşireti 1731 tarihli fermanla Rakka'ya sürgün edilmiştir.²⁶

XVIII.yüzyıldan itibaren XIX.yüzyıl boyunca Adana Kayseri arasında bağlantıyı sağlayan tarihi yolu kontrolleri altında bulunduran Kozanoğulları 1865'de sürgün ve zorunlu iskan yoluyla itaat altına alınmışlardır. Osmanlı'ya meydan okuyacak kadar bölgesel güce sahip olan bu derebeyliğin batı kolu Yahyalı- Kayseri havalisini içine alıyordu.

Kozanoğlu ailesinden olmamakla beraber, güvenilir adamlarından biri olan Solak Ağa Yahyalı ve civarına kozanoğulları adına adeta hükmetmekteydi. Son Kozanoğlu Ahmet Bey, Solak Ağa'nın kızını (Hamza Solak'ın halası) almıştı. Ancak Kütahya sürgününe götürülürken boşadı. Ahmed Bey daha sonra İstanbul ve Trablusgarp'a sürgün edildi. Hatta Trablusgarp'ta genç yaşta ilim tahsil eden Hoca Zühdü Efendi (1860-1945) ile tanışan Ahmed Bey, hocaya son derece saygı duymuş, ardında namaz kılmış ve kendisinin dönemeyeceğini söyleyerek Yahyalı'da bulunan mülklerini Hoca'ya bağışlamıştır.²⁷

c-Cumhuriyet Dönemi

Osmanlı döneminde uzun süre Develi Karahisar'a bağlı bir köy olarak varlığını sürdüren Yahyalı, XIX.yy da zaman zaman Niğde ile Kayseri arasında el değiştiren bir kaza (Kadılık) durumundadır. 1870'de Niğde vilayetine bağlı bir belde iken 1913 yılında Belediyeliğe dönüştürülür. 1927'de Develi ilçesine bağlı bir bucak

²⁵ Yücel Özkaya, **XVIII. Yüzyılda Osmanlı Kurumları ve Osmanlı Toplum Yaşantısı**,(Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayını), Ankara, 1985, s.187.

²⁶ Ahmed Nazif Efendi, **Mir'at-ı Kayseriyye- Kayseri Tarihi**, Haz: M. Palamutoğlu,(İl Kültür Müdürlüğü Yayını), Kayseri, 1987, s.145.

²⁷ Gökbel, **İnanç ve Âdetleriyle Yahyalı'da...**, s.14

merkezi (nahiye) olarak gördüğümüz Yahyalı, 1954 yılında, 6324 sayılı kanun ile ilçe yapılarak Kayseri'ye bağlanmıştır.

Milli Mücadelede Yahyalı'nın konumuna da kısaca değinmek gerekirse; Mondros Mütarekesi (30 Ekim 1918)'den sonra Fransızlar tarafından işgale girişilen Çukurova bölgesinde Mustafa Kemal Paşa'nın emriyle bir Kuva-i Milliye oluşturulmuştu. Komutanlığına Kemal Doğan, komutan yardımcılığına da Osman Tufan'ın getirildiği bu milli kuvvetlerin amacı, işgalci düşmanı bölgeden atmaktı. Ermenilerden de destek alan Fransızlar, yalnız Çukurova'yı işgal etmekle kalmayarak Orta Anadolu bölgesine de sarmak niyetindeydiler. Bu sebeple Kozan'dan sonra ikinci hedef olarak Develi'yi seçmişlerdi. Amaçları doğrultusunda Gezbel yolu ile Zamantı-Yahyalı hattında iki koldan ilerlemeye başladılar.²⁸

6 Kasım 1918 günü Develi'ye gelen Kemal Doğan ve Osman Tufan Beyler, bölge halkını teşkilatlandırmaya girişirler. Buna göre Yahyalı'da atlı veya yaya olarak elli kişilik bir müfreze meydana getirirler. Bu müfreze öncelikle Kozan'ın vaziyeti hakkında bilgi toplayacak, Kozan-Adana yolunu gözetleyecek, Tümökkale mevkiinde bulunan aydınlı aşireti ile bağlantı kurarak düşmanın Kozan-Adana ulaşımına engel olacaktı.²⁹ Tomarza ve Niğde'nin de yardımı sağlanarak seksen atım cephanesi ile birlikte iki toplu dağ bataryası, 8 Mart 1920 günü Develi emrine verildi. Ayrıca Yahyalı'dan 100 kişilik gönüllü bir birlik oluşturuldu.

Çamlıca (Faraşa)'da bulunan Ermeniler'in Jandarmalık ve mihmandarlık yaptıkları Fransızlar, Habib Köprüsü yanına karakol kurmuşlar, daha beriye geçememişlerdir. Bir diğer düşman kolu da, Barazama (Ulupınar) köyü yakınındaki yedi odadan oluşan ve büyük bir kaya içerisinde oyulmuş vaziyette bulunan çok katlı mağaraları karakol olarak kullanmışlardır. Yahyalı'daki milis kuvvetlerinin başında Emin Bey (Develioğlu) bulunmaktadır. Ayrıca Niğde 41.fırkasına bağlı bir tabur, Şükrü Emin komutasında Yahyalı'ya gönderilmiştir. 41. Fırka Komutan Yardımcısı Yarbay Mümtaz Bey'in teşvik ve çalışmasıyla, başta Hacı Kamil Hoca ve Kılavuzoğlu Hasan Hüseyin Ağa olmak üzere bir milis teşkilatı kurulmuştur.

²⁸ Gökbel, **İnanç ve Âdetleriyle Yahyalı'da...**, s.14

²⁹ Recep Dalkır, **Yiğitlik Günleri, Milli Mücadelede Çukurova**, (Atatürk Araştırma Merkezi Yay.), İstanbul, 1976,s. 84.

Dikme, Karaköy, Avlağa, Çamlıca, Ulupınar köyleri halkıyla birlikte Aydınli aşireti ve diğer aşiretlerin de yardımlarını alan Yahyalı halkı, düşmanın büyük bir kısmını imha ettiği gibi Develi'ye ulaşmalarını da engellemiştir.³⁰

C- YAHYALI'NIN COĞRAFİ YAPISI VE DEMOĞRAFİK DURUMU

1-COĞRAFİ YAPI

Yahyalı, İç Anadolu'nun Yukarı Kızılırmak bölümünde yer alan Kayseri ilinin en güneyindeki ilçesidir. 35-36 Doğu meridyenleri, 38-39 Kuzey paralelleri arasında yer alan Yahyalı'nın güney-doğusu Feke (Adana), kuzey-doğusu Develi (Kayseri), batısı Dünderli ile Sulucaova (Niğde), kuzeyi Develi (Kayseri), kuzey-batısı (Yeşilhisar) ve güneyi Aladağ (Adana) ile çevrilidir.³¹

Denizden yüksekliği 1210 m. olan ilçe, Erciyes Dağı'nın güney yönünde kalan Sultan Sazlığı'nı kuşatan düzlüklerin ve Sakız Dağı'nın doğuya bakan yamaçlarında bir vadi içerisinde kurulmuş olup, vadi boyunca uzunluğu 8km.'yi bulan bir mesafeye yayılmıştır. İlçenin yüzölçümü 1225km'dir.³²

İlçe, güneyde Orta Toroslar silsilesine mensup 2140 rakımlı Elmalı, Horoz, güney-doğuda Feke, kuzey-doğuda Develi dağları, batıda Seki dağları ile çevrilidir. İlçe merkezini yakından kuşatan iç halkayı ise doğuda Belen, batıda Göbelli ile Seki dağlarının etekleri, güneyde Çalmardı oluşturur.

Yahyalı'nın iklim yapısına gelince, ilçe de karasal iklim hüküm sürmekle beraber, özellikle güneyindeki rakımı düşük ormanlık bölgede tam olmasa da Akdeniz iklimi hüküm sürer. Merkezde kışlar sert ve soğuk, yazlar ise sıcak ve kurak geçer. Zaman zaman don olayları meydana gelir. Isı ortalaması yazları 29°C. , kışları -2°C'dir. Yıllık ortalama maksimum yağış miktarı 6036 mm³dür. En çok kar kalınlığı yıllık ortalama 33 cm. olup karın yerde kalma süresi 27 gündür. Yahyalı'ya yağış en fazla ilkbaharda düşer, yağmur şeklindeki yağış en fazla miktara nisan ayında ulaşır. İlçe deprem yönünden 3.derecede depreme hassas kuşak içerisinde.³³

³⁰ Köşker, 31.

³¹ Köşker, 14.

³² **Yahyalı Kaymakamlığı, 2006 Brifing Dosyası**, s.1

³³ Türkmenoğlu - Köşker, 1.

Arazinin %70'i dağlık olan ilçe, bitki örtüsü yönünden farklılıklar gösterir. Güneyinde geniş alanlar orman ile kaplı iken kuzeyde step bitki örtüsü hâkimdir. Akdeniz bölgesinin hiçbir yerinde 600-700m. yüksekliği geçmeyen makiler Zamantı ırmağı boyunca 1000-1200m.'ye kadar çıkabilmektedir. Güneyden kuzeye doğru karaçam, göknar, ladin, sedir, ardıç ve meşelikler sıralanır. Karasal iklimin hâkim olduğu kuzeydeki alanlar ise bu iklimin bitki örtüsü olan steplerle kaplıdır.³⁴

İlçenin akarsular ve kaynakları olarak, Gözbaşı mevkiinden ve Derebağ Kasabası Çağlayan Mahallesi'nde Büyükpınar mevkiinden çıkan suların birleşmesiyle oluşan ve güneyden Ağcaşar Barajı'na ve kısmen Sultan Sazlığına dökülen Yahyalı Çayı (Kocaçay) ile yine ilçe sınırlarından geçerek Seyhan nehrine dökülen Zamantı ırmağı mevcuttur.

İlçede birçok göl bulunmasına rağmen bunlar arasında, Toros Aladağlar Milli Parkı'nın Hacer Ormanı ve Kapuzbaşı takım şelaleleriyle birlikte en önemli bölümünü, Aladağlar'ın en yüksek ve en geniş platosunu "Yedi Göller" teşkil eder. Yedigöller, rakımı 3500-3756 m. yüksekliğinde olan bir vadidedir. Karların erimesiyle yüzlerce göl oluşur. Bu göllerden 7 tanesinin suları hiç eksilmez. Bunda dolayı "Yedi Göller" adıyla anılır.³⁵

İlçe, doğal güzellikler ve mesire yerleri bakımından oldukça zengin bir yapıya sahiptir. Bunlardan Kapuzbaşı takım şelaleleri, Kayseri'ye 107 km uzaklıkta ve Yahyalı'nın 76 km güneyindedir. Aladağ zirvesinde bulunan kar ve buzulların erimesiyle beslenen yükseklikleri 30-70m arasında değişen şelalelerin suları Aladağ-Aksu çayının suları ile beraber Zamantı ırmağına dökülür.

Ayrıca ilçeye 10 km uzaklıkta bulunan Derebağ Kasabasında yer alan Derebağ Şelalesi ile, ilçeye bağlı Yeşilköy'e 3 km uzaklıkta yer alan Yeşilköy Şelalesi de önemli mesire yerleri olarak bulunmaktadır.³⁶

Yahyalı yayla bakımından da oldukça zengindir. Gökoluk, Tuzlapınarı, Fadımaoluk, Düşmüş, Suna, Tarhana, Sultanoluğu, Soğulcak, Suçatı, Çamyolu ve Gögnük ilçenin en önemli yaylalarındandır.

³⁴ **Yahyalı Belediyesi, 1995 Tanıtım Dosyası**, s.5.

³⁵ Nuri Özşahin, "*Doğa ve Gezi*", **Yeşil Yahyalı**, Mayıs 1995, s.6.

³⁶ **Kayseri Turizm Envanteri**, Kayseri İl Turizm Müdürlüğü, 1999.

2- DEMOĞRAFİK DURUM

Toplumlar çok eski zamanlardan beri nüfusları hakkında bilgi toplamaya büyük önem vermişlerdir. Bugün de, dünyamızın değişik ülkelerinde nüfusla ilgili bilgiler farklı yöntemler ve sistemler uygulanarak toplanmaktadır. Bunların başlıcaları; nüfus sayımları, nüfus kayıtları ve örnekleme metotlarıyla yapılan demografik araştırmalardır. Hangi sistem ve yöntem uygulanırsa uygulansın bu çalışmaların amacı; nüfusun sosyal, demografik ve ekonomik yapısının ortaya konulması, ayrıca zaman içinde gösterdiği değişikliklerin tespit edilmesidir.³⁷

Ülkemizde de nüfusun sayı ve niteliklerini tespit amacıyla Cumhuriyetin ilanından günümüze kadar ilki 1927, ikincisi 1935 yılında olmak üzere ve bu tarihten sonra da her beş yılda bir toplam 15 kez genel nüfus sayımı yapılmıştır.

1935 yılından itibaren yapılan periyodik sayımlarda ilçenin nüfusu sürekli olarak artmıştır. Bazı dönemlerde ise (1945-1970) nüfusun artış hızı azalmıştır.

Özellikle 1970 genel nüfus sayımından sonra yoğun olarak kırsal kesim ve köylerden günümüze dek nüfusun artmadığı hatta azaldığı gözlemlenmektedir. Bunların sebepleri arasında başta ilçenin coğrafi konumu olmak üzere, iş imkânlarının yeteri kadar olmaması, eğitim ve öğretim gibi nedenler gösterilebilir. Gençler ise iş imkânlarını değerlendirmek üzere başta Kayseri olmak üzere, İstanbul, Ankara gibi üretimin ve iş imkânlarının çok olduğu büyük şehirlere gitmektedirler.

Yahyalı, ilçe olduktan sonra yapılan 1965 nüfus sayımına göre, ilçenin toplam nüfusu 26.943 olup, bu nüfusun 10.283'ü ilçe merkezinde, 16.660'da köylerde yaşamaktadır.³⁸

1970 yılında yapılan nüfus sayımına göre ilçenin toplam nüfusu 29.650 olup, bu nüfusun 11.546'sı ilçe merkezinde, 18.104'ü ise köylerde yaşamaktadır.³⁹

1980 yılında yapılan nüfus sayımına göre ilçenin toplam nüfusu 37.578 olup, bu nüfusun 15.763'ü ilçe merkezinde, 21.815'i ise köylerde yaşamaktadır.⁴⁰

1990 yılında yapılan nüfus sayımına göre ilçenin toplam nüfusu 44.027 olup, bu nüfusun 20.401'i ilçe merkezinde, 23.626'sı ise köylerde yaşamaktadır.⁴¹

³⁷ **Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü Yay.** (D.İ.E.M) Ankara, Nisan, 1993, s. 3.

³⁸ **24 Ekim 1965 Genel Nüfus Sayımı**, (D.İ.E.M.), Ankara, 1968, s. 350.

³⁹ **25 Ekim 1970 Genel Nüfus Sayımı**, (D.İ.E.M.), Ankara, 1973, s. 357.

⁴⁰ **12 Ekim 1980 Genel Nüfus Sayımı**, (D.İ.E.M.), Ankara, 1981, s. 365.

1997 yılında yapılan nüfus sayımına göre ilçenin toplam nüfusu 41.072 olup, bu nüfusun 21.052'si ilçe merkezinde, 20.020'si ise köylerde yaşamaktadır.⁴²

2000 yılında yapılan nüfus sayımına göre ilçenin toplam nüfusu 43.203 olup, bu nüfusun 22.665'i köylerde, 20. 538'i köylerde yaşamaktadır.⁴³

İlçenin bir merkez ve bir belde belediyesi olmak üzere iki belediyesi mevcuttur. Ayrıca ilçeye bağlı 28 köy ve Büyükçakır köyüne bağlı Değirmenocağı, Çubukharmanı köyüne bağlı Köykenarı, ve Yeşilköy köyüne bağlı Çağlalık olmak üzere 3 adet mezrası bulunmaktadır.

İlçe halkının neredeyse tamamı Türkçe konuşur. Bununla birlikte kısmen Burhaniye köyünde Çerkezce ve Taşhan, Dikme ve Sazak köylerinde ise Kürtçe konuşulduğu görülmektedir.

Aşağıdaki tabloda da görüleceği üzere Çavdaruşağı köyü 1997 yılına kadar Çamlıca köyüne bağlı bir mezra iken bu tarihten itibaren köy statüsüne kavuşmuştur. Ayrıca 1970 yılına kadar bir köy olan Elmabağı(Kesteliç) ve Dereköy 1971 yılından itibaren birleştirilmiş ve Derebağ Kasabası kurulmuştur.

Bu bilgilerden sonra 1935 tarihinden itibaren 2000 yılı genel nüfus sayımına kadar nüfus değişikliklerini bir tablo halinde verelim.

⁴¹ Köşker, 18.

⁴² **1997 Genel Nüfus Tespiti**, T.C. Başbakanlık İstatistik Enstitüsü, Ankara, 1999, s.60.

⁴³ **22 Ekim 2000 Genel Nüfus Sayımı**, (D.İ.E.M.), Ankara, 2002, s. 70.

YAHYALI İLÇESİ ve KÖYLERİNİN 1935–2000 YILLARI ARASINDAKİ NÜFUS DEĞİŞİKLİKLERİ											
İlçe ve Köyleri / Yıllar	1935	1945	1950	1965	1970	1975	1980	1985	1990	1997	2000
Yahyalı Merkez	5.372	6.109	6.346	10.283	11.546	13.738	15.763	17.875	20.401	21.052	22.665
Ağcaşar Köyü		311	291	522	586	630	731	675	409	295	230
Avlağı (Avlağa ,Torun) Köyü				232	264	315	405	416	456	438	335
Balcıcakırı Köyü				297	298	383	471	531	543	628	604
Burhaniye Köyü				285	347	274	308	245	234	274	196
Büyükçakır Köyü				464	566	648	756	910	1.003	1.028	1.107
Çamlıca (Faraşa)Köyü		275	304	493	545	587	645	715	722	431	412
Çavdaruşağı Köyü										185	189
Çubukharmanı (Horozpınarı) Köyü				388	434	501	646	668	717	665	616
Çubuklu (Karamandazı) Köyü		594	669	1.149	1.348	1.413	1.659	1.455	1.401	1.400	1.333
Delialıuşağı (Tellalıuşağı) Köyü				555	618	734	818	972	1.055	943	911
Denizovası Köyü					140	109	72	96	54	83	17
Derebağ Kasabası (Dereköy)		986	1.056	1.563	1.712	3.128	3.373	3.959	4.182	3.063	3.259
Dikme Köyü		173	274	333	425	500	628	685	669	446	393
Elmabağı (Kesdeliç)Köyü			562	890	902						
İlyash Köyü		205	245	533	709	678	747	806	845	665	721
Kapuzbaşı Köyü				202	250	286	340	366	363	398	454
Karaköy Köyü		422	499	755	907	1.008	1.041	1.108	1.245	1.167	1.765
Kirazlı (kalnkise) Köyü		784	876	1.335	1.459	1.724	1.926	1.896	1.876	1.653	1.433
Kocahacılı Köyü		367	504	983	1.011	982	1.070	1.210	1.188	917	1.020
Koççu Köyü		229	279	544	594	560	554	581	560	543	537
Kuzuluk (Buzuluk) Köyü				445	432	425	423	410	391	243	173
Mustafabeyli Köylü		663	435	585	672	642	753	794	722	613	789
Sazak Köyü		242	244	396	307	279	309	283	224	164	215
Serinköy (Senirköy) Köyü								475	691	457	622
Süleymanfakılı Köyü		323	414	601	549	557	524	464	398	298	241
Taşhan Köyü		1.145	1.298	1.333	995	914	1.022	1.064	1.030	823	757
Ulupınar (Barazama)Köyü				511	590	684	789	881	896	608	741
Yerköy Köyü		339	417	674	791	864	949	932	879	804	754
Yeşilköy (Aşağı mahalle) Köyü				340	372	432	497	544	600	568	483
Yuları (Buları) Köyü		126		252	281	299	359	352	273	220	231
Bucak ve Köyler Toplamı		7.184	8.367	16.660	18.104	19.556	21.815	23.493	23.646	20.020	20.538
Yahyalı İlçesi Toplamı	5.372	13.293	14.713	26.943	29.650	33.294	37.578	41.368	44.047	41.072	43.203

D- YAHYALI'NİN EKONOMİK YAPISI

İlçenin coğrafi konum itibariyle dağlar ve ovalardan oluşması, ekonominin de bu yönde gelişmesini sağlamıştır. İlçede özellikle XVIII-XIX. yy'dan önce daha çok yaylacılık kültürü ağır bastığından o dönemlere ait eserlere pek rastlanılmamaktadır. Özellikle XX.yy ile birlikte yerleşik hayatın ürünleri olan halı, kilim, keçe ve hayvancılıkla ilgili eserler ortaya çıkmaya başlamıştır. 1945 yılında Yahyalı'ya gelen dönemin Tarım Bakanı Prof. Dr. Şevket Raşit Hatipoğlu, ova kısmının alüvyonlu toprağını görünce buraların iyi birer meyve bahçesi olabileceğini söylemiş ve bu yönde çalışmalar başlatmıştır.⁴⁴

İlçe ekonomisinin temeli tarım ve hayvancılığa dayanır. Ayrıca meyvecilik, madencilik ve buna bağlı nakliyecilik başlıca ekonomik faaliyetleri teşkil etmektedir. İlçe merkezinin ve ova köylerinden Yerköy, Mustafabeyli, Kocahacılı, Kopçu, İlyaslı, Yuları, Çubuklu ve Senirköy köylerinin ana geçim kaynağını tarla ziraatı, meyvecilik ve diğer ticari ve endüstri bitkileri tarımı teşkil etmektedir. İlçenin güneyinde yer alan köyler ise yerleşim olarak dağlık ve engebeli araziyi kullanmaktadırlar. Bu bölgelerde, eğimden dolayı tarım arazisinin az olması ve orman alanlarının fazla olması nedeniyle hayat standardı düşüktür. Bu bölgedeki köyler genel anlamda geçimlerini küçük sayılabilecek ekime elverişli alanlardan buğday, nohut, arpa gibi tahıl ürünleri elde ederek ve hayvancılık yaparak geçimlerini sağlarlar.

İlçenin tarıma elverişli arazi miktarı 273.140 dekar olup, bu arazinin 233.440 dekarı tarla ziraatında, 27.990 dekarı meyvecilikte, 11.710 dekarı bağcılıkta kullanılmaktadır. Toplam tarım arazilerinin 70.000 dekarında sulu tarım, 203.140 dekarında ise kuru tarım yapılmaktadır.⁴⁵ İlçenin geçim kaynaklarında birinci sırasını tarım ürünleri oluşturmaktadır. İlçede meyve ve sebze üretimi oldukça fazladır. Meyvecilik denilince hemen ilk akla gelen elma ziraatıdır. 27.990 dekarlık sahayı işgal eden meyvecilik alanının 27.450 dekarında elma tarımı yapılmaktadır. Yahyalı'da yetiştirilen elmanın lezzet ve kalitesi Türkiye'de ilk sıralarda yer almaktadır. Ekim ayında hasatı yapılan elmalar, üreticilerinin kendi depolarının yanı

⁴⁴ Kaldırımçı, 10.

⁴⁵ **Yahyalı İlçe Tarım Müdürlüğü, Aralık 2006 Brifing Dosyası**,s.1-6.

sıra ilçede mevcut olan 4 adet soğuk hava deposunda stok ve muhafaza edilmektedir. Yıllık meyve rekoltesi kiraz, vişne, şeftali, üzüm ve diğer meyveleri ile birlikte 100 bin tona ulaşan ilçede, bir meyve suyu fabrikasının bulunmaması ve pazarlamada ortaya çıkan sorunlar nedeniyle bu ürünlerini tam olarak değerlendirememektedir. Bu eksiklik halkın emeklerinin de ziyan olmasına neden olmaktadır. Ayrıca elma üretiminde, özellikle pazarlamada karşılaşılan sorunların giderilebilmesi için 2005 yılında ilçede Elma Üreticileri Birliği kurulmuştur. Birliğin elma sınıflandırma ve ambalajlama tesisi kurulması yönündeki çalışmaları devam etmektedir.⁴⁶

İlçe merkezi sınırları içerisinde bulunan önemli tarım alanlarından 20.000 dekar tarım arazisi potansiyeline sahip Göğnük mevkiinde, Taşhan köyü arazilerinin 10.000 dekarlık bir bölümünde ve Dikme köyü arazilerinin 1.500 dekarlık sulanabilecek taban arazi niteliğinde olan bölümünde kuru tarım yapılmaktadır. Bu araziler Zamantı Irmağından ve yer altı suları ile sulanabilecek konumdadır. Bu sayede kuru tarım yapılan bu yerlerde ürün çeşitliliği artacak ve çiftçiler sadece hububat ve nohut tarımı yerine mısır, yem bitkileri, şeker pancarı, ay çiçeği, çeşitli meyve ve sebze türleri yetiştirmeleri sağlanarak birim alandan daha fazla ürün alıp gelir seviyelerini yükseltmeleri sağlanabilecektir. Göğnük mevki, Taşhan ve Dikme köyü arazilerinin, gerekli yatırımların yapılarak sulu tarıma kazandırılması bölge üreticilerinin gelir seviyelerinin yükseltilmesi, ilçe ekonomisi açısından büyük önem arz etmektedir.

İlçe ekonomisine katkı sağlayan bir diğer gelir kaynağı da, madencilik ve buna bağlı olarak gelişen nakliyeciliktir. İlçe doğal zenginlik bakımında Türkiye'nin nadir rastlanan yerlerden birini oluşturmaktadır. Başta demir cevheri olmak üzere altın karışımı kurşun, gümüş karışımı çinko ile krom bakımından zengin ocaklara sahiptir. Mevcut yıllık üretim 2-2.5 milyon ton civarında olup, demir madeni üretimi önemli bir yer tutmakla birlikte çinko ve krom madeni işletmeciliği de yapılmaktadır. İlçede görünür rezerv olarak 20 milyon ton demir, 2 milyon ton çinko ve çinko karışımı kurşun rezervinin yanı sıra zengin krom yataklarının da bulunduğu bilinmekle birlikte krom yataklarının rezerv miktarı henüz tespit edilememiştir. Maden taşıma sezonu haziran ve temmuz aylarında başlamakta, kasım ayı sonuna

⁴⁶ **Yahyalı Kaymakamlığı, 2006 Brifing Dosyası, s.8.**

kadar devam etmektedir. Taşımacılık sektörü de madencilığe bağlı olarak gelişmiştir. İlçede 600 adet ağır yük taşıyan kamyon aracı mevcut olup, maden nakliyesinde kullanılmakta, yaklaşık 3 bin kişi direkt olarak bu sektörden geçimlerini sağlamaktadırlar. Ayrıca ilçede Ticaret Siciline kayıtlı 25 şirket ve 13 şahıs madencilik alanında faaliyet göstermektedir. Maden ocaklarında 500 civarında işçi istihdam edilmektedir.

Osmanlı döneminde bilhassa kandil, eli belinde, mihrap vs. motifleri ile orijinalitesini koruyan Yahyalı kilimi, XX. yy ortalarından itibaren yerini halıya terk etmiştir. Yahyalı halısı ülkede üretilen halıların en ünlülerinden birisidir. Halılar Türkiye'nin her yerinde özellikle Avrupa'da tanınmakta ve pazar bulmaktadır. Halıcılık ilçe ekonomisinde en önemli unsurlardan birisi olmasına rağmen, ekonomik krizlerin sürekli devam etmesi, ham madde ve işçilik maliyetlerinin artması, makine halılarının çoğalması ve el halılarından ucuz olması üretimde hızlı bir düşüşe neden olmuştur. Bu nedenle ilçede hemen her evde en az bir tane var olan halı tezgahı sayısı %75 oranında azalmış ve Yahyalı halısının turizme ve ihracata yönelmesi de sağlanamamıştır. Bu konunun çözümü olarak da, Yahyalı halısını modernize edecek, tanıttacak, standartlaştıracak ve yeni modeller üretecek bir meslek yüksek okulunun Yahyalı'da açılması çalışmaları devam etmektedir.⁴⁷

İlçe, tabiat zenginlikleri bakımından da Türkiye'nin nadir rastlanan bölgelerinden birini oluşturmaktadır. Tabiat güzellikleri, birçok şelalenin yanı sıra Kapuzbaşı takım şelaleleri, Aladağlar Milli Parkı, Sultan sazlığı- Kuş cenneti, Zamantı kanyonu ile Kapadokya bölgesinden sonra doğa turizmine açılmayı bekleyen ülkemizin ender bölgelerinden biridir. Süresi bir haftayı bulan, Yedi Göller, Hacer Ormanları ve Aladağlar doğa turları özel sektörler tarafından düzenlenmekte ve bu turların sonu genelde Kapuzbaşı Şelalelerinde son bulmaktadır. Kapuzbaşı takım şelalelerinin Yahyalı'ya uzaklığı 62 km'dir. Yolun 35 km asfalt olup, geriye kalan kısmı stabilize edilmiştir. Yol, onarım ve genişletme çalışmaları büyük oranda tamamlanmış ve 2007 yaz döneminde geriye kalan bölüm asfaltlanacaktır. İlçe, turizm açısından zengin bir potansiyele sahip olmasına rağmen, ulaşım ve konaklama

⁴⁷ Türkmenoğlu - Köşker, 150.

olanaklarının miktar ve nitelik açısından son derece yetersiz olmasından dolayı, bu yönde bir gelişme sağlanamamıştır.⁴⁸

Yahyalı, ülke ekonomisine büyük katkıları olan bir yer olmasına rağmen yatırımlar konusundaki paydan nasibini hiç almamıştır. Üretime yönelik hiçbir yatırımın olmaması ilçe genelinde gün geçtikçe işsizlik oranının yükselmesine neden olmaktadır. Zamantı ırmağında Ağcaşar barajına, Gıcık tüneli vasıtası ile su desteği sağlanması, Yahyalı-Develi-Yeşilhisar ovalarındaki verimin çok fazla artmasına, Sultan Sazlığının ise kurtulmasına vesile olacaktır. Ayrıca ilçede açılması mümkün olan, halıcılık, madencilik veya tarımla ilgili Erciyes Üniversitesine bağlı bir meslek yüksek okulunun açılması hem ilçe ekonomisine katkı sağlayacak hem de ilçedeki yetişkinlere yüksek tahsil yapma imkânı sağlayacaktır.

E- YAHYALI'DA EĞİTİM- ÖĞRETİM VE DİN EĞİTİMİ

1- EĞİTİM- ÖĞRETİM DURUMU

Kayseri'de eğitim öğretim etkinliklerinin tarihi oldukça eskiye dayanır. Anadolu Selçukluları döneminde medreseler, ildeki ilk örgün eğitim kurumlarını oluşturur. Bu eğitim kurumlarının işlevi Osmanlı Dönemi'nde de sürmüştür. Kayseri'de, temel eğitim kurumu olan ilkokullar, Osmanlı Dönemi'nde mahallelerde "sıbyan mektepleri" olarak açılmıştır. İlde ilkokulların gelişimi ve kırsal bölgelere yaygınlaştırılması Cumhuriyet Dönemi'nde olmuştur. 1923'te Kayseri'de 81 ilkokul, bir ortaokul ve bir de lise vardı. İlde ilk mesleki ve teknik okullar 1940'ların başında açılmıştır. Bu tür okulların erken açılmasında, Kayseri'nin öncelikle bir ticaret merkezi oluşu önemli bir etkidir. Kayseri'de ortaöğretim kurumlarının açılışı 1970'lerde hızlanmıştır.⁴⁹

Yahyalı'da ilk açılan örgün eğitim kurumu, bugünkü Cumhuriyet meydanında 1924 yılında eğitim- öğretime başlamıştır. 1934 yılında Atatürk İlkokulu'nun faaliyetine geçmesine kadar eğitime devam etmiştir. Yahyalı ortaokulu ise, 1956 yılında tek katlı bir bina olarak yapılmış, 1968'li yıllarda ikinci kat

⁴⁸ Yahyalı İlçe Belediye Başkanlığı, 2006 Brifing Dosyası, s.1

⁴⁹ Yurt Ansiklopedisi, "Kayseri", Anadolu Yayıncılık, İstanbul, 1982-83, C.VII, s. 4741, 4742.

eklenerek 1978 yılına kadar bu binada eğitime devam etmiştir. Daha sonraları sekiz yıllık eğitimle birlikte bu bina şu an da, Yahyagazi İlköğretim Okulu olarak eğitim-öğretime devam etmektedir.⁵⁰

2006–2007 eğitim-öğretim yılı itibariyle ilçe merkezinde 10, köylerde ve kasabalarda ise 32 ilköğretim okulu bulunmaktadır. Merkez ilköğretim okullarında 3624, köy ilköğretim okullarında ise 3153 olmak üzere toplam 6787 öğrenci okumakta ve bu okullarda 264 öğretmen görev yapmaktadır. Ayrıca ilçede Orta Öğretim Genel Müdürlüğüne bağlı, ilçe merkezinde 1973 yılında açılan, Yahyagazi Lisesi ve Mustafabeyli Köyünde yer alan Necati Kurmel Pansiyonlu Lisesi olmak üzere 2 genel lise, öğretmen yetiştirme genel müdürlüğüne bağlı Mustafa Koyuncu Anadolu Öğretmen Lisesi, erkek teknik genel müdürlüğüne bağlı Hasan Hüseyin Arıkan Çok Programlı Lisesi ve Endüstri Meslek Lisesi, 1 Din Öğretimi Genel Müdürlüğüne bağlı İmam Hatip ve Anadolu İmam Hatip Lisesi olmak üzere toplam 5 lise bulunmaktadır.⁵¹

İlçe nüfusu 30.000'den az olduğu için 1. Eğitim bölgesidir. Ayrıca ilçede erkek ve kız öğrenciler için 2 tane YİBO bulunmaktadır. Bu ilköğretim okullarında dağ ve ova köylerinin ikinci kademe tüm öğrencileri kalmaktadır. Bu nedenle 2001-2002 yılında itibaren İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından taşımalı eğitimden vazgeçilmiştir. Yurt ve pansiyonlar ihtiyaca cevap verdiği gibi Yeşilhisar ve diğer ilçelerden de öğrenciler bu okullarda barınmaktadır.

Örgün eğitim yanında veya dışında düzenlenen her türlü eğitim faaliyeti yaygın eğitim içinde değerlendirilir. Yahyalı'da yaygın eğitim faaliyetleri Halk Eğitim Merkezi ve Merkezi Eğitim Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir. İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü binasında bulunan Halk Eğitim Merkezinde, idari bürolar, dershaneler, sergi salonu, bilgisayar sınıfı vs. bulunmaktadır. Halk eğitim merkezinde 2005- 2006 yılında düzenlenen kurslar şunlardır.

- Bilgisayar operatör-işletmenliği
- Okuma-Yazma(1. Kademe)
- Anadolu ve Fen Lisesine Hazırlık

⁵⁰ Köşker, 214.

⁵¹ **Yahyalı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, Ekim 2006 Brifing Dosyası, s.3.**

- Bursluluk ve Yatılı Sınavına Hazırlık
- Kalorifer Ateşçiliği
- Güreş Kursu
- İngilizce Kursu
- Avcılık Kursu
- Matematik Kursu
- Arıcılık Kursu
- Bağlama Öğretimi Kursu
- Arapça Kursu
- Meyvecilik Kursu
- Enstrüman Öğretimi Kursu (Ney)⁵²

2- DİN EĞİTİMİ

Din eğitimi denince, din adına yapılan ferdi ya da kurumsal her türlü eğitici-öğretici faaliyet akla gelir. İlçe merkezinde, temel dini bilgiler ile din kültürünün gelecek nesillere aktarılması iki şekilde olmaktadır. Bunlardan birincisi, sözlü kaynaklardır. Din görevlileri tarafından yapılan her türlü tebliğ, vaaz ve irşad faaliyetleri bu gruba girer.

İlçe müftülüğünden aldığımız bilgiye göre; toplumu maddi ve manevi yönden zaafa uğratarak toplum düzenini bozan içki, kumar, uyuşturucu ve gayr-i ahlaki davranışlar ile her türlü kötü alışkanlıklardan uzaklaştırmak için aydınlatıcı ve yol gösterici mahiyette camilerde hutbe, vaaz ve irşat hizmetleri düzenli olarak yapılmaktadır. Ayrıca camilere ek olarak haftanın üç günü, irşat ekipleri hastane ve ceza evi gibi yerlerde, gerekli izinleri alarak buralarda aydınlatıcı mahiyette çalışmalar yürütmektedirler. Bunlar dışında “*Kutlu Doğum Haftası*” etkinlikleri çerçevesinde ilçe merkezinde konferanslar düzenlenmektedir.

İlçe merkezinde toplam cami sayısı 29 olup, görevli sayısı 23’ü imam-hatip, 10’u müezzin-kayyım olmak üzere 33’tür. Kasaba ve köylerde toplam cami sayısı 46 olup, görevli sayısı 38’i imam-hatip, 2’si müezzin-kayyım olmak üzere 40’tır.⁵³

⁵² Yahyah İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, Ekim 2006 Brifing Dosyası, s.4.

⁵³ Yahyah İlçe Müftülüğü, Eylül 2006, Brifing Dosyası, s.1.

Din eğitimi esnasında, sözlü ve yazılı kültürün birlikte verildiği yerlerden birisi de Kur'an Kurslarıdır. İlçe müftülüğüne bağlı merkezde 4, kasaba ve köylerde ise 9 Kur'an Kursu faaliyet göstermektedir. Bu kurslarda 2'si kadrolu, 5'i sözleşmeli, 26'sı fahri olmak üzere toplam 33 öğretici faaliyet göstermektedir. Ayrıca yaz döneminde bütün köylerde dâhil tüm camilerde yaz Kur'an Kursu açılmaktadır. Açılan bu kurslarda 2005–2006 yılı itibariyle, 735'i kız, 698'i erkek öğrenci olmak üzere toplam 1433 kişi kurs görmektedir.

Temel dini bilgiler ile din kültürünün gelecek nesillere aktarılmasında önemli rol oynayan ikinci kaynak, yazılı kaynaklardır. Yazılı kaynaklar arasında Kuran-ı Kerim ve yüce açıklamaları, Hadis Ansiklopedileri, Siyer ve İslam Tarihi ile ilgili eserler, Tefsirler, İlmihaller vb. yazılı kaynaklar olarak gösterilebilir.

F- YAHYALI'NIN KÖYLERİ

1. Ağcaşar Köyü

Yahyalı-Develi karayolu üzerinde, Ağcaşar barajı kıyısında kurulu köyün hane sayısı 50, nüfusu 230'dur.⁵⁴ Baraj gölü sahasında kalan asıl köy 1986'da boşaltılarak şimdiki yerine taşınmıştır.

Yaklaşık 500yıllık bir tarihe sahip olan Ağcaşar'ın ilk sakinleri Rum ve Ermeniler'di. Bölgedeki eski mezarlıklar ve diğer tarihi kalıntılar ile Kurtuluş Savaşı sırasında köyü terk eden Rum ve Ermeni ailelerin anlattıkları, köyün tarihi geçmişinin uzun bir süreyi gösterdiğini doğrulamaktadır. Osmanlı döneminde Hacıoğlu adlı bir şahıs Kayseri'den ailesi ile birlikte gelerek çınarın dibindeki suyun başına yerleşir. Hacıoğlu ölünce ailenin başına, dört oğlundan en büyüğü olan Ağca geçer. Şehir anlamına gelen "şar" kelimesi Ağca ismine eklenerek köyün adı Ağcaşar konur.⁵⁵

Bir zamanlar Aydınlı ve Karakoyunlu aşiretlerinin de yaşadığı köyde göçebe hayatını sürdüren hiçbir aile yoktur. Bu aşiretler, Cumhuriyet yıllarında Kuzuluk ve Musahacılı köylerine göçmüşlerdir. Mevcut sülaleler; Alatepe, Yeşilyaprak,

⁵⁴ İsmail Topuz, Ağcaşar Köyü, 1954 Doğumlu, Lise Mezunu.

⁵⁵ Köşker, 64.

Küçüktepe, Karakaya, Apaydın, Çerçi, Ay, Çıkılı, Yıldız, Çulhaoğlu soyadlarıyla anılırlar.

Köyün geçimi tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. Köyde elektrik, telefon, içme su şebekesi mevcut olup, yolun büyük bir çoğunluğu asfalttır. Köyün camisi ibadete açık olup, kadrolu bir imamı vardır.⁵⁶

2. Avlağa Köyü

İlçenin güneydoğusunda 32 km. mesafede Zamantı ırmağı kıyısında şirin bir dağ köyüdür. 2000 genel nüfus sayımına göre nüfusu 335⁵⁷, hane sayısı 75'tir. Engebeli fakat hububat ekimine elverişli bir arazisi vardır. Genelde küçükbaş hayvancılıkla geçimlerini temin ederler.

1930 yılında Torun Osman Ağa ve on bir adamı tarafından Karaköylü Emir Ağa'dan satın alınan köy arazisinin, Ayvalı mevkiine ilk yerleşme gerçekleşmiştir. 1935 yılında ise, köyün bugünkü olduğu yere gelmiş ve ağillara bitişik taştan örme evler kurulmuştur. Önceleri Delialiuşağı köyünün bir mezrası durumunda iken 1960 yılında ayrılarak muhtarlığa dönüştürülmüştür. Köyün eski adı Torun'dur. Bu ad, oraya ilk yerleşen Osman Ağa'nın sülale adına binaen konulmuştur. Köye Avlağa denmesinin sebebi de, köy kurulmadan önce burada ağılların bulunmasıdır.⁵⁸ Köyde yaşayan sülaleleri, Ahmetkâlar, Köseler, Torunlar, Osmankâlar, Gögdöller, Aydınogulları ve İbişagalar şeklinde sıralayabiliriz.

Köy ekonomik sebeplerden dolayı sürekli göç vermektedir. Köyde 1968 yılına kadar eğitim-öğretim köy odalarında yapılmıştır. 1968 yılında ilk defa okul açılmış olup, şuan da 2 öğretmen ve 45 öğrencisi ile eğitim-öğretime devam edilmektedir. Köyde elektrik, telefon ve su problemi yoktur. Köyün yolu asfalttır. Köyün camisi ibadete açık olup kadrolu bir imamı vardır.⁵⁹ Tarihi Zebil mağarası bu köy sınırları içerisinde.

⁵⁶ Ahmet Sezgin, Ağcaşar Köyü, 1968 Doğumlu, Lise Mezun, Köy İmamı.

⁵⁷ **22 Ekim 2000, Genel Nüfus Sayımı**, (D.İ.E.M), Ankara, s.70.

⁵⁸ Ali Karaaslan, Avlağa Köyü, 1940 Doğumlu, Okur-Yazar.

⁵⁹ Reşat Gökçek, Avlağa Köyü, 1951 Doğumlu, Orta Okul Mezun, Köy Muhtarı.

3.Balcıçakırı Köyü

Yahyalı'ya 63 km. mesafede olan Balcıçakırı köyü, yaklaşık 130 hane olup 604⁶⁰ nüfusa sahiptir. 250–300 yıllık tarihi bir geçmişi olan bu köyün kurucuları Büyükçakır köyünden buraya gelip yerleşmişlerdir.⁶¹

Balcıçakırı, Yahyalı'da bulunan 8 Varsak köyünden bir tanesidir. Cevdet Türkay, Varsak cemaatlerinin konar-göçer Türkmen olduğunu nakletmektedir. Yine bunların haricinde birçok tarihçi eserlerinde Varsak'ların, Ramazanoğulları'nı oluşturan Üçok koluna mensup yedi Türkmen aşiretinden birisi olduğunda hemfikirdir. Varsak Türkmenleri'ne mensup bu insanların, bu bölgeye XVII. yüzyılın sonlarından itibaren Kozanoğulları Beyliği sahneye hemen çıktıktan sonra gelip yerleştikleri anlaşılmaktadır.⁶²

Yeşilköy ve Burhaniye köyleri arasında sarp, dağlık ve ormanlık bir araziye sahip olan köy, Zamantı ırmağının kıyısına düşer. Köyün ilk yerleşim yeri olarak adlandırılan Şehitler Mezarlığı, köyün güneyinde yer almaktadır.⁶³

Balcıçakırı ismi, köyün güneybatısında bulunan ve hakkında çeşitli efsaneler anlatılan “Ballık” veya “Balkayası”ından gelmektedir. Köy zikredilen bu kayanın etrafına kurulduğu için bu kayadan esinlenerek “Balcı” ismi, köy halkını Büyükçakır'dan gelenler oluşturduğu için de “Çakır” ismi alınmış ve “Balcıçakırı” denmiştir.⁶⁴

Köyün tarıma elverişli arazisi oldukça kısıtlıdır. Arazilerin sarp, kayalık ve ormanlarla kaplı olması bu bölgede kıl keçisini ön plana çıkarmıştır. Köyün yolu stabilize olup, elektrik, telefon ve içme suyu köy sakinlerinin ihtiyaçlarına cevap verebilmektedir. Köyde şuan 8 yıllık bir ilköğretim okulu yeni faaliyete geçmiş olup, 6 tane öğretmeni ve 120 öğrencisi ile birlikte eğitim-öğretime devam etmektedir.⁶⁵

⁶⁰ 22 Ekim 2000 Genel Nüfus Sayımı, (D.İ.E.M.), Ankara, s.70

⁶¹ Ali Öner, Balcıçakırı Köyü, 1949 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

⁶² Ahmet Gökbel, “Kayseri ve Yöresinde Varsak Türkmenleri”, **III. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyum Bildirileri**, (Kayseri ve Yöresi Tarih Araştırmaları Merkezi Yay:4) Kayseri, 2000, s.173,174,176.

⁶³ Ali Bacaksız, Balcıçakırı Köyü, 1953 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

⁶⁴ Mehmet Sapmaz, Balcıçakırı Köyü, 1933 Doğumlu, Okur-Yazar Değil.

⁶⁵ Duran Erdil, Balcıçakırı Köyü, 1943 Doğumlu, Okur-Yazar Değil.

Köye ilk cami 1963 yılında yapılmış olup, bunun yerine 1999 yılında yeni bir cami açılmıştır. Hemen yanında lojman ve kuran kursu inşaatı devam etmektedir.⁶⁶

4.Burhaniye Köyü

1853–1856 Osmanlı-Rus (Kırım) Savaşı sonunda Çerkez Muhacirlerin bir kısmı Kayseri-Adana hudut bölgesine yerleştirilmişlerdir. Asıl nüfus artışı ikinci göçle sağlanmıştır.⁶⁷

Tarihimize Doksan üç Harbi adıyla geçen 1877–1878 Osmanlı-Rus savaşından sonra, göçmen olarak Kafkasya'dan gelen Çerkezler'in bir bölümü, 1307 (M. 1884) senesinde Adana'nın Mercimek köyü ve Mersin'in muhtelif yerlerinde dört yıl süreyle iskân edilirler. Ancak aşırı sıcak ve sıtma hastalığı yüzünden başka bir yere nakledilme istekleri uygun görülür ve Kafkasya dağlarını andıran Toroslar'da yurt aramaya koyulurlar. Erciyes'in güneyindeki ova devlet tarafından uygun görüldüğü halde kabul etmezler, bugünkü bölgeyi seçerler. İnderesi denen bölgeye 150 hane olarak yerleşirler. Adını da çok sevdikleri bir Osmanlı komutanından dolayı Burhaniye koyarlar.⁶⁸

1887'de kurulan köy, aynı Kafkasya'da olduğu gibi aşağı (ademi) ve yukarı olmak üzere iki mahalleden oluşur. 50 hane 196 nüfuslu köyden başta Adana, Kayseri ve Develi'ye çok göç olmuştur. Eskiden Yahyalı'nın en kalabalık köylerinden birisi iken, arazinin yetersizliği ve ekonomik sebeplerden dolayı nüfusu gittikçe azalmaktadır.

Adana- Kayseri il sınırında bulunan ve Adana'nın Feke ilçesine bağlı iken 1954 yılında Yahyalı'ya geçen Burhaniye köyü halkının tamamı Çerkez'dir. Çerkezler'in Kabartay koluna mensup olan köy şu sülalelerden meydana gelmiştir; Tammiler, Kangullar, Meryemler, Behanlar, Şaplaklar, Meleyler, Ademiler, Teterler, Nogaylar.⁶⁹

1968 yılında aşağı mahalleye yapılan ilkokul 1982'de müstakil müdürlüğe dönüştürülmüştür. Şuan da yukarı mahalledeki okul faaliyette olup 10 öğrencisi ve 1

⁶⁶ Mustafa Öner, Balcıçakırı Köyü, 1966 Doğumlu, İlkokul Mezunu

⁶⁷ Köşker, 57.

⁶⁸ İbadullah Akburak, Burhaniye Köyü, 1953 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

⁶⁹ Reçep Dinçer, Burhaniye Köyü, 1957 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Köy Muhtarı.

öğretmeniyle eğitim-öğretime devam etmektedir. Köye 1985 yılında elektrik ve su, daha sonraki yıllarda da telefon gelmiştir. Köyün yolu stabilize olup, köyde alt yapı yetersizliği vardır. Köyde her iki mahallede de cami olmasına rağmen, sadece bir tanesinin camisi ibadete açık ve kadrolu imamı mevcuttur.⁷⁰

5.Büyükçakır Köyü

Yahyalı'ya Delialıuşağı, Yeşilköy ve Zamantı suyu üzerinden 75 km. ; Çamlıca, Ulupınar(Barazama) ve Kapuzbaşı yolundan 80 km. uzaklıktadır. Yahyalı'nın güneyinde, Torosların doğusunda yer alan köy, Kapuzbaşı Şelalesine uzaklığı 2 km. olup doğusuna düşer.

Köyün eski adı Divrikçakır'dır. Yakınındaki Divrik Dağı'ndan dolayı bu adı almıştır. Balcıçakır, Çubukharmanı, Yeşilköy, Kapuzbaşı, ve Değirmenocağı ile Çavdarlı mezarlarının temelini bu köyden göçen insanlar oluşturmaktadır. Köyün ismini nerden aldığı hakkında net bir görüş yoktur. Ancak köylüler tarafından bu köyün, XVII. yüzyılın ikinci yarısından sonra kurulmaya başlandığı ve bölgedeki Varsak köyleri arasında en eski köy olduğu söylenmektedir.⁷¹

Toroslar'ın doğusu kaliteli çam ormanlarıyla kaplıdır. Şirin bir orman köyü olan Büyükçakır'ın şuan ki hane sayısı 200 ve yaklaşık 1500 nüfusla Varsak köyleri arasında en kalabalık olanıdır. Köy, Göllüklü, Beğli, Çönenni, Karalıuşağı ve Çakırlı kabilelerinden oluşmaktadır.⁷²

Büyükçakır köyüne bağlı Değirmenocağı adında bir de mezra vardır. Daha önceleri Sina adıyla anılan bu mezranın kuruluşu, 100-120 senenin üzerine çıkmaz. Daha sonraları ise oraya bir değirmen kurulması sebebiyle Değirmenocağı şeklinde anılmıştır. Yahyalı'ya 65 km, Büyükçakır'a 10 km olan mezranın hane sayısı 15 olup, nüfusu 60 civarındadır.⁷³

Köy halkı, 1960 yılına gelinceye kadar geçimlerini orman ürünleri, hayvancılık ve avcılıktan sağlarken, bundan sonraki yıllarda bağcılık, halıcılık ve maden işleriyle geçimlerini sağlamışlardır. Şuan da ise gerek çevre iller ve gerek de

⁷⁰ Bayram Akbulut, Burhaniye Köyü, 1960 Doğumlu, İmam-Hatip Lisesi Mezunu, Köy İmamı.

⁷¹ Gökbel, **İnanç ve Âdetleriyle Yahyalı'da...**, s.77.

⁷² Ömer Şahin, Büyükçakır Köyü, 1960 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Köy Muhtarı.

⁷³ Yusuf Şimşek, Büyükçakır Köyü, 1932 Doğumlu, Okur-Yazar.

yurt dışında inşaat işiyle uğraşan pek çok kişi vardır. Ayrıca Zamantı ırmağı ve Kapuzbaşı şelaleleri sayesinde köye yerli ve yabancı çok sayıda turist gelmektedir. Köyün içme suyu, elektrik ve telefon problemi yoktur.⁷⁴

Büyükçakır köyünde eğitim-öğretim, 1958 yılında ilkokul düzeyinde başlamıştır. Daha sonraları, 1970 yılında bir ilkokul yaptırılmıştır. 2004 yılında köye bir ilköğretim okulu açılmıştır.6., 7.ve 8. sınıflar ilçe merkezindeki pansiyonlu ilköğretim okuluna devam etmektedirler. Köyün camisi ibadete açık olup kadrolu bir imamı vardır.⁷⁵

6. Çamlıca (Faraşa) Köyü

1970’li yıllarda Çamlıca adını alan, Zamantı kıyısındaki bu orman içi köy 82 hane olup, yaklaşık 500 nüfus barındırmaktadır. 1934 yılında yapılan mübadeleden önce, köyün nüfusunun tamamına yakını 350 haneden oluşan Rum halkıydı.⁷⁶

1945 yılında camiye çevrilen kilisesi, hala ayakta duran kalesi, Meryem Ana Tapınağı ve yakınındaki Zebil Mağarası ile Rum dönemi hatıralarını yaşatan tarihi Faraşa, Kilikya Ermeni Krallığı döneminin önemli bir maden ve sanayi kentidir.⁷⁷

Köylülerin anlattıklarına göre Rumlar döneminde, köyün orta kısmında 17 tane demirci dükkanı, 5 tane de bakkal varmış. 1920 dönemine kadar adı geçen Rum köyü(Faraşa), o dönemde demircilik alanında civar Varsak köylerinin pazarı durumundadır. Bu köyün, civar köylerin balta, keser, tahta, çekiç, orak gibi daha birçok ihtiyaçlarını karşılayacak seviyede sanayiye sahip olduğu belirtilmektedir.⁷⁸

1934 yılında yapılan mübadele ile buradaki Rumlar Selanik’e, oradaki bir kısım Türk aileleri de getirilerek Faraşa’ya yerleştirilmiştir. Rumlar’ın Faraşa’dan gitmesinden sonra, oradan getirilen Türk ailelerinin yanına çevre köylerden de Varsak Türkmenleri gelip yerleşmişlerdir. Şuan da köyün yarısına yakını Varsaklar

⁷⁴ Mehmet Karaardıç, Büyükçakır Köyü, 1955 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

⁷⁵ Hasan Sertdemir, 1933 Doğumlu, Büyükçakır Köyü, Okur-Yazar Değil; Abidin Şimşek, Büyükçakır Köyü 1969 Doğumlu, Üniversite Mezunu, Köy İmamı.

⁷⁶ Hasan Şirin, Çamlıca Köyü, 1930 doğumlu, İlkokul Mezunu.

⁷⁷ Köşker, 55.

⁷⁸ Salih Erdemir, Çamlıca Köyü, 1964 Doğumlu, Ortaokul Mezunu; Osman Koyuncu, Çamlıca Köyü, 1951 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

oluşturmaktadır. Bu yüzden âdet, gelenek ve görenekleriyle bir Varsak köyü görünümünü vermektedir.⁷⁹

Maşatlık denilen eski Rum Mezarlığı, üzerinden yol geçtiği için bugün neredeyse kaybolmuş durumdadır. Köydeki Uyuz Pınarı'nın suyu hem bir ziyaret yeri, hem de uyuz hastaları için tedavi kaynağıdır. Köyün kuzeyinde yer alan harabe haldeki Meryem Ana Tapınağına ve 1940–1950 yılları arası camiye çevrilen ve kalenin taşlarıyla yapılmış vaziyette bulunan kiliseye, buradan göçen Rumlar, kabileler halinde her yıl ziyarete gelmektedirler. 2005–2006 yıllarında birer kez olmak üzere Fener Rum Patriği ve onunla beraber bir kabile köye ziyarete gelmiş. Meryem Ana Tapınağı ve şuan da camiye çevrili vaziyette bulunan kiliseyi gezmişler, kabilede bulunan papazlar ayin yapmışlardır. Ayrıca kiliseyi yaptıran Hacı Mina adındaki kişi onların inancına göre çok muhterem bir zattır. Köye gelen kabileler bu kişinin eskiden kilisenin karşısında bulunan ev yerini ziyaret ediyorlar; kutsal sayılan bu yerden, taş ve toprak alıp götürüyorlar ve burada ayin yaptıktan sonra kendilerinin hacı olduklarını söyledikleri köylüler tarafından belirtilmektedir.⁸⁰

Halkın yaklaşık %80'i tarım ve hayvancılıkla uğraşır. Arazinin büyük bir çoğunluğu sarp, engebeli ve dağlık olduğu için yaylacılık yaygındır. Köye yaklaşık 12 km. uzaklıkta bulunan ve yapımı 1994–1998 yılları arasında tamamlanan Çamlıca Hidroelektrik Santralinin, başta Çamlıca köyü olmak üzere çevre köylere de katkısı oldukça çoktur.

Yahyalı'ya 30 km. mesafede bulunan köyün yolu stabilize olup, köyün elektrik, telefon ve su problemi olmamakla birlikte köyün altyapısı henüz tamamlanmamıştır.

Köyde sekiz yıllık ilköğretim okulu bulunmaktadır. 3 öğretmen ve 65 öğrencisiyle eğitim- öğretime devam etmektedir. Köyün ibadete açık bir camisi olup, kadrolu imamı mevcuttur. Köyün yerli halkını Şabanoğulları ve Torunoğulları adında iki büyük sülale oluşturur. Daha sonraları ise; Balcıçakırı, ÇubukHarmanı ve

⁷⁹ Ahmet Gökbel, **Anadolu Varsaklarında İnanç ve Adetler**, (Atatürk Yüksek Kurumu, Atatürk Kültür Merkezi Yay., sayı:158), Ankara, 1998, s.67.

⁸⁰ Tahsin Kaymak, Çamlıca Köyü, 1970 Doğumlu, İlkokul Mezunu; Ramazan Geyik, Çamlıca Köyü, 1971 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

Büyükçakır köylerinden gelen Abadoğulları, Serezliler, Dinçerler, Hacı Süleymanoğulları, ve Karaköroğulları sülaleleri köye yerleşmişlerdir.⁸¹

7.Çavdaruşağı Köyü

1997 yılına kadar Çamlıca köyüne bağlı bir mezra olan Çavdaruşağı köyü, bu tarihten itibaren köy hüviyetine kavuşmuştur.

İlçeye 43 km uzaklıkta olan köy, son yapılan nüfus sayımına göre 189 nüfusa sahip ve köyde yaklaşık 66 hane bulunmaktadır. Küçük ve şirin bir köy olan Çavdaruşağı'nda iki adet krom zenginleştirme tesisi mevcuttur. Bu tesislerin yanı sıra bir üçüncü tesis şu an kurulma aşamasındadır. Kurulan bu tesisler nüfusu artmayan ve sürekli azalan köye bir hayat kaynağı olmuştur. Köyün ekonomik ve sosyal yapısının gelişmesinde bu tesislerin büyük bir rolü vardır.⁸²

Yolu asfalt olan köyün elektrik, içme suyu ve telefon problemi yoktur. Tek derslikli bir okulu olan köyün camisi ibadete açık olup kadrolu imamı vardır.

8.Çubukharmanı Köyü

Büyükçakır köyü ile Divrik Dağı'nın doğusunda, Zamantı ırmağı'nın yaklaşık 1000 m. yüksekte kıyısında bulunan Çubukharmanı köyü, ilçeye 80 km. mesafede olup Adana ile sınırdır. 2000 genel nüfus sayımına göre 130 hanesi olan köyün nüfusu 616' dır.⁸³ Köy, Haytalar, Musalar, Çiviler, İlyaslı ve Hekimler adlı kabilelerden oluşmaktadır. Ayrıca köyün güneydoğusuna düşen, 8 km. uzaklıkta **Köykenarı** isminde bir mezarı vardır. Bu mezarın hane sayısı 20 olup, nüfusu 150 civarındadır.

Köy, bundan yaklaşık 200 yıl önce Büyükçakır köyünden ayrılan bir grup insan tarafından kurulmuştur. İki köy arasından geçen Zamantı ırmağı aynı zamanda sınırı oluşturmaktadır. Köye Çubukharmanı ismi 1960 yılında verilmiştir. 1960 öncesi köyün ismi Horozpınarı'dır. 1945 yılından önce bu köyün yerleşim alanı yaklaşık 1 km. aşağıda ve Zamantı ırmağına daha yakındı. Eski köy iki mahalleden

⁸¹Ziya Şirin, Çamlıca Köyü, 1961 Doğumlu, Lise Mezunu, Köy Muhtarı.

⁸² Kazım Kılavuz, Çavdaruşağı Köyü, 1953 Doğumlu, İlkokul Mezunu; Halil Kurt, Çavdaruşağı Köyü, 1940 Doğumlu, Okur-Yazar.

⁸³ 22 Ekim 2000, Genel Nüfus Sayımı (D.İ.E.M), Ankara, s.70.

oluşmaktaydı. Köyün ırmağa doğru alçalan ve aşağı mahalle denen kısmında bulunan pınara, henüz köy yerleşmeden önce beyaz bir horoz gelir ve sabahları öterdi. Yaklaşıldığında gözden kaybolan bu horozu bazı dini sıfatlar yakıştırıldığı gibi, çeşitli efsaneler de bahsedilmektedir. Bu nedenlerden dolayı bu pınara “Horozpınarı” denmiştir.⁸⁴

Köykenarı adlı mezrasının tarihi daha eskilere uzanmaktadır. Adana'nın Karsantı(Aladağ) ilçesine bağlı Mengeç, Küp ve Karatepe köylerinden gelen Varsaklar tarafından mağaralarda başlayan ilk yerleşmeler zamanla, taşlardan gelişigüzel örülen evlerde devam ettirilmiştir. Mağaralar günümüzde ahır ve samanlık olarak kullanılmaktadır.⁸⁵

Köyün yolu stabilize olup, kış aylarında ulaşım sıkıntıları yaşanmaktadır. Köyün arazisi dağlık ve engebelidir. Köy halkının anlattıklarına göre 6 Eylül 2000 yılında meydana gelen sel felaketi sonucunda yörede çok mal kaybı olmuştur. Ekilebilir arazi oldukça kısıtlıdır. Halkın geçim kaynağı hayvancılıktır. Ayrıca 1990'dan itibaren yörede arıcılık devlet destekli olarak yürütülmektedir. 1985'li yıllarda elektrik ve telefon hizmeti, 1997 yılında ise içme suyu yetersiz olmakla birlikte hizmete geçmiştir.⁸⁶

Eğitim ve öğretim yeterince önem kazanmamıştır. İlçeye uzak oluşu ulaşım güçlüğü gibi sıkıntılar yüzünden üniversitede öğrenim görenlerin sayısı oldukça azdır. 1976–1977 yılında faaliyete geçen okul, 4öğretmen ve 89 öğrencisiyle eğitim-öğretime devam etmektedir.⁸⁷ Köyün ibadete açık bir camisi olup, kadrolu imamı vardır.

9. Çubuklu Köyü

İlçenin büyük köylerinden olan Çubuklu, ilçeye 16 km. uzaklıkta olup 350 hane, yaklaşık 1700 nüfusa sahiptir. 1960 yılına kadar eski adı Karamandazı olan köy Dere, Elkayıplı, ve Sarıcalı mahallelerinden meydana gelmektedir.

⁸⁴ Musa Kahraman, Çubukharmanı Köyü, 1948 Doğumlu, İlkokul Mezunlu, Köy Muhtarı.

⁸⁵ Duran Uğurlu, Çubukharmanı Köyü, 1953 Doğumlu, Okur-Yazar Değil.

⁸⁶ Osman Akduman, Çubukharmanı Köyü, 1932 Doğumlu, Okur-Yazar Değil. ; Veysel Akduman, Çubukharmanı Köyü, 1979 Doğumlu, Üniversite Mezunlu.

⁸⁷ **Yahyalı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, Ekim 2006 Brifing Dosyası, s.3.**

Karamandazı adının Karamanoğulları ile ilgili olduğunu düşünen köylüler, köyün tarihi hakkında net bir bilgiye sahip olmamakla birlikte, köyün ilk yerleşim Elkaıplı denen yerdir. Köyün çok eski bir mazisi vardır. Kale, han harabeleri, gavur damı, kilise sütunları, ve adak yeri olarak Akkoca, buranı eski yerleşim yerlerinden olduğunu göstermektedir.⁸⁸ Topraktepe adlı höyük yanında bulunan tarihi kuyunun suyu, uzun zamandan beri çekilmiştir.

Köye 16 hane olarak gelen ve yerleşen ilk sülaleler; Apiliğa, Çakırlar, Nizamlar ve Aliçavuşlar'dır. Halen yaşayan sülaleler ise; Apıllar, Nizamlar, Yaykalar, Karabulutlar, Osmanağalar, Çiftçiler, Topalaliler, Aliçavuşlar, Tezcanlar, Okkalılar, Memişağalar, Bulduklar, Muharremler, Göğüşaliler, Hocalar, Çakırlar, Muratlar, Aşıklar, Dadallar, Köselere, Maşlaklar, Göcükler, Akağalar, Sofular, Şatırlar'dır.⁸⁹

Çevre ova köylere göre tarım arazileri hayli geniştir. Tarım, modern makineli araçlarla yapılmaktadır. Tarım arazilerinin %80'e yakını sulanabilir arazidir. Buğday, arpa, fiğ, nohut, pancar, mısır, ayçiçeği, üretimi yapılan başlıca tarım ürünleridir. Ayrıca büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık yapılmaktadır. Köyde tarımsal kalkınma kooperatifi vardır.

Köyde, çevre köylere de hizmet veren bir sağlık evi mevcut olup, kadrolu bir ebisi vardır. Köyün yolu asfalt olmakla birlikte, altyapısı da tamamlanmıştır. 1998 'de 12 derslikli bir ilköğretim okulu yörede açılmıştır. Şuan 13 öğretmen ve 250 'ye yakın öğrencisiyle eğitim ve öğretime devam etmektedir. Köyde, din eğitimine büyük önem verilmiş ve 1985 yılında bir Kuran kursu açılmış, 2 bayan öğreticisiyle şuan da hizmet vermektedir. Ayrıca bu köyde, yeni cami ve merkez cami olmak üzere iki ibadethane mevcuttur. Her iki cami de ibadete açık olup, kadrolu imamı vardır.⁹⁰

⁸⁸ Köşker, 68.

⁸⁹ Mehmet Duman, Çubuklu Köyü, 1947 Doğumlu, Üniversite Mezunu.

⁹⁰ **Yahyalı İlçe Müftülüğü, 2006 Brifing Dosyası, s.1**

10. Delialiuşığı Köyü (Eskiköy)

Yahyalı'ya 35 km uzaklıkta, ilçenin güneydoğusunda ve Toroslar'ın doğu eteğinde yer alan Delialiuşığı köyü, yaklaşık 211 hane olup 1344 nüfusu vardır. Diğer dağ köylerine göre merkezi niteliği bulunan köye 1963 yılında bir jandarma karakolu kurulmuştur. 1960 yılında çevre köylerden Avlağa ve Yeşilköy, bu köyden ayrılmışlardır. Ayrıca köyde bulunan sağlık ocağı da çevre köylere hizmet vermektedir.⁹¹

1954 yılına kadar Feke(Adana)'ye bağlı olan köy, bu tarihten itibaren Yahyalı'ya bağlanmıştır. Köyün kuruluşu hakkında üç asırlık bir tarih gösterilmektedir. Mersin'in Anamur ilçesinden geldikleri söylenen Deli Ali, Hacı ve Ömer adlı üç kardeş buraya gelmişler. Bunlardan Deli Ali'nin burada kaldığı, Ömer'in Develi ilçesi Sarıca köyüne, Hacı'nın ise Niğde ili Bademderesi kasabasına gittikleri söylenmektedir. Deli Ali'den adını alan köye sonradan göç eden Varsaklar var ise de köyün aslını Deli Ali'nin oğulları meydana getirmektedir.⁹²

Köyün eskiden beri devam eden köklü sülaleleri bugün soyadları ile anılmaktadır. Bunlar; Açıkgözler, Akçakayalar, Akbabalar, Adıgüzeller, Ceyhanlar ve Erdoğdular'dır.

Delialiuşığı köyünde 1959 yılından itibaren ilköğretim düzeyinde eğitim ve öğretime başlanmıştır. Bu köyde de 1967 yılına kadar, binasız olarak değişik yerlerde idare edilmiştir. Şuan da köyde bir ilköğretim okulu olup, 265 öğrenci ve 10 öğretmenle eğitim hizmetleri sürdürülmektedir. Delialiuşığı köyünün elektrik, içme suyu ve telefon problemi yoktur. Bunun yanı sıra köyün altyapı problemi de çözülmüştür. Köyün ibadete açık bir camisi olup kadrolu bir imamı vardır. Köyün geçim kaynağı tarım ve hayvancılıktır.⁹³

⁹¹ Cumali Sarı, Delialiuşığı Köyü, 1960 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Köy Muhtarı.

⁹² Ali Açıkgöz, Delialiuşığı Köyü, 1932 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

⁹³ Enbiya Açıkgöz, Delialiuşığı Köyü, 1966 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

11. Denizovası Köyü

İlçeye 18 km uzaklıkta bulunan, tamamı 20 hane olan köyün nüfusu 17'dir. Kışları ancak bu nüfusun yarısı köyde kalır. Elektrik, içme suyu ve telefon köyün ihtiyaçlarına cevap vermektedir.⁹⁴

Etrafı biraz yüksek olan köyün bulunduğu kapalı vadi, kar sularının erimesiyle birkaç ay suların altında kaldığından, Denizovası adı verilmiştir. Taşhan köyüne bağlı bir mezra iken 1954'te köye dönüştürülerek Yahyalı'ya bağlanmıştır. Köy ve arazisinin tek tapulu olup bir Ermeni'ye ait olduğu, 1988'deki kadaströ çalışmaları sonucu ortaya çıkmıştır. Milli Mücadele döneminde bölgeyi terkeden diğer azınlıklarla beraber bu Ermeni de araziyi Yusufogulları'ndan Hatem Ağa'ya satarak gitmiştir. Arazisinde çok sayıda maden yatağı bulunan Denizovası köyünde, taştan oyma iki mağara vardır. Tarihi kilise ise köylüler tarafından yıkılarak taşları ev ve ahır yapımında kullanılmıştır.⁹⁵

Denizovası köyü, en fazla göç veren köylerimizden bir tanesidir. Göçler, Yahyalı ve Develi başta olmak üzere Kayseri, Ankara ve İstanbul'a olmaktadır. Kışları, Derebağ Kasabası ve Taşhan köyünden gelen aileler burada yaşamaktadırlar. Köyde bir okul bulunmasına rağmen öğrenci yetersizliği nedeniyle faaliyette değildir. Köyün ibadete açık bir camisi olup ve kadrolu imamı mevcuttur. Yusufogulları, Topalhacılar, Çolakahmetler, Mullamehmetler, Sağırveliler köyde bulunan başlıca kabilelerdir.⁹⁶

12. Derebağ Kasabası

Dereköy ve Elmabağı(Kesteliç) köylerinin birleştirilmesiyle(06.06.1971) kurulan Derebağ kasabasının aslını, XV.yy'da bölgeye yerleşen Dereköy cemaati oluşturur.⁹⁷ Yaşlı büyüklerden edinilen bilgiye göre, şimdiki merkez camiiinin çevresine ilk gelenler yerleşerek bu bölgeyi yurt tutmuşlardır. Tarihi açıdan Yahyalı ile paralellik gösteren Derebağ kasabası, Aktaş, Bahçelievler, Camiikebir ve Çağlayan mahallelerinden oluşmaktadır. İlçeye uzaklığı 10 km olan kasabanın, 2000

⁹⁴ Erol Akın, Denizovası Köyü, 1958 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Köy Muhtarı.

⁹⁵ Köşker, 62.

⁹⁶ Halil Akın, Denizovası Köyü, 1944 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

⁹⁷ Köşker, 70.

yılı nüfus sayımına göre nüfusu 3259 olup, hane sayısı 800'dür. Bu kasabamız, son yıllarda oldukça fazla göç vermektedir. Bunun en önemli sebebi ise işsizliktir. Derebağ Kasabasının en çok göç verdiği yerler arasında İstanbul, Tekirdağ(Çorlu), Develi ve Kayseri'yi sayabiliriz. Hasanhocalar, Kahyalar, Kelahmetler, Fakılar, Güllüler, Cinmusalar, Esaliler, Toybular, Hacıağalar, Yusufçavuşlar, Karaoğlanlar, Hacevizler, İbrahimhocalar, Keklikler, Süleymanağalar, Aşıklar, Bozlar, Tekdolaklar, İbişoğlanlar, Seğlikler, Çamsarılar, Arifler, Kasımlar, kasabanın başlıca sülaleleridir.⁹⁸

Dağlık ve engebeli bir arazi yapısına sahip olan kasaba, etrafı dağlarla çevrili olup, yeşilliği bol bir vadi içerisinde kurulmuştur. Kasabanın arazisi çok geniş olmasına rağmen, ekilebilir arazi oldukça kısıtlıdır. Bundan dolayı kasaba ekonomik yönden oldukça fakirdir. Aileler geçimlerini sağlayabilmek için yetersiz kalan topraklarını bırakarak başka yerlere göç etmektedirler.⁹⁹ Kasabanın ekonomik hayatı büyük ölçüde tarım, hayvancılık ve halıcılığa dayanmaktadır. Kasaba arazi yapısına uygun olarak, buğday, arpa, çavdar ve nohut üretimi yapılmaktadır. Ayrıca kasaba merkezinde sulu tarım da yapılmaktadır.

Kasabanın iki önemli akarsuyu vardır. Bunlardan, Çağlayan Mahallesi'nin batısında 2 km uzaklıkta olan Derebağ Şelalesi, yayvan akışlı şelalelerden olup, 15 m yüksekliğindedir. Şelaleye özellikle yaz aylarında, yerli ve yabancı birçok turist gelmektedir. Kasabaya ait ikinci önemli su kaynağı Aktaş Mahallesi içerisinde yer alan ve şuan da dinlenme ve mesire yeri olarak hizmet veren Dede Pınarı'dır.¹⁰⁰ Kasabanın çevresinde tarihi kalıntı ve ören yerleri de mevcuttur. Kasabanın güneybatısında yer alan ve kasabaya 5 km uzaklıkta yer alan Kale mevki bunlardan en önemlileridir. Burada kilise yıkıntıları ve Hititler'den kalma taş mezarlar bulunmaktadır.

Kasabada eğitim-öğretim faaliyetlerinin son yıllarda önemli ölçüde artış gösterdiği gözlemlenmektedir. Derebağ Kasabasında ilk eğitim-öğretim, camiye ait

⁹⁸ Mustafa Kalay, Derebağ Kasabası, 1927 Doğumlu, İlkokul Mezunu, (15.12.1977-29.09.1980 Derebağ Belediye Başkanı)

⁹⁹ Mehmet Nane, Derebağ Kasabası, 1941 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

¹⁰⁰ Halil Kır, **Derebağ Kasabasında İnanç ve Adetler**,(Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi), Sivas, 2003, s.12.

Kur'an Kursu binasında 1933 yılında verilmeye başlanmıştır. Halk tarafından 1936'da imeceyle ilk resmi okul binası inşa edilmiştir. Bu derslikler ihtiyaca cevap vermeyince 1965–1968 yıllarında iki derslikle ek bina yapılmıştır. Bu dersliklerde yetersiz kalınca 1990 yılında devlet tarafından altı derslikle T.C.M.E.B Derebağ Kasabası İlköğretim okulu binası yapılmıştır. Bu eğitim-öğretim sürdürülmekte iken 1997 yılında, ilköğretimin 8 yıla çıkarılmasıyla derslik ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bundan sonra da 2002 yılında 12 derslikli ve idari bölmeleri bulunan 3 katlı yeni bina hizmete geçmiştir. Kasabanın ikinci okulu 1965 yılında Çağlayan Mahallesine yapılmıştır. Çağlayan İlköğretim Okulu iki derslikli bir binada eğitim-öğretime devam etmektedir.¹⁰¹ Kasaba eğitim ve öğretime önem vermekte olup, kasaba sakinlerinden şimdiye kadar önemli şahsiyetler yetişmiştir. İçişleri Bakanlığı müfettişi Sami Bulut, Maliye Bakanlığı daire başkanlarından Mehmet Şimşek, Türkiye'nin çeşitli yerlerinde genel müdürlük yapmış olan Mustafa Kılıç ve iş adamlarından Sami Kılınç kasabanın yetiştirdiği önemli şahsiyetlerdendir.¹⁰²

1978 yılında kasabaya elektrik, içme suyu ve telefon hizmeti getirilmiştir. Ayrıca bölgede faaliyet gösteren Derebağ Sağlık Ocağı da mevcuttur. Merkez Ulu Camii (1959), Bahçelievler Camii (1972), Aktaş Camii (1973), Çağlayan Camii (1975), Çağlayan Kur'an Kursu Camii (1986), Alemdar Camii (1990), olmak üzere 6 tane cami bulunmaktadır. Ayrıca kasabaya 1986 yılında Derebağ Kur'an Kursu açılmış olup halen eğitim- öğretimini sürdürmektedir. Yeni kuşak insanın dini bilgilerini öğrenmede bu Kur'an kursunun rolü büyüktür.¹⁰³

13. Dikme Köyü

125 hane, 600 nüfuslu köy başta Yahyalı olmak üzere Kayseri ve Adana'ya olan göçler nedeniyle gittikçe küçülmektedir. İlk zamanlar da Feke(Adana)'ye bağlı olan köy, sonra Develi(Kayseri) ve 1954 yılında da Yahyalı'ya bağlanmıştır. Doksan üç harbi'nden sonra Erzurum-Horasan'dan getirilen ve Türkmen Ekradı olarak adlandırılan kişilerin yerleştirildiği Dikme, Zamantı havzası içerisinde yer alır.¹⁰⁴

¹⁰¹ Fazlı Cengiz, Derebağ Kasabası, 1965 Doğumlu, Üniversite Mezunu, Derebağ İ.Ö.O. Müd.

¹⁰² Kamil Öztürk, Derebağ Kasabası, 1964 Doğumlu, Lise Mezunu.

¹⁰³ Yüksel Uyar, Derebağ Kasabası, 1974 Doğumlu, Üniversite Mezunu.

¹⁰⁴ Mustafa Koç, Dikme Köyü, 1940 Doğumlu, Okur-Yazar.

Tunçlardan Mehmet Ağa, Yıldırımlardan Hüseyin Ağa, Tuzculardan Bekir Ağa, Ateşlerden Ali Ağa ve Erdoğanlardan Şakir Ağa önderliğinde ve Kars'tan gelen Papaklarla beraber 13 hane olarak köye yerleşmişlerdir. 1945 yılında ise, önce Aydın'dan Adana'ya, bundan sonra da 1947 yılında, 10 hane olarak buraya gelen Yörükler; Torunlardan Kocabekir, Bulutlardan Hacı Mulla ve Yılmazlardan Mulla Mehmet adlı kabilelerden oluşmaktadırlar.¹⁰⁵

Köyün geçim kaynağı tarım, hayvancılık ve nakliyeciliktir. Bundan 10 yıl öncesine kadar dokumacılık yöre için büyük bir sermaye kaynağı iken, şuan da bu önemini kaybetmiştir. Köyün yolu asfalt olup, elektrik, telefon ve içme suyu yeterli düzeydedir. İlk defa okul 1958-1959 yıllarında tek derslik olarak yapılmıştır. Şuan köyde bir ilköğretim okulu mevcut olup, 42 öğrencisiyle eğitim-öğretime devam etmektedir. Köyün ibadete açık bir camisi olup kadrolu imamı mevcuttur.

Eski bir Rum-Ermeni yerleşim merkezi olan köyün, güneydoğusunda Koruyer mevkiinde bulunan Şehitler mezarlığı ile Avkasıl(Kavga-Sel), batısında ise Kadıoluğu mezarlığı ve Yatsı Pınar mevkiinde bulunan Antik Çağ'a ait olan ve modern olarak tasarlanmış birçok mağara bulunmaktadır. 1979 yılında yıkılan Zamantı nehri üzerinde bulunan Habib köprüsü, tek gözlü kemer köprülerin en büyüklerindedir. Hemen yakınında bir karakol bulunan köy, Erdoğanlar, Tuzcular, Bulutlar, Aslanlar, Güller, Koçlar, Sayınlar, Yıldırımlar, Özenler, Ateşler, Tunçlar, sülalelerinden oluşmaktadır.¹⁰⁶

14. İlyaslı Köyü

Yahyalı- Kayseri karayolunun 12.km'sinde bulunan köy, şuan 170 hane olup yaklaşık 800 nüfusa sahiptir. Köye ilk yerleşmeler, ilçenin batısında bulunan Seki dağı mevkiindeki Derecağzı denen yamaçtır. Bu bölgede yaşayan İlyas Ağa adlı bir kişinin daha sonradan gelip buraya bir çiftlik kurup yerleştiği rivayetleri olduğu gibi, 1930'lu yıllarda köye yerleşen İlyas adında varlıklı bir kişiden dolayı bu adı almış olduğunu kabul edenler de vardır. XV.yy.da bölgede, Abdal İlyas zaviyesinin varlığı arşiv vesikaları ile verilmiştir. Dolayısıyla köyün adının buradan gelmesi ihtimali

¹⁰⁵ Mehmet Bulut, Dikme Köyü,1945 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

¹⁰⁶ Ali Bulut, Dikme Köyü, 1955 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

daha kuvvetlidir. XVI.yy'da Yörükler taifesinden İlyaslı cemaati burada yaşamaktadır.¹⁰⁷

Köye yerleşen kabileler ise şunlardır; Türkmen olarak Niğde'nin Divriğin köyünden gelen Divrinler, Yerköy'den gelen Küpeliler, Memeçler, Kürtlerden; Kars'tan gelen Şervanlılar, Yörüklerden de Aydın'dan gelme Süleyman ve Hüseyin Aydın, ve Şarkışla (Sivas)'dan gelen Polatlar'dır.¹⁰⁸

Dağınık yerleşmenin hakim olduğu bu köyün, tarım arazisi oldukça geniştir. Köyün ana geçim kaynağını, tarla ziraatı meyvecilik, diğer ticari ve andüstri bitkileri tarımı ve hayvancılıktır. Köyde sulu tarım yapılmaktadır. En fazla yetiştirilen tarım ürünleri; şeker pancarı, ayçiçeği ve yeşil fasulye ve elmadır. Köyde 2004 yılı içerisinde bir tarımsal kalkınma kooperatifi de kurulmuştur.¹⁰⁹ Köyde 1954 yılından beri 3 derslikli bir okulda eğitim-öğretim faaliyeti sürdürülürken; 2004–2005 eğitim-öğretim yılında Durmuş İnneci tarafından yaptırılan ilköğretim okulu, 12 derslik, 9 öğretmen ve 125 öğrencisiyle eğitime başlamıştır.¹¹⁰ Yine 1970'ten beri kullanımda olan caminin ve Kur'an kursunun yenilenmesi köyün hayırsever işadamı Durmuş İnneci'nin katkılarıyla gerçekleştirilmiştir. Kur'an kursu 2 katlı olarak yaptırılmış ve şuan 2 Kur'an kursu öğreticisiyle faal durumdadır. Aynı şekilde köyün camisi ibadete açık olup, kadrolu imamı mevcuttur.¹¹¹

15. Kapuzbaşı Köyü

Kapuzbaşı köyü ilçeye 76 km uzaklıkta olup, Yahyalı'nın güneyinde Adana ile sınır olan küçük bir köydür. Hane sayısı 120 olan köyün yaklaşık nüfusu 600'dür.¹¹² Köylülere göre Kapuzbaşı isminin verilme sebebi şudur; köyün güneyinde karşı karşıya bulunan iki sarp kayanın ortasından su geçmektedir. Bu kayaların bulunduğu bölgeye kapuz denmektedir. Köy de bu kapuzun bulunduğu yere nazaran daha yükseğe kurulduğu için Kapuzbaşı yani kapuzun üstü anlamını taşıyan isimle anılmış ve halâ da bu isimle anılmaktadır. Köyün kuruluşunu oluşturan

¹⁰⁷ Köşker, 68.

¹⁰⁸ Bekir Polat, İlyaslı Köyü, 1931 Doğumlu, Okur-Yazar.

¹⁰⁹ **Yahyalı İlçe Tarım Müdürlüğü, Aralık 2006 Brifing Dosyası**,s.1-6.

¹¹⁰ Erol Sandık, İlyaslı Köyü, 1968 Doğumlu, Üniversite Mezunu, Durmuş İnneci İ.Ö.O. Müd.

¹¹¹ Bünyamin Keçibaş, İlyaslı Köyü, 1967 Doğumlu, Lise Mezunu, Köy İmamı.

¹¹² Selahattin Şahin, Kapuzbaşı Köyü, 1974 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Köy Muhtarı.

insanlar hakkında iki ayrı görüş vardır: Birincisine göre; köyün 300-400 m yukarısındaki “*Dölkeleri*” mağarasına gelen ve buraya yerleştiğine inanılan üç eşkiya köyün kurucularıdır. İkinci görüşe göre, Büyükçakır’dan gelip buraya yerleşen insanlar kurmuştur. Biz de oradaki yakın köylerin bütün temelini oluşturan Büyükçakır köyünün, bu köye de temel teşkil ettiği görüşüdeyiz. Çünkü Kapuzbaşı köyünün büyük çoğunluğunun Büyükçakır’da akrabası mevcuttur.¹¹³

XIX. yy’ın başlarında kurulan ve Osmanlı’nın son dönemlerinde Adana’nın Karaisalı ilçesine bağlı olan köy, 1954 yılında Yahyalı’ya bağlanmıştır. Kapuzbaşı köyü Hacılılar, Omarlar, Çürükler, Göğceliler, Kocaömerliler, Hamzalılar, Kabaklılar, Tekneler ve Karahüseyinliler kabilelerinden oluşmaktadır.¹¹⁴ Köyün ana geçim kaynakları, hayvancılık, orman ürünleri, kıl keçisi ve halıcılıktır. Köyün güneyinde yer alan Kapuzbaşı takım şelalelerine, yerli ve yabancı birçok turist gelmektedir. 1985’te elektriğe, 1988’de yola kavuşan köy, ancak 1998 yılında içme suyuna kavuşabilmişlerdir.¹¹⁵

Kapuzbaşı köyünde eğitim ve öğretimin başlangıç tarihi 1962 yılı olmuştur. 1970’li yıllardan sonra iki-üç derslikten oluşan küçük bir bina yaptırılıp eğitime burada devam edilmeye başlanmış, hala da aynı yerde devam edilmektedir. İkinci kademesi taşınmalı olarak ilçe merkezine götürülen okulun, 3 öğretmen ve 71 öğrencisi mevcuttur.¹¹⁶ Köyün camisi ibadete açık olup, kadrolu imamı mevcuttur.

16. Karaköy Köyü

Zamantı ırmağının güneyinde yer alan köyün şimdiki hane sayısı 300, nüfusu ise 2000’dir. Cumhuriyetten önce Feke ve Kozan Sancağı (Adana)’na bağlı olan köy, Cumhuriyet sonrasında Develi (Kayseri) ve 1954 yılında da Yahyalı’ya bağlanmıştır. İlk yerleşmelerin 15-16 hane olarak olduğu söylenen köyün, yaklaşık 300 yıllık bir tarihi vardır. Aşırı sıcaklar ve sivrisinek yüzünden Toroslara yaylaya çıkan İsmail Ağa (Şahbaz) ve Karaahmetoğlu tarafından kurulan köye Kozanlı Ermeniler’den de

¹¹³ Ahmet Gökbel, *Anadolu Varsaklarında...*, s. 66.

¹¹⁴ Hasan Şahin, Kapuzbaşı Köyü, 1941 Doğumlu, Okur-Yazar Değil.

¹¹⁵ Ahmet Harun, Kapuzbaşı Köyü, 1946 Doğumlu, Okur-Yazar Değil.

¹¹⁶ Mehmet Aşıkoğlu, Kapuzbaşı Köyü, 1977 Doğumlu, Üniversite Mezunu, Kapuzbaşı İ.Ö.O. Öğretmeni.

yerleşenler olmuştur.¹¹⁷ Uzun süre Osmanlı Devleti'ne bağlı kalan köy XIX.yy'da Kozanoğulları hakimiyetine geçmiştir. Köyün adı hakkında iki rivayet anlatılmaktadır. Birincisi; çevreye çok kar yağdığı halde buraya az yağmakta dolayısıyla köy, çevresine göre kara bir nokta şeklinde gözükmektedir. İkincisine göre ise; ormanlarla kaplı bölgenin bir yangın sonucu kararıp kalan kısmına, bugünkü köy kurulmuştur.

Bilhassa Yemen Harbi'nde çok şehit veren köyün Fransız-Ermeni işgali dönemindeki mücadelesi oldukça kanlı geçmiş, Karaköy-Şıhlı yolunu tutarak Develi'ye geçit vermemişlerdir. Kuva-i Milliye ile köye gelen Develi kaymakamı, Ermeniler'e karşı başlatılacak muhtemel baskına engel olmuş, Ermeniler'in Irak'ın Dereor bölgesine sürgünlerini sağlamıştır. Köylülere gizlice silah dağıtan kaymakam, Ermeniler'in anlamaması için meydandaki kalabalığa şu şifre ile hitap etmiştir: "Söğüt deresinden geldik (Karaköy), sırat köprüsünde dükkân açtık (Delialıuşağı), 24 giyim nal ile mih lazım oldu. Biz hasret dağına gidiyoruz (Kozan)". Böylece ancak 24 kişiye verilebilecek silahı olduğunu bildirmiştir.¹¹⁸

Karaköy köyünün elektrik, telefon ve su problemi çözülmüştür. Köyün yolu asfalttır. Köyün iki camisi ve Kur'an kursu ibadete açık olmasına rağmen sadece bir camisinin kadrolu imamı vardır. Köyde ilköğretim okulu mevcut olup, 275 öğrencisiyle eğitim hizmetlerini sürdürmektedir. Köyde hala yaşayan sülalelerden; Culhalar ve Çopurlar, Yahyalı'dan, Sırkıntılar Kozan'dan, Canlar ve Öztürkler K. Maraş'tan, Keller ve Şahinler ise Feke(Adana)'den gelmişlerdir.¹¹⁹

17. Kirazlı Köyü

Yahyalı'ya 5 km uzaklıkta yer alan köy, Derebağ Kasabası yolu üzerindedir. Eski adı Kalınkilise olan köye halk, Galınkise demektedir. Daha sonraları ise yetiştirdiği kaliteli kirazlardan dolayı Kirazlı adı verilmiştir. Köyün kuruluş tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte, Roma döneminden beri yerleşim merkezi olduğu söylenmektedir. Hane sayısı 450 olan köyün, 2000 genel nüfus sayımına göre 1433 nüfusu vardır. Köyü çevreleyen dağlardaki mağara evler maşatlıklar, şimdiki merkez

¹¹⁷ Kemal Sırkıntı, Karaköy Köyü, 1939 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Köy Muhtarı.

¹¹⁸ Köşker, 59.

¹¹⁹ Halil Can, Karaköy Köyü, 1940 Doğumlu, Lise Mezunu.

camii olan kilise ve zaman zaman köylüler tarafından bulunan İskender ve Roma dönemi sikkeleri köyün tarihi durumunu ortaya koymaktadır.¹²⁰

Tarım, hayvancılık, halıcılık ve ticaretle geçimlerini sağlayan köyün, belli başlı sülaleleri ise şunlardır; Kemikhacılar, Mesepler, Ferikhüseyinler, Abdurrahmanlar, Allişler, Kasaplar, Körsalihler, Dedeşler, Hamzalar, Sümbüller, Yekdirler, Çirişler, Mullalar, Kılavuzlar, Dellallar, Kamberler, Miççikler, Cihanlar, Gökküler, Keçeomarlar'dır. İçme suyu, elektrik ve telefon sorunu yoktur. Yolu asfalttır. Köyün ibadete açık üç camisi olmasına rağmen, sadece iki tanesinin kadrolu imamı mevcuttur. Bunlara ek olarak, köyün Kur'an kursu da 2 öğreticisiyle din eğitimi hizmetlerini sürdürmektedir. Köyde sekiz yıllık eğitime geçilmiş olup, bir ilköğretim okulu bulunmaktadır.¹²¹ Yaylacılığı kısmen devam ettiren köylülerin kondukları yaylalar; Gerzile, Mercanoluğu, Almadalı, Belkuyu'dur.

18. Kocahacılı Köyü

Yahyalı-Develi karayolunun 10.km.'sinde bulunan köyün hane sayısı, 270 ve nüfusu 1280'dir. Köyün başlıca sülaleleri, Hatipler, Osmankâlar, Alikâlar, Mustafakâlar, Sarıoğulları, Uyanıklar, Polatlar ve Çürüklerdir.¹²² Kocahacılı köyünün adını, XV.yy.'da bölgede vakfiyesi bulunan Akçakoca'dan almış olması kuvvetle muhtemeldir. Yine köylüler tarafından, köyün isminin Koca hacı adında bölgede yaşayan bir kişiden geldiği de söylenmektedir. Akçakoca'nın, Kopçu köyünde türbesi bulunan Akkoca Sultan ile aynı kişi olup olmadığı da bilinmemektedir. Türkmen taifesinden Kocahacılı Cemaati, XV.yy ortalarında burada yaşamaktadır. Yahyalı'nın ilk jandarma teşkilatı, 1835 yılında Kocahacılı'da kurulmuştur. O zamanlar Niğde Sancağı'na bağlı bir karye olan Kocahacılı'dan, 1885 yılında Yahyalı Nahiyesi'ne taşınmıştır. Önceleri Develi'ye bağlı olan köy, 1954 yılında Yahyalı'ya bağlanmıştır.¹²³

Geçim tarım ve hayvancılığa dayanır. Arazinin neredeyse tamamına yakını sulanabilir arazidir. 120'ye yakın traktör bulunan köyde tarım, modern araçlarla

¹²⁰ Köşker, 63.

¹²¹ Fatih Çoban, Kirazlı Köyü, 1975 Doğumlu, Lise Mezunu.

¹²² Ahmet Sarıoğlu, Kocahacılı Köyü, 1961 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Köy Muhtarı.

¹²³ Köşker, 66.

yapılmaktadır. Başta şeker pancarı ve ayçiçeği olmak üzere, buğday, arpa, nohut, fiğ ve mısır üretimi yapılan başlıca tarım ürünleridir. Bahçecilik günden güne ağırlık kazanmaktadır. Modern ahırlarda ıslah edilmiş besicilik yapılmakta olup küçükbaş ve büyükbaş hayvancılık hayli ilerlemiştir.¹²⁴ Eğitim- öğretim ilk defa köy odalarında başlamış. Şuanda köyde bulunan ilköğretim okulu, 240 öğrencisiyle eğitim- öğretime devam etmektedir. Ayrıca köyde çevre ova köylere de hizmet veren bir sağlık ocağı bulunmaktadır. Yolları asfalt olan köyde ulaşım problemi yaşanmamaktadır. Köyde ibadete açık iki cami ve bir Kur'an kursu bulunmakla birlikte, sadece bir caminin kadrolu imamı mevcuttur.¹²⁵

19. Kopçu Köyü

Develi ile sınır olan köy, 165 hane ve 600'e yakın nüfusu vardır. Geçmiş yıllara kadar İstanbul ve Ankara başta olmak üzere çeşitli büyük şehirlere göç veren köy, son yıllarda göç almaktadır.¹²⁶ Tarihi mezarlığın ortasında bulunan Akkoca Sultan Türbesinden dolayı kendilerini bu kişiye bağlamaktadır. Selçuklular zamanından beri kervan yolu üzerinde bulunduğu söylenen köyün adının, kopmak fiilinden geldiği gibi, akıncı, haberci anlamında kullanılan "kopçu" sözünden geldiği de belirtilmektedir.¹²⁷

Daha önceleri Develi ve Niğde'ye bağlı olan köy, 1954 yılında Yahyalı'ya bağlanmıştır. Kopçu köyü, Güçlülüler, Özerler, Coşkunlar, Erdoğanlar, Aslanlar, Fidanlar, Köselere, Taştanlar, Tekkeşinler, Kayalar, Çiftçiler, Cömertler, Satılmışlar ve Taşlar kabilelerinden oluşmaktadır.¹²⁸ Çevresine oranla düzlükte bulunan köyün, ana geçim kaynaklarını tarım ve hayvancılık oluşturur. Köyün çevresinden geçirilen sulama kanalları tarımsal üretimi artıracak niteliktedir. Köyde, ekonomik değeri yüksek olan ayçiçeği, şeker pancarı ve yeşil fasulye üretimi oldukça fazla yapılmaktadır. Köyde bir ilköğretim okulu vardır. Çevresine göre düzlükte bulunan

¹²⁴ Osman Durusoy, Kocahacılı Köyü, 1947 Doğumlu, Ortaokul Mezunu.

¹²⁵ Mustafa Erdemoğlu, Kocahacılı Köyü, 1953 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

¹²⁶ Recep Erdoğan, Kopçu Köyü, 1954 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Köy Muhtarı.

¹²⁷ Köşker, 66.

¹²⁸ Mustafa Fidan, Kopçu Köyü, 1953 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

köyün, elektrik, telefon ve içme suyu problemi yoktur. Köyün camii ve Kur'an kursu ibadete açık olup görevlileri mevcuttur.¹²⁹

20. Kuzoluk Köyü

Çoğunluğun kabul ettiği görüşe göre, köyün güney batı yönünde bulunan dağın kuzeye bakan yerinden ve bir oluktan akan sudan ilham alınarak “Kuzoluk” ismi verilmiştir. Kuzoluk köyü, Toroslar’dan bu bölgeye hayvanlarını yaz sıcağından korumak için gelip, tekrar Adana’ya giden 17 aile tarafından 1943 yılında kurulmuştur. Köyün ilk kurucuları ve daha sonra yerleşenlerin tamamını “Yörükler” oluşturmaktadır. Daha sonra Antalya ve Aydın’dan gelen Yörükler de bu bölgeye yerleşmişlerdir. Buraya gelen insanlar, göçebe bir hayattan geldikleri ve soğuk kış iklimine alışık olmadıkları için ilk yıllarda bir çok zorlukla karşılaşmışlardır.¹³⁰ Milli Mücadele döneminde Fransız ve Ermeni kuvvetlerine karşı üstün başarıları görülen Aydınli aşiretine mensup aileler de halen köyde bulunmaktadır.

17 hane olarak kurulan köy, 80-90 haneye kadar çıkmış, 1965’ten sonra bu rakam azalmaya başlamış ve günümüzde de hala azalmaktadır. Köye ulaşımın kolay olmaması, işsizlik ve eğitim-öğretim yapanların fazla olması nedeniyle sürekli göç vermektedir. Şuan 28 hane olan köy, 156 nüfusa sahiptir.¹³¹ 1250 m. rakıma sahip olan köyün, güneyinde Sazak köyü ve Zamantı ırmağı, batı ve kuzeyinde ilçe sınırları içerisinde bulunan Göğnüük ovası ve kuzey doğusunda da Taşhan Köyü, bulunur. Köyde 1994 yılında yapılan içme suyu şebekesi vardır. Köyün ulaşımını sağlayan yol, 1970’li yıllarda yapılmıştır. Elektrik ve telefon köyün ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Köyün geçim kaynakları, tarım, hayvancılık, nakliyecilik ve halıcılıktır. Köyde karasal iklime uyan, sulama ihtiyacı duyulmayan tarım ürünleri tercih edilmektedir. En çok yetiştirilen tarım ürünleri ise, buğday, nohut ve arpadır. Köyde ilkokul eğitimine 1960 yılında başlanmıştır. Bu tarihten önceki dönemler de çocuklar, köyün hemen yakınındaki Taşhan köyünde eğitim-öğretimlerini

¹²⁹ Mustafa Batman, Kopçu Köyü, 1950 Doğumlu, İlkokul Mezunlu.

¹³⁰ Oktay Gürbüz, **Kuzoluk ve Taşhan Köylerinde İnanç ve Adetler** (Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi), Sivas, 2000, s.5,6.

¹³¹ Duran Gürbüz, Kuzoluk Köyü, 1944 Doğumlu, İlkokul Mezunlu, Köy Muhtarı.

tamamlamışlardır.¹³² Köyde şuan da bir ilköğretim okulu bulunmaktadır. Köyün camisi ibadete açık olup kadrolu imamı vardır.¹³³

21. Mustafabeyli Köyü

İlçeye 5 km. uzaklıkta bulunan Mustafabeyli köyü, Elmalı ve Seki dağları arasında, 180 hane ve 789 nüfusa sahiptir.¹³⁴ Aşağı, Küçük, Değirmenönü ve Köseli isimlerinde dört mahalleden meydana gelen, kültür düzeyi oldukça yüksek yeşil bir ova köyüdür.

Tarihi hakkında rivayetten öte bir şey bilinmeyen köyün, Selçuklular'a kadar gittiği söylenmektedir. Bir Selçuklu beyi olarak bilinen Mustafa Bey'in kardeşleri Küçük Ali ve Köse Ali birlikte burada kaldıkları, köyün onlardan türeyerek geldiğine inanılır. İlk yerleşim yeri bugünkü köyün kuzeyinde bulunan Soğla mevki olup köyün eski adı da tapu kayıtlarında Taşpınar şeklinde geçmektedir.¹³⁵ Başta Kayseri ve Develi olmak üzere yurdun çeşitli yerlerine göçler yüzünden nüfusu gittikçe azalan köyün mevcut sülaleleri; Mahmutlar, Murtazalar, Hacıhasanlar, Bekirhasanlar, Tatarlar, Memikoğulları, Cergeler ve Alihocalardır. Köyde ibadete açık iki tane cami bulunmasına rağmen, sadece bir tanesinin kadrolu imamı bulunmaktadır.¹³⁶

Mustafabeyli köyünde, M.Beyli H.İ.K Kız P.İ.O. ve M.Beyli Necati Kurmel Lisesi olmak üzere iki eğitim kurumunda eğitim verilmektedir. Mustafabeyli H.İzzet Kurmel Kız YİBO'nun yanına, hayırsever işadamı Necati Kurmel tarafından 15 derslikli, 300 yatak kapasiteli pansiyonlu lise binası yaptırılmıştır. Lisenin açılması çoğu köylü olan ve ilköğretimden mezun olan çocukların devam etmeleri ve yatılı okumaları açısından çok yararlı olmuştur. Yine aynı kampus içerisinde Necati Kurmel tarafından Kapalı Spor salonu yaptırılmış ve 2 okulun hizmetine girmiştir.¹³⁷ Köyün ana geçim kaynağını, tarla ziraatı meyvecilik ve diğer ticari ve endüstri bitkileri tarımı teşkil etmektedir. İlçe Tarım Müdürlüğü tarafından, çilek yetiştiriciliği

¹³² Gürbüz, 5.

¹³³ Erhan Akın, Kuzuluk Köyü, 1983 Doğumlu, Üniversite Mezunu, Köy İmamı.

¹³⁴ Ali Demiral, Mustafabeyli Köyü, 1952 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Köy Muhtarı.

¹³⁵ Köşker, 65.

¹³⁶ Reşat Tatar, Mustafabeyli Köyü, 1950 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

¹³⁷ **Yahyalı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, Ekim 2006, Brifing Dosyası, s. 12.,19.**

açısından uygun iklim ve toprak yapısına sahip Mustafabeyli köyünde çiftçilere gösterilmesini sağlamak amacıyla örnek çilek bahçelerinin tesis edilmesi düşünülmektedir¹³⁸

22. Sazak Köyü

Köyün ortasında bulunan ve köyü ikiye bölen sulak, sazlık araziden dolayı Sazak adını alan köy, 50 hane ve 215 nüfusa sahiptir.¹³⁹ Zamantı ırmağının kuzey kesimlerinde kurulmuş olan köyün ilçeye olan uzaklığı, 30 km.dir.

Eski bir Ermeni yerleşim merkezi olan köyün tarihi hakkında kesin bilgimiz yoktur. Son Ermeni ailelerinin bir kısmı Milli Mücadele sonunda, bir kısmı da 1934 mübadelesi ile köyden ayrılmışlardır. 1916 yılında, Rus işgali yüzünden Erzurum’u terk eden muhacirlerden, Ahmetağa, Mevlütağa, Aliaga, Reşitağa, isimli aileler gelerek köyün ilk meskunları olarak yerleşmişlerdir.¹⁴⁰

Şuan da köy, kozmopolit bir yapı sergilemekte, değişik kültürler yavaş yavaş ortak hale gelmektedir. Kars-Erzurum muhaciri denen ve önce gelen Tosun, Kaya sülaleleri, mübadele muhaciri adıyla anılan ve 1934 sonunda Yunanistan’dan gelen Atmaca, İvecan, Kılış sülaleleri, Yörüklerden Müsüroğlu sülalesi, Karayazı’dan gelen Polat, Kıyga, kanat sülaleleri, köyün belli başlı ailelerini oluştururlar.¹⁴¹

Köyün ana geçim kaynağını tarım ve hayvancılık oluşturur. Arazinin dağlık olması nedeniyle ekilebilir arazisi oldukça kısıtlıdır. İlçeye ulaşım asfalt bir yolla yapılmakta olup, elektrik, içme suyu ve telefon şebekesi köyün ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Köyün camisi ibadete açık olup kadrolu imamı vardır.

23. Senirköy Köyü

1985 yılında resmen kurulan köy, yaklaşık 100 hane olup 622 nüfusa sahiptir.¹⁴² Aşağı ve yukarı olmak üzere iki mahalleden oluşan köy, Yahyalı-Kayseri kara yolu üzerinde bulunmaktadır. İstiklâl Savaşı gazilerinden merhum Emin

¹³⁸ Yahyalı İlçe Tarım Müdürlüğü, Aralık 2006 Brifing Dosyası, s.1.,6.

¹³⁹ 22 Ekim 2000, Genel Nüfus Sayımı, (D.İ.E.M), Ankara, s.70.

¹⁴⁰ Halil Can, Karaköy Köyü, 1940 Doğumlu, Lise Mezunu.

¹⁴¹ Köşker, 60.

¹⁴² 22 Ekim 2000, Genel Nüfus Sayımı, (D.İ.E.M), Ankara, s.70.

Develioğlu'nun çiftliğinden satın alınan arazi üzerinde, ovanın en verimli kısmında bulunmaktadır. Hatta bu araziden elde edilen çiçek toprağı meşhur olup Türkiye'nin hemen her yöresine gönderilmektedir.

Yukarı mahalle; 1977 yılında Musahacılı köyündeki Karahacılı aşireti ile Karakoyunlu- Keşşafılı- Akkoyunlu aşiretleri arasında namus davasından çıkan kavganın cinayetle sonuçlanması üzerine kurulmuştur. Karahacılı aşireti Musahacacılı köyünden ayrılmak zorunda kalmış, diğer köylerden gelen aileleri de yanına alarak bugünkü köye yerleşmişlerdir. Aşiret gelenekleri ve kültürünü günümüz şartlarında en mükemmel haliyle yaşatan Senirköy ahalisi, tarım ve el sanatlarıyla uğraşmaktadırlar.¹⁴³ Diğer ova köylerinde olduğu gibi arazinin tamamına yakını sulanabilir arazidir. En fazla üretimi yapılan tarım ürünleri ise, ayçiçeğı, şeker pancarı, yeşil fasulye, buğday ve yanı sıra elma üretimi gelmektedir. Eğitim-öğretimde sekiz yıllık eğitime geçilmiş olup bir ilköğretim okulu bulunmaktadır. Köyün ibadete açık iki camisi olup, kadrolu görevlileri mevcuttur.

24. Süleymanfakılı Köyü

İlçenin kuzey-doğusunda, Develi ilçesi ile sınır olan Süleymanfakılı köyü, 74 hane, 180 nüfusludur.¹⁴⁴ 150 yıl kadar önce kurulduğu belirtilen köye ilk yerleşenler Avşarlar olmuştur. Tomarza'nın Kelgin köyünden 7 hane olarak gelen, Yunusoğulları, Kadirler, Göçhasanlar, Karaahmetler, Hafızkâlar, Göküler ve Kadirliler köye ilk yerleşen kabilelerdir. Bu kabileler arasında da hoşgörülü, yardımsever ve misafirperver birisi olan Süleyman Ağa'dan dolayı köy, Süleymanfakılı ismini almıştır.¹⁴⁵

Köyün geçim kaynağı tarım ve hayvancılıktır. Hemen yakınında bir akarsu bulunmasına rağmen bundan yararlanamamaktadır. Köylünün büyük bir çoğunluğu, Türkiye'nin çeşitli illerine özellikle yaz aylarında, boyacılık ve mermercilik işlerinde çalışmak üzere gitmektedirler. Geçim sıkıntısı nedeniyle sürekli göç veren bu köyümüzde, elektrik, telefon ve içme suyu sıkıntısı yaşanmamaktadır. İlçeye ulaşımında kış ayları hariç, herhangi bir problem yoktur. Köyde eğitim ve öğretim ilk

¹⁴³ Köşker, 69.

¹⁴⁴ Yusuf Öztürk, Süleymanfakılı Köyü, 1932 Doğumlu, Okur-Yazar.

¹⁴⁵ Salim Göker, Süleymanfakılı Köyü, 1931 Doğumlu, Okur-Yazar.

zamanlar evlerde başlamış, daha sonraları 1976 yılında, tek derslikli bir ilköğretim okulu yaptırılmıştır. Şuanda da tek öğretmen ve 15 öğrencisiyle faal durumdadır.¹⁴⁶ Köyün camisi ibadete açık olup, kadrolu görevlisi bulunmaktadır.¹⁴⁷

Önceleri Develi'ye bağlı iken, 1954'de Yahyalı'ya bağlanan köy; Göküler, Müştümüoğulları, Yunuslar, Karaahmetler, Kadirliler, Göçler, Karaseyitler, Onbaşılar, Mullalar, Aceryusuflar ve Anişler sülalelerinden oluşmaktadır.

25. Taşhan Köyü

Taşhan köyü, Denizovası, Süleymanfakılı, Sazak ve Kuzuluk köyelerine aynı uzaklıkta, tarıma elverişli geniş düzlüklere sahip, merkezi bir köydür. Eskiden köyün ortasında bulunan taş örgülü handan dolayı Taşhan adını alan köy, 120 hane ve 750 nüfusa sahiptir.¹⁴⁸ Çok eski bir yerleşim merkezi olan köyde, 1876–1913 yılları arasında yaklaşık 40 yıla yakın Ermeniler yaşamıştır. Köyün ilk kurucuları, 1921 yılında Ermenilerin çıkmasından sonra, Adana ve Aydın yöresinden gelen Yörükler'dir. Köy, yerleşme aşamasında iken, 1922 yılında Erzurum- Karayazı bölgesinden Kürtler gelmişlerdir. Kürtlerin hemen arkasından, 1923 yılında Kars, Muş ve Azerbaycan bölgelerinden Papak'lar gelmişlerdir. Taşhan köyüne dördüncü iskân ise Selanik'ten gelen mübadele göçmenleridir.¹⁴⁹ Papak, muhacir ve mübadil gruplar: Ege şehirlerine; Bursa, Manisa ve İzmir gibi yerlere göç etmişlerdir.

Taşhan köyünün en önemli geçim kaynakları, tarım ve hayvancılıktır. Ekilebilir arazi yönünden oldukça zengin olan köyün, en önemli sorunu sulu tarıma geçememiş olmasıdır. Tarlalarda daha çok, buğday, arpa, nohut, çavdar vb., suya ihtiyacı az olan tarım ürünleri yetiştirilmektedir.¹⁵⁰ Bu köyümüz, çevresindeki diğer köylere nazaran eğitim-öğretim yönünden daha ileri bir düzeydedir. İlk defa okul, 1950 yılında tek derslikli olarak yapılmıştır. Köyde, 8 yıllık eğitimin zorunlu kılınmasıyla birlikte, iki ayrı binadan oluşan Taşhan Köyü ilköğretim okulu

¹⁴⁶ Ali Kahraman, Süleymanfakılı Köyü, 1942 Doğumlu, Okur-Yazar.

¹⁴⁷ Fatih Alas, Süleymanfakılı Köyü, 1978 Doğumlu, Lise Mezunu, Köy İmamı.

¹⁴⁸ Selahattin Peçen, Taşhan Köyü, 1955 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Köy Muhtarı.

¹⁴⁹ Gürbüz, 4.

¹⁵⁰ Yusuf Pedük Çakıroğlu, Taşhan Köyü, 1932 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

yaptırılmıştır. İlköğretimi bitiren öğrenciler, lise eğitimini tamamlamak için ilçeye gitmektedirler.¹⁵¹

İlçeye ulaşım, 1998 yılında yapılan asfalt yolla sağlanmaktadır. Elektrik, içme suyu ve telefon köyün ihtiyaçlarına cevap vermektedir. Köyün camisi ibadete açık olup, kadrolu imamı bulunmaktadır. Ayrıca 2000 yılında köyde, bir sağlık ocağı yaptırılmış ve şu an da, bir görevlisiyle hizmet vermektedir.¹⁵²

26. Ulupınar Köyü

İlçeye 70 km uzaklıkta bulunan köy, tamamen orman içinde olup Yahyalı'nın güneyinde yer almaktadır. 1960'lı yıllarda Rumca olduğu söylenen adı, değiştirilerek köy Ulupınar ismini almıştır. Yakınındaki Çamlıca (Faraşa) köyü gibi burasının da eski bir Rum köyü olduğu, tarihinin Selçuklular'a kadar uzandığı belirtilmektedir.¹⁵³ 1920 öncesi nüfusunun tamamını Ermeni ve Rumların oluşturduğu Çamlıca köyünün, bu Varsak köyüne yakın olup sıkı ilişkiler içinde bulunmaları karşılıklı etkilenmelerine neden olmuş ve Ulupınar köyünde, diğer Varsak köylerine nazaran el sanatlarının gelişmesi ve ekonomik refahın artmasına yol açmıştır. Ulupınar köyünün hemen 4-5 km güneyinde Meryem Ana adıyla bilinen bir mağaranın bulunması ve köylülerin bazı inanç ve uygulamalarından burasının kutsal olarak kabul edildiğinin anlaşılması, inanç bakımından da etkilenmelerinin söz konusu olduğunu göstermektedir.¹⁵⁴ Köseler, Mehliler, Muratlar, Bekirliiler, Caferler, Keleşler, Yusufklar, Gödeceliler, Murtazalar, köyün başlıca sülaleleridir.¹⁵⁵ Köy, 166 hane ve son nüfus sayımına göre köyde 741 kişi yaşamaktadır.

Ulupınar, bir orman köyüdür. Geçim kaynakları tarım ve hayvancılıktır. Geçmiş yıllarda orman ürünlerinden oldukça faydalanan köylüler, sınırları içerisinde buldukları bölgenin sit alanı haline gelmesinden sonra bundan yararlanamaz hale gelmişlerdir. Köyde çoğunluk olarak, küçükbaş hayvancılık yapılmaktadır. Köy, Hacer Ormanı, Yedigöller, Kapuzbaşı Takım Şelaleleri ve Emin Kadı Köprüsü gibi,

¹⁵¹ Fatma Kafalı, **Taşhan Köyü Folklor Monografisi** (Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi), Sivas, 2006., s. 19.

¹⁵² Halil Kara, Taşhan Köyü, 1942 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

¹⁵³ Köşker, 54.

¹⁵⁴ Gökbel, "Kayseri ve Yöresinde...", s.179.

¹⁵⁵ Ramazan Kılıç, Ulupınar Köyü, 1930 Doğumlu, Okur-Yazar.

Milli Parklar içerisinde bulunan bir bölgenin içerisinde bulunması ve yerli ve yabancı turistlerin ilgisini çekmesine rağmen, konaklama tesislerinin olmaması yüzünden turizm yeterince gelişmemiştir.¹⁵⁶ Eğitim ve öğretim diğer çevre köylere nazaran bu köyümüzde ileri düzeydedir. Köyde 1960 yılında eğitim ve öğretime başlanmış, 1970 yılına kadar da, okulda değil de değişik evlerin boş odalarında verilmeye çalışılmıştır.¹⁵⁷ Köyde, şu an bir ilköğretim okulu bulunmaktadır. İkinci kademe öğrencileri, ilçe merkezine taşınmalı olarak gitmektedir. Köye, 1985 yılında elektrik, 1990 yılında telefon gelmiş ve 1960'lı yıllarda ise köye ulaşım sağlanmıştır. Köyün ibadete açık bir camisi olup, kadrolu imamı vardır.¹⁵⁸

27. Yerköy Köyü

Mustafabeyli köyünün 3km kuzeyinde yer alan köyün nüfusu 754, hane sayısı ise 170'dir. Kopçu ve Kocahacılı ile bir üçgen teşkil eden Yerköy'ün XV.yy ortalarında yerleşim yeri olduğu bilinmektedir. Zaten Yahyalı'nın da büyük bir kısmı ilk önce bu üçgende yaşamaktaydı. Sinek ve sıtma tehdidi üzerine sonradan göçmüşlerdir. Bugünkü köyün kurucuları ise Adana'nın Tahtacık köyünden gelen 8 hanedir. Eski kabileler; Çekiçler, Hethetler, Çerkezler, Köseler, Takacinniler, Kavlaklar'dır. Yeni kabileler ise Süllüler, Keleşler, Tatarlar, Osmankâlar, Hacıyusuflar, Musalar, Çobanibrahimler, Kocaağalar, Farsaklar oluşturur.¹⁵⁹

Düz bir araziye kurulan köyün ana geçim kaynakları, tarım ve hayvancılıktır. Arazinin tamamına yakını sulu tarıma elverişlidir. Bunun paralelinde de en fazla yetiştirilen tarım ürünleri; ayçiçeği, şeker pancarı ve elma üretimidir. Köyde, ayrıca 2004 yılında bir Tarımsal Kalkınma Kooperatifi kurulmuştur. Köyün yol, su, eğitim ve sağlık problemleri yok denecek kadar az düzeydedir. Köyde çevre köylere de hizmet veren bir sağlık ocağı kurulmuştur. Ayrıca 2000 yılında, 7 dönümlük bir araziye kurulu, çevre düzenlemesi yapılmış, iki katlı bir binadan oluşan ilköğretim okulu yaptırılmıştır. Köy, eğitim ve öğretime önem vermekte olup köy sakinlerinden önemli şahsiyetler yetişmiştir. Kırıkkale Üniversitesi Öğretim üyelerinden Prof. Dr.

¹⁵⁶ Halil Toprak, Ulupınar Köyü, 1978 Doğumlu, Üniversite Mezunu.

¹⁵⁷ Mustafa Nacar, Ulupınar Köyü, 1939 Doğumlu, Okur-Yazar.

¹⁵⁸ Cumali Saban, Ulupınar Köyü, 1971 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Köy Muhtarı.

¹⁵⁹ Köşker, 65.

Abdullah Yıldız, Ankara Araştırma ve ihtisas hastanesinde psikiyatri uzmanı Dr. Maceddin Kuru, Van Devlet Hastanesinde görevli Dr. Mesut Şahin, Dr, Ali Ramazan Benli, Avusturya’da bir süre Din Ateşeliği yapmış olan Yaşar Derin, İstanbul-Bahçelievler müftüsü Mustafa Derin, emekli Kayseri Kur’an kursları müdürü Mustafa Öztürk ve bunun yanında Türkiye’nin çeşitli il ve ilçelerinde görev yapan 50’ ye yakın öğretmen ve 20 kadar da imam bulunmaktadır. Köyde cami ve Kur’an kursu ibadete açık olup görevlileri mevcuttur.¹⁶⁰

28. Yeşilköy Köyü

Yeşilköy, Delialıuşağı köyünün güneyinde, ilçeye 40 km uzaklıkta, bu köyden ayrılma, 62 hane ve 470 nüfuslu, eğimli bir arazide yeşillikler içerisinde kurulmuş bir köydür. Köyün XIX.yy başlarından itibaren kurulduğu tahmin edilmektedir. Bu köyden ayrılan ve bazı aileler tarafından kurulan, bu köye bağlı Çağlalalık adında bir mezra bulunmaktadır.¹⁶¹

Yeşilköy’ün güney doğusunda yaklaşık üç saatlik mesafede bulunan Ulupınar yaylası ve Kalecik adını taşıyan bugün harabe vaziyetteki kalesi önemli ziyaret yerlerindedir. Ayrıca, Yerköprü’nün 500 m yukarısında büyük bir delikten içeriye uzanan mağara, Faraşa’lı Rumlar için bir ibadet ve ziyaret mekanı olarak görülüyordu.¹⁶² Köyün arazisi dağlık ve engebelidir. Tarım arazisi yok denecek kadar az olan köyün, topraklarının çoğu kıraçtır. Arazi yapısı itibariyle hayvancılık geçim kaynağı olarak gelişmiştir. İlçeye uzak oluşu ve ulaşımda çekilen sıkıntılar nedeniyle, eğitim ve öğretim çok gelişmemiştir. Köyde bir ilköğretim okulu bulunmaktadır. Ayrıca köyün camisi ibadete açık olup kadrolu imamı bulunmaktadır.¹⁶³

¹⁶⁰ İsmail Develioğlu, Yerköy Köyü, 1940 Doğumlu, İlkokul Mezunlu; Mehmet Kuru, Yerköy Köyü, 1954 Doğumlu, Üniversite Mezunlu.

¹⁶¹ Duran Yahşi, Yeşilköy Köyü, 1940 Doğumlu, Okur- Yazar.

¹⁶² Gökbel, **İnanç ve Adetleriyle Yahyalı’da ...**, s.74.

¹⁶³ Ali Bayrak, Yeşilköy Köyü, 1974 Doğumlu, Lise Mezunlu, Köy İmamı.

29. Yuları Köyü

Yörükân taifesinden Yuları (Buları) cemaatinin oturduğu köy, şu anda 60 hane olup 230 nüfus barındırmaktadır. Kuruluşu 1600'lü yıllara dayanan köyün, ilk yerleşim yeri batısında yer alan tepenin üzeridir. 1630'lu yıllarda Osmanlı Devleti'ne vergi ödeyen bir köy olarak arşiv kayıtlarında geçtiği söylenmektedir. Köy 4-5 tane ana kabileden oluşur. Bunlar; Solaklar, Akkızlar, Çekiçler ve daha sonra Develi'den gelip yerleşen Sayılğanlar'dır. Sonradan 5-6 hane de Derebağ Kasabası'ndan hayvancılık yapmak üzere buraya gelmiştir. Köy sürekli olarak dışarıya göç veren bir konumdur. 160-170 hane civarında dışarıda yaşayan aileler bulunmaktadır. Geçim kaynakları tarım ve hayvancılıktır. Köyde 12 öğrencisi bulunan bir ilköğretim okulu vardır. Ayrıca köyün ibadete açık bir camisi olup kadrolu imamı mevcuttur.¹⁶⁴

¹⁶⁴ Mustafa Topçu, Yuları Köyü, 1965 Doğumlu, Lise Mezunu, Köy İmamı.

BİRİNCİ BÖLÜM

ÖRF -ÂDET VE İNANÇLAR

A- HAYATIN ÇEŞİTLİ SAFHALARI İLE İLGİLİ İNANÇLAR

İnanç, bir fikre olan bağlılık olup insanların özünde olan bir şeydir. Toplumlar, düşünen insanlardan meydana gelir. İnsanlık tarihine bir göz atıldığı zaman en ilkelinden en medenisine kadar, inançsız bir topluma rastlanılmamıştır. Her, toplumun mutlaka bir düşünceye, bir inanca sahip olarak karşımıza çıktığı görülmektedir.¹⁶⁵

Doğum, evlenme ve ölüm, insan hayatının üç ana safhasını oluşturur ve geçiş dönemleri olarak kabul edilir. İnsanlar, kendi kültürünün ve inancının etkisiyle geçiş dönemlerinin çevresinde pek çok örf, âdet, töre, gelenek ve inanç oluşturur. Bunların hepsinin amacı, kişinin bu geçiş dönemindeki yeni durumunu belirlemek, huzurlu olmasını sağlamak, kutsamak, aynı zamanda da kişiyi, bu sırada yoğunlaştığına inanılan tehlikelerden korumak ve zararlı etkilerden korumaktır. Yaygın olan inanca göre, insan bu tür dönemler sırasında güçsüz ve zararlı etkilere açıktır.¹⁶⁶

1- DOĞUM İLE İLGİLİ ÂDETLER

İnsan hayatının başlangıcı olan doğumla birlikte topluma ve aileye yeni bir üye katılmakta; böylece insanlık soyunun devamı sağlanmaktadır. Toplumumuzda ve pek çok toplumda kültürel kimliğin bir parçası olarak görülen çocuk sahibi olma ve çocuk yetiştirme süreci, çeşitli âdet ve inanmaları da beraberinde getirmekte, modern bilgi ve uygulamaların da eşliğinde doğum olayı gelişip, gerçekleşmektedir.¹⁶⁷

Anne-baba ve dünyaya yeni gelen birey için önemli bir geçiş dönemi ve başlangıç olan doğum olayı genel olarak; doğum öncesi, doğum sırası ve doğum sonrası olmak üzere üç temel aşamada ele alınıp incelenebilir.

¹⁶⁵ Ahmet Gökbel, **İnanç Tarihi Açısından Sivas**, Kitapevi Yay., İstanbul, 2004, s.11.

¹⁶⁶ Sedat Veyis Örnek, **Türk Halk Bilimi**, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara, 2000, s.131.

¹⁶⁷ H. Ahmet Maden, “ *Türklerde Doğumla İlgili Âdet ve İnanmalar*”, **Türk Aile Ansiklopedisi**, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, Ankara, 1991, C.2, s.355.

a- Doğum Öncesi

Doğumla ilgili inanışlar, daha düğün öncesi çeyizin muhtevasında veya haricinde görünmeye başlarlar. Gelinin oğlan evine girmesiyle ise yoğunlaşırlar. Sonra evlilik hayatının ilk döneminde sanki unutulurlar. Ancak bir süre sonra gebelik veya kısırlık belirtileri halinde sevinçle, ümitle, kaygıyla, endişeyle; bilgelikle dolu bir sürü inanışlar halinde ortaya çıkmaktadırlar.¹⁶⁸

aa- Kısırlık Sebepleri ve Tedavisi

Normal bir süre içerisinde gebe kalmayan kadına ‘kısır’ denilir. Geleneksel kültürümüzde çok eşli evliliğin (poligamy) bir türü olan, bir erkeğin birden fazla kadınla evliliğinin (polijeny) en önemli nedenlerinden biri olan kısırlık,¹⁶⁹ Yahyalı merkez ve köylerinde genellikle kadınların suçlu görüldüğü bir hastalık olarak algılanır. Erkeğin de kısır olabileceği düşünülemez. Geleneksel tedavi yöntemleri sadece kadınlara uygulanmaktadır.

Yahyalı merkez ve köylerinde kısırlığın sebepleri ve tedavisi ile ilgili olarak çeşitli inanç ve uygulamalara rastlamak mümkündür. Yöre insanına göre, kısırlığın sebepleri şunlardır:

- Âdet görmeyen ve âdeti düzensiz bir kadının çocuğu olmaz.
- Yeni evlenen kişilerin evliliklerinin ilk zamanlarında veya kadının gençlik dönemlerinde kendilerini soğuğa karşı koruyamamaları ve üşütüp hasta olmaları da kısırlığın sebebi sayılır.¹⁷⁰
- Kadının rahim damarlarından herhangi birinin tıkalı veya damarlarının ters olması.
- Kendisine sihir ve kara büyü yapılan kişilerin, büyü çözülene kadar çocukları olmaz. Ayrıca kadına kötü niyetli kimselerin nazarı değerse çocuğu olmaz.¹⁷¹

¹⁶⁸ Ahmet Tacemen, **Halk Bilimi Verileri Zemininde Türk Kimliği**, (Niğde Üniversitesi Yay.) No:3, Niğde, 1998, s. 272.

¹⁶⁹ Hüseyin Türk, “*Güneyevler Köyü’nde Doğumla İlgili Bazı Geleneksel Uygulamalar ve Boş İnançlar*”, **Türk Halk Kültüründen Derlemeler**, (Kültür Bakanlığı Yay.), Ankara, 1989, s.105.

¹⁷⁰ Miyase Kara, Taşhan Köyü, 1940 Doğumlu, Okur-Yazar Değil.

¹⁷¹ Nazmiye Duman, Çubuklu Köyü, 1952 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

İlçe merkez ve köylerde bazı farklılıklar olmakla beraber, genellikle çocuğu olmayan kadınlara uygulanan tedbirler şunlardır:

Eğer kısırlığın sebebi soğuk algınlığı ya da üşütme ise merkez ve köylerde şu uygulamalar yapılır; içi su ile dolu, bir halgına veya kazana narpız otu, arpa, papatya, per yavşanı, ceviz yaprağı konduktan sonra bir süre kaynayınca kadar beklenir. Kaynadıktan sonra suyun sıcaklığının da biraz azalmaya başlamasıyla kadın bir kişinin de yardımıyla suyun buğuna (buharına) oturtulur ve bir müddet bu şekilde bekler. Böylece kadının karnının yumuşayacağı ve çocuğunun olacağına inanılır.¹⁷²

Bu şekilde yapılan uygulamalardan bazıları şunlardır:

- Kadın, sıcak bir kuma bütün bedeniyle birlikte yatırılır.
- Kadın, hamama götürülür, hamamda terletilir.
- Kadına, Hicazdan getirtilen deve eti yedirilir.

-Varsak köylerinde (Büyükçakır, Çubukharmanı, Kapuzbaşı, Ulupınar, Delialıuşağı, Balcıçakırı , Avlağa ve Çamlıca köyleri) çocuğu olmayan kadınlar, ardıç ağacının kabuğu, pürü ve dalları, sakızlık yaprağı, kaynatılarak onun buğusuna oturtulur. Üzerine bir çarşaf örtülerek kadının buharı daha iyi alması sağlanır. Yine bu ardıç ağacının yaprakları serilerek çocuğu olmayan kadın, onun üzerine yatırılır. Bütün bu uygulamalar kadınların âdetlerinin bitiminden sonra yapılır.¹⁷³

Ulupınar, Kapuzbaşı, ve Büyükçakır'da göğ keçinin kılı kaynatılarak kadın, üzerine oturtulur ve buharını almasını sağlanır. Balcıçakırı, Delialıuşağı, Avlağa, Karaköy, Kuzuluk, Senirköy, Taşhan ve Sazak köylerinde ardıç ağacı, böğürtlen, karamık çalısı, yanında melengiç, sarısaman ve soğan yaprakları da kaynatılarak buharından istifade edilir.¹⁷⁴

Ayrıca kendilerine dinsel ve büyüsel nitelikte sihir yapıldığını düşünenler, evliya türbelerini, ata mezarlarını, yatırları ziyaret ederler, adak adarlar ve kurbanlar keserler. Kopçu Köyü'nde çocuğu olmayan kadınlar, Akça Koca Sultan Tekkesi'ne giderler.¹⁷⁵ Ulupınar Köyü'nde, çocuğu olmayan kadınlar, çocuk sahibi olabilmek

¹⁷² Emine Karaman, Yahyalı Merkez, 1932 Doğumlu, Okur- Yazar.

¹⁷³ Gökbel, **İnanç ve Âdetleriyle Yahyalı...**, s.98.

¹⁷⁴ Köşker, 190.

¹⁷⁵ Mustafa Batman, Kopçu Köyü, 1950 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

için Meryem Ana mağarasına giderler. Mağaranın önündeki sudan içerek, oradaki ağaca çaput bağlarlar.¹⁷⁶

İlçe merkez ve köylerde çocuğu olmayan kadınlar, yukarıda sıraladığımız tedbirlerin yanında şunları da yaparlar: Eğer kendi köylerinde veya komşu köylerde muska yaptırabilecek bir hoca varsa ona giderler. İlçedeki kişiler ise ilçede bulunan hocalara çocuklarının olması için muska yazdırırlar.

ab- Gebelik Belirtileri ve Cinsiyet Tayini

Gebelik ve doğum kadına benlik, bütünlük kazandırmakta kadınlık ve analık statüsünü pekiştirmektedir. Kadının aile ve toplum içindeki yerinin sağlamlaştırırken, babanın aile ve akraba üyelerinin de nüfuzunu artırmakta kültürel kimliklerini tamamlayan bir olay olarak görülmektedir.¹⁷⁷

Yahyalı merkez ve köylerinde, çocuk bekleyen kadına “*hamile*”, “*gebe*”, “*yüklü*”, “*doğurucu*”, “*ağırlıklı*”, “*gövdeli*” gibi isimler verilir.¹⁷⁸

İlçe genelinde gebelik, geçmişte, nazar, hasetlik gibi nedenlerle tehlikeli ve zararlı etkilere açık bir dönem olarak görüldüğünden, herkese söylenmemesi gereken bir durum olarak görülmektedir. Bundan dolayı da kadın, gebe olduğunu sadece eşine ve kendisine çok yakın gördüğü akrabalarına söyler.¹⁷⁹ Günümüzde ise kadının kendisi, gebe olduğunu ailesi başta olmak üzere bütün çevresiyle paylaşmaktadır.

Yahyalı ve köylerinde kadınlar, hamile olup olmadıklarını genellikle kendi bilgi ve tecrübelerine dayanarak tespit ederler. Bunun yanı sıra doktora ve ebeye başvurmak suretiyle de hamilelik testi uygulayanların sayısı her geçen gün artmaktadır.

Gebelik belirtileri şunlardır:

- Gebe kadın âdetten kesilir.
- Kadının yüzünde, bedeninde ve tavırlarında bir takım değişiklikler olur.

Örneğin, kadının cildi bozulur, çaparlaşır. Kadın güzelleşir ya da çirkinleşir.

¹⁷⁶ Bekir Toprak, Ulupınar Köyü, 1965 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

¹⁷⁷ Maden, “*Türklerde Doğumla İlgili Âdet ve...*”, 357.

¹⁷⁸ Ayşe Şahin, Büyükçakır Köyü, 1966 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

¹⁷⁹ Fatma Pedük Çakıroğlu, Taşhan Köyü, 1932 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

- Gebe olan kadında baş dönmesi ve mide bulantısı belirir. Ateşlidir, bundan dolayı soğuk şeyler yemek ister.

Gebelik konusunda önemli bir konu da, doğacak çocuğun cinsiyetidir. Geleneksel kültürümüzde olduğu gibi araştırma alanımız olan Yahyalı merkez ve köylerinde de genellikle erkek çocuk tercih edilmektedir. Erkek çocuk istenmesinin en önemli nedenleri ise baba ocağının tüttürülmesi, erkek çocuğun yaşlılıkta anne ve babaya bakacağına inanılması gibi nedenlerdir.

Yahyalı ve yöresinde hamile kadının fiziksel görünümüne, vücudunda oluşan değişikliklere ve hareketlerine bakılarak doğacak bebeğin cinsiyeti hakkında çeşitli yorumlar yapılır:

- Hamile kadının yüzü kızarırsa kız, kararırsa erkek olur.¹⁸⁰
- Kadının karnı sivri olursa erkek, karnının yaygın ve yuvarlak olması kız olacağına işaretir.¹⁸¹
- Kadın güzelleşirse, çocuk karnın sağında olursa ve doğum gecikirse erkek olur.
- Kadının çirkinleşmesi, cildinin bozulup çapırlanması, ekşi ve acıya karşı aşırı düşkünleşmesi kız olacağına yorulur.¹⁸²

b- Doğuma Hazırlık

Yahyalı ve çevresinde doğuma hazırlık ve doğumu kolaylaştırma mahiyetinde yapılan uygulamalardan bazıları şunlardır:

Doğum yapacak kadın, özellikle son günlerde sık sık yürüyüş yapar. Bunun en önemli sebebi rahimdeki bebeğin yerleşeceğine inanılmasıdır.

Doğum yapacak kadının sancıları başladığı zaman eline oklava verilir ve oda içerisinde gezdirilmeye başlar.¹⁸³

Varsak köylerinde sancısı başlayan hamileye öd ağacı suyu kaynatılarak içirildiği gibi havaya bir iki el silah sıkıldığı da olur. Kadında doğum sancısı başlayınca, doğumun daha kolay olması için, kocası elini bir kabın içinde yıkar ve bu

¹⁸⁰ Ayşe Tokalı, Ulupınar Köyü, 1931 Doğumlu, Okur-Yazar Değil.

¹⁸¹ Fatma Çopur, Yahyalı Merkez, 1960 Doğumlu, Okur-Yazar.

¹⁸² Emine Peşkir, Yahyalı Merkez, 1948 Doğumlu, Okur-Yazar.

¹⁸³ Asiye Kuş, Yahyalı Merkez, 1933 Doğumlu, Okur- Yazar.

kirli su kadına içirilir. Ayrıca, Ulupınar Köyündeki Meryem Ana Mağarasından toplanan Meryem Ana Eli otu kurutulup ıslatılır ve doğum yapan kadının baş ucuna konulur.¹⁸⁴

Ayrıca yörede, doğum yaklaştığında doğacak çocuk için kundak takımı dizilir. Beşik hazırlanır, patik, kazak ve benzeri çeşitli giyim eşyaları hazırlanır.

c- Doğum Sonrası Yapılan Uygulamalar

Doğumun nasıl yapılacağı ve kimlere başvurulacağı konusunda ilçe merkez ve köylerde, genç ve yaşlı kadınlar arasında farklı uygulamalar vardır. Köylerde dahil olmak üzere genç kadınlar daha çok doktor gözetiminde hastanede doğum yapmayı tercih etmektedirler. Yaşlı kadınlar ise özellikle doğumdan anlayan yaşlı bir kadın gözetiminde veya ev ebesinin yardımı ile doğumun gerçekleşmesini isterler. Fakat bunun düşünenler gün geçtikçe azalmaktadır. Kadınların çocuğu, doktor ve ehliyetli ebeler nezaretinde doğurma alışkanlığı yörede gittikçe yaygınlaşmaktadır.

Yahyalı ve yöresinde çocuk doğduktan sonra da bir takım inanç ve pratikler vardır. Şimdi bunları sırasıyla inceleyelim.

ca- Çocuk Doğduğu Anda Yapılanlar

Çocuk doğduktan hemen sonra göbeği kesilir ve banyo yaptırılır. Çocuğun vücudunun mikrop kapmaması ve ağzının kokmaması için bir yere yatırılarak, bütün bedeni tuzlanır. Çocuk, bu vaziyette iken daha önceden hazırlanılmış elbiseleri sıkıca giydirilir ve iki gün bekletildikten sonra banyo yaptırılır.¹⁸⁵

Özellikle ilçe merkezinde doğumdan hemen sonra anne ve çocuğu için kırmızı renkli ve ince taneli, hafif yağlı bir miktar toprak getirilir. Bu toprak elekten geçirilir ve sobada ısıtıldıktan sonra kadının ve çocuğunun üşütmemesi ve kendilerinde bir leke kalmaması için annenin yatağına, çocuğun da kundağına konur.¹⁸⁶

Çocuğun göbek bağı ve eşiyle ilgili bir takım uygulamalar vardır. Yahyalı ve yöresinde, öncelikle çocuğun göbek bağı ve eşi ile kaderi ve geleceği arasında ilişki

¹⁸⁴ Gökbel, **İnanç ve Âdetleriyle Yahyalı...**, s.101.

¹⁸⁵ Meryem Çolak, Yahyalı Merkez, 1928 Doğumlu, Okur-Yazar.

¹⁸⁶ Fatma Dost, Yahyalı Merkez, 1940 Doğumlu, Okur- Yazar.

kurulmaktadır. Hem çocuğun kişiliğini belirlemek hem de toplumsal statüsünü tayin amacıyla göbek bağı ve eş çeşitli işlemlerden geçirilmektedir.

Çocuk doğduğu zaman, çocuğun üşütmemesi için bir beze “katran” sürülür, sonra bu bez çocuğun göbeğine konur.¹⁸⁷

Örneğin çocuğunun dindar ve camiye bağlı olmasını isteyenler; çocuğun göbek bağını veya eşini cami avlusuna gömerler.¹⁸⁸

Çocuğun eşi temiz bir beze sarılır ve toprağa gömülür.

Çocuğunun ilerde okumasını isteyen aileler, çocuğun göbek bağını okulun bahçesine gömerler.

Çocuk “gezgiç” olmasın evine bağlı olsun diye çocuğun göbek bağı evlerinin yakın bir çevresine gömülür.¹⁸⁹

cb- Loğusalık Dönemi

Yeni doğum yapmış, henüz yataktan kalkmamış kadına loğusa denir. Doğum sonrasında kadının fizyolojik durumu, doğumun zor veya kolay oluşu, ailenin ekonomik yapısı, gelinin aile içerisindeki statüsü, çocuğun cinsiyeti gibi etkenler yataktan kalkma süresini belirlemektedir. Ancak geleneksel olarak bu süre kırk gündür.¹⁹⁰

İşte ‘loğusalık dönemi’ diye ifade edilen zaman diliminde, Yahyalı yöresinde yapılan uygulamalardan bazıları şunlardır:

- Loğusa kadına doğumun ilk haftasında, yakın akrabaları ve komşuları ziyarete gelir. “*Hayırlı olsun*”, “*gözün aydın olsun*”, “*geçmiş olsun*” şeklinde iyi dileklerde bulunurlar.

- Loğusa kadın ve çocuğunun bulunduğu odaya Kur’an, soğan, sarımsak ve nazarlık asılır. Aynı şekilde yastıklarının altına bıçak, makas, maşa iğne ve çuvaldız konur.¹⁹¹

¹⁸⁷ Teslime Bulut, Dikme Köyü, 1946 Doğumlu, Okur-Yazar.

¹⁸⁸ Hüseyin Mantıcı, Ağcaşar Köyü, 1954 Doğumlu, İlkokul Mezunlu.

¹⁸⁹ Fatma Çopur, Yahyalı Merkez, 1960 Doğumlu, Okur-Yazar.

¹⁹⁰ Maden, “*Türklerde Doğumla İlgili Âdet ve...*”, 357.

¹⁹¹ Fatma Eğri, Yahyalı Merkez, 1947 Doğumlu, Okur-Yazar.

- İlçe genelinde kırklama ile ilgili örf ve adetler de yaygındır. Loğusa ve çocuğunun doğumundan sonraki kırk gün içinde hastalanmalarına yöre halkı arasında 'kırk basması', 'kırk düşmesi', 'kırk karışması', 'loğusa basması' gibi isimler verilmektedir. Doğumdan sonra, kırkıncı günde anne ve bebeğinin yıkanmasına 'kırklama' denilmektedir.

- Yörede kırklama işlemi şu şekilde yapılır: Loğusa kadın ve çocuğu kırk günü doldurduktan sonra, içerisinde sıcak su bulunan bir kaba, kırk arpa tanesi, kırk tane çakıl taşı, bir adet gümüş para ve bir de iğne atarlar. Sonra bebek annenin kucağına verilir. Bu su ile çocuk ve anne banyo yaptırdıktan sonra kırklama işlemi tamamlanır.¹⁹²

- Kırk basmasını önlemek için anne ve çocuğu kırk gün süreyle dışarı çıkarılmaz. Kırklı kadınların birbirleriyle karşılaşmalarına dikkat edilir. Eğer bir birlerine iğne verip değişirlerse kırk basmaz.¹⁹³

- Loğusa bir kadının bulunduğu bir yere, başka bir kadın gelirse kırklı kadının yüksek bir yere çıkması gerekir yoksa kırk basar.

cc- Al Basması

Loğusa kadınlara ve çocuklara sataştığı bazen de onları öldürdüğü sanılan al karısı, al, al anası, al basması gibi adlarla anılmaktadır.¹⁹⁴

Yahyalı merkez olmak üzere bütün köylerinde al basması inançlardan biridir. Al, loğusa kadını ve onun kırklı çocuğunu basar. Al denilince çocuğun veya kadının üzerine bir ağırlığın çökmesi ve hiç sesinin çıkmaması şeklinde anlaşılır. Bu olay zaman zaman gerçekleşse de tedbir alınmazsa gerek kadını gerekse çocuğu öldürdüğünün görüldüğü anlatılmaktadır.

Yörede loğusa kadın ile çocuğuna al basmaması için başvurulan yöntemlerden bazıları şunlardır:

- Loğusa kadın kesinlikle yalnız bırakılmaz. Geceleri korkmasın diye odanın ışıkları açık vaziyette bırakılır. Loğusa kadının kırkı çıkana kadar kazma ve kürek başında bırakılır.¹⁹⁵

¹⁹² Cennet Şimşek, Büyükçakır Köyü, 1940 Doğumlu, Okur-Yazar Değil.

¹⁹³ Ayşe Tokalı, Ulupınar Köyü, 1931 Doğumlu, Okur-Yazar Değil.

¹⁹⁴ Maden, " *Türklerde Doğumla İlgili Âdet ve...*, 358.

- Loğusa kadının üzerine, odada duvardan duvara ipler gerilerek soğan, iğne, Kur'an-ı Kerim ve ayna asarlar. Böylece kötülüklerden korunmuş olur.

- Loğusa bir kadın ekmek üzerinden atlatılmaz. Kırkı çıkmamış çocuk da özellikle hayızlı kadınlar olmak üzere herkesin kucağına verilmemelidir. Verildiği zaman o kadın çocuğun yüzüne bakarsa yüzü yara olur ve bu yara ergenlik çağına kadar geçmez.¹⁹⁶

- Cenaze ve düğünlerde kırklı bir kadın çocuğunu kucağına alarak, yüksek bir yere çıkar. Aksi takdirde al basar.

- Loğusa bir kadının evinden hiçbir şey alınmaz. Hatta ateş de alınmaz.¹⁹⁷

- Loğusa bir kadının çocuğunu al basarsa aydaş halini alır. Bu duruma önlem olarak da aydaş aşı pişirilir. Çocuğun annesi buldukları mahallede dört yol ortasında bir ocak kurar. Ocağın üzerine içerisi boş olan bir kazan koyarlar ve çocuğu bu kazanın içerisine oturturlar. Ocağa orada bulunan kadınlar birkaç çöp ve odun parçası atarlar ve ocak yakılmaz. Mahalle kadınlarında olup oradan geçenler kadına '*Ne pişiriyorsun?*' derler. Anne ise '*Aydaş aşı pişiriyorum*' der. Kadınlar bunun üzerine '*Pişiremezsin*' derler. Anne de '*Hem pişiririm, hem de şişiririm*' der. Orada bulunan kadınlara bu şekilde cevap verdikten sonra evine gelir. Çocuğunu kerme (hayvan pisliğinden yapılmış yakacak) ile tartar. Bu tartma üç hafta süreyle çarşamba günleri devam eder. Çocuk eğer tartısı ağır gelirse hastalıktan kurtulmuş demektir.¹⁹⁸

Yahyalı merkez ve köylerinde var olan bu al basması inancı ve loğusalara musallat olan kötü ruh, tarih boyunca Çin Seddi'nden Akdeniz kıyısına, Buz Denizi'nden Hint'e kadar yayılmıştır. Türk folklor geleneklerinde **Al karısı**, **Albastı**, **Albis**, **Almis** adlarıyla yer almıştır. Günümüz Anadolu Türk geleneğinde de, önemli bir yer tutmaktadır. Al basması denilen ruh hakkında inanmalar çoğu Türk kavimlerinde mevcuttur. Eskiden beri Türklerle komşu olarak yaşayan kavimlerde de bu inanışlara rastlanmakta ise de Türklerdeki kadar yaygın değildir.¹⁹⁹

¹⁹⁵ Fatma Eğri, Yahyalı Merkez, 1947 Doğumlu, Okur-Yazar.

¹⁹⁶ Hürü Tufan, Büyükçakır Köyü, 1950 Doğumlu, Okur- Yazar Değil.

¹⁹⁷ Esmâ Açıkgöz, Delialıuşağı Köyü, 1939 Doğumlu, Okur- Yazar Değil.

¹⁹⁸ Emiş Babacan, Yahyalı Merkez, 1929 Doğumlu, Okur-Yazar Değil.

¹⁹⁹ Gökbel, **İnanç ve Adetleriyle Yahyalı'da...**, s.108.

cd- Ad Koyma

Doğumdan sonra, çocuğun gelişimini izleyen dönemde onunla ilgili yapılan uygulamalardan ilki, ad koymadır. Ad, insanın bireysel ve toplumsal kişiliğinin yanı sıra büyüsel, gizemsel gücünü de gösteren bir simgedir.²⁰⁰

Çocuğun adının belirlenmesinde öncelik sırası aile büyükleri, anne ve babaya verilmiştir. Yine çocuğun doğumunun üçüncü gününde imam ya da evin erkek büyüğü tarafından çocuk kucağa alınarak, çocuğun sağ kulağına ezan okunur, sol kulağına kamet getirilir.²⁰¹

Yörede özellikle köylerde çocuğu olup da yaşamayanlar, Dursun, Durmuş, Duran, Yaşar gibi isimleri tercih ederler. Böylece çocuğun yaşayacağına inanırlar. Bunun yanında yeterince çocuk sahibi olduğuna kanaat getiren aileler ise Yeter, Songül, Durdu gibi iyi temenniler içeren isimler koyarlar.²⁰²

Çocuğa doğduğu zamanla ilgili olarak da, özellikle varsak köylerinde Cuma, Cumali, Pazar, Salı adları yanında, Şaban, Ramazan, Bayram, Bayramali, Arif, Arife, Kadir, Kadriye, gibi isimler konur.²⁰³

Kaynak kişiden aldığımız bilgiye göre; köyde bir ailenin ard arda beş tane kız çocukları olur. Uzun bir süre sonra bu ailenin bir erkek çocuğu olur ve ismini Allah bize nasip etti manasında “Hakverdi” koyarlar.²⁰⁴

Çocuğun çok olmaması için alınan tedbirlerin başında, son doğan çocuğu süttten kesmeme gelir. Genelde alınan bu tedbire ek olarak Ulupınar köyünde farklı bir uygulama yapılmaktadır. Katırtırnağı kaynatılarak suyu kadına içirilir, bu sayede bir daha çocuğu olmayacağına ve tamamen kısırlaşacağına inanılır. Katırın tırnağının kaynatılmasının sebebi, onun doğum yapmamasıdır. Onlara göre katırın doğum yapmamasının sebebi intizarlı olmasıdır. Hz. İbrahim (a.s) ateşe atıldığında : “Benim atıldığım ateşin odunlarını kim taşıdı?” deyince hemen katır öne atılarak: Ben

²⁰⁰ Mukaddes Biçer, “Eskişehir İlinde Doğumla İlgili Âdet ve İnançlar”, **Türk Halk Kültüründen Derlemeler**, (Kültür Bakanlığı Yay.), Ankara, 1991.

²⁰¹ Ömer Karaman, Yahyalı Merkez, 1930 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

²⁰² Ahmet İlçin, Balçıcakırı Köyü, 1929 Doğumlu, Okur-Yazar Değil; Hüseyin Göncü, Yahyalı Merkez, 1928 Doğumlu, Okur- Yazar.

²⁰³ Musa Toprak, Ulupınar Köyü, 1947 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

²⁰⁴ Elif Yahşi, Yeşilköy Köyü, 1952 Doğumlu, Okur-Yazar Değil.

taşıdım der. Hz. İbrahim o esnada katıra şöyle seslenerek intizar eder: “Senin neslin kurusun devam etmesin.” Ondan sonra da artık katır doğum yapmaz.²⁰⁵

Ayrıca çocuğa verilen isimlerin kötü manaya gelmemesine ve insanlar arasında hoş karşılanmayan isimler olmamasına özen gösterilir. Bunun yanında talgına (telkin) uymasına da dikkat edilir.²⁰⁶

ce- Diş Hediği

Çocuğun biyolojik gelişmesinin belirtilerinden birisi olan diş çıkarmayı, halkımız genellikle bir törenle kutlar. Yiyeyeğin ezilmesinde, parçalanmasında ve öğütülmesinde birinci dereceden rolü olan dişin ortaya çıkış nedeniyle düzenlenen bu törende yiyeyeği kutsama, çocuğun rızkını artırma, bereketi çoğaltma gibi dileklerin yanı sıra, çocuğun dişinin sağlam olması isteği de yer almaktadır.²⁰⁷

Yahyalı ve köylerinde “*diş göllesi*”, “*diş aşısı*”, “*diş bulguru*”, ve benzeri isimler verilse de en yaygın olarak bilineni “*diş hediği*” dir.

Çocuğun dişleri çıkarken, kolay çıkması ve sağlıklı olması için, buğday, kuru üzüm, mısır, nohut suda kaynatılır. Bu kaynayan bulgurdan bebeğe yedirilir ve başta yakın akrabalar olmak üzere çevredeki konu komşuya dağıtılır. Bunun yanında doğan çocuğun cinsiyetine göre çorap veya küpe gibi hediyeler de beraberinde dağıtılır.²⁰⁸

Çocuk, yürümeye başladığı zaman ona özel bir ekmek yapılır. Bu ekmek zayıf bir ipele çocuğun ayak bileğine bağlanır. İleriki yaşlardan ve iyi koşabilen bir çocuk ekmeği oradan alır. Başka bir kişi de ekmeği alan kişiyi yakalamaya çalışır. Bunun yapılmasının sebebi çocuğun yürümesini kuvvetlendirmek içindir. Köyde bu olaya “*çocuğun kösteğinin alınması*” ismi verilir.

cf- Sünnet ve Kirvelik

Ülkemizde dinî ve milli kültürümüz içinde çocukla ilgili olan en yaygın ve vazgeçilmez uygulama “sünnet geleneği”dir. Bu geleneğin yüzyıllar boyu sıkı ve kesin bir şekilde yerine getirilmesinde bir takım inançlar ve görüşler egemendir.

²⁰⁵ Gökbel, **İnanç ve Adetleriyle Yahyalı'da...**, s.103.

²⁰⁶ Mehmet Eğri, Yahyalı Merkez, 1965 Doğumlu, Üniversite Mezunu.

²⁰⁷ Örnek, 162.

²⁰⁸ Fatma Eğri, Yahyalı Merkez, 1947 Doğumlu, Okur-Yazar.

Bunların bir kısmı dinsel, bir kısmı toplumsal, hijyenik ve cinsel içeriklidir. En önemlisi de çocuğun sünnet yoluyla İslam toplumuna katılmasıdır.²⁰⁹

Yahyalı ve yöresinde sünnet ve kirvelik geleneğiyle ilgili bazı görüş ve uygulamalar şöyledir: Çocuklar genellikle 1-6 yaşları arasında sünnet ettirilir. İlçe merkezinde mal varlığı iyi olanlar sünnet düğünü yaparlar. Köylerde ise çocuk sünnet olurken kirvesinin kucağına oturtulur. Kirve olan kişinin maddi durumu iyi olursa sünnet merasimini üstlenir. Kirve çocuklara hediyeler alır.

Ayrıca sünnet olan çocuğun babası da kirveye koyun, keçi, dana gibi hediyeler verir. Kirvelikte kız alıp- verme olmaz. Yani kirvenin kızıyla sünnet olan kişi hiçbir zaman evlenemez. Kirvelikte dostluk ve muhabbet ölüme kadar devam eder.²¹⁰

İlçe merkez ve köylerde, daha önceleri çocuklarını sünnet ettirmek isteyenler konar- göçer aptallara bu işlemi yaptırırlardı. İlçe merkezde bu uygulama gittikçe azalmakta ve daha çok sağlık memurlarına yaptırılmaktadır.²¹¹

2- EVLENME VE DÜĞÜNLE İLGİLİ ÂDETLER

Kadınla erkeğin aile kurmak için yasaca birleşmeleri olarak tanımlanan evlenme, gerek kızın ve erkeğin sosyalleşme sürecinin önemli bir aşamasını oluşturması, gerek aileler arasında kurulan dayanışmayı, toplumsal ve ekonomik ilişkiyi belirlemesi ve düzenlemesi bakımından her zaman ve her yerde önemli bir olay olarak görülmüştür.²¹²

Evlenme; gerek kız, gerekse erkek için bir dönüm noktasıdır. Her ikisinin, yeni duruma geçişini kolaylaştırmak, toplum tarafından kabul görmesini sağlamak amacıyla törenler yapılmaktadır.

Geçmişimizin genel bir değerlendirmesini yapabilmek, toplumumuzun kültürel gelişim sürecini sağlıklı bir şekilde yorumlayabilmek ve dolayısıyla geleceğe yönelik tasarımlarımızı doğru yapabilmek için, Türk folklor literatüründe geniş bir

²⁰⁹ Örnek, 173.

²¹⁰ Ali Açıkgöz, Delialıuşağı Köyü, 1932 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

²¹¹ İbrahim Peşkir, Yahyalı Merkez, 1942 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

²¹² Meltem Emine Cingöz, “Şükranlı’da (Eskişehir) Evlenme Âdetleri”, **Türk Halk Kültüründen Derlemeler**, (Kültür Bakanlığı Yay.), Ankara, 1992, s.9.

yer tutan düğün geleneklerinin bu bakımdan sistemli bir şekilde derlenmesi, bu konulardaki araştırma ve çalışmalara ağırlık verilmesi gerekmektedir.²¹³

Her topluluk kendi kültürel dokusuna uygun evlenme biçimlerini tercih ettiği için evlilikler özellikle tören, töre, âdet, gelenek- görenek ve ritüeller açısından çeşitlilik arz etmektedir.²¹⁴

İlçede ve köylerde “görücü usulüyle evlenme”, “kız kaçırma”, ve “gençlerin kendi aralarında anlaşmak suretiyle evlenmesi” dikkat çeken evlenme şekilleridir. Görücü usulü ve kız kaçırma usulü geçmişte daha çok yaygın iken günümüzde gençler daha çok aralarında anlaşarak evlenme yolunu tercih etmektedirler.

Yörede tek eşle evliliğin hâkim olduğu görülür. Çok eşle evlilik nadiren görülür. Evlenmeme gibi bir olayla karşılaşmaz. Evlilik yaşına gelen her erkek ya da kız, uygun biriyle evlendirilir.. Evlenmeyenlerin kısmetinin kapalı olduğuna inanılır. Yahyalı merkez ve köylerde evlenme yaşı eskiden çok küçük yaşlarda başlarken, günümüzde ise eğitim, işsizlik, askerlik gibi durumlara göre evlenme yaşı 21-25’e kadar, yükselmiştir.²¹⁵

Ayrıca yörede evlenecek çocuklar arasında büyüklere öncelik verilmesi söz konusudur. Yani ağabeyler ve ablalar önce evlenmeli, küçükler sırasını beklemelidir. Bir evde ağabey varken küçük erkek kardeşin evlenmesi, abla varken küçük kız kardeşin evlenmesi hoş karşılanmaz. Ancak ağabey varken küçük kız kardeşin evlenmesine izin verilmektedir. “kız çocuğu bekletmeye gelmez”, “kız beşikte çeyiz sandıkta” gibi sözlerde yörede bu konuyla ilgili olarak söylenmektedir.²¹⁶

Yahyalı merkez ve köylerinde bir evlenme şekli olarak kız kaçırma olayına hala az da olsa rastlanılmaktadır. Buna rağmen özellikle Varsak Türkmenleri’nin bulunduğu Delialiuşağı, Büyükçakır, Kapuzbaşı, Ulupınar, Çubukharmanı ve Balcıçakırı köylerinde, evliliklerin büyük bir bölümünü, kız kaçırma yoluyla meydana gelen evlilikler oluşturmaktadır. Bunun en önemli sebebi olarak da bu köylerde bulunan insanların genel olarak maddi durumlarının müsait olmamasını

²¹³ Hülya Taş, “Erzurum’da Evlenme ve Düğün Âdetleri”, **Türk Halk Kültüründen Derlemeler**, (Kültür Bakanlığı Yay.) Ankara, 1992, s.169.

²¹⁴ Fatma Ahsen Turan, “Kayseri Düğün Âdetleri”, **Kayseri ve Yöresi Kültür Sanat ve Edebiyat Bilgi Şöleni**, Kayseri, 2001, C.2, s.749.

²¹⁵ İbrahim Şimşek, Büyükçakır Köyü, 1942 Doğumlu, Okur- Yazar.

²¹⁶ Mehmet Parlak, Yahyalı Merkez, 1933 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

gösterebiliriz. Çünkü köylerdeki çoğu aileler evlilik masraflarını karşılayacak durumda değildirler.²¹⁷

Evlenme sisteminde önemli bir yer tutan başlık, Avrupa, Asya ve Afrika'nın çeşitli ülkelerinde rastlanan yaygın bir gelenektir. Bu anlamda olmak üzere başlık, müstakbel veya muhtemel koca tarafından gelinin ailesine yapılan ödeme olarak tanımlanabilir.²¹⁸

Kökeni 1500 yıl önceye dayanan “kalın” âdeti²¹⁹, Türkistan'dan Anadolu'ya kadar uzanan hat üzerinde, tarih boyunca yaşamlarını sürdüren bütün Türk boy ve oymaklarında varlığını sürdürmüştür.²²⁰ Yahyalı ve çevresinde de başlık parası geçmişte uygulanırken, günümüzde bu uygulama kalkmış vaziyettedir.

Sonuç olarak, Yahyalı ve köylerinde “görücü usulüyle evlenme” şekli en fazla dikkat çeken ve uygulanan evlenme şeklidir. Bunun yanında “kız kaçırma”, veya “kendileri arasında anlaşmak” suretiyle evlenenler de mevcuttur.

a- Evlilik Öncesi Durum ve Kısmet Açma

Bu başlık altında Yahyalı merkez ve köylerinde, evlenecek gençlerin durumu, evliliklerde yapılan tercihler ve dünürçülük öncesi diğer durumlar üzerinde duracağız.

Ülkemizde evlenme isteğinin belirtilmesi konusunda erkek ve erkek aileleri daha aktif, kız ve kız ailesi pasif durumdadır. Özellikle ilk girişim genellikle erkek ve erkek aileleri tarafından yapılmaktadır.²²¹

Evlenecek çağa gelmiş gençler evlenmek isteklerini ya yakınlarını söylerler ya da hareket ve tavırlarıyla açığa vurmaya çalışırlar. Öncelikle evlilik çağına gelmiş kimseler bu konuyu önce ablaları varsa ona, yoksa annesine ve abisine açar. Bu kişilerde bu durumu babaya açarlar. Bu gençlerin bir kısmı da bunu sözlü olarak söyleyemez ise bazı hareket ve davranışlarıyla açığa vurmaya çalışırlar.

²¹⁷ Gökbel, **İnanç ve Adetleriyle Yahyalı'da...**, s.110.

²¹⁸ Orhan Türkoğan, “*Başlık Geleneği ve Sosyolojik Açıklaması*”, **Türk Aile Ansiklopedisi**, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, Ankara, 1991, C.1, s.169.

²¹⁹ “**Kalın**”: “Düğün günü erkek tarafının kız tarafına gönderdiği hediyeler, gelin almak için verilen bedel, başlık parası.”(Doğan, 588.).

²²⁰ Ahmet Turan, “*Törelerimizde “Kalın”(Başlık) Âdeti*”, **Türk Kültürü Araştırmaları Doğu ve Güneydoğu Anadolu (1991)**, Milli Folklor Yay-2, Ankara, 1992, s.13.

²²¹ Maden, “*Türklerde Doğumla İlgili Âdet ve...*, 495.

Erkekler evlenme isteğini yörede şu yollarla ifade eder:

- Babaya kesinlikle söylenmez. Aileden olan kadınlardan anne, abla ve halaya söyler.
- Evde huzursuzluk çıkararak ortalığı karıştırır.
- Evde babasıyla geçimsiz hale gelir.²²²
- Yine evde işe bakmaz olur, kendi üzerine düşeni yapmamaya başlar.
- Geç saatlerde eve gelir, zaman zaman evi terk edeceğini söyler.²²³
- Pilavın ortasına kaşık diker.
- Eşiğe kendi ayakkabısını çiviler.²²⁴
- Çok üşüdüğünü söyler.
- Asker geldiğini yaşlılarının evlendiğini kendisinin ise yalnız kaldığını söyler.²²⁵

Çocuklarının bu isteklerini gören anne ve baba artık çocuklarının evlenme isteğini bu yollarla anlamış olurlar. Aracılar vasıtasıyla çocuğun istek ve arzusunun kime karşı olduğu öğrenilmeye çalışılır. Buna rağmen öğrenilemez ise anne ve baba ilk iş olarak yakın çevreden kız soruşturmaya başlarlar.

Kızlar ise evlenme isteğini şu yollarla ifade ederler:

- Süslenmeye önem verir, aynanın karşısına geçip kendini seyrederler.²²⁶
- Aşk türküleri söyler, dalgınlaşır, kendisine söylenenleri duymazlar.²²⁷
- Hoşlandığı birisi varsa, bu konuyu annesine ve ablasına açarlar.
- Sözenmiş kızların yanına sık sık giderler.²²⁸

Ayrıca yörede genç kızlar kismetlerinin açılması için bazı yollara başvururlar. Genç kızlar arasında yaygın olan inanışa göre erken kalkanın kismetini açık olur. Evinin önü temiz olanın da dünürçüsü çok olur. Kız beyaz bir mendili hocaya okutup eline yüzüne sürer ve sandığına kor. Sabah erkenden evinin önünü çalı süpürgesiyle

²²² Selman Babacan, Yahyalı Merkez, 1973 Doğumlu, Ortaokul Mezunu.

²²³ Mehmet Kuru, Yerköy Köyü, 1954 Doğumlu, Üniversite Mezunu.

²²⁴ Mustafa Çetin, Taşhan Köyü, 1965 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

²²⁵ Ünal Kardeşahin, Büyükçakır Köyü, 1980 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

²²⁶ Fatma Çopur, Yahyalı Merkez, 1960 Doğumlu, Okur-Yazar.

²²⁷ Fatma Toprak, Ulupınar Köyü, 1966 Doğumlu, Okur- Yazar Değil.

²²⁸ Esmâ Açıkgöz, Delialıuşağı Köyü, 1939 Doğumlu, Okur- Yazar Değil.

süpürür. Ziyarete gidilir ve taş yapıştırılır. Şayet taş yapışırsa, kaderi açılır; yapışmazsa kaderi açılmaz ve kolay kolay evlenemez.²²⁹

Yörede eskiden daha fazla olmakla birlikte halen geçerliliğini sürdüren akraba evlilikleri yapılmaktadır. Bu çalışma sırasında gezip gördüğümüz köylerde, özellikle Varsak köylerinde akraba evlilikleri yaygın olarak sürdürülmektedir. Bunun yanın da Çerkezlerin Kabartay koluna mensup kişilerin yaşadığı Burhaniye köyünde ise akraba evliliği uygun görülmez. Kaynak kişiden aldığımız bilgiye göre; “ Bizde amcakızı öz bacı olarak görülür, yakın akraba ilişkilerimizin olduğu ailelerle kesinlikle dünürlük yapmayız”²³⁰

Akraba evliliğinin tercih edilmesindeki en önemli nedenlerin başında kayınpeder ve kayınvalidenin yaşlılıklarını düşünmeleridir. Yaşlandıklarında, akrabasından olan bir gelin veya damadın dışardan alınacak bir gelin veya damattan kendilerine daha iyi bakacağına inanılır. Ayrıca bu sayede mal ve arazi bölünmesi olmaz. Yörede akraba evliliklerinde diğer evliliklere nazaran boşanma olayı da hemen hemen hiç görülmez.²³¹

b- Dünürcü Yollama

İlçe ve köylerde çocuklarını evlendirmek isteyen aileler, ilk önce yakın akraba ve komşulardan başlayarak, komşu ve tanıdıkların da yardımıyla kız aramaya çıkarlar. Yörede yaygın bir kullanımla, “kıza bakma”, “kız arama”, “kız isteme” gibi isimlerle anılan bu âdete “ görücülük”, “görücüye çıkma”, denmektedir. Evlenme isteğini açıkça belirtmek üzere kız evine giden erkek tarafından kadın ve erkekler grubuna “dünürcü”, yaptıkları işe de dünürcülük denir.²³²

İlçede evlenecek gençler genelde görücü usulüyle evlenirler. Yörede çocukları evlenme yaşına gelmiş anne ve babalar kendilerine uygun kız aramaya başlarlar. Bunun yanında kız kardeşler, halalar, teyzeler de kız aramaya, soruşturmaya başlarlar.

²²⁹ Kaldırımcı, 54.

²³⁰ Süleyman Akburak, Burhaniye Köyü, 1956 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

²³¹ Mustafa Babacan, Yahyalı Merkez, 1936 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

²³² Maden, “ Türklerde Doğumla İlgili Âdet ve..., 495.

Bu zaman diliminde eğer bir kız beğenilmiş ise haber verilir ve kızın evine oğlanın annesi, halası ve kız kardeşleri oturmaya gider. Bu görücülükte, kızın hamaratlığına, temizliğine, saygısına, sevgisine, annesinin durumuna, evlerinin düzen ve tertibine bakılır. Kız evinde, kızın beceri ve yeteneğini ölçmek amacıyla orada bulunanların gözü önünde, halının üzerinde ibriğe su doldurması istenir. Eğer kız suyu dökmeden ibriğe doldurabilirse, bu kız güzel ve başarılı derler.²³³

Kız, görücüler tarafından beğenilirse, görücüler kızın annesine kendilerinin görücü olarak geldiklerini söylerler. Kızın annesi, o gün gelen görücülere hiçbir şey söylemez. “ *Allah kısmet etmişse olur, biz ne söyleyebiliriz ki bize biraz mühlet verin biz size haber göndeririz*” der. Kim olduklarını ve çocuklarının ne iş yaptıklarını söyledikten sonra durumu çocuklarına iletmek için giderler. Oğlunun da olumlu yanıt vermesi durumunda çocuğun kızla görüşmesi için bir gün belirlenir. Yörede bu âdet son yıllarda yaygınlaşmıştır. Eskiden evlilik çağına gelen kız ve erkek birbirlerine uzaktan bakışır ve beğenirlerdi. Günümüzde ise evlenecek gençlerin birbirlerini görmeleri ve birbirleriyle konuşmaları tercih edilmekte ve gittikçe yaygınlaşmaktadır.²³⁴

Kız evi bu zaman dilimi içerisinde oğlanı ve ailesini soruşturur. Çocuğun huyu, suyu nasıldır?, bir yerinde sakatlığı var mıdır?, ne iş yapar, kazancı nasıldır?, ailesinin ahlakı durumu nasıldır?, gibi bir çok hususları soruşturur. Bu soruşturma neticesinde sonuç olumlu ise cevap almaya giden görücü veya bu işe sebep olan aracıya “ *kızı gelsin istesinler*” diye haber gönderilir. Eğer netice olumsuz ise kız evi bir bahane bulur ve genelde şunları söyler: *Kızımızın yaşı küçük, kısmetinizi başka yerde arayın, hayırlısı böyleymiş*, gibi sözlerle vermeyeceklerini ima ederler. Bu şekilde davranarak damat tarafının uzun müddet gelip gitmelerine işlerinden alıkoyulmalarına sebep olmazlar.²³⁵

Geçmişte yörede damat seçiminde birinci olarak inanç yönü, namaz kılıp kılmadığı, dini bir duyarlılığa sahip olup olmadığı araştırılırken, son zamanlarda ise birinci önceliği dini bütünlüğün yerine, zenginlik, mal, mülk, almıştır. Ayrıca

²³³ Asiye Kuş, Yahyalı Merkez, 1933 Doğumlu, Okur- Yazar.

²³⁴ Fatma Dost, Yahyalı Merkez, 1940 Doğumlu, Okur- Yazar.

²³⁵ Fatma Pedük Çakıroğlu, Taşhan Köyü, 1932 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

damadın köyde oturmaması, bir işe sahip olması ve memur olması tercih edilmektedir.²³⁶

Kız beğenildikten sonra kızın istenmesi safhasına, dünürçülük safhasına gelinmiştir. Akşama, kız evinden müsaade istendikten sonra, aile ve çok yakın akrabalarından, hatırı sayılır, yaşlı kimseler kız evine giderler. Kız evi gelen misafirlere ikramda bulunur. Oğlan tarafından, hatırı sayılır, en yaşlı temsilci euzübesmele çekerek “ *Allah’ın emri, Peygamber’in kavli* ” üzere isteklerini söylerler ve kızı babasından isterler. Kızın yakınları da eğer vermeye niyetli iseler; “ *Allah yazdıysa olur, bir düşünelim*, gibi ifadelerle zaman isterler ancak o anda niyetlerini de hem söz ve tavırlarıyla hem de yapılan izzet ve ikramla belli ederler. Bu akşamdan sonra dünürçüler, 2-3 gün ard arda kız evine aynı şekilde giderler. En son gidişte kız evinden olumlu yanıt alınır ve iki tarafta anlaşmaya varılırsa, “ *Hayırlı olsun, Allah tamamına erdirsin*” dilekleriyle dua edilir. Arkasından oğlan evinin önceden getirmiş olduğu ve yörede ‘*söz tatlısı*’ olarak adlandırılan tatlı orada bulunanlar tarafından ikram edilir. Bu son aşamaya yörede ‘*kız bitirme*’, ‘*falanca kızın tatlısı bile yenmiş*’, oğlan evinden dolayı ‘*falancalar da işi bitirmiş*’ gibi sözler yaygın olarak kullanılır.²³⁷

Araştırmamız esnasında gerek ilçe merkez ve ona yakın köylerde, gerek de merkeze uzak dağ köylerinde çok küçük farklılıklar olmakla birlikte dünürçülük olayının hemen hemen aynı olduğunu gözlemledik.

Geçmişte dünürçüler, iş bittikten sonra başlık parasını da konuşurlar, her iki tarafında ekonomik durumlarına göre peşin ya da taksitli olarak ödenirdi. Günümüzde başlık parası ilçe merkezinde tamamen kalkarken, köylerde ise kısmen devam etmektedir.

c- Sözün Kesilmesinden Düğüne Kadar Yapılanlar

Yahyalı merkez ve merkeze yakın köylerde, söz kesildikten sonra kız evi ile oğlan evi arasında yapılacak ilk iş yüzüğün ne zaman takılacağıının

²³⁶ Mustafa Babacan, Yahyalı Merkez, 1936 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

²³⁷ Ömer Karaman, Yahyalı Merkez, 1930 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

kararlaştırılmasıdır. Yüzük için bir gün kararlaştırıldıktan sonra, her iki tarafın da birinci dereceden yakın akrabaları davet edilir.

Yüzük merasiminin yapılacağı gün, erkek tarafı gelin kıza bütün giyeceklerden birer tane alır. Bunun yanında, yüzük, küpe, bilezik, vb. takılarda alınır. Bu aşamaya yörede ‘*asbap görme*’, ‘*asbap giydirme*’ gibi isimler verilir. Kız evi ise damat adayına sadece yüzük alır. Merasim günü akşam her iki tarafta kız evinde toplanırlar. Kız evine misafirler geldikten sonra, oğlan evi ve kız evi sırasıyla getirmiş oldukları çerez, şeker, kolonya, şerbeti ikram ederler.²³⁸

Oğlan evinin almış olduğu giysiler, gelin kıza giydirilir ve getirilen takılar takılır. Her iki tarafın yakın akrabaları da yanlarında getirmiş oldukları para, altın ve hediyelik eşyaları kıza takarlar. Takıların ve giysilerin kimden geldiğinin unutulmaması için seçilen bir kişi bunu yazar. Bütün bunlar tamamlandıktan sonra oğlan evinden saygın bir kişi yüzükleri takar.²³⁹

Söz kesildikten sonra yüzük takma ve altın atma işi daha çok merkez ve merkeze yakın ova köylerinde yaygındır. Varsak köylerinden Ulupınar Köyü hariç, diğer köylerin hiçbirinde yüzük veya herhangi bir nişan merasimi yapılmaksızın düğünün yapılacağı gün tespit edilir. Bu durumun da en önemli sebebi olarak bu köylerde yaşayan insanların büyük çoğunluğunun nişan ve yüzük merasimlerinde altın takacak kadar maddi güce sahip olmamaları yatmaktadır.

Evlenme geleneklerimiz arasında yer alan nişan, evlenme olayının resmen açıklanması ve duyurulması anlamlarına gelmektedir.²⁴⁰

Yüzük takıldıktan sonra her iki tarafta bir gün kararlaştırılır ve *geze (nişan)* yapmaya karar verirler. Özellikle ilçe merkezinde nişan ismi yerine ‘*döşşekbastı*’²⁴¹ ismi kullanılır. Nişan merasimi yüzükte de olduğu gibi Varsak köylerinde yapılmamakta ve sadece Ulupınar köyünde yapılmaktadır. Merkeze yakın ova köylerinin hepsinde nişan merasimi yapılmaktadır.

²³⁸ Emine Peşkir, Yahyalı Merkez, 1948 Doğumlu, Okur-Yazar.

²³⁹ Fatma Çopur, Yahyalı Merkez, 1960 Doğumlu, Okur- Yazar.

²⁴⁰ Nevzat Gözaydın, “*Türkiye’de Nişan Âdetleri*”, **Türk Aile Ansiklopedisi**, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, Ankara, 1991, C.3 ,s. 799.

²⁴¹ Fatma Eğri, Yahyalı Merkez, 1947 Doğumlu, Okur- Yazar.

Nişana hazırlık amacıyla gelin kız, nişana birkaç gün kala oğlan evi tarafından elbise almaya götürülür. Gelin kıza, birkaç takım elbise alınır. Köylerde ise, nişan eksikliğini tamamlamak amacıyla nişandan bir hafta veya on gün önceden alış- veriş için ilçeye gidilir. Buna yörede ‘ *asbap görme*’, ‘ *nişan düzme*’ denir. Ayrıca kız evi ve erkek evi, damat ve gelin adayının anne, baba, kız ve erkek kardeşlerine nişan günü verilmek üzere içinde çeşitli hediyelerin olduğu bohçalar hazırlarlar. Oğlan evi nişandan bir gün önce, kız evi ise oğlan evi tarafından gönderilen lokumlarla tüm akrabalarını, eş-dost ve yakınlarını nişana davet ederler. Ayrıca nişanda özellikle yakın akrabalara ‘*yol*’ denilen, elbiselik, şalvarlık götürülürken diğer kimselere ise bardak götürülür. Bu kimselerde bunun karşılığında kıza düğünde hediyeler alırlar.²⁴²

Nişanda gelen misafirlere ikram etmek için sigara, kolonya ve şeker oğlan evi tarafından satın alınır.²⁴³ Ayrıca nişan merasiminden bir saat önce oğlan evinden bir grup kadın, nişanda misafirlere ikram edilmek üzere yapacakları şerbet için kız evine giderler.

Masrafları oğlan evine ait olan nişan, kız evinde çoğunlukla gündüz yapılır ve öğleden önce başlar. Davetliler, erkek evinde toplandıktan sonra kiralanan arabalarla kız evine giderler. Nişanda kadınlar ve erkekler ayrı ayrı otururlar. Öncelikle nişan gününe kadar oğlan evi tarafından kıza alınan çamaşırlar, hediyeler, vb. şeyler orada bulunan misafirlere gösterilir. Bir süre sonra takı töreni başlar. Öncelikle damat adayının ablası veya yengesi, oğlan tarafının akraba ve yakınlarının takılarını bağırarak herkese ilan edip takar. Daha sonra kız yengesi, kız tarafının akrabaları ve yakınlarının takılarını aynı şekilde takar. Bundan sonra ise bu merasime gelen diğer kimseler, ne takacaklarsa bir kadın tarafından bütün misafirlere duyurularak takılır. Takılan takılar ise bir kişi tarafından yazılır, çünkü bunlar öndünç(ödünç) tür. Nişana damat getirilmez ve evde bekler.²⁴⁴ Günümüzde ise damadın nişana getirilmemesi âdeti hemen hemen ortadan kalkmıştır.

²⁴² Fatma Dost, Yahyalı Merkez, 1940 Doğumlu, Okur- Yazar.

²⁴³ Osman Durusoy, Kocahacılı Köyü, 1947 Doğumlu, Ortaokul Mezunu

²⁴⁴ Emine Peşkir, Yahyalı Merkez, 1950 Doğumlu, Okur-Yazar.

Hediyeler verildikten sonra, hazırlanan yemekler yenir. Daha sonra oğlan evinin beraberinde getirmiş olduğu hoca dua eder ve herkes amin der. Nişan merasimi artık bitmiştir ve herkes tekrar iyi dileklerde bulunduktan sonra dağılırlar.

Nişanlılık süresi ailelerin durumuna, oturup anlaşmalarına bağlıdır. Kızın çeyizinin hazırlık durumu, askerlik, öğrencilik, ekonomik nedenler gibi bazı özel durumlarda bu süre değişebilir.²⁴⁵

Geçmişte nişanlılık süresi içerisinde erkek ve kızın görüşmelerine müsaade edilmezdi. Ancak günümüzde bu âdet merkezde neredeyse tamamen, köylerde ise çoğunlukla kalkmış durumdadır. Bu dönem içerisinde nişanlıların görüşüp, konuşmasında dini açıdan bir engel olmaması için imam nikâhı yapılır.

Ayrıca nişanlılık süresi boyunca erkek evi, özel günlerde, dini bayramların rastladığı zamanlarda, gelin kızını ziyarete giderler ve her gitmelerinde mutlaka hediye götürürler.²⁴⁶

d- Kına Gecesi ve Düğün

Geniş anlamda düğün, sünnet veya doğum için yapılan eğlence veya törenleri de kapsamakla beraber, yaygın olarak, gençlerin evlenmeleri sırasında yapılan eğlence ve törenlere verilen addır.²⁴⁷

Evlenen çiftler için düğün yapılması insanlık tarihi kadar eskidir. Milletlere ve yörelere göre ayrıntılarda bazı farklılıklar olmakla birlikte hepsinin birleştiği nokta eğlenceye yönelik olmasıdır.²⁴⁸ Türkler, İslâm dinini kabul ettikten sonra da korudukları eski düğün âdetlerini özellikle taşrada olmak üzere bugün de sürdürmektedirler.²⁴⁹

Nişandan hemen sonra aileler hazırsa düğün tarihi her iki tarafın anlaşmasıyla kararlaştırılır. Yörede düğünler daha çok ilkbaharın sonlarında ve yaz aylarında hasat sonrası yapılır. İlçe merkezinde erkek evi, düğün gününü duyurmak için davetiye bastırır ve hazırlanan bu davetiyeleri düğünden üç-dört gün önce çevresine ve

²⁴⁵ Hüseyin Mantıcı, Ağcaşar Köyü, 1954 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

²⁴⁶ Yusuf Pedük Çakıroğlu, Taşhan Köyü, 1932 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

²⁴⁷ Alâaddin Karaca, "Düğün", **Türk Aile Ansiklopedisi**, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, Ankara, 1991, C.1, s.375.

²⁴⁸ Rahmi Yaman, "Düğün", **DİA**, İstanbul, 1994, C.10, s.15.

²⁴⁹ Özdemir Nutku, "Düğün", **DİA**, İstanbul, 1994, C.10, s.16.

akrabalarına dağıtır. Bu davetiyelerin tamamını erkek tarafı bastırır. Kız tarafına da istekleri kadar bu davetiyeden gönderilir. Bunun yanından erkek tarafı okuyucular vasıtasıyla da davetiye gönderemediği kendi mahallelerine ve çevre mahallelerine ulaşır.²⁵⁰ Köylerde ise, belirlenen düğün tarihi okuyucular aracılığıyla halka duyurulur. Varsak köylerinde, düğün davetinden önce hem kız evi hem de oğlan evi “yolluk” ismini verdikleri ve akrabalık derecelerine göre bir takım şeyler dağıtırlar. Bunlar, su bardağı, tülbent, şalvarlık, basma vb şeylerdir.²⁵¹

Düğün için hazırlıkların en başında çeyiz gelmektedir. İlçe merkezinde başlık parası kalktığı için ailelerin maddi durumuna göre, çoğunlukla yatak odasını kız tarafı alırken, erkek tarafı ise diğer ihtiyaçları düzmektedir. Köylerde ise durum çok daha farklıdır. Maddi durumu zayıf olan ilçe merkezine uzak köylerde, çeyiz olarak halı- kilim, birkaç mutfak eşyası, yatak- yorgan ve çeyizin konulacağı sandık dışında pek fazla bir şey bulunmamaktadır. Düğün başladığı vakit, kız evinde bir odaya kızın çeyizleri serilir. Kına gecesine kadar serili olan bu çeyizlere herkes bakar. Hazırlanan bu çeyizler, Pazar günü öğleden önce kız evinden alınarak erkek evine getirilir. Çeyizi arabaya yüklemeyen önce, gelin kızın sandığına oturan delikanlıyı kaldırmak için oğlanın amcası, eniştesi veya dayısı tarafından ‘*sandık parası*’ ödenir.

İlçe merkezinin tamamında ve köylerde bayrak dikme, düğün merasiminin başladığının bir işaretidir. Bayrak, Perşembe ve Cuma günleri dikilir. Çoğunlukla ilçe merkezinde Cuma günü ikindi namazından sonra bayrak dikilmektedir. Dikilecek bayrak, seçilen ‘*yiğit başı*’ tarafından ilk önce camiye götürülür. Hoca efendi, namazdan hemen sonra düğünün hayırlı, uğurlu olması ve kurulacak yuvanın ömür boyu mutluluğu, sağlık ve selameti için bir dua eder. ‘*Yiğit başı*’, eşliğinde toplanan ve çoğunluğunu gençlerin oluşturduğu grup bayrağı, evin görünecek bir yerine dikerler. Önceleri, bayrak direğinin ucuna geçirilen bir elma, hedef alınarak atış yapılırdı. Gelen misafirlere kabuklu fıstık, şeker, çerez ikram edildikten sonra düğün başlar.²⁵²

Köylerde ise bayrak dikme günleri, ilçe merkezine göre farklıdır. Genellikle Ulupınar, Balcıçakırı, Delialıuşağı, Yeşilköy ve Avlağa köylerinde düğün üç gün

²⁵⁰ Mustafa Karabacak, Yahyalı Merkez, 1933 Doğumlu, Lise Mezunu.

²⁵¹ Ramazan Geyik, Çamlıca Köyü, 1971 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

²⁵² Mehmet Eğri, Yahyalı Merkez, 1965 Doğumlu, Üniversite Mezunu.

olup, Cuma günü bayrak dikilerek düğün başlar. Pazar günü gelin getirilir. Kapuzbaşı ve Büyükçakır köylerinde ise Cumartesi günü, bayrak dikilerek düğün başlar ve Pazar günü sona erer.²⁵³ Diğer köylerde ise genellikle bayraklar, Perşembe günü dikilir ve Pazar günü gelinin gelmesiyle son bulur. Çoğunlukla Varsak köylerinde bayrak dikilirken aile, maddi durumuna göre koyun, keçi veya horoz keser. Bu âdete, yörede '*bayrağın dibine kan akıtma*' denir.²⁵⁴

Gerek ilçe merkezinde, gerekse de köylerde düğünler genellikle çalgı, davul-zurna eşliğinde olur. Bir Çerkez köyü olan Burhaniye'de ise kız evinin isteği doğrultusunda, düğünlerde org, akordiyon ve mızıkta kullanılır.²⁵⁵ Geçmişte pek fazla görülmediği halde, şu an bazı ailelerin çalgı, davul-zurna getirmeyip mevlit okutarak sade bir düğün yaptıkları da görülmektedir. Erkek evinde olan düğünlerde, genellikle kadınlar ve erkekler ayrı ayrı eğlenirler.²⁵⁶

Düğünlerin ilk günleri olan Perşembe ve Cuma günleri, merasime davet edilen konukların hayırlı olsun dilekleriyle geçer. Düğüne gelen misafirler, çoğunlukla hediye olarak, çay, şeker, mantı, makarna, tavuk ve benzeri şeyler getirirler. Köylerde yaygın olarak düğünlerde halaylar ve ferdi oyunlar oynanır. Bu oyunlar sinsi oyunu, cirit oyunu, yumruk oyunu ve bey yarenliği adı verilen oyunlardır. Bunlardan '*sinsi oyunu*'; görünüşte eziyet vermese de tehlikeli bir oyundur.²⁵⁷ Üzerine ateş yakılan sacın, üstünden atlanarak oynanan bir oyundur. Bu oyunların yanında, bir ceza aracı olarak havlunun kullanıldığı tura, yüzük ve kabak oyunları da düğünlerde sıkça oynanır.²⁵⁸

Kına gecesi, evlenme törenlerimizin çok önemli bir safhasını oluşturur. Genç kızın artık evleneceğini, düğünün bir-iki gün içinde yapılacağını ve taze bir gelin olacağını belirten kına yakma işlemi bütün Türkiye'de uygulandığı gibi, Türkiye dışındaki Türk topluluklarında da görülmektedir.²⁵⁹

²⁵³ Abidin Şimşek, Büyükçakır Köyü 1969 Doğumlu, Üniversite Mezunu, Köy İmamı; Cumali Saban, Ulupınar Köyü, 1971 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Köy Muhtarı.

²⁵⁴ Enbiya Açıkgöz, Delialıuşağı Köyü, 1966 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

²⁵⁵ Süleyman Akburak, Burhaniye Köyü, 1956 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

²⁵⁶ Selman Babacan, Yahyalı Merkez, 1973 Doğumlu, Ortaokul Mezunu.

²⁵⁷ Yusuf Pedük Çakıroğlu, Taşhan Köyü, 1932 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

²⁵⁸ Ömer Karaman, Yahyalı Merkez, 1930 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

²⁵⁹ Nevzat Gözaydın, "*Kına Âdetleri*", **Türk Aile Ansiklopedisi**, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, Ankara, 1991, C.2 , s.682.

Cumartesi gününün akşamı, erkek evinden kız evine kadınlar ve erkekler ‘*kınacı*’ olarak giderler. Kına gecesine adını veren ‘*kına yakma*’ törenidir. Bu giden grup yanlarında kına, çerez ve gelin için kına hediyesi götürürler. Kına gecesinde kadınlar, kendi aralarında eğlenirler. Bu eğlencenin sonuna doğru kına, damadın kız kardeşi veya yengeleri tarafından kızın eline yakılır. Kına yakılırken genç kızlar, ellerinde mumlarla gelinin etrafında oynayarak “*kına türküsünü*” söylerler.²⁶⁰

Yörede en yaygın olan kına türkülerinden bazıları şunlardır:

Atladı çıktı eşiği,
Sofrada kaldı kaşığı,
Büyük evin yakışığı,
Kız eşim kınan kutlu olsun.

Ana kızın çok muydu,
Bir kız sana yük müydü?
Koca köyün içinde,
Bir isterim yok muydu?.

Ocağı çattım da kazanım yok,
Başımı yudum da örenim yok,
Attılar gurbete, gelenim yok,
Anne kızın gelin oluyor.

Kum tarlaya çit vurma, çit kayar gider
Gurbete kız verme, yiter gider.
Gurbete gidenin bağrına taş gerek,
Altı Arap atlı beşkardeş gerek.

Karşı dağlar kar mıydı,
Ana, babam var mıydı,
Ana, babam olsaydı,
Beni burada kor muydu!²⁶¹

Kına yakıldıktan sonra, erkek evinin beraberinde getirdiği fındık, fıstık ve şekerden oluşan ‘*kına yemişi*’ yendikten sonra kına sona erer.²⁶² Kınacılar bir

²⁶⁰ Ayşe Tokalı, Ulupınar Köyü, 1931 Doğumlu, Okur-Yazar Değil.

²⁶¹ Fatma Eğri, Yahyalı Merkez, 1947 Doğumlu, Okur-Yazar; Teslime Bulut, Dikme Köyü, 1946 Doğumlu, Okur- Yazar.

²⁶² Elif Yahşi, Yeşilköy Köyü, 1952 Doğumlu, Okur-Yazar Değil.

müddet daha kız evinde kaldıktan sonra tekrar erkek evine giderler. Kız evinde yapılan törenler bittikten sonra gelinin ‘yiğitbaşı’ ve sevdiği arkadaşları yanında kalır. Bu kalan grup, gece yarısına kadar eğlenceye devam ederler ve beraberce avuç içlerine kına yaktıktan sonra yatarlar.

Oğlan evinde ise oyunlar oynandıktan sonra kına yakma işlemi başlar. Kına yakılırken seçilen yiğitbaşı için gençlerin onayı alınır. Bir genç, düğün meydanına çıkar ve üç defa; “*vekiliniz olayım mı*”? der, onlar da “*ol, ol, ol*” derler. Bir kabın içerisinde kına getirildikten sonra, hoca dua eder ve evli birinden kınanın suyunu dökmesi istenir. O kişi de bunun karşılığında yiğitbaşından bahşiş alır. Yiğitbaşı kınayı orada bulunanların hepsine parmaklarını dokundurmaları için tutar. Kına yakıldıktan sonra evli bir erkek, damadı yiğitbaşından teslim alır ve götürür. Bu esnada götüren kişi, damada bazı konularda bilgi verir.²⁶³ Geçmişte yörede damat kaçırma âdeti vardı. Damadın yakın arkadaşları – özellikle evlililer – yiğitbaşının dalgınlığından yararlanarak damadı kaçırdılar. Kaçıran grup, damada türlü işler yaptırılır ve eziyetler çektirirlerdi. Günümüzde ise damat kaçırma olayı geçmişteki kadar yaygın olarak uygulanmamaktadır.²⁶⁴

Gecenin ilerleyen saatlerinde, yiğitbaşı arkadaşlarını alarak kız evine kına değişmeye giderler. Kına değişirken kızlar, kız evi tarafından hazırlanan bir tepsi baklava, fıstık, şeker ve piliçten oluşan hediye paketini damadın görevlilerine verir ve buna karşılık onlardan bahşiş alırlar.²⁶⁵

Kına değişiminden sonra damat ve arkadaşları, damadın yakın akrabalarından birinin evine davet edilir. Bu âdete yörede ‘*güvey kaldırma*’ denir. Bu geceye katılan gençler, kına değişimi sırasında kendilerine verilen baklava, fındık, fıstık ve çerezleri yerler. Damadın eline, yiğitbaşı tarafından kına yakıldıktan sonra yatılır ve ertesi gün gelin alınmaya gidileceğinden dolayı erken kalkılır.²⁶⁶

Pazar sabahı her iki tarafta da düğün hazırlıkları başlar. Oğlan evi gelin arabasını hazırlar. Çeyiz arabası hazırlanarak kız evine gönderilir. Varsak köylerinde daha önceleri bütün gelinler ata bindirilerek götürülürdü. Bu durum şu an da dahi

²⁶³ Fatih Gürbeden, Yahyalı Merkez, 1978 Doğumlu, Üniversite Mezunu.

²⁶⁴ Muhsin Batman, Kopçu Köyü, 1967 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

²⁶⁵ Ömer Peşkir, Yahyalı Merkez, 1981 Doğumlu, Lise Mezunu.

²⁶⁶ Ali Küpçü, Yahyalı Merkez, 1977 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

köylerin bir kısmında uygulanmaktadır. Köylerin tamamında katır bulunmasına rağmen, gelinler hiçbir zaman katıra bindirilerek götürülmemiştir. Köylülerin inancına göre katır, uğursuzdur. Ona binerek üzerinde giden kadınların çocuğu olmaz. Çünkü katır, beddualıdır. Hiçbir zaman doğurmaz, onun için gelin bunun üzerine bindirilmez.²⁶⁷ Ova köylerinde ise gelin almada gelin taksiyle götürülürken, kız evi eğer yakınsa gelen misafirler yaya olarak giderler, eğer uzaksa onlarda abralarına binerler.

Bütün misafirler geldikten sonra, konvoy oluşturulur ve sabah saat 11 gibi gelin almak için yola çıkılır. Arabaların en başına gençlerin bulunduğu bayraklı araç önderlik eder. Konvoy kız evine yaklaştığı zaman, o mahallenin gençleri tarafından arabaların önleri kesilir. Gençler, '*bayrak parası*' adı verilen bir bahşiş aldıktan sonra yolu açarlar. Kız evine ulaşıldığında kadınlar, gelini almak üzere eve girerler. Bu arada kapı açma, sandık parası, geline yol verme vb. bahşişler alınır. Gelin anne-baba ve kardeşleriyle vedalaşır. Gelinin beline evin en küçük erkeği tarafından kırmızı kuşak bağlanır. Kız evi tarafından damada alınan elbiselerin bulunduğu '*damat bohçası*' erkek tarafından bir kadına verilir ve bu kadın bohçayı yiğit başına satar. Yörede geçmişte gelin almak için damat götürülmezken, günümüzde ise hem nişana hem de düğüne götürülür.²⁶⁸ Sadece farklı olarak, bir Çerkez köyü olan Burhaniye'de gelin almaya gidilirken damat götürülmez.²⁶⁹

Gelin alındıktan sonra konvoy, ilçe içerisinde birkaç tur attıktan sonra erkek evine gelir. Gelin arabasının şoförüne bahşiş verilerek gelin arabadan indirilir. Herkes toplandıktan sonra dua edilir. Düğün evinde yemek verildikten sonra kalabalık dağılır.

Dikme köyünde ise gelin alındıktan sonra gelin, kayınbabasının evine değil de en yakın akrabalarından birinin evine iner. İkinci vakti olduktan sonra da erkek evine götürülür.²⁷⁰

²⁶⁷ Gökbel, *İnanç ve Âdetleriyle Yahyalı...*, s.115.

²⁶⁸ Hüseyin Mantıcı, Ağcaşar Köyü, 1954 Doğumlu, İlkokul Mezunlu.

²⁶⁹ Süleyman Akburak, Burhaniye Köyü, 1956 Doğumlu, İlkokul Mezunlu.

²⁷⁰ Mustafa Koç, Dikme Köyü, 1940 Doğumlu, Okur-Yazar

Kapuzbaşı ve Ulupınar köylerinde ise gelin evinden ayrılıp erkek evine ulaşmadan önce caminin ve mezarlığın kenarını birer kez olmak üzere dolandırılır. Oradan da erkek evine getirilir.²⁷¹

e- Gelin Yeni Evine Gelince Yapılan Pratikler

Gelin, oğlan evine getirilince uygulanan âdetler konusunda merkez ve köyler arasında bazı farklı uygulamalar vardır. Kısaca neler yapıldığını aktarmaya çalışalım; Gelin, arabadan indirilip tam kapının önüne geldiği zaman, kaynana bereketli olması için gelinin başından aşağı bir tabakta bulunan kara üzüm, buğday, şeker ve bozuk paradan oluşan ‘saçıyı’ serper. Çocuklar da dökülen şekerleri, bozuk paraları toplamak için birbirleriyle yarışır.²⁷²

Gelin, kapı önünde damatla birlikte durur. Gelin kesilen bir horoz üzerinden atlatılır, kesilen horoz da orada bulunan gençler tarafından götürülür. Geline, kapının önünde nazardan korunması ve uğur sayıldığı için bardak kırdırılır.²⁷³

Erkek evine geldiği zaman kaynana, güçlü ve kuvvetli olsun diye geline bir oklava verir ve kırdırır. Gelin itaatkâr olsun diye kaynananın bacaklarının altından geçirilir. Uğur getirmesi için cere kırdırır. Kapıya yaklaşınca da, bu evde yaşadığı sürece yağlı ve ballı olsun diye, gelinin eline yağ ve bal verilerek kapının kenarlarına sürdürülür.²⁷⁴

Gelin, eve girdikten sonra damadın annesi, “*oturmalık*” denilen bir bahşişi geline verir. Bu bahşiş verilmeden gelin yeni evine oturmaz. Bu bahşiş verildikten sonra gelinin kucığına bir erkek çocuğu verilir. Bundaki amaç ise gelinin oğlunun olması içindir.²⁷⁵

Gelin, damat evine geldikten sonra damat gençlere teslim edilir. Gençler de damadı yanlarına alarak akşama kadar gezdirirler. Erkek evi tarafından düğün akşamı

²⁷¹ Mustafa Nacar, Ulupınar Köyü, 1939 Doğumlu, Okur-Yazar; Durdu Şahin, Kapuzbaşı Köyü, 1943 Doğumlu, Okur-Yazar Değil.

²⁷² Zeynep Eğri, Yahyalı Merkez, 1975 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

²⁷³ Nazmiye Duman, Çubuklu Köyü, 1952 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

²⁷⁴ Fatma Pedük Çakıroğlu, Taşhan Köyü, 1932 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

²⁷⁵ Emine Karaardıç, Büyükçakır Köyü, 1959 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

akraba ve yakınlarla ‘Güvey yemeği’ denilen bir ziyafet verilir.²⁷⁶ Misafirler akşam namazından sonra güvey yemeğini yerler. Yemekten sonra damadın yakın akrabalarından birkaç evli erkek, damadı yiğitbaşından satın alır. Damat, yiğitbaşı ile beraber yatsı namazına giderler. Namazdan sonra eve gelen damat, anne ve babasının elini öptükten sonra, yiğitbaşı ve gençlerin de vedalaşmasından sonra sırtı yumruklanarak odaya itilir.²⁷⁷ Cuma veya Cumartesi dikilen bayrak, Pazartesi sabahı erkenden damat tarafından indirilir.²⁷⁸

Sabah erkenden oğlan evinden bir kadın, yanına bir tepsi baklava alarak, hayırlı olsun dileklerini iletmek üzere kız evine gider. Gelinin annesi de gelen bu kişiye ikramda bulunduktan sonra hediye verir. Oğlan evinden bir kadın, yakın akraba ve komşularını ‘duvağa buyurun’ diyerek, duvak açma merasimine davet eder. Gelen kadınlar, bardak, çiçek, süpürge vb. hediyeleri geline verirler. Ayrıca, bu törene kız evinden de birkaç kadın katılır. Kadınlar, ilk önce gelinin sandığında bulunan hediyeleri gelen misafirlere gösterirler. Sonra gelin, kadınların ortasına oturtulur ve önüne bir yastık konur. Damadın hediyeleri ile birlikte gelen oklava veya evireç, 3-4 yaşlarında bir erkek ve kız çocuğu tarafından gelinin sağ ve sol omuzlarına vurdurulur. Sonra gelin önündeki yastığa secde eder gibi üç kez yatar ve kalkar.²⁷⁹ Bu tören yapılırken geline:

Yumuşak vurdum geline

*Duyduğunu, gördüğünü, demesin erine.*²⁸⁰

gibi sözlerle öğüt verilir. Duvağı açılan gelin kıza hemen tülbent bağlattırılır. Gelin artık hanenin bir ferdidir. Misafirler, gideceği zaman kapı önüne geçer ve onları uğurlar.

Bugün, bu düğün âdetlerinin büyük bir çoğunluğu uygulama zorluğu, vakit darlığı ve zahmeti dolayısıyla uygulanmamaktadır. Seyranî'nin şiirlerinde tertibi ve

²⁷⁶ A. Esat Bozyiğit, “Düğünlerimizde Güveye Ait Gelenekler ve Güvey Kıması Üzerine Bazı Yörelere Uygulamalar”, **Türk Folkloru Araştırmaları**, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara, 1989, s.24.

²⁷⁷ Ali Kahraman, Süleymanfakılı Köyü, 1942 Doğumlu, Okur-Yazar.

²⁷⁸ Yüksel Uyar, Derebağ Kasabası, 1974 Doğumlu, Üniversite Mezunu.

²⁷⁹ Teslime Bulut, Dikme Köyü, 1946 Doğumlu, Okur-Yazar.

²⁸⁰ Ayşe Tokalı, Ulupınar Köyü, 1931 Doğumlu, Okur-Yazar Değil.

ikramından dolayı taktir kazanan düğünler, bugün özlemle anılmaktadır. Bu özlemi Fuat İstanbul, ‘ Köyümü Özlüyorum’ şiirinde şöyle dile getirir.

Davullu zurnalı düğünleri at sırtında giden mahcup gelinleri
Üç gün süren semahları, düğünleri çekilen halayları
Oynanan sinsinleri ellere vurulan turalar
Gözlerim dola dola o günleri özlüyorum.²⁸¹

3-ÖLÜM İLE İLGİLİ İNANÇ VE ÂDETLER

Ölüm, dünya hayatının sona ermesi, ahiret hayatının başlaması halidir.²⁸² Ölüm, organizmanın biyolojik ve fizyolojik fonksiyonlarını bitirmesi olarak tanımlanabilir.

Ölüm, İslam inancında genel olarak bir son değil, yaşama biçimi ve şartların değiştiği yeni bir başlangıç, yeni bir dünya olarak yorumlanmaktadır. Yeryüzündeki pek çok toplumda, bu yeni başlangıç, yani – öte dünya, ahiret- inancı yaygındır. Bu nedenle doğum ve evlenme de olduğu gibi ölüm de, insan hayatında bir geçiş dönemi olarak görülmektedir. Dolayısıyla ölüm ve ölü ile ilgili pek çok âdet, inanç, uygulama ölümü biyolojik, fizyolojik, bir olay olmaktan çıkartıp, sosyal kültürel bir olay haline getirmektedir.²⁸³

Toplumdaki ölüm ve ölü ile ilgili âdet ve inanışlar, ölüm öncesinden başlayarak, ölüm sırasında yapılan âdet ve inanışlar ve defin olmak üzere başlıca üç aşamada ele alıp inceleyeceğiz.

a- Ölüm Öncesi

Alışılmışın dışındaki bir takım davranışlar, araç-gereçlerin kullanımı, meteorolojik olaylar hayvanlar, insandaki bir takım psikolojik ve fizyolojik

²⁸¹ Ahsen, 760.

²⁸² Doğan, 876.

²⁸³ Ahmet Maden, “Ölümlle İlgili Âdet ve İnanmalar”, **Türk Aile Ansiklopedisi**, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, Ankara, 1991, C.3 , s. 816.

değişiklikler, ölümün ön belirtisi veya habercisi olarak kabul edilmekte, dolayısıyla da insanı ölüme hazırlayıcı ya da koruyucu bir takım önlemler alınmaktadır.²⁸⁴

Yahyalı ve çevresinde de bir takım ölüme yorulan belirtiler vardır. Bunlar arasında hayvanların bazı davranışları ve çıkardıkları sesler, ölüme yorulan rüyalar ve hasta da görülecek olan psikolojik ve fizyolojik değişiklikler ölümün ön belirtileri olarak yer almaktadır.

- Köpeğin gece ve sabaha karşı uluması.
- Bir evin üzerine baykuş konup ötmesi.²⁸⁵
- Bir kişi rüyasında daha önce ölmüş bir kimseyi görür ve ondan bir şey alırsa uğur sayılır. Ayrıca rüyada durgun su görmek de hayra alamettir.²⁸⁶
- Ölmek üzere olan bir hastanın canı tez çıksın diye, gurbetteki oğlunun eski elbiselerinden biri üstüne örtülür.
- Perşembe gecesi ocağa yağ ve tuz atılır. Çünkü o gün ölümler kismet almak için gelirler.
- Yıldız kayması, rüyada ölen bir kimsenin çağrısı, diş çıkarma, duvar yıkılması, ölüme yorulur.
- Ölecek olan bir kişinin benzi sararır, ayakları ve bacakları şişer. Sık sık terler ve etrafındakileri tanıyamaz.²⁸⁷
- Cenazeyi yıkamak için ısıtılan suda kullanılan odunlar, sonra başka bir şey için kullanılmaz.
- Cenazenin yıkanması esnasında kullanılan ibrik, defin işlemi tamamlandıktan sonra ocağın üstüne konur, ölen kimsenin gelip içmesi için de üç süreyle kaldırılmaz.²⁸⁸

²⁸⁴ Maden, “Ölümler İlgili Âdet ve...”, 816.

²⁸⁵ Ahmet Harun, Kapuzbaşı Köyü, 1946 Doğumlu, Okur-Yazar Değil.

²⁸⁶ Mustafa Çetin, Taşhan Köyü, 1965 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

²⁸⁷ Hüseyin Göncü, Yahyalı Merkez, 1928 Doğumlu, Okur- Yazar.

²⁸⁸ Ramazan Kılıç, Ulupınar Köyü, 1930 Doğumlu, Okur-Yazar.

b- Ölüm Sırasında Yapılan Âdet ve inanışlar

Yahyalı ve yöresinde ölmek üzere olan bir hasta için yapılan uygulamalar hemen hemen aynıdır. Bir kişi eğer ağır hasta ise onun başından ziyaretçi hiç eksik olmaz.

Öleceği anlaşılan bir kişinin hemen yanında Kur'an, özellikle Yasin suresi okunur. Bunun sebebi kişinin kolay can vermesi içindir. Kelime-i şahadet ve kelime-i tevhit getirilerek hastanın söylemesine yardımcı olunur. Ölecek bir kişinin şahadet kelimesini söylemesi hayra alamettir. Hasta ruhunu teslim etmeden önce eziyet olmayacaksa yüzü kibleye gelecek şekilde yatırılır.²⁸⁹

Bir yandan da hastanın ağzına pamuk veya bir bezle su damlatılır, eğer zemzem suyu varsa onu vermek daha güzeldir. Bunun gayesi de son nefeste hastanın şeytanın tuzağına düşmesini engellemektir. Çünkü şeytan hastanın bu son anlarında karşısına geçerek ' bana imanını ver, ben de sana su vereyim' dermiş. Bu nedenle su verilir ve şeytanın tuzağına düşmemesi engellenir. Ölüm anı sırasında olan bir kişinin benzinin sarı olması ve terlemesi iyiye, yüzünde bir morarma ve siyahlaşma olması ise kötüye delalettir. Hastanın şuuru yerinde ise helâllik istenir. Hastanın çok ısrarla arzu ettiği bir kişi veya bir şey varsa süratle yerine getirilir.²⁹⁰

Ölüm olayı gerçekleştikten sonra Kur'an okumaya son verilir. Gözleri kapatılır, ayaklarının düz durması için birbirine bağlanır, elleri yana getirilir, elbiseleri çıkartılır, şişmemesi için karnının üzerine bir demir parçası konur ve üzeri bir bezle örtülür.²⁹¹

Ölüm gerçekleştikten sonra ölü sahiplerince ve komşular tarafından çevreye duyurulur. Cenaze sahipleri uzakta ise onlara telefonla duyurulur. İlçe merkez ve köylerde ölüm olayını duyurmanın en yaygın usulü selâ verdirmektir. Ölüm, akşamüzeri veya daha sonra olmuşsa sabahın olması beklenir. Ölüyü yalnız bırakmanın iyi olmayacağı düşüncesiyle, sabaha kadar beklenir. Ölüm olayı ikinci veya daha önce olmuş ise cenaze bekletilmez ve hemen defnedilir. Zaman zaman da

²⁸⁹ Mehmet Eren, Yahyalı Merkez, 1942 Doğumlu, Lise Mezunu.

²⁹⁰ Ali Açıkgöz, Delialıuşağı Köyü, 1932 Doğumlu, İlkokul Mezunu

²⁹¹ Reşat Tatar, Mustafabeyli Köyü, 1950 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

uzaktaki yakınları cenaze merasimine katılmalarını sağlamak amacıyla ölünün duruma göre bekletildiği anlar da vardır.²⁹²

Bu arada cenaze evinde bulunan kişilerden bazıları kendiliğinden mezar kazmaya giderler. Mezar kazma işlemi sürerken ölü evinde de yıkama hazırlıkları başlar. Ölen kişi, ilçe merkezinde genellikle cenaze yıkama araçlarında yıkanırken, köylerde ise evin avlusunda kapalı bir mekânda yıkanır. Yıkama işlemini yörede ehil olanlar ya da hocalar yapar. Ölen erkekse erkek yıkayıcılar, kadın ise kadın yıkayıcılar görev alır.

Cenazenin yıkanması için ölü evinin avlusu varsa avluya, yoksa müsait bir yere ocaklar kurularak kazanlarda su ısıtılır. Ulupınar köyünde ocak kurulup kazan ocağın üzerine konulduğu sırada o eve yakın bütün komşular evlerinden birer kova su alıp getirerek '*bu da benden nasip olsun*' düşüncesiyle kazan doldurulur. Ölen kişi bu sular ile yıkanır.²⁹³ Suyun içerisine kekik, reyhan, gibi kokulu bitkiler atılır.

Ölü, evinin müsait bir yerinde teneşir tahtasında yıkanır. Ölü, teneşir tahtasının üzerine ayakları kibleye gelecek şekilde konur. Teneşir tahtasının kenarına bez, battaniye, çul gibi şeyler tutularak çevredekilerin görmesi engellenir. Ölüyü yıkayan kişi, eline eldiven ve önüne önlük alır. Ehil olan kişi, ölünün yakınlarından bir kişinin de yardımıyla ölüyü yıkar. Yıkama işlemi bittikten sonra ölü kurularak kefenlenir ve üzerine güzel koku versin reyhan çiçeği konur, gül suyu ve esans sürülür ve zenzem suyu dökülür.²⁹⁴

Cenaze hazırlıkları sırasında ıskat ve devir işlemleri, hoca efendinin de başında olduğu bir grup tarafından yapılır. Devir, cenazenin namaz borçları, ıskatsa oruç ve yemin borçları için hesaplanır. Hesaplanan bu miktar, cenazenin defnedilmesiyle birlikte üçüncü gün, başsağlığına gelip Kur'an okuyanlara ve fakirlere dağıtılır. İskat ve devir uygulaması ilçe merkezinde gittikçe azalırken, köylerde neredeyse kalkmış vaziyettedir.

Ölü teneşir üzerinde kurulandıktan sonra kefenlenerek sal ağacının üzerine konur ve üzerine yeşil renkli ve üzerinde duaların yazıldığı bir örtü örtülür. İlçe merkezinde cenaze namazı ya cami avlusunda ya da mezarlığın yanında yer alan

²⁹² A. Kadir Postallı, Yahyalı Merkez, 1936 Doğumlu, Okur-Yazar.

²⁹³ Gökbel, **İnanç ve Âdetleriyle Yahyalı...**, s. 121.

²⁹⁴ Salim Göker, Süleymanfakılı Köyü, 1931 Doğumlu, Okur-Yazar.

musalla taşına ölünün konulmasıyla kılınır. Köylerde ise cenaze namazı, genellikle cami avlusunda kılınır. Cenaze namazı genellikle ehil kimseler veya hocalar tarafından kıldırılır. Namazdan sonra imam cemaate dönerek: *mevtayı nasıl bilirdiniz?* diye sorar. Orada bulunanlar da: *'iyi biliriz'* diye cevap verirler. İmam, orada bulunanlardan ölüye ait haklarını helal etmelerini ister. Orada bulunanlarda *'Allah rahmet eylesin, hakkımızı helal ettik'* derler.²⁹⁵

Ölüm hâdisesi üzerine, ölen kişinin yaş ve hastalık durumuna göre daha fazla veya daha az ağlandığı görülmektedir. En fazla ağlayanlar ise kadın grubudur. Bunlardan bazılarının aşırı giderek, saç-baş yolma, başını taşa-duvara vurmaları gibi hadiselerle sık sık rastlanmaktadır. Şâyet ölen kimse uzun süre hasta yatmışsa veya çok yaşlı ise ona daha az ağlanmaktadır. Çok sevilen kimselerin ölümünde ağıt oranı artmakta, hatta onun için ağıtlar yakılmaktadır.²⁹⁶

c-Defin ve Defin Sonrası

Cenaze namazının kılınmasından sonra cemaat, cenazeyi musalla taşından alır ve kabre kadar taşırlar. Eğer mezarlık uzaksa omuzda ise omuzda taşınmaz ve arabalarla götürülür. Tabut eller üzerinde taşınırken sık sık el değiştirir. Cenaze mezarlığa getirildikten sonra üzerindeki örtü alınır ve sal ağacından çıkartılır.

Daha önceden hazırlanan mezara ölü, kible doğrultusunda konur ve sağ tarafı üzerine hafifçe kibleye döndürülür. Cenaze, yakınları tarafından mezara indirilir. Büyükçakır köyünde ise kabre incek kişilerin Mehmet, Muhammed ve Ahmet, isimli kişilerin olması istenir. Şayet böyle bu isimlerde kişiler yok ise mevtayı imam veya bu işleri bilen bir kişi koyar.²⁹⁷ Cenaze mezara indirildikten sonra kefenin baş ve ayak bağları çözülür. Ölünün üzerine sapıtma ağacı denilen tahtalar çapraz olarak yerleştirilir. Tahtaların üzerine ise ölünün üzerine toprak dökülmesin düşüncesiyle ot, yonca, çalı ve ince ağaçlar konur. Onun üzerine de toprak atılmaya başlanır. Mezar

²⁹⁵ Bünyamin Keçibaş, İlyaslı Köyü, 1967 Doğumlu, Lise Mezunu, Köy İmamı.

²⁹⁶ Âlim Gerçel, "Kayseri ve Çevresinde Ölüm ve Cenaze Merasimleri ile Ölüm Üzerine Değişler ve Mezarlıklar", **Kayseri ve Yöresi Kültür Sanat ve Edebiyat Bilgi Şöleni**, Kayseri, 2001, C.1, s.294.

²⁹⁷ Ömer Ocak, Büyükçakır Köyü, 1945 Doğumlu, Okur-Yazar.

üzerine toprak atmak sevap sayılır. Bu nedenle orada bulunan herkes, bu sevaptan yararlanmak için mezara birer kürek toprak atmaya çalışırlar.²⁹⁸

Mezar toprak seviyesine çıktıktan sonra, üzerine balıksırtı şeklinde toprak yığılır. Mezara ilk kazmayı vuran kişi elindeki küreği ters çevirerek üzerinden su dökerek mezarın sulanmasını sağlar. Bir kişi de kabrin baş ve ayak tarafına belli olması için büyük taşlar diker.

Bu işlemlerken tamamlandıktan sonra cemaat ve imam oturur. Yâsin, Tebâreke, Muavvizeteyn, ihlâs ve Fatıha sureleri okunarak ölenin ruhuna hediye edilir. Bu işlemler tamamlandıktan sonra orada bulunan halk mezarlığı yavaş yavaş terkeder. İmamla birlikte ölen kişinin bir yakını telkin vermek üzere kabir de kalırlar. İmam mezarın baş tarafına arkası kibleye gelecek şekilde geçer ve münker ve nekir meleklerinin sorularına mevtanın vereceği cevapları kolaylaştırmak için bir takım telkinlerde bulunur. Bu işleme yörede ‘*telkin verme*’ ya da ‘*talkın*’ denir.²⁹⁹

Ulupınar köyünde cenaze defnedildikten sonra, mevtanın yakınları ard arda 3 gün süreyle sabahları ölen kişinin kabrini ziyaret ederler. Definden sonra ölen kimsenin çamaşırları büyükçe bir kazanda yıkanır. Definden sonraki üç gün süre tamamlandıktan sonra mevtanın çamaşırları etraflarında bulunan ve yardıma muhtaç fakir olan kimselere dağıtılır.³⁰⁰

Kapuzbaşı köyünde ise su ısıtılan kazan cenaze gittikten sonra ters döndürülür ve bir gün süreyle öyle bekletilir.³⁰¹

Defin sonrası ölenin yakınları ve orada bulunan halk topluca ölü evine giderler. Cenaze evinde hoca efendi Kur’an okur ve cemaat, baş sağlığı diledikten sonra evlerine dağılırlar. Akşamüstü bütün komşular tarafından getirilen yemekler, topluca ölü evinde yenir. Yas yemeği, yan ekmeği, can aşısı gibi farklı isimler verilen bu yemek, ilçe merkez ve köylerinde 3 veya 7 gün süre ile ölü evine komşuları tarafından getirilir.³⁰²

²⁹⁸ Ahmet Köksal, Yahyalı Merkez, 1930 Doğumlu, Okur- Yazar.

²⁹⁹ Mustafa Topçu, Yuları Köyü, 1965 Doğumlu, Lise Mezunu, Köy İmamı.

³⁰⁰ Durdu Yalçın, Ulupınar Köyü, 1945 Doğumlu, Okur-Yazar Değil.

³⁰¹ Ahmet Harun, Kapuzbaşı Köyü, 1946 Doğumlu, Okur-Yazar Değil.

³⁰² Halil Kara, Taşhan Köyü, 1942 Doğumlu, İlkokul Mezunu; Hasan Sertdemir, Büyükçakır Köyü, 1933 Doğumlu, Okur-Yazar Değil.

Ulupınar köyünde ise hangi vakit olursa olsun mezarlıktan dağılan halk, doğruca ölü evine gider. Ölü gömülünceye kadar ölü evine yakın komşu kadınları yemek hazırlar. Mezardan dönen halka yemek verilir. Yemekten sonra Kur'an okunur. Bu yemekler, ölen kişinin ve o aileden daha önceki geçmişlerin canlarına değsin düşüncesiyle yenir.³⁰³

Yöre halkı, cenazenin ilk gününden itibaren üç gün boyunca, gruplar halinde cenaze evine gelerek ikinci defa taziyede bulunurlar. Taziye giden insanlar, mutlaka Kur'an okutmayı zorunlu hissederler. Ayrıca taziyenin devam ettiği üçüncü gün, hesaplanan ıskat tâziyeye gelenlere dağıtılır. Çoğunlukla yörede ıskat alabilecek durumda olan kimseler, özellikle üçüncü gün taziye giderler.³⁰⁴ Bu günden sonra taziye ziyaretleri ilçe merkezinde biterken, köylerde birkaç gün süreyle devam eder.

Cenaze çıkan evin çevresindeki evler ve yakın komşular radyo dinlemekten ve televizyon izlemekten bir süre uzak dururlar. Bunu yapsalar dahi komşuların duyacağı şekilde bu aletlerin seslerini açmazlar. Ayrıca yakınlarda düğün yapılacaksa ertelenir veya cenaze sahibinden izin alınarak çalgısız olarak yapılır.³⁰⁵

Ölen kişinin ölümünün 40. ve 52. geceleri olmak üzere ölüm yıldönümlerinde çeşitli törenlerle anılması ve bununla ilgili çeşitli inançlar da vardır. Ölüm olayının 40. gününde ölünün yakınları hatim indirirler, mevlit okuturlar ve yemekler dağıtırlar. Ölünün 52. gününde ise hatim indirilir yine yemekler yenir ve dualar okunur. Yörede bu gecede ölünün etinin kemikten ayrıldığına inanılır.³⁰⁶

Ölünün vefatından sonraki ilk bayram, ölünün '*ilki bayramı*' olarak yörede isimlendirilir. Ölü evine komşular tarafından getirilen yemek ve tatlılar birlikte yenir, ölen kişinin iyilikleri anlatılır ve anılarla yad edilir.

Yörede mezarlıkların ziyâreti en çok dini bayramların arifesinde ve bayram günleri yapılmaktadır. Arife günü ikindi namazından sonra, bayram günleri bayram namazından çıkılınca halk topluca mezarlıklara gider. Hoca efendi Kur'an okuduktan

³⁰³ Gökbel, **İnanç ve Âdetleriyle Yahyalı...**, s. 125.

³⁰⁴ Halil Akın, Denizovası Köyü, 1944 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

³⁰⁵ Fatih Çoban, Kirazlı Köyü, 1975 Doğumlu, Lise Mezunu.

³⁰⁶ Duran Uğurlu, Çubukharmanı Köyü, 1953 Doğumlu, Okur-Yazar Değil.

sonra herkes kendi yakınlarının kabirlerinin başına gider ve dua eder.³⁰⁷ Bazı köylerde ise Perşembe ve Cuma günü³⁰⁸ mezarlık ziyaretleri yapılır.

Taşhan köyünde mezarlıklar arife günü ziyaret edilir. Bu ziyarete köydeki bütün hane reisleri ve çocuklar katılır. Mezarda dua edildikten sonra kişilerin yanlarında getirdikleri gofret, pasta, lokum, vb. şeyler orada bulunan herkese dağıtılır.³⁰⁹

Kabir ziyareti esnasında mezarların üzerinden geçilmez ve mezarlıkta yüksek sesle konuşulmaz. Ayrıca yörede kadınların mezarlık ziyareti pek hoş karşılanmaz. Bu nedenle mezarlık ziyaretlerine gelen kadınları sayısı oldukça azdır.³¹⁰

B- TABİAT OLAYLARI İLE İLGİLİ İNANÇLAR

1- AY VE GÜNEŞ TUTULMASI

Yahyalı ve çevresinde ay ve güneş tutulduğu zaman insanların yaptığı davranışlar birbirinden farklı değildir. Halk ay ve güneş tutulmasını aynı şekilde değerlendirmektedir.

İlçe ve köylerde ayın doğuşu ve batışı ile ilgili inanışlarda mevcuttur. Yeni doğan aya, bir metre yükselinceye kadar bakan kimsenin ileride tedavisi mümkün olmayan bir göz hastalığına yakalanması ihtimali düşünülür. Ay batarken gözünü kırpmadan bakanlarında sara hastalığına yakalanacağına inanılır.³¹¹

Yörede yaygın olan inanca göre, ay ve güneş tutulması sırasında Ay'ın, zebaniler tarafından esir alındığı, kendilerine mahsus siyah örtülerle örtülerek demirden yapılmış arabalarla çekildiği, buna şeytan ve cinlerin de yardım ettiği söylenirdi.³¹²

Ay ve güneş tutulduğu zaman ezan okunur, silah atılır ve teneke çalınır. Bunun yapmanın amacı da, silah ve teneke seslerini duyan zebani, şeytan ve cinlerin

³⁰⁷ Mustafa Babacan, Yahyalı Merkez, 1936 Doğumlu, İlkokul Mezunlu.

³⁰⁸ Ali Açıkgöz, Delialıuşağı Köyü, 1932 Doğumlu, İlkokul Mezunlu.

³⁰⁹ Yusuf Pedük Çakıroğlu, Taşhan Köyü, 1932 Doğumlu, İlkokul Mezunlu.

³¹⁰ Salih Erdemir, Çamlıca Köyü, 1964 Doğumlu, Ortaokul Mezunlu; Muhsin Batman, Kopçu Köyü, 1967 Doğumlu, İlkokul Mezunlu.

³¹¹ Veli İşçi, Yahyalı Merkez, 1933 Doğumlu, Okur-Yazar.

³¹² Mustafa Karabacak, Yahyalı Merkez, 1933 Doğumlu, Lise Mezunlu.

ayı ve güneşi terk edeceğine inanılır.³¹³ Bir felaket gelmemesi için dua edilir, Kuran'dan ayetler okunur, tekbirler ve salâvatlar getirilir. Ay tutulması bittiği zamanda, halk sevinir ve düğün eder.

2- YILDIRIM DÜŞMESİ VE ŞİMŞEK ÇAKMASI

Gök gürleyip şimşek çaktığı zaman hemen şahadet getirilir. Tevhit ve bilinen sureler okunur, dualar edilir. Yörede bulunan bir inanışa göre ise şimşek ve gök gürültüsü semavi yaratıkların insanlara acıdığı için yağmur yağdırmak maksadıyla insanlara verdiği bir mesaj olarak görülür.³¹⁴

Yıldırım düşmesi ise, yağışların bol olduğu ilkbahar ve yaz aylarında, gök gürlemesinin çok fazla olduğu zamanlarda görülen bir tabiat hadisesidir.

Yöre insanına göre yıldırım çoğunlukla yüksek tepelere, ağaçların sık olduğu ormanlık bölgelere, ulu ceviz ağaçlarının dibine ve daha çok yüksek ağaçlara düşer. Zaman zaman da düz arazilere de yıldırım düştüğü görülmüştür.³¹⁵

Çubuk harmanı köyünden edindiğimiz bilgilere göre, yıldırım düştüğü esnada eğer açık alanda isek bir çam ağacının altına gizlenilir. Ağacın altına bir bıçak veya metal bir şey konulur. Bunun sebebi ise, demirin bulunduğu yere yıldırımın düşmeyeceğine inanılmasıdır.³¹⁶

3- GÖKKUŞAĞI

Gökkuşağına ilçe merkezinde *'Emağım, Samağım'*, *'Rahmet geldi, Nur düştü'* gibi isimler verilirken, ova köylerinde kadınların bellerine bağladıkları renge renk kuşaktan dolayı Ebem Kuşağı ismi kullanılmaktadır. Varsak köylerinden, Büyükçakır'da *'Kırmızı Yeşil'*, Balcıçakır'ında *'Alyeşil çökmesi'*, Ulupınar'da *'Yeşil Kabe'*, Kapuzbaşı'nda *'Yeşillik çökmesi'*, Delialıuşağı ve Çubukharmanı köylerinde ise *'Gökkuşağı ve Nur düştü'* şeklinde isimlendirilmektedir.³¹⁷

³¹³ Musa Toprak, Ulupınar Köyü, 1947 Doğumlu, İlkokul Mezunu; Ahmet İlçin, Balcıçakır Köyü, 1929 Doğumlu, Okur-Yazar Değil.

³¹⁴ Mustafa Karabacak, İlçe Merkezi, 1933 Doğumlu, Lise Mezunu.

³¹⁵ Yusuf Öztürk, Süleymanfakılı Köyü, 1932 Doğumlu, Okur-Yazar.

³¹⁶ Duran Göcek, Çubukharmanı Köyü, 1952 Doğumlu, Okur-Yazar Değil.

³¹⁷ Gökbel, **İnanç ve Âdetleriyle Yahyalı...**, s. 129.

Gökkuşığı özellikle ilkbahar aylarında sağanak yağışların hemen ardından iki ucu yerde, hilal kemer şeklini andırır. Bunun uçları kimilerine göre iki dağa oturur. Kimilerine göre ise bir ucu bir suya, bir ucu da başka bir su üzerinde durur.³¹⁸

Gökkuşığı her zaman bir hayır olarak değerlendirilir. Onun içindir ki insanların en çok hayal ettikleri şeylerin gökkuşığı ile gerçekleşeceğine inanılır. Gökkuşığı ortaya çıktığı zaman salâvat-ı şerife getirilir. Bazı isteklerde bulunulur.³¹⁹ Erkeklerin ve kızların gökkuşığının altından geçmeleri halinde cinsiyetlerinin değişeceğine inanılmaktadır.³²⁰

4-YAĞMUR DUASI

Havalar kurak ve yağışsız gittiği zaman bütün yörede yağmur yağması için dua edilir. Benzerlikler bulunmakla birlikte ilçe merkez ve köylerde yağmur duası farklı yerlerde ve değişik uygulamalarla yapılmaktadır.

1949 yılında ilçede, şiddetli bir kuraklık olur. Yöre halkı yağmurun yağması için çeşitli yollara başvurur. O yıllarda Kayseri müftülüğü yapan Hacı Hüseyin Efendi yağmur duası yapması için Yahyalı'ya çağrılır. Bölgede Koyun ve kuzular ' Ayyağsı' mevkiine götürülür. Birbirine katılarak meleştirilir. Burada yağmur duası edilir. Hasan Hüseyin Efendi öğle namazını kıldıktan sonra kürsüye çıkar. Hoca kürsüdeyken gök gürleri ve şiddetli bir şekilde yağmur yağmaya başlar. Hoca efendi yağmurun kesilmesi için ve felakete dönüşmemesi için, o dönemde müezzinlik yapan Abdullah Dinç Hoca Efendi'ye ezan okumasını söyler. Müezzin, ezanı okuduktan sonra yağmur normal bir şekilde yağmaya başlar.³²¹

Ayrıca ilçe merkezinde yağmur duası için halk suyun bolca olduğu Gözbaşı ve boyacılı mevkilerine giderler. Burada hafızlar bir araya gelir ve her biri nohut iriliğinde olan 70 bin tane taşı okumak için hazırlanır. Bu okunan taşlar torbalara konduktan sonra suyun gözüne torba bırakılır. Yağmur eğer çok yağarsa bu torba sudan çıkartılır.³²²

³¹⁸ Süleyman Akburak, Burhaniye Köyü, 1956 Doğumlu, İlkokul Mezunlu.

³¹⁹ Mehmet Nane, Derebağ Kasabası, 1941 Doğumlu, İlkokul Mezunlu.

³²⁰ Ali Akduman, Çubukharmanı Köyü, 1947 Doğumlu, Okur-Yazar Değil.

³²¹ Halil Can, Karaköy Köyü, 1940 Doğumlu, Lise Mezunlu.

³²² A. Kadir Postallı, Yahyalı Merkez, 1936 Doğumlu, Okur-Yazar.

Çamlıca köyünde halk, yağmur duası için, Yeşilköy köyüne yaklaşık 1 km uzaklıkta bulunan ‘Ziyaretlik’ adı verilen yere giderler. Burada büyükçe bir kayanın ortasından su akmaktadır. Burada bulunan suyun içerisine ölmüş bir erkek atın başını suyun çağlayan bir yerine asarlar. Suyu asmadan önce atın başına, yanaklarına, alınına bir takım Arapça dualar yazarlar. Yağmur duasından önce buraya toplanan halk, kurbanlar keser, yemekler yerler. İki rekat namaz kılınır ve herkes birbirleriyle helalleştikten sonra yağmur duası edilir. Yağmur duası esnasında elbiseler başta olmak üzere kasketler ve ayakkabılar ters giyilir. Bu uygulama; “Ya rabbi işlerimiz ters gitti, bize yağmur ver” manasını taşır. Bu yağmur duasından hemen sonra köye gelmeden yağmurun sağanak şekilde yağdığı görülür.³²³

Taşhan köyünde yağmur duası için genellikle köyün mezarlığına gidilir. Mezarlıkta, başta çocuklar olmak üzere toplanan kalabalık, imamın önderliğinde dua ederler. Duadan hemen sonra köylüler mezarlığın çevresinde bir kez tur attıktan sonra dağılırlar. Ayrıca nadiren de olsa, köyde bulunan ‘*sel yeri*’ diye tabir edilen yerden çok küçük taşlar toplanır. Toplanan kalabalık bir kuyu başına geldikten sonra bu taşlar birer birer okuduktan sonra kuyuya atarlar.³²⁴

Kopçu Köyünde ise; yağmur duasına çıkılacağı zaman komşu köylere haber verilir. Çoğunlukla, köy mezarlığının içerisinde bulunan ve kutsal kabul edilen Akkoca Sultan Tekkesine gidilir. Dua edilir, köy halkından küskünler barıştırılır, köy tek bir yumruk olur, yetim çocuklar getirilir, kurbanlar kesilir ve pilav pişirilip hep birlikte yenir.³²⁵

Kocahacılı Köyü’nde ise; yağmur duası için Yerköy Köyü’ne 1.5 km uzaklıkta bulunan ‘karaboğa’ mevkiine gidilir. Köyde bulunan kadın, erkek ve özellikle çocuklar buraya götürülür. Koyunlar ve kuzular bir tarafta meleştirilir, adaklar kesilir, eller aşağıda tutulur ve dua edilir.³²⁶

Ayrıca Balcıçakırı köyünde yağmur duası için halk, ‘*Şehitler Mezarlığına*’ giderken, Çubukharmanı köyünde köylüler ziyaret adını verdikleri ‘*Akça kaya*

³²³ Hasan Şirin, Çamlıca Köyü, 1930 doğumlu, İlkokul Mezunu.

³²⁴ Yakup Pedük Çakıroğlu, Taşhan Köyü, 1936 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

³²⁵ Muhsin Batman, Kopçu Köyü, 1967 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

³²⁶ Osman Durusoy, Kocahacılı Köyü, 1947 Doğumlu, Ortaokul Mezunu.

tepesi'ndeki kutsal kabul edilen yere topluca giderler. kurban kesilir, namaz kılınır ve yemek yenir. Yağmur duası yapıldıktan sonra halk dağılır.³²⁷

Yağmur ve dolu fazla yağıp, zara vereceği anlaşılırsa dinmesi için yörede bazı uygulamalar yapılır:

-Yağmur ve dolu fazla yağarsa kesilmesi için ezan okunur. Camilerde dua edilir.

- Şiddetli dolu yağışı sırasında yere düşen dolulardan bir tanesini herhangi bir ailenin en büyük evladı eline alır ve keserse dolu yağışının duracağına inanılır.³²⁸

C-AĞAÇ-SU VE ATEŞLE İLGİLİ İNANÇLAR

1- AĞAÇ

Çiçeği, meyvesi ve diğer estetik özellikleriyle tarih boyunca insanların dikkatini çeken ağacın beşikten mezara kadar hayatın her safhasında kullanılması, ona karşı özel bir ilgi uyandırmıştır. Ağacı kutsallaştırma inancı eski kavim ve dinlerin hemen hepsinde rastlanan bir husustur ve günümüzde de görülmesine rağmen iptidai devirlere ait bir inanç şeklidir.

Ağaca kutsallık izafe edilmesi zamanla bazı ağaçlara özel nitelikler yüklenmesine yol açmıştır. Meselâ selvi hayat ağacını, nar da ebediyeti ve cenneti temsil eder. Çam ise Noel ağacı, kutsal gece ağacı, yeni yıl ağacı diye kabul edilmiştir. Yahudilikte de ağacın kutsallığı ve özel nitelikli ağaçlar fikri vardır. Hz. Âdem'in cennette karşılaştığı 'bilgi ağacı' ile yine aynı hadiseyle ilgili olarak zikredilen " hayat ağacı" bunlardandır. Hıristiyanlıkta, Hz. İsa'nın Kudüs'e girişini hatırlatmak üzere Paskalya'dan bir Pazar önce dallar takdis edilmekte, çam ağacı ise Noel'in sembolü sayılmaktadır. Ayrıca Hz. İsa'nın çarmıha gerildiği ağacın da büyük bir kutsallığı vardır.³²⁹

Anadolu'da çaput bağlama âdeti, çok az da olsa, ağaç dışında, kutsal mekânlarda bulunan taş, kaya gibi maddeler üzerinde görülse de genellikle ağaç veya

³²⁷ Mustafa Öner, Balcıçakırı Köyü, 1966 Doğumlu, İlkokul Mezunu; Osman Akduman, Çubukharmanı Köyü, 1932 Doğumlu, Okur-Yazar Değil.

³²⁸ Duran Erdil, Balcıçakırı Köyü, 1943 Doğumlu, Okur-Yazar Değil.

³²⁹ Hikmet Tanyu, 'Ağaç Maddesi', **DİA**, İstanbul, 1988, C.1, s.456,457.

çalı cinsinden herhangi bir ağaç türünde görülmektedir. Âdeta çaput bağlama ağaçla özdeşleşmiş durumdadır. Bu da bize İslâm öncesi Türklerde çok önemli bir yeri olan “Ağaç kültü”nün hala günümüzde önemini kaybetmediğini göstermektedir. Bunun etkisiyle bazı kutsal mekânlardaki ağaçlar kutsal kabul ediliyor, ona da dilek ve isteklerin yerine gelmesi için herhangi bir bez parçası bağlanıyor.³³⁰

Ağaç kültürünün izlerine Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde rastlandığı gibi yörede de rastlanmaktadır.

Dikme köyünün güneydoğusunda yer alan, ‘Palıtsı’ denilen mevkide bulunan çalta ağaç köylüler tarafından kutsal kabul edilmektedir. Buraya gelen kadınlar elbiselerinden kopardıkları çaputları ağaca bağlarlarken, erkeklerde cevizden küçük, fındıktan büyük olan taşları topladıktan sonra ağacın dibine atarlar. Köylülerden alınan bilgiye göre buraya o kadar çok taş atılmıştır ki ağacın bulunduğu tarlanın sahibi daha sonra bu ağacı kesmiştir.³³¹

İlçe sınırları içerisinde Yenice mahallesinin 2 km güneyinde, Akbaş viraneleri olarak bilinen yerde bulunan ‘Ekşi Dut’ halk tarafından ulu ağaç olarak bilinir ve kutsal olarak kabul edilir.³³²

Kanlıardıç ve Süme'nin makamı olarak bilinen beş büyük ardıç ağacından oluşan mezarlık Aladağ yayla yolu üzerindedir. Çocuğu olmayan kadınlar, düşman sahibi aileler, çaresiz hasta olanlar buraya gelip dua ederler, iki rekat namaz kılarlar. Mavi yoksa diğer renkte çaput bağlarlar.³³³

Taşhan köyünün doğusunda yer alan ve küçük oğlakçı mevkiinde bulunan ‘Çaputlu pınar’ kutsal olarak kabul edilir. Buraya daha çok sıtma hastalığı olan insanlar gelir. Özellikle buraya gelen kadınlar, eşarplarından allı-yeşilli keserler ve burada bulunan söğüt ağaçlarına ve ekşimen çalısına bağlarlar.³³⁴

Ulupınar köyü sınırları içerisinde bulunan Meryem Ana mağarasının önündeki suyun başında bulunan kuşburnu ağacı kutsal kabul edilmektedir. Bu kuşburnu ağaçlarına halk dilek tutarak çaput bağlarlar. Yine Kapuzbaşı köyünde

³³⁰ Ahmet Gökbel, “Anadolu’da Yaşayan Halk İnanışlarından Çaput Bağlama ve Nazar”, CÜİFD, Sa:1, Sivas, 1996, s.176.

³³¹ Mustafa Koç, Dikme Köyü, 1940 Doğumlu, Okur-Yazar.

³³² Mehmet Çolak, Yahyalı Merkez, 1926 Doğumlu, Okur-Yazar.

³³³ Köşker, 197.

³³⁴ Selahattin Peçen, Taşhan Köyü, 1955 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

bulunan Kartalçimer suyunun başındaki dikenli çalı da bu sudan dolayı kutsal kabul edilip, buraya ziyaret için gelenler bu çalıya çaput bağlamadan gitmezler.³³⁵

Dut ağacının makbul ve mübarek olduğuna dair halk arasında tam bir inanç vardır. Dut ağacının hiç kimse sahiplenmez, çünkü onun üzerindeki meyveler cennettendir.³³⁶

2- SU

Eski devirlerden beri Türklerin tabiat kültüründe su önemli bir unsur olmuştur. Türk kültür tarihinde ‘su kültü’ ile ilgili en eski kayıtlara göre Hunlar döneminde su Türkler tarafından kutsal olarak kabul ediliyordu.³³⁷

El Birunî(X.yüzyıl), Oğuzlar’ın çok bereketli bir pınar yanındaki kayaya taptıklarını, secde ettiklerini yazmıştır. Gardizi’ye göre X.yy.da İrtiş Irmağı başlarını işgal eden Türk Kimek kabilesi bu ırmağa taparlar ve “Su, Kimekler’in Tanrısıdır” derler. Su kültürüne bağlı adak yerleri, halkın şifa maksadıyla gitmiş olduğu adak yerleridir. Bunun dışında çeşitli dilekler için de ziyaret edilirler. Kutsallığına inanılan bu adak yerleri ‘ göze, pınar, içme....’ gibi adlar taşırlar.³³⁸

Ulupınar köyü sınırı ile Adana’nın Karaisalı sınırları arasında bulunup, yakın çevrelerce Acısu diye bilinen bir pınar vardır ki, bütün varsak köyleri, Yahyalı ve Adana’dan birçok insan böbrek taşları ve mide hastalıklarına iyi gelir düşüncesiyle gelip bu sudan içerler. Bu sudan içen birçok insan mide ve böbrek hastalıklarından kurtulmuştur.

Ayrıca Kapuzbaşı köyünün kuzey-batısında, Divrik Dağı ile Taşoluk diye adlandırılan mevkinin tam ortasında bulunan Kartalçimer suyu³³⁹ ile Büyükçakır köyü sınırları içerisinde bulunan İçme suyuna bir çok insan çeşitli romatizma ve cilt hastalıkları için giderek o sulardan hem içerler hem de o sularda yıkanrlar. Büyükçakır köyünde bulunan İçme ‘ye cilt hastalığı olanların yanı sıra hasta olan

³³⁵ Musa Toprak, Ulupınar Köyü, 1947 Doğumlu, İlkokul Mezunu; Hasan Şahin, Kapuzbaşı Köyü, 1941 Doğumlu, Okur-Yazar Değil.

³³⁶ Mehmet Duman, Çubuklu Köyü, 1947 Doğumlu, Üniversite Mezunu.

³³⁷ Gökbel, **İnanç ve Âdetleriyle Yahyalı...**, s. 149.

³³⁸ Kutlu Özen , “*Kayseri Yöresinde Su Kültüne Bağlı Adak Yerleri*”, **Kayseri ve Yöresi Kültür Sanat ve Edebiyat Bilgi Şöleni** Kayseri, 2001, C.2, s.600,601.

³³⁹ Hasan Öksüz, Kapuzbaşı Köyü, 1963 Doğumlu, Lise Mezunu.

çocuklar ve çocuğu olmayan kadınlar da sudan şifa bulmak amacıyla içer ve ılık suda yıkanır. Köylülerden aldığımız bilgiye göre 1981 yılında meydana gelen sel felaketi nedeniyle bu su şu an özelliğini kaybetmiştir.³⁴⁰

Ulupınar köyü sınırları içerisinde köyün hemen batısında, yalçın bir kaya üzerinde bulunan Meryem Ana mağarasının önündeki su şifalı olarak görülür. Köyden birçok insan bu sudan içerler ve burada yıkanır. Ayrıca çocuğu olmayan kadınlar, oraya giderek bu sudan içip, abdest alırlar, namaz kılarak dua ederler.³⁴¹ Hastalığına ve sıkıntısına ücret mukabili olarak o suya para veya boncuk atanlarda görülür.

Çamlıca köyünün güneyinde bulunan Uyuzpınarı'ndaki su da şifalı olarak kabul edilir. Kaşıntı ve cilt hastalığı olan kimseler bu sudan içerler ve bu su da yıkanır.³⁴²

Yerköy'de bulunan Ağcakoca pınarında bulunan su, felç geçirenler, çaresiz bir derde yakalananlar ve özellikle sıtma hastalığına yakalananlar tarafından ziyaret edilir ve oraya gelenler pınarın suyundan yıkanır.³⁴³

3- ATEŞ

Ateş, çeşitli dinlerde kutsallaştırılan, manevî temizlenme veya ceza unsuru kabul edilen ve sembolik anlatımlar için kullanılan bir kavram. Türkler ateş anlamında *ot* (od) kelimesini kullanmışlardır.³⁴⁴

Yörede geçmişte olduğu gibi şimdi de ateşe karşı bir saygı ve hürmet söz konusudur. Bölgede ateşle ilgili inanmaları şu şekilde sıralayabiliriz:

-Ateşe su dökmek ve onu söndürmek hiçbir zaman iyi karşılanmaz. Şayet su dökülecekse 'destur' veya 'bismillah' denerek dökülür. Kişinin kendi yaktığı ateşi söndürmesi iyi kabul edilmez. Onun malının azalmasına ve fakir olmasına yol açar.

-Ateşe sövmek, tükürmek, bevletmek halk tarafından günah ve saygısızlık olarak görülmektedir. Bu davranışta bulunan kimselere engel olunur.

³⁴⁰ Hacı Arslan, Büyükçakır Köyü, 1963 Doğumlu, İlkokul Mezunu; Mehmet Kolkıran, Büyükçakır Köyü, 1968 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

³⁴¹ Ramazan Kılıç, Ulupınar Köyü, 1930 Doğumlu, Okur-Yazar.

³⁴² Ziya Şirin, Çamlıca Köyü, 1961 Doğumlu, Lise Mezunu, Köy Muhtarı.

³⁴³ İsmail Develioğlu, Yerköy Köyü, 1940 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

³⁴⁴ Hikmet Tanyu, 'Ateş Maddesi', *DİA*, İstanbul, 1991, C.4, s.52.

-Geçmişten beri güneş battıktan sonra ateş yakılmaz ve bir komşudan başka bir komşuya ateş olarak bir şey verilmez.³⁴⁵

-Sabah saatlerinde süt kaynatılırken kazanın altından ateş verilmesi iyi sayılmaz ve kazandaki sütün taşmasına yol açar. Eğer ateş verilecekse sütün içerisine yeşil bir yaprak veya yanmış köz parçası atılır.³⁴⁶

-Delialiuşağı köyünde kadınlar tandırda ekmek yaparken sacı ile tahtanın arasından geçmek iyi görülmez. Sac ile tahtanın arasından atlanıp geçilirse o yapılan ekmeğin hiç bereketi kalmaz. Bir de, ekmek pişirilen sac, pişirme işi bittikten sonra kaldırılarak duvara dayanır. Üzerine biraz kül serpilir. Bu kül serpilmezse, o sacı dayayanın ahirette yüzü kara olur.³⁴⁷

D- CİN İLE İLGİLİ İNANÇLAR

Cin, sözlükte gözle görülmeyen yaratık, insan mukabili,³⁴⁸ örtmek, örtünmek, gizli kalmak anlamındaki ‘cenn’ kökünden türeyen bir isimdir. Terim olarak; duyularla idrak edilemeyen, insanlar gibi şuur ve iradeye sahip bulunan, ilâhî emirlere uymakla yükümlü tutulan ve mümin ile kâfir gruplardan oluşan varlık türü anlamına gelir.³⁴⁹

Ayrıca Kuran’da cinlerin de insanlar gibi Allah’a ibadet ve kulluk için yaratıldıkları, onların da mükellef oldukları, aralarında inkârcılar olduğu gibi Hz. Muhammed’i dinlemeye gelen ve inananların da bulunduğu belirtilir.³⁵⁰

Kuran’da cinlere ilişkin âyetleri yorumlayarak cinlerin insanlar gibi doğan, yiyip içen, evlenip çoğalan, ölen ve hatta insanlarla ilişki kurabilen varlıklar olduğu âlimlerin çoğunluğu tarafından kabul edilir. Bazı kaynaklarda cinlerin insan şeklini alabildikleri gibi hayvanlardan yılan, kedi, köpek ve inek şekline de girebileceklerini, dünyanın çeşitli bölgelerinde özellikle dağlık yerlerde, harabelerde, denizlerde, çöplüklerde ve mezarlıklarda yaşadıklarını da kaydederler.³⁵¹

³⁴⁵ Durdu Yalçın, Ulupınar Köyü, 1945 Doğumlu, Okur-Yazar Değil.

³⁴⁶ Fatma Toprak, Ulupınar Köyü, 1966 Doğumlu, Okur- Yazar Değil.

³⁴⁷ Gökbel, **İnanç ve Âdetleriyle Yahyalı...**, s. 151.

³⁴⁸ Doğan, 194.

³⁴⁹ M. Süreyya Şahin, “ *Cin* ”, **DİA**, İstanbul, 1993, C. VIII, s.5.

³⁵⁰ Zâriyât Sûresi, **51/56**; Cin Sûresi, **72/ 1-19**

³⁵¹ Şahin, 9.

Yörede cinle ilgili inanışlara gelince;

Yöre halkına göre, cinler; her kılığa ve her şekle girebildikleri gibi, istedikleri yerlere de gidebilirler. İstedikleri hayvan ve insan kılığına girebilirler. Cinler, en çok kedi ve köpek kılığına girerler. Hayvanlarda sadece koyun kılığına giremezler, çünkü koyunlar melek kabul edilirler.³⁵²

Cinlerin buldukları yerler genellikle bulaşık ve pisliklerin atıldığı yerlerde, rutubetli yerlerde, küllüklerde ve çöplüklerde, harabe şeklindeki sınıngılı, ören yerlerinde ve değirmenlerde olduğuna inanılır. Ayrıca tuvaletlerde, kapı eşiklerinde, özellikle ceviz ağaçlarının diplerinde ve ekmek kırıntılarının döküldüğü yerlerde olduğuna da inanılır.³⁵³

Cinler hakkında çeşitli hikâyeler anlatılmaktadır. Biz bu hikâyelerden birisini örnek olarak burada vereceğiz. İlçe merkezinde kaynak kişinin anlatımıyla: “Komşulara hasta ziyaretine gitmişim. O akşam, cinlerle ilgili bir sohbet oldu. Bu sohbetten etkilenmiş olmam gerekir ki, o gün rüyamda fiziken çirkin görünümlü yaşlı bir erkek, kadın ve yanlarında da basık burunlu fakat güzel bir kız olan kişileri gördüm. Bu kişiler benden yanlarında bulunan kızlarıyla evlenmemi istedikten sonra beni de yanlarına alarak göğnükle denen bir mevkie götürdüler. Bu bölgeye farklı yerlerden birçok asker geldi. Özbek ismi verilen yere geldiğimizde askerlerin başında bulunan komutan, bu kişilere benim kim olduğumu sordu ve onlarda benim, kızlarını alacak kişi olduğumu söylediler. Özbek denen yerde askerlerinde içinde bulunduğu gruba bazı kişilerin de katılmasıyla kalabalık iyice arttı. Bu kişiler kendi aralarında hepsi birden oyunlar oynuyorlardı. Oyun bittikten sonra hepsi beraber tezek yediler. Daha sonra da bu kalabalık dağıldı. Beni evimden alan bu üç kişi ise beni evime tekrar getirdiler ve sonra gittiler. Sabah uyandığımda terler içinde kaldığımı ve bunun bir rüya olduğunun farkına vardım. Hemen ilk işim yörede hoca olarak tanınan Halil Türkmenoğlu'nun yanına giderek gördüğüm rüyayı anlatmak oldu. Hoca da seni korkutmuşlar, bundan sonra uyurken Felak ve Nâs surelerini okumamı

³⁵² Fatma Eğri, Yahyalı Merkez, 1947 Doğumlu, Okur-Yazar; Mehmet Bulut, Dikme Köyü, 1945 Doğumlu, İlkokul Mezunlu.

³⁵³ Hacı İbrahim Kulak, Süleymanfakılı Köyü, 1938 Doğumlu, Okur-Yazar; Mehmet Çolak, Yahyalı Merkez, 1926 Doğumlu, Okur-Yazar.

tavsiye ettikten sonra yanından ayrıldım. Bu gördüğüm rüyadan yaklaşık on gün sonra yakınımında oturan ve cinlerle ilgili olduğu söylenen Kılıbaz denen bir kişi evime geldi. Ona gördüğüm rüyayı anlattım ve yaşadığım çevrede cin var mı? diye sordum. Kılıbaz da şunları söyledi; hemen evimin yakınında büyük bir ağacın yanında yaşlı, pis ve kötü görünümlü bir erkek, kadın ve yanlarında da evlendirmek istedikleri bir dul kızlarının olduğunu söyledi. Onların burada yaşadıklarını bu kişilerden de başka burada cinin olmadığını anlattı. Gördüğüm rüyayla kılıbaz denen kişinin bana anlattıklarının aynı olduğunu fark ettiğimde korkum biraz daha arttı. Bu olaydan sonra da o ağacın yanına hiç gitmedim.”

Yahyalı bölgesinde cin çarpmasına inanılır. Eğer bir insanı cin çarparsa bir tarafı felç olur, karnı şişer, dili tutulur ve konuşamaz hale gelir, sürekli bir sıkıntı içerisinde olur.³⁵⁴

Sıcak suyun, özellikle geceleri, dışarı dökülmesi hiç iyi karşılanmaz. Geceleyin dışarıya sıcak su dökülürse, dökülen yerde cinin üzerine eğer su isabet ederse cinler yanar ve su döken kişiyi çarparlar.³⁵⁵

Ekmeğin üzerine oturulduğunda, kor halindeki ateşe su döküldüğünde, cin çarpar. Tuvalete ve banyoya girilirken besmele çekip girilmelidir. Yoksa orada bulunan cinler, insanı çarpar.³⁵⁶

Yöre insanına göre, cinlerden dua ve ayetlerle korunulur. Çünkü besmele çekilip dua ve âyet okunursa, cin korkar ve yaklaşmaz. Genellikle cin ve benzeri şeylerden korunmak için Felak, Nas ve Âyete'l- Kürsî sûreleri okunur.³⁵⁷

E- NAZARLA İLGİLİ İNANÇLAR

Nazar, Arapça asıllı bir kelime olup sözlük anlamı: bakma, göz atma, düşünme, bazı insanların bakışla maddî ve mânevî tesir meydana getirmesi.³⁵⁸ Terim olarak ise, bazı kimselerin bakışında bulunduğu kabul edilen ve insanlara, özellikle çocuklara, evcil hayvanlara, eşyaya zarar verdiğine inanılan kuvvet.³⁵⁹

³⁵⁴ Muhsin Batman, Kopçu Köyü, 1967 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

³⁵⁵ Ahmet İlçin, Balcıçakırı Köyü, 1929 Doğumlu, Okur-Yazar Değil.

³⁵⁶ Ömer Karaman, Yahyalı Merkez, 1930 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

³⁵⁷ A. Kadir Postallı, Yahyalı Merkez, 1936 Doğumlu, Okur-Yazar.

³⁵⁸ Doğan, 835.

³⁵⁹ **Meydan Larousse**, “Nazar”, İstanbul, 1988, C.XIV, s.421.

Halk arasında “göz değmesi” ve “göze gelme” diye de adlandırılan nazar inancı, Anadolu’nun bütün bölgelerinde yaygın bir şekilde görülür. Hatta bazı bölgelerde buna o kadar inanılmaktadır ki her hastalığın temelinde nazarın olduğu kabul edilir. Ülkemizde oldukça yaygın görülen bu inanç diğer İslâm ülkelerinin halk inançları arasında da önemli yer tutar.

İngiliz sosyolog E. Westermarck, özellikle Kuzey Afrika’daki Müslüman ülkelerde, nazar inancını içeren bir çalışmada, bu inancın bütün İslâm ülkelerinde bazı değişiklikler arz ederek var olduğunu belirtmektedir. Ona göre uğursuz göz inancı ikiye ayrılır. Birincisi, ifadesi şiddetli ve tesirli olan, diğeri de belirsiz bakıştır. İlki, kötü arzuları nakleden bir vasıta, bir alet gibi görülür. Diğeri ise gözün sahibi olan insanda orijinal, tehlikeli bir enerji kaynağından kendi isteği dışında çıkan uğursuz bir bakıştır. Şayet böyle bir bakışa bir de söz karışırsa o zaman tehlike çok daha büyük olur.³⁶⁰

Nazar veya göz değmesi başkasının hoşlanıp gıpta ettiği bir güzellik sebebiyle meydana geldiği için, büyükler göz değmesine tedbir olarak güzellikleri izhar etmeyip setretmeyi (gizlemeyi) tavsiye etmişlerdir. Nazar hakkında Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur: “Nazar değmesi haktır. Eğer kaderi delip geçecek bir şey olsaydı bu göz değmesi (nazar) olurdu.”³⁶¹

1- KİMLERE VE NELERE NAZAR DEĞER

- Zengin ve varlıklı olanlara,
- Güzel, cana yakın ve becerikli olan yeni gelinlere,³⁶²
- Bakımlı elma ağaçlarına, sütü bol olan ve ikiz doğuran hayvanlara,³⁶³
- Yeni alınan kamyon, araba, ev, bahçe gibi şeylere,
- Çok çalışkan insanlara ve zeki olan öğrencilere,
- Sempatik, akıllı, güzel ve hareketli çocuklara.³⁶⁴

³⁶⁰ Ahmet Gökbel, “Anadolu’da Yaşayan Halk İnanışlarından...” s.178.

³⁶¹ İbrahim Canan, **Hadis Ansiklopedisi**, Akçağ Yayınları, İstanbul, 1995, C.XI, s.116.

³⁶² Mehmet Kepenek, Yahyalı Merkez, 1930 Doğumlu, İlkokul Mezunlu.

³⁶³ Ahmet Harun, Kapuzbaşı Köyü, 1946 Doğumlu, Okur-Yazar Değil.

³⁶⁴ Mustafa Çetin, Taşhan Köyü, 1965 Doğumlu, İlkokul Mezunlu.

2- KİMLERİN NAZARI DEĞER

- Daha çok göğ (mavi) gözlü ve benzi (yüzü) sarı insanların,
- Kendisinin sahip olamadığı bir mal, ev, araba gibi şeylerin, karşısındaki kişide de olmamasını isteyen kişilerin, özellikle fakir kimselerin,³⁶⁵
- İyi gözle bakmayanların, haset ve çekemeyen kıskanç insanların,
- Kem gözle bakanların,
- Düşman ve kıskanç kadınların.³⁶⁶

3-NAZARDAN KORUNMA VE NAZARLIK

Göz değmesine uğrayan kimse, düştüğü rahatsızlıktan kurtulması için gözü değen kimseye abdest aldırıp, biriken abdest suyunu bir kapta toplayarak nazara uğrayan kimseye dökmek gerekir.³⁶⁷

Bundan başka;

- Fatıha suresi ve Ayetel Kürsi okunur.
- Felak- Nas sureleri okunur.³⁶⁸
- Kurşun dökülür. Nazar olayı gerçekleştiği zaman, bazı ev hanımları bir tava içerisine kurşun koyarak onu eritirler. Bir çanağa da soğuk su koyup, çanağı göğüs veya baş hizasına getirerek dualarla birlikte erimiş kurşunu çanaktaki soğuk suya dökerler. Suyun içinde şekillenen kurşunu ev hanımları değerlendirir ve bir karar verirler.
- Bazı hanımlarda kırdan topladıkları Üzerlik otunu bir tavaya koyarak yakarlar. Çıkan dumanı nazara uğramış kişiye yöneltip üflerler. Hastanın bu dumanı teneffüs etmesini isterler. Bu sırada kadınlar bir tekerleme de söylerler:

Yüz elliksin havasın

Bin bir derde devasın

Bakan gözler patlasın

Kötü gözler çatlasın

Yüz ellik yüz bin erlik

³⁶⁵ Mehmet Gürbeden, Yahyalı Merkez, 1928 Doğumlu, İlkokul Mezunlu.

³⁶⁶ Fatma Dost, Yahyalı Merkez, 1940 Doğumlu, Okur-Yazar.

³⁶⁷ Musa Demiralp, Çubukharmanı Köyü, 1976 Doğumlu, İlkokul Mezunlu.

³⁶⁸ Mehmet Eren, Yahyalı Merkez, 1942 Doğumlu, Lise Mezunlu.

Gitsin hastalık gelsin sağlık.³⁶⁹

- Nazar değmemesi için elbisenin dışına görünen bir yerine göğ (mavi) boncuk dikilir.
- Karaçalı ve iğdenin dallarından küçük bir miktar kesilerek tam ortasından delinir. Nazar değen kişinin iç cebine veya elbisesinin omuz kısmına dikilir.³⁷⁰
- Nazar duası okunur.
- Etrafı duvarlarla çevrili olan evlerde, avlu giriş kapısının önüne nişansız beyaz bir horoz kesildikten sonra gömülür. O kişinin evine, malına, nazar isabet edecek olursa avlu kapısının önüne kadar gelir ancak kişiye ulaşmaz.³⁷¹
- Hoca bulunarak su okutturulur. Okutturulan su nazar değen kişiye içirilir.
- Bahçe ve bostanı nazardan korumak için, bahçe ortasına dikilen bir çubuğun ucuna bir at veya köpek kafası takılır.
- Ahırda bulunan hayvanları korumak için, ahırın hemen görünen bir yerine iğde çalısı, yüzellik otu, kaplumbağa kemiği, sarımsak kabuğu ve seğ duvara veya direğe asılır.³⁷²

F- UĞUR VE UĞURSUZLUK İNANCI

Uğur, insana iyilik getirdiğine inanılan kuvvet veya böyle bir iyiliğin habercisi sayılan herhangi bir belirtidir. Yol, talih açıklığı, gaye, maksat gibi anlamlara da gelen³⁷³ uğura, en ilkelinden en gelişmiş topluma kadar hemen hemen bütün toplumlarca inanılmıştır. Bu anlamda insanlar, bazı nesnelere, davranışları, sayıları, günleri, uğurlu ya da uğursuz olarak değerlendirirler. Örneğin, eski Türklerde dokuz sayısı, bir kapıya üç defa vurmak uğurludur. Hıristiyanlarda ise 13 sayısı ve Salı günü uğursuz sayılır.³⁷⁴

Yahyalı ve yöresinde uğur ve uğursuzlukla ilgili çeşitli inanışların varlığına şahit olduk. Bunları; “ **uğurlu sayılan şeyler**” ve “ **uğursuz sayılan şeyler**” şeklinde iki başlık altında inceleyelim:

³⁶⁹ Mustafa Karabacak, Yahyalı Merkez, 1933 Doğumlu, Lise Mezun

³⁷⁰ Fatma Kahraman, Çubukharmanı Köyü, 1955 Doğumlu, Okur-Yazar.

³⁷¹ Hacı İbrahim Kulak, Süleymanfakılı Köyü, 1938 Doğumlu, Okur-Yazar.

³⁷² Osman Durusoy, Kocahacılı Köyü, 1947 Doğumlu, Ortaokul Mezun.

³⁷³ Doğan, 1095.

³⁷⁴ **Yeni Türk Ansiklopedisi** “ *Uğur*”, İstanbul, 1985, C.XI, s.4434.

1- UĞURLU SAYILAN ŞEYLER

- Cam kırılması,
- Bir kişi rüyasında daha önce ölmüş bir kimseyi görmesi ve ondan bir şey alması, ayrıca rüyada durgun su görmesi,³⁷⁵
- Bir kişinin sırtına at sineği konması o kimseye iyi bir müjde geleceğine inanılır.
- Gaz lambasının camının kırılması,
- Gurbete giden, yolculuğa çıkan kişilerin arkasından su dökülmesi³⁷⁶
- Avuç içi kaşınması zenginliğe işaret,
- Yanık bir ekmek yiyen kişinin para bulacağı umulur.
- Üzerine uğur böceği konan kişiye iyi haber gelir.
- Cuma, kandil geceleri ve ramazan günleri uğurlu sayılır.
- Dört yapraklı yonca bulunması,³⁷⁷
- Gelin, yeni evine geldiği zaman bardak kırılması, kapıya yağ sürdürülmesi, uğur sayılır.³⁷⁸

2-UĞURSUZ SAYILAN ŞEYLER

Uğursuzluk; uğur getirmediğine, kötülük getirdiğine inanılan nesne olarak tarif edilir.³⁷⁹ Yahyalı yöresinde insanlar arasında uğursuz olarak görülen şeyleri şu şekilde sıralayabiliriz.

- Elbisesinin herhangi bir yeri sökülen kimse, eğer elbisesini akşam vakti dikmeye çalışırsa uğursuzluk sayılır. Aksi takdirde o kişinin, aklını kaybedeceğine inanılır.³⁸⁰
- Boş beşiğin sallanması, gece aynaya bakmak ve sakız çiğnemek uğursuzluk sayılır.³⁸¹

³⁷⁵ Ali Bulut, Dikme Köyü, 1955 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

³⁷⁶ Halil Akın, Denizovası Köyü, 1944 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

³⁷⁷ Mehmet Parlak, Yahyalı Merkez, 1933 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

³⁷⁸ Nazmiye Duman, Çubuklu Köyü, 1952 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

³⁷⁹ **Meydan Larousse** “ *Uğur*”, İstanbul, 1988, C. XII, s. 409.

³⁸⁰ Kerim Değirmenci, 1936 Doğumlu, Büyükçakır Köyü, Okur-Yazar Değil.

³⁸¹ Ömer Ocak, Büyükçakır Köyü, 1945 Doğumlu, Okur-Yazar.

- Cam düşer ve kırılmazsa uğursuzluk sayılır.
- Küçükken tırnağı kesilen çocuk hırsız olur. Soğan kabuğunu yakmak uğursuzluk sayılır.
- Geceleri tavuğun ötmesi uğur sayılmaz. Komşunun komşuya tuz vermesi uğursuzluk sayılır.
- Güneş battıktan sonra ateş yakılması uğursuzluk sayılır.³⁸²
- Süt kaynatılırken, onun altından ateş verilmesi uğursuzluk sayılır. Eğer ateş verilecekse kaynatılan sütün içersine bir yeşil yaprak veya çöp atılır.³⁸³
- Özellikle sabah saatlerinde erkeklerin önünden kadınlar geçerse o günün uğursuz geçeceğine inanılır.³⁸⁴
- Evde yaşayan hayvanlardan özellikle kedi veya köpekten herhangi birinin ölmesi uğursuzluk olarak görülür.
- Akşam geç saatlerde kapı önüne bulaşık suyu dökülmez.
- Geceleri sakız çiğnenmesi, tırnak kesilmesi iyi sayılmaz. Komşudan kara tava almak uğursuzluk sayılır.³⁸⁵
- Haftanın günlerinden Salı günü işin gecikeceği düşüncesiyle işe başlanmaz.³⁸⁶
- Cuma günü ev temizlenmez. Gece ve gündüz dışarıya su dökülmez. Eğer dökülürse cinlerin ve perilerin yavruları korkarlar.
- Geceleri parmak çılatmak ve ıslık çalmak şeytanın fiillerinden oldukları için iyi sayılmaz.³⁸⁷

G- AVCILIKLA İLGİLİ İNANÇ VE ÂDETLER

1- AVLANMA VE AV HAYVANLARI

Yahyalı ve yöresinde avcılık oldukça yaygındır. Özellikle bölge, av için elverişli olan dağlık, engebeli ve çoğunlukla güneyinde ormanlık bir araziye sahiptir.

³⁸² Durdu Yalçın, Ulupınar Köyü, 1945 Doğumlu, Okur-Yazar Değil.

³⁸³ Fatma Toprak, Ulupınar Köyü, 1966 Doğumlu, Okur- Yazar Değil.

³⁸⁴ Esmâ Açıkgöz, Delialıuşağı Köyü, 1939 Doğumlu, Okur- Yazar Değil.

³⁸⁵ İsmail Topuz, Ağcaşar Köyü, 1954 Doğumlu, Lise Mezunu.

³⁸⁶ Veli İşçi, Yahyalı Merkez, 1933 Doğumlu, Okur-Yazar.

³⁸⁷ Mustafa Çetin, Taşhan Köyü, 1965 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

Ayrıca ovada bulunan Sultan Sazlığı kuş cennetinin de varlığı yörede mevcut bulunan av geleneğini artırmıştır.

Özellikle Varsak köylerinde 1980 öncesine kadar avcılık oldukça yaygın bir şekilde olup günümüzde de bu işlerle uğraşanlar vardır. Dağlık ve engebeli bir araziye sahip bu bölgede daha çok sansar, tilki, kurt, porsuk, tavşan, geyik, keklik, üveyik vb. hayvanlar avlanmaktadır. Özellikle tilki, porsuk ve kurt'un derisinden faydalanılır ve derisinin ticareti yapılırdı. Ancak son yıllarda bu hayvanların derilerine rağbet olmadığından sadece zararlarından korunmak için avlanmaktadır. Günümüzde yapılan avcılık sadece eti ve daha çok zevki içindir. Ayrıca bahçe ve bostanlara zararı dokunmasın düşüncesiyle, kara böcü (domuz) avcılığı da yaygın olarak yapılmaktadır.³⁸⁸

Bununla birlikte düzlük alanlarda ve ovada ördek, keklik, kaz, bıldırcın, sığırcık gibi kuşlarda bölgede yaygın olarak avlanmaktadır. Ören kuşu (murat kuşu), leylek, turna kuşu, güvercin ve yavrusu olan kuşları avlamak iyi sayılmaz ve uğursuzluk getireceğine inanılır.³⁸⁹

Güvercin ve geyiği de avlamak iyi sayılmaz. Balcıçakırı köyünde kaynak kişiden aldığımız bilgiye göre; “ Köyde Çolak Veli isminde bir kişi bir gün ava gider. Sarp bir kayanın üzerinde geyiği görür görmez ateş eder ve geyiği orada vurur. Kayanın üzerine ağaçtan çivi yaparak çıkar. Geyiğin etini aşağı attıktan sonra geriye inemez. Orada bir hafta süreyle kalır. Belli bir süre geçtikten sonra Allah'a bir daha geyik vurmayaacağına dair dua ve yakarıшта bulunur ve tövbe eder. Bu duasından sonra bir gün sabah uyandığında kendisini kayanın dibinde bulur ve bir daha geyik vurmayaacağına dair yemin eder.”³⁹⁰ Ayrıca buna ek olarak geyik avına giden bir kimsenin kaybolduğu ve başka bir kişinin de gözlerinin kör olduğu köylülere anlatılır.³⁹¹

³⁸⁸ İbrahim Şimşek, Büyükçakır Köyü, 1942 Doğumlu, Okur- Yazar; Duran Göcek, Çubukharmanı Köyü, 1952 Doğumlu, Okur- Yazar Değil.

³⁸⁹ Mustafa Koç, Dikme Köyü, 1940 Doğumlu, Okur-Yazar;

³⁹⁰ Duran Erdil, Balcıçakırı Köyü, 1943 Doğumlu, Okur-Yazar Değil.

³⁹¹ Ali Öner, Balcıçakırı Köyü, 1949 Doğumlu, İlkokul Mezunu; Ali Bacaksız, Balcıçakırı Köyü, 1953 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

Yörede geçmişte olduğu gibi günümüzde de yaygın olarak avcılar arasında av tutulması hakkında bazı inanışlar hâlen varlığını sürdürmektedir. Av tutulması hakkındaki inanışlar şunlardır:

Bir kişi avladığı keklük, tavşan, vb. avları komşusuna vermek isterse şunları yapması gerekir; avladığı hayvanın tüyünün bir kısmını ateşte yakar veya onu közde üç kere çevirir. Bunun yapılmasını amacı ise komşuya çiğ etmenin vermenin iyi olamayacağı ve av tutulmasına sebep olacağı inancıdır.³⁹²

Avlanmaya giden bir kimsenin önünden kadın veya tavşan geçerse av tutulması olur.³⁹³

İlk av hiçbir zaman verilmez, eğer verilirse av tutulması olur. İkinci defa ava gidildiği zaman boş dönülür.

Ava giden birisine, başka biri 'uğurlar olsun' şeklinde bir dilekte bulunursa av tutulması olur. Bu söz yerine o kişinin, avlanmaya giden kişiye 'rast gele' demesi daha iyi görülür.³⁹⁴

2- AVI AÇMAK İÇİN ALINAN TEDBİRLER

Yahyalı ve yöresinde aldığımız bilgilere göre, avlanamayan bir kişi bundan kurtulmak için şunları yapmaktadır:

◆ Avlanamayan bir kişi, bakire bir kızın pijamasından yedi sefer geçirilir. Yine av tutulması olan bir kişi kara böcüyü (domuzu) vurursa avı açılır.³⁹⁵

◆ Av tutulması sırasında yufka ekmeğin ortasından silah geçirilir.

◆ Avı tutulan bir kişi, silahını yere koyar. Kırklı bir kadın üç defa İhlâs suresini okuyup silahın üzerinden karşıya atlar. Kişi bu işlemi iki kez tekrarladıktan sonra avının açılacağına inanır.³⁹⁶

◆ Avı tutulan bir kişi başkasına kendi kullandığı mermisinden bir mermi verirse avının açılacağına inanılır.

◆ Yine av tutulmasına uğrayan bir kişi, avının açılması için kendi tuvaletini yaptığı yere, silahıyla bir el ateş etmesi gerekir.

³⁹² Ramazan Kılıç, Ulupınar Köyü, 1930 Doğumlu, Okur-Yazar.

³⁹³ Durdu Şahin, Kapubaşı Köyü, 1943 Doğumlu, Okur-Yazar Değil.

³⁹⁴ Osman Durusoy, Kocahacılı Köyü, 1947 Doğumlu, Ortaokul Mezunu.

³⁹⁵ Duran Erdil, Balçıcakırı Köyü, 1943 Doğumlu, Okur-Yazar Değil.

³⁹⁶ Ali Açıkgöz, Delialıuşağı Köyü, 1932 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

◆ Avcılar vurdukları avın etinden, akşamdan sonra bir komşuya verir de, onun üzerine tuz atmazsa, o eti vuran kişinin avı tutulur, bir daha herhangi bir hayvan vuramaz. Pişmesi için küle bir hamur gömülür. Daha sonra ava giderken gömen kişi arkadaşları ile onu yerse onun avı açılır.³⁹⁷

³⁹⁷ Gökbel, **İnanç ve Âdetleriyle Yahyalı...**, s. 157.

İKİNCİ BÖLÜM

DİNÎ- TARİHÎ ZİYARET YERLERİ VE MANEVÎ ŞAHSİYETLER

Arapça'dan Türkçe'ye geçmiş bir kelime olan “ziyaret” (ziyara) kelimesinin dilimizdeki sözlük anlamı: “ Birini görmeye, biriyle görüşmeye gitmek” tir. Ziyaretin genel dildeki bu anlamı dışında dinî terminolojide özel bir anlamı vardır: İbret almak için kabirleri, sevap kazanmak için de kutsal yerleri, akraba ve hastaları görmeyi ifade eder.³⁹⁸

Burada ele aldığımız ziyaret konusu, İslâmiyet'teki olağan kabir ziyaretinden oldukça farklıdır. Zira söz konusu olan, yatır, türbe, ziyaret, dede veya baba mezarı gibi çeşitli adlarla anılan ve çoğunlukla kendilerine velî, evliya, eren, ermiş, âbit, zâhit, âlim, seyyid, şeyh, pir, türlü isim ve sıfatlar verilerek manevi güç ve meziyetlerine inanılan kişilerin yattıkları kabul edilen yerlere, belli dilek, istek ve muratlarla yapılan ziyaretler ve bu çerçevede oluşmuş bulunan inanç ve uygulamalardır.³⁹⁹

Biz de bu bölümde Yahyalı merkez ve köylerindeki bilinen ziyaret yerlerini ve bu ziyaretlere bağlı olarak toplumda var olan inanç ve uygulamaları araştırdık. Topladığımız bilgileri, Dinî -‘Tarihî Ziyaret Yerleri’ ve Manevî Şahsiyetler olmak üzere iki başlık altında açıklamaya çalışacağız.

A- DİNÎ- TARİHÎ ZİYARET YERLERİ

1- AĞCA KOCA PINARI

İlçeye bağlı Yerköy köyünün kurucusuna ait olduğu kabul edilen ziyaret, köy mezarlığının kuzeyinde, Yerköy ve Kocahacılı köyleri yolu üzerinde bulunmaktadır. Akça Koca adıyla anılan bu pınardan çıkan su, o çevrede bulunan suların en lezzetlisi olarak bilinir. Köylülerden aldığımız bilgiye göre Akça Kocanın da bu pınarın hemen yakınındaki mezarlıkta olduğu tahmin edilmektedir.

³⁹⁸ Hasan Özdemir, “Türkiye’de Ziyaret Gelenekleri”, **Türk Aile Ansiklopedisi**, TC. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, Ankara, 1991, C.3, s.1102.

³⁹⁹ Ahmet Gökbel, “ Kangal Yöresinde Ziyaret Yerleri İle İlgili İnanç ve Uygulamalar”, **CÜİFD**, Sa: 3, Sivas, 1999, s.165.

Anlatılanlara göre bu kabirde yatmakta olan Akça Koca'nın herkese iyilik yapması ve iyiliği ile ün salması ile suyun o bölgede en tatlı su olması arasında bir münasebet kurulmakta, adeta Akça Koca'nın iyiliği, güzelliğinin pınara yansıdığı kabul edilmektedir.⁴⁰⁰

Çaresiz derde yakalananlar, felç olanlar ve özellikle sıtma hastalığına yakalananlar gelerek bu pınarda yıkanır. Bu işlemi yapan kimseler yıkanma ile birlikte hastalıklarının gideceğine inanmaktadırlar. İhlâs suresini okuduktan sonra üzerlerinden yırttıkları bez parçalarını orada bulunan üç tane iğde ağacından en büyük olana bağlarlar. Tespit ettiğimiz bilgilere göre şu an da Akça Koca pınarının hemen yakınından geçen kanaldan ötürü burada bulunan iğde ağaçları sökülmüş, pınarın ise neredeyse suyu tükenme noktasına gelmiştir.⁴⁰¹

2- AKÇAKAYA TEPESİ

Akçakaya tepesi, ilçeye bağlı Çubukharmanı köyünün doğusunda ve sınırları içerisinde yer almaktadır. Köylüler tarafından 'ziyaret' olarak adlandırılan bu tepe üzerinde harabe halini almış olan bir yer vardır ki, bunun kule veya bir mescit olduğu kabul edilmektedir.

Geçmişte olduğu gibi, günümüzde de herhangi bir kuraklık zamanında yağmur duası, başka istek ve dileklerde bulunmak için bu tepeye gidilir. Burada adak kurbanları kesilerek yemekler yenir. Namaz kılınır, dilek tutulur ve dualar edilir. İstenilen şeylerin ancak orada yapılan dualarla kabul edilip verileceği, en azından diğer yerlerde yapılan dualardan, orada yapılan duanın daha makbul olacağı inancı hakimdir.⁴⁰²

3- AKÇA KOCA SULTAN TEKKESİ

Kopçu köyünde bulunan bu türbe, Akça Koca Sultan'a aittir. Köydeki yaşlılardan edindiğimiz bilgilere göre, Akça Koca Sultan, Yerköy'de bulunan Ağca Koca ve Develi'de türbesi bulunan Dev Ali'nin kardeşidir. Türbenin Selçuklular

⁴⁰⁰ Mustafa Demir, Yerköy Köyü, 1977 Doğumlu, Üniversite Mezunu.

⁴⁰¹ Mehmet Kuru, Yerköy Köyü, 1954 Doğumlu, Üniversite Mezunu.

⁴⁰² Duran Uğurlu, Çubukharmanı Köyü, 1953 Doğumlu, Okur-Yazar Değil; Ali Akduman, Çubukharmanı Köyü, 1947 Doğumlu, Okur-Yazar Değil.

döneminde yapıldığı mihrabın üstündeki 1246 tarihli yazıdan anlaşılmaktadır. Böylece bu zatında ilçenin İslamlaşması ve Türkleşmesinde Horasan'dan gelen erenler arasında olduğu kanaati kuvvetlenmektedir. Ayrıca Akçakoca, şu an Kuş Cenneti olarak bilinen Sultan Sazlığı'nın da sahibidir.⁴⁰³

Akçakoca Sultan öldükten sonra kendisi için bir türbe yapılmamasını vasiyet etmesine rağmen şu an da köyde bulunan Tekkeşinler kabilesinden bir kadının bu türbeyi yaptırmaya teşebbüs ettiği ve türbe inşaatı tamamlanıncaya kadar her gün yemek sinisinin altında bir altın bulduğu, bu altınlarla da bu inşaat masraflarını karşıladığı inancı yaygındır. Türbe yapılırken sıra üzerinin örtülmesine geldiği zaman, kadının da rüyasında gördüğü üzere Akçakoca üzerinin örtülmesini istemez. Hatta türbenin üzeri buna rağmen kubbe ile örtülürken tam o sırada bir rüzgar çıkar ve kubbeyi yerle bir eder. Tekrar kubbeyi yaparken üç delik sağ ve üç delik sol taraftan olmak üzere altı delik koyarlar, bu deliklerin konmasından sonra kubbe bir daha yıkılmaz. Bu deliklerin konmasının sebebi ise, Sultan'ın rahmet damlalarının içeri girmesini istemesinden dolayıdır.

Köy mezarlığının tam ortasında yer alan türbenin doğu tarafına doğru sekiz metrelik bir uzantısı vardır. Girişi doğu tarafından olan türbenin tam ortasında mermerden yapılmış bir direk vardır. Direğin tam ön kısmında mihrap yer almaktadır. Türbenin bakımını inşaatı yaptıran kadının soyundan gelen Tekkeşinler kabilesi yapmaktadır. Ayrıca türbenin anahtarı da bu kabilede yer almaktadır. Akçakoca'nın türbesindeki mermer sütununun insan müdahalesi olmadan oraya gelişi, türbenin yapılışı sırasında kubbenin yıkılışı oraya olan ilgiyi artırmıştır.⁴⁰⁴

Anlatıldığına göre, sultanı ziyarete gelenlerin hayvanlarına bakılması için ahırlar ve atların yemesi için bir ev dolusu arpa varmış. Arpanın üzerinde sürekli olarak bir yılan durmuş. Arpadan o kadar yedirilmesine ve bir o kadar da yolcuların yanlarına alıp götürmesine rağmen yılan orada olduğu müddetçe hiç eksilme olmamış.⁴⁰⁵

⁴⁰³ Muhsin Batman, Kopçu Köyü, 1967 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

⁴⁰⁴ Recep Erdoğan, Kopçu Köyü, 1954 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Köy Muhtarı.

⁴⁰⁵ Ünver Günay, Harun Güngör..., **Kayseri ve Çevresinde Ziyaret ve Ziyaret Yerleri**, (Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yay.), No:6, Kayseri, 1996, s.69.

Türbede geceleri ışık yandığı görülmekteymiş. Ayrıca bakıcı kadın her Perşembe akşamı türbenin içine mum yakmaktadır. Türbede halen su ile dolu ibrikler bulundurulmakta ve Sultan'ın bununla abdest aldığına inanılmaktadır. Ayrıca son zamanlara kadar da her Perşembe günü ikindi namazı için burada ezan okunduğu ve köy halkının burada namaz kıldığı anlatılmaktadır.

Türbeye civar köylerden çocuğu olmayanlar çocuk sahibi olmak, durmayanlarda çocuklarının yaşaması için gelerek burada dua ederler. Türbede bulunan mermer sütun dilek esnasında kucaklanmakta, iki elin parmakları kavuşursa dileklerin kabul olacağına inanılmaktadır. Ayrıca türbede mezarın yanı başında bir delikte mevcuttur ki hamile kadınlar bu deliklere ellerini sokarlar, eğer ellerine boncuk çıkarsa kız, bir çöp çıkarsa oğlan çocuğuna sahip olacaklarına işaret olduğuna inanırlar.

Bu türbede daha çok yağmur duası yapılmaktadır. Yağmur duasında dua edecek kişi türbenin damına çıkar ve orada yüksek sesle dua eder, diğerleri de "Amin" derler. Duadan sonra kurbanlar kesilir, yemekler yenir ve yardıma muhtaç insanlara yemekler verilir. Aldığımız bilgilere göre; son zamanlara kadar köyden belli başlı kişiler akşamları toplanarak türbeye giderler ve burada zikir çekerlermiş. Günümüzde ise türbeye bayram ve arefe günleri topluca hoca efendinin eşliğinde gidilir, Kuran okunur ve dua edilir.⁴⁰⁶

4- DEDE PINARI

Yahyalı'nın güneyinde, Aladağlar'ın Aksu mevkiinde bir pınarın yanında bir mezar vardır. Buraya Dede Pınarı denilmekte, mezarın da Dede Efendi diye bilinen bir zata ait olduğuna inanılmaktadır.⁴⁰⁷ Anlatılanlara göre burada yatan zat, Aladağ yayla yolu üzerinde bulunan Kanlı Ardiç'ta yatan Süleyman Efendinin de kardeşidir.

Bu pınarın etrafı kısa çalılıklarla çevrilidir. Hastalar, çocuğu olmayanlar, felçli olanlar veya başka bir dileği olanlar buraya gelerek oradaki ağaçlara çaput çaput bağlayıp dilekte bulunurlar.

⁴⁰⁶ Mustafa Batman, Kopçu Köyü, 1950 Doğumlu, İlkokul Mezunlu.

⁴⁰⁷ Günay, 68.

Dede Pınarı'nı özellikle Yahyalı'da bulunan Nakşibendî şeyhlerinden Yahyalılı merhum Hacı Hasan Dinç Efendi'nin (Ö.1987) de çok ziyaret ettiği bilinmektedir.⁴⁰⁸ Mezarın bulunduğu bölge çok yüksek olmasında dolayı çoğu zaman karla kaplıdır.Ziyaret, genellikle yaylalara göçenler tarafından gerçekleştirilmektedir. Bugün, mezar neredeyse harabe haldedir. Mezarın içerisinde çokça Osmanlı parası da olduğu bölge insanları tarafından söylenmektedir.

5- DEDE SULTAN MEZARI

İlçeye bağlı Yuları köyünde olan ve Yerköy köyündeki Ağca koca'nın da kardeşi olduğu köylülerce söylenen ve zaman zaman ziyaret edilen ve dilekte bulunulan bir mezardır. Mezar, köyün iskan olduğu yerin hemen arkasındaki Dede dağı olarak bilinen dağın hemen tepesindedir.⁴⁰⁹

Mezar, bugün itibariyle kazıcılar tarafından harap edilmiş bir vaziyettedir. Sadece taşlarıyla mezar olduğu bilinmektedir. Mezar özellikle Pazartesi ve Perşembe günlerinde Mustafabeyli ve Yuları köyünden olan kimselerce ziyaret edilmektedir. Özellikle herhangi bir derdi olan veya bir işinin olmasını isteyen kimseler tarafından mezar ziyaret edilmektedir. Dilekte bulunan kimseler oradan ayrılırken isteklerinin hemen kabul olması için mezara demir para veya metal cinsinden bir parça atarlar.⁴¹⁰

Köylülerden alınan bilgiye göre; bu mezar daha önceleri üç defa hazine arayıcıları tarafından kazılmaya çalışılmıştır. Çünkü yıllarca insanların ziyaretleri esnasında mezara attıkları demir paralar, hırsızların ve definecilerin ilgisini çekmiştir. Ancak burayı kazan kişilerin feci bir şekilde kaza yaparak ölmeleri, o mezarın köylüler arasında önemini artırmış ve bir daha mezarı kazma eylemine cesaret edilememiştir.⁴¹¹

6- İÇME ZİYARETİ

İçme, Büyükçakır köyü sınırları içerisinde olup, Kapuzbaşı şelalelerinin güneydoğusunda yer alan ve köylülerce 'ziyaret' olarak adlandırılan kutsal bir sudur.

⁴⁰⁸ Köşker, 198.

⁴⁰⁹ Mustafa Topçu, Yuları Köyü, 1965 Doğumlu, Lise Mezunu, Köy İmamı.

⁴¹⁰ Bülent Kaya, Yuları Köyü, 1978 Doğumlu, Üniversite Mezunu.

⁴¹¹ Kaldırımcı, 28.

Bu su normal sulardan farklı olup ılıktır. Suyun üstündeki tarihi kemer köprü Osmanlı mimarisinin izlerini taşımaktadır.⁴¹²

Bu su, 1980 yılında meydana gelen sel felaketinden sonra ılık olma özelliğini kaybetmiş ve şelalenin suyu ile birbirine karışmıştır. Köylülerin anlattıklarına göre; buraya önceleri özellikle Ulupınar (Barazama) ve Çamlıca (Faraşa)'dan insanlar gelir, suyun içerisine bozuk madeni para atarlarmış. Suyun üst tarafında bulunan küçük otlara ve çalılara da çaput bağlarmış. Daha sonra bu gelenek diğer köylüler tarafından da devam ettirilmiştir.⁴¹³

Genellikle buraya şu istekler için gidilir;

- Havalar kurak olduğu zaman topluca gidilerek yağmur duası yapılır. Adak kurbanı kesilir. Eti pişirip gelen ziyaretçilere ikram edilir.⁴¹⁴
- Vücudunun herhangi bir yerinde cilt ve kaşıntı hastalığı olanlar, bu sudan içerler ve hasta olan kişi bu ılık suda yıkanır.
- Çocuğu olmayan kadınlar, nazara uğrayan kimseler de buraya gelerek bu su da yıkanır. Ayrıca etrafta bulunan böğürtlen çalılıklarına dileklerinin kabul olması için çaput bağlarlar.⁴¹⁵

7- HACI HASAN EFENDİ TÜRBESİ

İlçenin Kavacık Mahallesi Kalender Camii son cemaat mahallinde bulunan türbe ilçe halkından Hacı Hasan Dinç'e aittir. Hacı Hasan Efendi 1914'de (H.1339) Kayseri'nin Yahyalı ilçesinde dünyaya gelmiştir.⁴¹⁶

Nakşî ve Kadirî tarikatlarından icâzetli olan Hacı Hasan Efendi ⁴¹⁷ vefatından önce Kavacık mahallesine, Kalender adını verdiği bir cami ile aynı caminin son cemaat mahallinde bir mezar yaptırmış ve ölümünden sonra kendi vasiyeti üzerine buraya defnedilmiştir.

⁴¹² Köşker, 198.

⁴¹³ Gökbel, **İnanç ve Âdetleriyle Yahyalı...**, s. 146.

⁴¹⁴ Mehmet Karaardıç, Büyükçakır Köyü, 1955 Doğumlu, İlkokul Mezunlu.

⁴¹⁵ Hürü Tufan, Büyükçakır Köyü, 1950 Doğumlu, Okur-Yazar Değil.

⁴¹⁶ Veysel Kafalı vd., **Hakikat Önderi Yahyalılı Hacı Hasan Efendi**, (Mavi Yay.), İstanbul, 2004, s.91.

⁴¹⁷ Muhammed b. Abdullah el-Hâni, **Sûfiyye Âdâbı**,(Tercüme: Mehmet Talha Odabaşı), İstanbul, 2006, s.421.

Günümüzde sevenlerince yoğun olarak ziyaret edilmektedir. Türkiye'nin hemen her yerinden özellikle İstanbul, Ankara, Kayseri, Konya, Van ve yurt dışında bulunan Türk vatandaşları burayı ziyarete gelmektedirler.⁴¹⁸

Buraya gelen ziyaretçiler Kalender Camii'nde namaz kılıp dua ederler. Ayrıca Hacı Hasan Efendi'nin de türbesini ziyaret ederler.

8- KANLI ARDIÇ

Yahyalı'nın Aladağ yaylalarına giden yolun kenarında beş tane büyük ardıç ağacı vardır. Yaylaya gidenlerin mola verdikleri bu muhite '*Kanlı Ardıç*' denilmektedir. Burası ayrıca bir dilek ve ziyaret yeri olarak da şöhret bulmuştur.

Ardıçların bulunduğu yerde öldürülen Süleyman Efendi'den dolayı buraya '*Sümenin Makamı*' da denmektedir.⁴¹⁹ Rivayetlere göre, burada şehit edilen zat, Süleyman Efendi, bölgede asayiş sağlayan devrin kumandanıdır. Bu şahıs, iki kaçağı elleri bağlı olarak Yahyalı'ya getiriyormuş. Yolda kaçaklar, kendilerinin kaçmasına fırsat vermeyen bu adamı şehit etmiş ve ardıçların olduğu yere gömmüşler. Bu öldürülme hadisesinden sonra buraya Kanlı Ardıç denilmiştir.

Ayrıca Kanlı ardıç mevkiinin cinlerle meskûn olduğuna inananların da sayısı da oldukça çoktur. Bununla ilgili olarak aşağıdaki olay anlatılmaktadır: Bir adam Kanlı ardıca odun temin etmek için gitmiş, kestiği odunları eşeğe yükleyip çadırına getirmiş. Ancak sabah kalktığında bir de ne görsün odunlar yok. Tekrar Kanlı ardıcın yanına gittiğinde odunları orada görmüş. Odunları tekrar yükleyip çadıra geri getirmiş, sabah kalkınca odunların yine olmadığını fark etmiş. Bu durum üç gün böyle devam etmiş. Sonunda bu olay karşısında korkuya kapılan adam bir daha böyle bir şeye teşebbüs etmez ve başından geçenleri konu komşuya anlatır. O gün bu gündür hiç kimse Kanlı ardıçtan bir dal bile almaya cesaret edemez.⁴²⁰

Daha sonraları Kanlı ardıç, insanlar tarafından dilek ve ziyaret yeri haline getirilmiştir. Burayı özellikle çocuğu olmayan kadınlar çocuk sahibi olabilmek,

⁴¹⁸ Kaldırımcı, 30.

⁴¹⁹ Köşker, 197.

⁴²⁰ Günay, 67.

derman bulunmaz hastalığı olanlar dert ve sıkıntılarına çare bulmak, düşman sahipleri ise düşmanlarının kötülüklerinden korunabilmek için ziyaret ederler.

Dilek sahibi kimseler, isteklerinin kabul olması için orada bulunan ardıc ağaçlarına dert ve maksatlarını göz önüne getirerek bir çaput bağlarlar veya iki rekat namaz kılıp dua ederler.⁴²¹

9- KARTAL ÇİMECİ

Kapuzbaşı köyünün güneyine düşen ve yaya olarak köye iki saat süren Divrik dağının batısındaki ‘Yağsıger’ mevkiinde bir pınar vardır.⁴²² Sürekli olarak kartalların her Çarşamba ve Perşembe günü oraya inip yıkandığı tespit edilince, bu durum civar köylerdeki insanların dikkatini çekmiş ve sonra şifalıdır düşüncesiyle köylüler tarafından ziyaret edilir hale gelmiştir.⁴²³

Özellikle cilt hastalığı olanlar, romatizmalı olanlar burayı ziyaret etmektedirler.

Şifa niyetiyle gelen hastalar hem sudan içerler, hem de vücutlarını yıkayarak fayda görürler. Ziyarete gelen insanlar suyun başından ayrılmadan orada bulunan dikenli çalılıklara da mutlaka yanlarında getirdikleri bir bezi veya üzerlerinden bir çaputu bağlarlar.⁴²⁴

10- SEYİD ALİ TÜRBESİ

İlçe merkezinde devlet hastanesi bahçesi içerisinde bulunan bu türbe ‘Kümbet’ diye de isimlendirilmektedir. Kare planlı olan türbenin ikinci katı güney duvarında mihrap bulunmaktadır. Aşınmış bir merdivenle çıkılan ikinci kat giriş kapısı, doğudadır. Batı ve kuzey yönlerinde birer küçük penceresi bulunan türbenin kitabesi okunamamaktadır. 1955 yılında Mehmet Türkmenoğlu “ es- Seyyid Ali” ibaresini okumuştur.

⁴²¹ Kaldırımcı, 30.

⁴²² Gökbel, **İnanç ve Âdetleriyle Yahyalı...**, s. 146.

⁴²³ Ahmet Harun, Kapuzbaşı Köyü, 1946 Doğumlu, Okur-Yazar Değil.

⁴²⁴ Hasan Öksüz, Kapuzbaşı Köyü, 1963 Doğumlu, Lise Mezunu.

1985 yılında türbeyi gören Prof. Dr. Faruk Sümer ile Prof. Dr. Necat Diyarbakirli, kesin bir tarih bildirmemekle beraber Osmanlı kuruluş dönemine ait olabileceğini söylemişlerdir.⁴²⁵

Kümbetin önünde eskiden bez bağlanan bir ağaç olduğu ve buna dilekte bulunan kimselerin çaput bağladığı söylenmektedir. Ancak buraya çaput bağlanmasını önlemek için birileri bu ağacı kesmiş ve bu türbe ziyaret edilmekten uzak kalmıştır.

Anlatıldığına göre daha önceki zamanlarda geceleri kümbetin üzerinde ışık yanarmış. Ancak bir gün definciler kümbete girmek için batı tarafından iki taş sökerler ve bu olaydan sonra kümbetin üzerindeki ışık yanmaz olur.⁴²⁶

11- MERYEM ANA

Ulupınar köyünün güneybatısında olup, köye 4 km uzaklıkta iki katlı bir mağaradır. Birinci katın önünde çapı bir metre, derinliği 1.5 m civarında içi su dolu küçük bir kuyu vardır. Mağaranın bulunduğu yer yüksekte olmasına rağmen, nakledildiğine göre havalar kurak gitse dahi bu kuyunun suyu kaybolmaz. Suyun hemen yanında küçük bir kuşburnu ağacı mevcuttur. İkinci kata normalde çıkmak mümkün değildir. Ancak merdivenle çıkılabilmektedir. Belirtildiğine göre şu andaki mevcut merdiven en aşağı 200 seneliktir. İkinci kat ise yaklaşık 20- 25 m derinliktedir. Taban kısmında taşlar üzerinde elden oyma şekiller vardır. Birinci katın sağ tarafının ön kısmında kaya üzerinde insan şeklinde oyma resim mevcuttur. Daha önceleri olduğu gibi şimdi de bu resmin karşısı hazine var düşüncesiyle köylüler tarafından kazılmaktadır.⁴²⁷

Yöre halkınca burasının kutsal kabul edilmesinin nedeni; Hz. Meryem'in Hz. İsa'yı bu mağarada doğurmuş olması düşüncesidir. Önceleri bu inanç köydeki insanların tamamında mevcut iken şu an bu görüşü benimseyenlerin sayısı azalmıştır.⁴²⁸

⁴²⁵ Köşker, 48.

⁴²⁶ Günay, 66.

⁴²⁷ Gökbel, **İnanç ve Âdetleriyle Yahyalı...**, s.141.

⁴²⁸ Durdu Yalçın, Ulupınar Köyü, 1945 Doğumlu, Okur-Yazar Değil.

Köy halkının bu mağaraya Meryem Ana gibi bir isim vermeleri ve Hz. İsa'yı, Hz. Meryem'in orada dünyaya getirdiğine inanmalarındaki etken, özellikle 18.yy. ve ondan önceleri çok sıkı münasebet içinde buldukları yakın Çamlıca (Faraşa) Rum köyünden etkilenmeleridir. Faraşa köyündeki Rumlar, İstiklal savaşından sonra Selanik'ten getirilen Türklerle takas edilmiştir.

Burası şu sebeplerden dolayı ziyaret edilir;

✓Havalar kurak gittiği zaman yağmur duası için gidilir. Kurbanlar kesilir, dualar edilir ve namaz kılınır.⁴²⁹

✓Çocuğu olmayan kadınlar, çocuk sahibi olabilmek için kuyudaki sudan içerler ve oradaki kuşburnu ağacına yanlarında getirmiş oldukları çaputları bağlarlar.

✓Yüzünde veya vücudunun herhangi bir yerinde cilt hastalığı olan kimseler mağaranın önündeki suda yıkanıp, kuyunun kenarından aldıkları çamurları, rahatsız oldukları yerlerine sürerler.⁴³⁰

Hz. İsa'nın burada doğduğu inancı, insanları bütün dertlerden kurtaracağı şekline bürünmüştür. Çünkü Hz. İsa ulu bir peygamberdir. O peygamberin doğduğu, yaşadığı ve ayak bastığı her yer kutsal ve burada yapılan dualar makbuldür inanışları insanlar tarafından benimsenmektedir.

12- ŞEHİTLER MEZARLIĞI

Balcıçakırı köyünün eski mezarlığı köyün güney tarafına düşen Mezar geçidi mevkiinde bulunmaktadır. Bu mezarlığın güneybatı uç tarafında şehitler mezarlığı diye anılan bir kısım vardır. Bu mezarlığa niçin şehitler mezarlığı dendiği hakkında iki rivayet vardır. Birincisine göre, bu şehitler karı- koca ve çocuktan oluşan bir ailedir. Bunlar köyde hiçbir yerleşimin olmadığı zaman köyün yukarısında bulunan bir mağaraya yerleşirler. Yıllar sonra oradan geçen Tatarlar sorgusuz sualsiz bu masum kişileri öldürürler. Şimdiki eski mezarlığın içinde bulunan yere gömerler. Daha sonra oraya yerleşen halk bu mezarlıkları kutsal kabul ederek, hemen yanı başını mezarlık olarak kullanmaya başlamışlardır. Bu mezarların belli olması için kenarlarını taşlarla çevirmişlerdir. Günümüzde ise yeri eskisi kadar belli olmayıp

⁴²⁹ Fatma Toprak, Ulupınar Köyü, 1966 Doğumlu, Okur- Yazar Değil.

⁴³⁰ Mustafa Nacar, Ulupınar Köyü, 1939 Doğumlu, Okur-Yazar.

kenardaki taşlar belirsiz hale gelmiştir. Fakat hemen yanı başında bulunan büyük bir ağaçtan dolayı yeri halk tarafından kolayca bilinmektedir.

İkinci rivayete göre ise, on iki yaşında Ahmet adında bir çocuk keçi güden çobanlara yardım edermiş. Yine bir gün köyden ayrılıp davarın başında iken diğer çobanlar Ahmet'e şöyle derler: “ Ahmet sen davarın önüne git.” Ahmet davarın önüne vardığı zaman, önünde bir erkek ve arkasında bir kız çocuğu bir sürü geyiğin Karataş'a doğru gittiğini görür. Diğer çobanlara bağırarak yanına çağırır, “ gelin siz de bakın ve görün” der. Fakat diğer çobanlar geldiği zaman Ahmet'in gördüğü geyik sürüsünü göremezler. Bu durum üç gün devam eder. Dördüncü gün ise, Bozkaya üzerinde bulunan kumlu yere vararak geyiklerin izini bulurlar. Fakat kız ile oğlanı bulmazlar.

Ahmet, ertesi gün Bozkaya'nın arka tarafındaki Çolakkatıran mevkiine varır. Oturup aşağı seyretmeye başlar. Hemen alt taraftaki mağarada bir kızın elinde işleme yaptığını görür. Kızın üst tarafında ise bir geyik duruyor. Ahmet arkadaşlarını çağırarak söylediklerinin doğru olduğunu ve gelip bakmalarını söyler. Daha önce Ahmet'e inanmayan arkadaşları bu defa da koşarak gelirler. Onun gösterdiği yere bakarlar yine bir şey göremeyince: “Sen bizi kandırıyorsun, biz bir şey göremedik, geyiği olduğu yerden ürküt de kaçarken görelim” derler. Ahmet de kıza seslenerek: “ Bacım bak arkadaşlar bana inanmıyorlar, şu geyiği oradan kaçırda görsünler.” Kız kafasını kaldırarak önce Ahmet'e bakar, daha sonra da geyiğe elini sallayarak oradan kaçmasını sağlar. Geyik kaçınca, karşı kayadan geçerken görürler ve ona o zaman inanırlar.

Ahmet ve dört arkadaşı oradan ayrılarak Çıkrıkalanı denilen yere giderler. Orada büyükçe bir kayanın gölgesine otururlar. Dibinde oturdukları taş üzerlerine çöker. Ahmet taşın altında kalıp ezilir, diğerleri ise yaralanır. Durumun köylüler tarafından duyulmasından sonra hemen çocuğu kurtarmak için olay yerine gelirler ve gördüklerine inanamazlar. Ahmet'i ezen taş üzerinden kalkmış eski halini almış ama Ahmet'i orada cansız olarak yerde yatıyor halde görürler. Çocuğu alır götürürler. Şu andaki '*Şehitler Mezarlığı*' denilen yere gömerler.

Daha sonra bu durumu çocuğun ağabeyisi, komşu köy olan Delialıuşağı'ndaki çok derin bir hoca olarak kabul edilen Molla İbrahim Efendi'ye anlatır. Hoca onlara:

“ O şehittir, mezarını yaptırın. Eğer öldüğü yerde bıraksaydınız orası bir türbe olurdu ve ziyaret edilirdi.” der. Hoca ölen çocuğa şehit dediği için, o andan itibaren onun gömüldüğü mezarlığa ‘Şehitler Mezarlığı’ denmiştir.⁴³¹

Köy halkı bu mezarlığa oldukça fazla önem vermektedir. Havalar kurak gittiği zaman halk toplanarak Şehitler Mezarlığına giderler. Orada toplanan halk dua ettikten sonra mezarlıktan alınan bir kap toprağı suyun başına getirirler. Getirilen bu toprak ıslatılarak yağmurun yağması beklenir. Ayrıca bayram ve arife günlerinde burası ziyaret edilir.⁴³²

13- YAHYA EFENDİ MEZARLIĞI

İlçe merkezinde Gazibeyli mahallesinin ortasındaki mezarlıkta bulunan etrafı çevrili bir türbe görünümündeki bu mezarın Yahya Efendi isminde, daha önce orada yapılmış bir medresenin sahibi ve hocası olarak bilinen bir zata ait olduğu ifade edilmektedir.

Daha sonra buraya Kirikler sülalesinden olan iki kişiyi defnederler. Buraya defnedilen kişinin torunu bize bu yer hakkında şunları söyledi: Dedem uzun yıllar bu mescidin bakımını yaptı. Fakat hiçbir zaman Yahya Efendi'nin bulunduğu mezarın üstünü örtemedi. Çünkü kaç defa örtmeye kalkıştı ise, her defasında mezarın üstü yeniden açıldı. Bu açılma mezarın kapatıldığı gecenin sabahında gerçekleşiyordu. Çevrede bulunan insanlar, mezarın üzerinin bir türlü kapatılmamasının yatan zatın rahmet damlalarının içeri düşmesini istemesindedir diye ifade etmektedirler.⁴³³

Bu mezara daha önceleri çaput bağlandığı, ancak son zamanlarda, böyle bir uygulamanın olmadığı görülmektedir. Bu mezarlığın yanından geçenler, hal ve hareketlerini düzeltirler ve mutlaka Fatıha suresini okumaya çalışırlar.

14- YAHYA GAZİ TÜRBESİ

İlçe merkezinde Ulu Camii avlusunda bulunan kare planlı türbe, Yahyalı'nın kurucusu kabul edilen Yahya Gazi'ye aittir. Türbe içindeki sanduka ahşaptan olup,

⁴³¹ Gökbel, **İnanç ve Âdetleriyle Yahyalı...**, s.143.

⁴³² Mustafa Öner, Balçıcakırı Köyü, 1966 Doğumlu, İlkokul Mezunu; Elif Erdil, Balçıcakırı Köyü, 1943 Doğumlu, Okur-Yazar Değil.

⁴³³ Kaldırımcı, 36.

burası devamlı ziyarete açıktır. Giriş kapısı kuzeyde olan türbenin doğu ve batı cephelerinde iki penceresi vardır. Türbe dışındaki demir parmaklık ile çevrili küçük bahçede bulunan iki mezar ise, Camiikebir Medresesi müderrislerinden Hacı Ali Rıza Efendi ile oğlu Hacı İzzet Bilici Hoca'ya aittir.⁴³⁴

Türbe, özellikle caminin avlusunda olması sebebiyle çokça ziyaret edilmektedir. Bayram ve Cuma günlerinde yoğun olarak insanlar buraya gelmektedirler. Buraya çocuğu olmayan kadınlar, hastalıktan kurtulamayan kimseler gelerek dua ederler. Ayrıca dileklerinin kabul olması içinde içeri girip iki rekat namaz kılarlar.⁴³⁵

Ulu camii emekli müezzini başından geçen bir olayı şu şekilde aktardı: “ Bir gün sabah namazı için ezan okuyacaktım. Minareye çıkmak için kapıyı açtığımda türbenin önünde aksakallı, hafifçe kambur bir zat gördüm. Bu kişi bana el sallayarak gelmemi söyledi. Ben korktum ve onun yanına gidemedim, heyecandan ezanı bile zor okudum. Bir başka gün yine sabah namazı vakti türbenin önünden geçerken daha önce gördüğüm zatın bu kez abdest aldığı gördüm. Yine beni çağırdı ama ben yine gitmedim. Başından geçen bu olayı birkaç kişiye anlattım. Ondan sonra hiç böyle bir şey görmedim.”⁴³⁶

15- ZİYARETLİK

İlçeye bağlı Yeşilköy köyünün sınırları içerisinde bulunan bu yer, ‘*Yerköprü*’ ‘nün yaklaşık 500 m. yukarısında yer almaktadır. Büyükçe bir kayanın ortasından su akan bu yerde, kime ait olduğu bilinmeyen bir mezar vardır.⁴³⁷ Daha önceleri buranın gayr-i müslim mezarı olduğu ve onlar tarafından ziyaret edildiği kabul edilmektedir. Ancak köylülerin başından geçen olağanüstü olaylardan sonra halk buranın bir Müslüman mezarı olduğuna inanmaya başlamış ve Müslümanlar tarafından ziyaret yeri haline getirilmiştir.

Anlatıldığına göre buraya bir su değirmeni kurulmak istenilince şelalenin suyu kurumuş, bu girişimden vazgeçilince su yeniden akmaya başlamış. Ayrıca boy

⁴³⁴ Köşker, 47.

⁴³⁵ Mehmet Parlak, Yahyalı Merkez, 1933 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

⁴³⁶ Kaldırımcı, 38.

⁴³⁷ Duran Yahşi, Yeşilköy Köyü, 1940 Doğumlu, Okur- Yazar.

abdest'i almak için bir şahıs bu suya girmiş, yine su hemen kurumuş, adam sudan çıkar çıkmaz su akmaya başlamış. Köylüler tarafından burası '*sınangılı su*' olarak tabir edilir.

1920'li yıllarda Faraşa (Çamlıca)'dan buraya Rumların geldikleri ve burada kurban kestikleri ve burayı ziyaret ettikleri söylenmektedir. Burada et yedikten sonra suyun başında bulunan ve '*maya ağacı*' olarak bilinen bir ağaca dileklerinin kabul olması için çaput bağlarlar.⁴³⁸

Burası başta Yeşilköy köyü sakinleri olmak üzere çevre köyler tarafından ziyaret edilir. Bu ziyaretlikteki pınardan çıkan suyun şifa olduğuna inanılmakta ve hamile kadınlar çocuklarıyla ilgili dilekte bulunmak maksadıyla buraya gelerek suyundan içip, suya para, demir parçası vb. şeyler atmaktadırlar.⁴³⁹

B- MANEVİ ŞAHSİYETLER

1- Hâce H. Mustafa Efendi (1869- 1932)

Kayseri Cami-i Kebir Mahallesi'nde 1869 yılında dünyaya gelmiştir. İlk tahsilini mahalle mektebinde, medrese tahsilini, Melikgâzi Medresesi'nde, Kızıklı Hacı Kasım Efendi ve Dâmat Halil Efendi'den tahsil etmiştir.

Yahyalı'da H.Yahya Efendi Medresesi'nde müderris olarak çalışmış ve İlçe halkı kendisine hususi medrese inşa ettirmiştir. Osmanlı son dönem Yahyalı âlimlerinin, hemen hemen hepsinin hocasıdır. Daha sonra Kayseri'ye dönerek inzivaya çekilmiş, 1932'de hakkın rahmetine kavuşmuştur. Kabri, Seyyid Burhâneddin Türbesi arkasında, ağabeyi Hacı Zühdü Efendi'nin kabrinin yanı başındadır.⁴⁴⁰

Bu zatın en belirgin özelliklerinden birisi; bastonunun ucunda bulunan çiviyle gelip geçerken yerde gördüğü kâğıt parçalarını toplaması ve çiğnenmeyecek şekilde muhafaza etmesidir.⁴⁴¹

⁴³⁸ Ahmet İlçin, Yeşilköy Köyü, 1929 Doğumlu, Okur-Yazar Değil.

⁴³⁹ Elif Yahşi, Yeşilköy Köyü, 1952 Doğumlu, Okur-Yazar Değil.

⁴⁴⁰ Köşker, 209.

⁴⁴¹ A. Kadir Postallı, Yahyalı Merkez, 1936 Doğumlu, Okur-Yazar.

2- Sandık Hoca (Ali Sandık) (1866-1942)

1866 yılında ilçenin Gazibeyli Mahallesi'nde doğan Sandık Ali Hoca, küçük yaşlarda ilim tahsil etmeye başladı. Yahyalı medreselerinin hemen hepsinde okudu. Arapça, akaid, fıkıh, tefsir gibi İslamî ilimlerde kendisini yetiştirdi.

Fahri vaiz ve imam- hatip olarak da görev yapan Sandık Hoca, çok sayıda öğrenci yetiştirmiştir. İlçe merkez ve köylerdeki camilerde 35 yıla yakın irşad ve tebliğde bulundu. 16 Nisan 1942'de vefat eden Sandık Ali Hoca, tahmin ve hislerinde yanılmayan, ileri görüşlü, feraset sahibi bir din adamı idi.⁴⁴²

3- Hacı Ömer Hoca (Özsoy) (1880- 1963)

H. 1296 (M. 1880) yılında Yahyalı'da doğmuştur. Özellikle tefsir, hadis ve fıkıh dallarında kendisinden istifade edilebilecek bir birikime sahip olan Hoca Cami-i Kebir Medresesi müdavimlerindedir. İcazetini bu medresenin müderrisi H. Ali Rıza Efendi'den alan hoca, birçok talebe okutmuş, 23 Kasım 1963 günü hakkın rahmetine kavuşmuştur.

4- H. Mehmet Sürmeli (1870- 1957)

H. 1286 yılında Çiğilli Mahallesinde dünyaya gelmiştir. ' Karahasan' ismiyle bilinen bu zat, ilk tahsillerini Bor (Niğde) ilçesi ve Kayseri'de bulunan medreselerde yapmıştır. Onun kurra hafız olması ve Arap diline olan düşkünlüğü çevrede tanınmasına vesile olmuştur.

Hayatta bulunduğu süre içerisinde 30 yılı aşkın bir süre başta Çiğilli Mahallesinde fahri imamlık olmak üzere ilçenin çeşitli camilerinde ve evlerde olmak üzere irşad ve tebliğ vazifelerinde bulunmuştur. Mehmet Sürmeli Hocanın en dikkat çeken yönlerinden bazıları; lüzumsuz ve manasız bir konuşma yapması vaki olmayan, mütevazı ve aynı zamanda takva ehli olan, az konuşan ve çok tefekkür eden bir zattır. 1957 yılında vefat eden hoca efendi şu anda Çiğilli Mahallesi kabristanlığında metfundur.⁴⁴³

⁴⁴² Türkmenoğlu- Köşker, 153.

⁴⁴³ Mustafa Karabacak, Yahyalı Merkez, 1933 Doğumlu, Lise Mezun.

5- H. İzzet Hoca (Bilici) (1888- 1967)

H. 1304 (M. 1888)'de Yahyalı'da doğdu. Babası büyük âlim olan H. Ali Rıza Efendi'dir. Bu Hoca Efendi, İstanbul ve Bağdat'ta tahsil görmüş, İbranice, Arapça, Farsça, Rumca dillerini gayet çok iyi bilirmiş.

Kaynak kişiden aldığımız bilgiye göre; H.Ali Rıza efendi Ulu Caminin yapılışı esnasında camiye yardım toplamak için daha önce eğitim gördüğü İstanbul'a gider. Kendileri burada Hıristiyan dinine mensup bir papazla görüşme fırsatı bulur. Mensubu bulunduğu İslam dinini ve hoca kisvesini gizleyerek papaza; “ Ben sizin kilisenizde Hıristiyanlara vaaz ve nasihat vermek istiyorum” der. Bunun üzerine papaz hoca efendinin bilgisini ölçmek maksadıyla onu üç gün süreyle imtihana tabii tutar. Hoca efendinin bu imtihan sırasında Hıristiyanlığa ait bilgilerinin kendi bilgisinden daha fazla olduğunu gören papaz, daha fazla düşünmeden onu bir Ortodoks kilisesinde görevlendirir. Kiliseye gelen kimseler, hoca efendinin gerçek hüviyetini bilmeden bir ay boyunca onu dikkatle ve hayranlıkla dinlerler. Bu süre zarfında kiliseye gelen kimselerin sayısında bir hayli artışın olduğunu gören papaz, hoca efendiyi yanına çağırır ve onunla bir süre konuşur.

Bu konuşma esnasında hoca efendi, papaza kendisinin bir İslam bilgini olduğunu ve başlayıp da tamamlayamadığı camiye yardım toplamak için İstanbul' a geldiğini söyler. Bu ifade karşısında şaşkın olmayan ve üzülmeyen papaz, yapılacak olan bir ibadethane ve mabed olduğu için kiliseye toplanan yardımlardan bir miktar alıp, hoca efendiye verir. Daha sonra papaz, hoca efendiden hoşnut bir şekilde onu Üsküdar'a kadar uğurlar. Hoca efendi de Yahyalı'ya döndükten sonra Ulu caminin geriye kalan inşaatını tamamlar.⁴⁴⁴

İzzet hoca ise ilk derslerini Camii- kebir medresesinde babasından görmüş, daha sonra Kuraç Hafız'dan hafızlık icazeti almıştır. Camii- kebir imam-hatipliğinde de bulunan hoca efendi 50'ye yakın hafız yetiştirmiştir. 1967 yılında vefat eden Hoca'nın kabri Yahya Gazi türbesi haziresinde, babası H. Ali Rıza Efendi'nin kabirleri yanındadır.⁴⁴⁵

⁴⁴⁴ Mustafa Karabacak, Yahyalı Merkez, 1933 Doğumlu, Lise Mezunu.

⁴⁴⁵ Köşker, 210.

6- Mustan Hoca (Erdoğan) (1880–1952)

Kılavuzoğulları'ndan H. Mehmet Efendi ile Hatice hanımın oğlu olarak, M. 1880 tarihinde, Yahyalı'nın Madazı Mahallesi'nde dünyaya geldi. İlk tahsilini Camii- kebir medresesinde başladı. Gazibeyli- Yahya Efendi Medresesinde devam etti ve burada bir süre müderrislik yaptı.

Muhaddis derecesinde çok hadis bilen, ilmiyle amil ve vakur olan Mustan Hoca kendi çevresinde bir ilim halkası kurmuştur. Bu ilim halkasında bulunan, Osman Özkan Hoca, Müftü Mehmet Bilici ve Kirazlı köyünden Hafız Mehmet Sarıgül vb. kişiler, Mustan Hoca'dan Arapça ders almışlardır. İlçede yıllarca fahri vaizlik yapan hoca efendi 1952 yılında vefat etmiştir.⁴⁴⁶

7- Yahya Efendi (Uyar) (1872-1949)

Yahya Efendi, 1872 yılında Yahyalı'da doğdu. Uzun süre görev yaptığı Gazibeyli Medresesine, Yahya Efendi medresesi denmiştir. Daha sonra Gazibeyli mescidinde fahri imam olarak vefatına kadar çalıştı.

Birçok din ders yanında özellikle Tasavvufla ilgilenmiş ve kelâmî dergâhına gitmiştir. 1949 yılında vefat eden hoca efendi, Gazibeyli kabristanlığında medfundur.⁴⁴⁷

8- Şeyh H. Mustafa Hulusi (Dinç) (1883- 1936)

Babası H. Ahmet Efendi, annesi Ümmügülsüm hanımdır. H. 1301 (M. 1883)'de Yahyalı'da doğdu. H. Mustafa Hulusi Efendi (k.s.) Esad-ı Erbili Efendi'nin halifesidir. Otuz sene Kadiri, 10 senede Nakşibend-i halifeligi yapmıştır.

Ayrıca, Şeyh Mustafa Efendi, Trablusgarb'da ilim tahsili yapmış ve âlimlerin kaynağı olarak anılan Hacı Zühdü Efendi'nin kardeşi, Müderris Hacı Mustafa

⁴⁴⁶ Halil Can, Karaköy Köyü, 1940 Doğumlu, Lise Mezunu.

⁴⁴⁷ Mehmet Eren, Yahyalı Merkez, 1942 Doğumlu, Lise Mezunu.

Efendi'den ders almıştır. Hoca Efendi Kılavuz Hafız ve fazlı Hoca Efendi ile birlikte Yahyalı ve çevresinde tebliğ ve irşad faaliyetlerini sürdürmüşlerdir.⁴⁴⁸

9- Mustafa Fazlı Hoca (Karakoç) (1891- 1945)

1891'de Yahyalı'da doğan Mustafa Fazlı Hoca uzun süre Boyacı- Velihacılı mescidinde imamlık yaptı. Menemen olayı (Aralık 1930) üzerine, arkadaşları H. Mustafa Dinç, Kılavuz Hafız ve Süleymanfakılı köyünden Hafız Kâhya ile birlikte İstiklal Mahkemesi'nde yargılandı ve beraat etti.

11 yıl Develi'de, Cami-i Kebir imamlığı görevinde bulunduktan sonra Yahyalı'ya dönen H. Fazlı Hoca iki yıl sonra tifo hastalığına yakalandı. 5 Mayıs 1945'te vefat ettiğinde 54 yaşındaydı.⁴⁴⁹

10- H. Hasan Dinç (1914- 1987)

H. Hasan Efendi 1914 'de (H.1339) ilçenin Kavacık Mahallesi'nde dünyaya gelir. Erbilli Muhammed Esad'ın halifesi olan, babaları Mustafa Hulusi Efendi'nin sohbetlerinde yetişmiştir. Çok küçük yaşlarda benliğine tasavvufi terbiyeyi sindiren Hacı Hasan Efendi, Yahyalı'nın manevi şekillenmesinde çok büyük bir pay sahibi olmuştur.

Ömrünün büyük bir bölümünü Adana, Kozan, Ceyhan, Niğde, Develi ve Yahyalı camilerinde fahri olarak nasihatler ve irşat faaliyetleriyle yapmak suretiyle geçirmiştir. Bir ara, ilçenin Yerköy köyüne yerleşmiş, irşat ve tebliğ yapmak için burada yaklaşık 4 yıl kalmıştır.

İlçede 10 yılı aşkın bir süreyle fahri vaizlik yapan Hacı Hasan Hoca, mürşidi Mahmut Sami Efendi'nin 1983'de vefatları üzerine Nakşibendî şeyliğine getirilmiştir.⁴⁵⁰ Kutbiyyet makamına yükselen büyük zat, 1987 yılında hakkın rahmetine kavuşmuştur. Kabri, Kavacık Mahallesi'nde kendinin bizzat yaptırdığı Kalender camiindedir.

Başta Yahyalı İmam-Hatip Lisesi olmak üzere cami ve Kur'an Kursu gibi çeşitli kurumların inşası ve geliştirilmesi için faaliyette bulunan Hacı Hasan Efendi,

⁴⁴⁸ Kafalı, 28.

⁴⁴⁹ Köşker, 211.

⁴⁵⁰ El-Hâni, 418.

vaaz ve sohbetlerinde dinî konuların yanı sıra çeşitli iç ve dış olaylar hakkında görüşlerini açıklamış, entellektüel ve siyasi kimliğe sahip bir çok kişi onun sohbetlerinden faydalanmıştır.

H. Hasan Efendi, dinî ve tasavvufi konularda hece vezni ve sade bir Türkçe ile şiirler yazmıştır. Kalemî mahlasını kullandığı bu şiirler oğlu Ali Ramazan Dinç tarafından bir araya getirilerek ‘*Gönül Âleminde*’ adıyla yayımlanmıştır. Bu derlemede babası Mustafa Hulûsi Efendi’nin şiirleri de bulunmaktadır. Teybe kaydedilen vaaz ve sohbetleri ‘*Yeni Dünya*’ dergisinde Kalemî imzasıyla yayımlanmaktadır. H. Hasan Efendi’nin silsilesi, yazı ve şiirlerinde Alemdar mahlasını kullanan oğlu Ali Ramazan Dinç tarafından sürdürülmektedir.⁴⁵¹

11- H. Osman Özkan (1921- 1996)

H. Osman Özkan 1921 yılında Yahyalı’da doğdu. İlkokulu bitirdikten sonra İstanbul’da aşere takrip dersi aldı. Yahyalı, Ulus (Zonguldak), Çamardı (Niğde) müftülüklerinde bulundu.

İlçenin ilk müftüsü olan Osman Hoca, Kayseri ve Niğde’de imam-hatip tahsiline devam eden Yahyalılı gençleri yaz tatillerinde fahri olarak okuttu. İlk resmi Kuran kursunu ilçede açan hoca, Yahyalı ve çevre köylerde verdiği vaazlarla insanların din eğitiminde büyük bir rol sahibi olmuştur.⁴⁵² Özellikle Arapça’ya olan ilgisi ile tanınan H. Osman Özkan, ilçede ‘*Müftü Hoca*’ namıyla bilinir. Osman hocanın 1985 yılında kendi kaleme aldığı *Vücûhat-ı Kur’aniyye* adlı eseri basılmıştır.

12- H. Hasan Türkmenoğlu (İpek Hoca) (1926- 2002)

1926 yılında Yahyalı’nın Yenice Mahallesi’nde dünyaya gelmiştir. Henüz çocuk yaşlardan itibaren, babası Hafız Veli Hoca’dan ders almaya başlayıp, daha sonraları Yahyalı ve civarında iştihar eden âlimlerden Mustan Hoca ve Sandık Ali Hoca’nın rahle-i tedrisinde bulunmuştur.

Bir yandan ilmîni artırma aşkına düşen Hasan hoca ahlakının güzelliği ve istikameti sayesinde, zaman zaman “ İpek Hoca” lakabıyla anılmaya başlanmıştır.

⁴⁵¹ Ferhat Koca, ‘*Yahyalılı Hasan Efendi*’, *DİA*, C.16, s.318.

⁴⁵² Bekir Erdoğan, Yahyalı Merkez, 1939 Doğumlu, Ortaokul Mezunu, Emekli Vaiz.

1946 yılında gittiği askerlik görevini 1948 yılında tamamlayan Hasan hoca, ilk resmi görevine 1953 yılında Yahyalı Yenice Mahallesi Cami-i imam-hatibi olarak başlamıştır. Evinde tüm ihtiyaçlarını karşılayarak talebeler okutmaya başlamıştır.

1956 yılında re'sen vaizliğe başlayan İpek Hoca, 1959 yılında ilkokulu dışardan bitirdikten sonra, bu göreve asaleten atanır. 1961 ve 1962 yıllarında Ankara ve Konya'da tekâmül kurslarına katılır. Nihayet 1982 tarihine kadar sürdürdüğü vaizlik görevinden, 1982 yılında emekli olur. İpek Hoca, 2001 yılında geçirdiği kısmi felçle birlikte 2002 yılında vefat etmiştir. İlmî çalışmalarını, fıkıh usulü ve tasavvuf üzerine yoğunlaştırmıştır.

Hasan hocanın makaleler ve küçük risaleler şeklinde kaleme aldığı, fakat yayınlanmamış olan çalışmalarını şu şekilde sıralayabiliriz.

- ✓ Mahmut Sami Ramazanoğlu
- ✓ Tevessül nedir?
- ✓ Tasavvuf usulü
- ✓ Tabakatü'l- Kübra mukaddimesi ve şerhi esas alınarak yapılmış bir çalışma
- ✓ Cemi Takdim ve Cemi Te'hir
- ✓ Hulasatu't- Tahkik fî Beyani Taklidi ve't- Teflik.
- ✓ Ehli Beyt.⁴⁵³

⁴⁵³ Hasan Türkmenoğlu, **Gayb Erenleri**, (Mavi Yayıncılık), İstanbul, 2003, s. 9.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Araştırmamızın konusu, Yahyalı merkez ve köylerinde var olan örf, âdet, gelenek- görenek, inançlar ve ziyaret yerleridir. Bu konulara geçmeden önce araştırmanın hazırlanış şekliyle ilgili olarak giriş kısmında metodolojik bilgiler verilmiştir. Ayrıca bu bölümde, Yahyalı'nın tarihi gelişimi, coğrafi yapı ve demografik durumu, ekonomik durumu, ilçenin köyleri ve eğitim- öğretim ve din eğitimi hakkında bilgi verilmiştir.

İlçenin tarihi gelişimine bakıldığında Türk hakimiyeti öncesi ve Türk hakimiyeti sonrası şeklinde bir ayırım yapılmıştır. İlçe, tarihi süreç içerisinde Frigler, Romalılar, Bizanslılar, Ermeniler gibi birçok kültüre ve ırka ev sahipliği yapmıştır. Yahyalı sınırları içerisinde, günümüzden yaklaşık olarak 6-5 bin yıl önceye tarihlenen tarih öncesi çağlara ait köy yerleşmeleri tespit edilmiştir.

Yörede bulunan yüzlerce maşatlık, höyük ve tapınak kalıntıları ilçenin İlkçağ-Ortaçağ boyunca devamlı uygarlıklara sahne olduğunu göstermektedir. İlçe tarihi süreç içerisinde Orta Toroslar üzerinde, Çukurova ile İç Anadolu platosu arasında önemli bir geçit güzergâhında yerini almıştır.

Bölge 1071 Malazgirt zaferinden sonra Türk bölgesi haline gelmiştir. Oğuz boylarından Yahyalıoğulları ve Develioğulları aşiretleri Danişmentli Ahmet Gazi'nin komutasında bölgede hüküm sürmüşlerdir. Yahya Gazi, Seyid Gazi, Benli Gazi ise Yahyalı'nın İslamlaşp Türkleşmesinde emeği Türkmen şeyhleri arasında zikredilmektedir.

Bölge, Osmanlı öncesi beylikler içerisinde önce Eratnaoğulları'nın (1343-1481), sonra da Karamanoğulları'nın eline geçmiştir. 1381-1389 döneminde ise Kadı Burhaneddin devleti bölgeye yerleşmiştir. 1392'de ilk defa Yıldırım Beyazıd tarafından bölge Osmanlı Devleti'ne ilhak olunmuş ve 1474 yılında ise Fatih Sultan Mehmet bu ilhakı kesinleştirmiştir.

Milli mücadele döneminde ise Yahyalının bazı bölgeleri, Ermenilerin desteği alan Fransızlar tarafından işgal edilmek istenmiştir. Bunun karşısında Dikme, Karaköy, Avlağa, Çamlıca ve Ulupınar köyleri halkıyla beraber Aydınli aşireti ve

diğer aşiretlerinde yardımını alan ilçe halkı, düşmanın büyük bir kısmını imha ettiği gibi Develi'ye ulaşmalarını engellemişlerdir.

Osmanlı döneminde uzun süre Develi Karahisar'a bağlı bir karye olarak varlığını sürdüren Yahyalı, XIX. yy.da zaman zaman Niğde ile Kayseri arasında el değiştiren bir kaza (kadılık) durumundadır. 1870'de Niğde vilayetine bağlı bir belde iken 1913 yılında belediyeliğe dönüştürülür. 1927 yılında Develi ilçesine bağlı bir bucak merkezi (nahiye) olarak gördüğümüz Yahyalı, 1954 yılında ilçe olarak Kayseri'ye bağlanmıştır.

Yahyalı'nın bu şekilde tarihi gelişimi verildikten sonra ilçenin ve köylerin ekonomik ve demografik durumu incelenmiş ve ilçedeki eğitim ve öğretim ile ilgili bilgiler verilmiştir.

1935 yılından itibaren yapılan periyodik sayımlarda ilçenin nüfusu sürekli olarak artmıştır. Bazı dönemlerde ise (1945–1970) nüfusun artış hızı azalmıştır.

Özellikle 1970 genel nüfus sayımından sonra yoğun olarak kırsal kesim ve köylerden günümüze dek nüfusun artmadığı hatta azaldığı gözlemlenmektedir. Bunların sebepleri arasında başta ilçenin coğrafi konumu olmak üzere, iş imkânlarının yeteri kadar olmaması, eğitim ve öğretim gibi nedenler gösterilebilir. Gençler ise iş imkânlarını değerlendirmek üzere başta Kayseri olmak üzere İstanbul, Ankara gibi üretimin ve istihdam olanaklarının çok iyi olduğu büyük şehirlere gitmektedirler.

İlçenin coğrafi konum itibarıyla dağlar ve ovalardan oluşması, ekonominin de bu yönde gelişmesini sağlamıştır. Yahyalı'da ekonomik yapı tarım ve hayvancılığa dayanır. Ayrıca meyvecilik, madencilik ve buna bağlı nakliyecilik başlıca ekonomik faaliyetleri teşkil etmektedir.

İlçe merkezinin ve ova köylerinin ana geçim kaynağını tarla ziraatı, meyvecilik, diğer ticari ve endüstri bitkileri tarımı teşkil etmektedir. İlçenin güneyinde yer alan köyler ise dağlı ve engebeli bir araziye kullanmaktadırlar. Bu bölgedeki köyler ise genel anlamda geçimlerini küçük sayılabilecek ekime elverişli alanlardan buğday, nohut, arpa gibi tahıl ürünleri elde ederek ve hayvancılık yaparak geçimlerini sağlarlar.

Bu bilgilerden sonra köyler başlığı altında her köy hakkında bilgi verilmiştir. Köyler hakkında bilgi verilirken ilk önce köyün tarihi gelişimi, coğrafi ve demografik durumu ve ekonomik yapısı ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Daha sonra da köyün eğitim- öğretim durumu, dini durumu ve diğer sosyal ve toplumsal durumlarıyla ilgili bilgiler verilmiştir. Bu bilgiler elde edilmesi için büyük oranda köylerin hepsine gidilmiş ve bizzat köylülerle konuşularak bu bilgiler alınmıştır. Bununla beraber bu bilgilere ulaşırken ilçede bulunan kamu-kurum ve kuruluşlarıyla sürekli irtibat halinde olunmuştur. Bu birimleri, Kaymakamlık Yazı İşleri Müdürlüğü, İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, İlçe Müftülüğü, İlçe Tarım Müdürlüğü, İlçe Belediyesi ve diğerleri olarak sıralayabiliriz. Toplanan bu bilgiler hem köylüler hem de resmi kurumların teyidinden sonra değerlendirilmiştir.

Eğitim-öğretim durumuna gelince, Kayseri’de eğitim-öğretim etkinliklerinin tarihi oldukça eskiye dayanır. Anadolu Selçuklular döneminde medreseler ilin ilk örgün eğitim kurumlarını oluştururlar. Ayrıca bu eğitim kurumlarını işlevi Osmanlı Dönemi’nde de sürmüştür. İlçe İslam hâkimiyetine girdikten sonra, Cumhuriyet dönemine kadar yörede açılmış olan medreseler, dini ve ilmi konularda büyük bir işlev görmüştür.

Günümüzde ilçede orta öğretim düzeyinde 2 genel lise, 1 öğretmen lisesi, 1 çok programlı lise ve 1 imam-hatip lisesi olmak üzere toplam 5 lise bulunmaktadır. İlçe merkezinde 10 ve köylerimizde ise 32 olmak üzere toplam 42 ilköğretim okulu bulunmaktadır. Kız ve erkek öğrenciler için 2 tane YİBO bulunmaktadır. Ayrıca ilçede bir meslek yüksek okulu ve fakülte bulunmamaktadır.

Eğitim-öğretimle ilgili bilgiler verildikten sonra ilçedeki din eğitiminden bahsetmeye çalıştık. Yaptığımız araştırmalar neticesinde ilçe genelinde ve köylerin tamamında camii vardır. Merkezde ve köylerde cami cemaatine yönelik cami dersleri ve gençlere ve çocuklara yönelikte Yaz Kur’an Kursları düzenlenmektedir.

Bu giriş bölümünden sonra araştırmamızın asıl konusu olan Yahyalı ve yöresinin örf-âdet, gelenek- görenek ve inançları üzerinde durulup bilgiler toplanmaya çalışılmıştır.

Birinci bölümde hayatın çeşitli safhalarıyla ilgili inançlar ana başlığı altında doğum, evlenme ve ölümle ilgili olarak ortaya çıkan örf, adet ve inançları tespit

etmeye çalıştık. Hayatın safhalarından birincisi olan doğum olayına insanlar büyük önem vermekte; bu bağlamda yörede çeşitli dinsel ve büyüsel uygulamalar yapmaktadırlar. Örneğin çocuğu olmayan kadınlardan kendilerine sihir ve büyü yapıldığını düşünenler, adak adayıp kurban kesmekte, evliya türbelerini ve yatırları ziyaret etmektedirler. Bunun yanında hocalara muska yazdıranlar ve ağzı dualı insanlardan yardım isteyenlerde vardır.

Ayrıca yaptığımız araştırmalarda geleneksel Türk inanç sistemlerinde var olan ve günümüze kadar gelen hurafe inançlardan al basması inancı bunlardan bir tanesidir. Yörede al basması, al karısı gibi isimlerle anılan bu inanç hemen hemen bütün köylerde vardır. Genellikle loğusa kadınlara uğrayacağına inanılan al basması inancından kurtulmak için, loğusa kadının üzerine, odada duvardan duvara ipler gerilerek soğan, iğne, Kur'an-ı Kerim ve ayna asarlar. Böylece kötülüklerden ve al basmasından korunmuş olduğu inancını gördük.

İlçede ve köylerde “Görücü usulüyle evlenme”, “Kız kaçırma”, ve “Gençlerin kendi aralarında anlaşmak suretiyle evlenmesi” dikkat çeken evlenme şekilleridir. Görücü usulü ve kız kaçırma usulü geçmişte daha çok yaygın iken günümüzde gençler daha çok aralarında anlaşarak evlenme yolunu tercih etmektedirler.

Yahyalı ve çevresinde de bir takım ölüme yorulan belirtiler vardır. Bunlar arasında hayvanların bazı davranışları ve çıkardıkları sesler, ölüme yorulan rüyalar ve hasta da görülecek olan psikolojik ve fizyolojik değişiklikler ölümün ön belirtileri olarak yer almaktadır.

Ölüm olayının gerçekleşmesinden hemen sonra yapılan uygulamaların başında, ölüyü ahiret hayatına hazırlamak amacıyla yapılan işlemler vardır. Yapılan bu hazırlıklar yıkama, kefenleme, cenaze namazı ve definden oluşur.

Ölümlle ilgili uygulamalardan yörede dikkatimizi çeken inanışlar arasında, cenazeyi yıkamak için ısıtılan suda kullanılan odunlar, sonra başka bir şey için kullanılmaması, bazı köylerde cenaze defnedildikten sonra ölüünün yakınlarının ard arda üç gün süreyle ölüyü ziyaret etmeleri, yas yemeği, yan ekmeği, can aşısı gibi farklı isimler verilen yemeğin, ilçe merkez ve köylerde 3 veya 7 gün süre ile ölü evine komşuları tarafından getirilmesi olarak sıralayabiliriz.

Yine birinci bölümde tabiat olayları ile ilgili inanışların yanında ağaç, su ve ateşle ilgili inanışlar tespit edilmiştir. Örneğin ağaç kültürünün izlerine Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde rastlandığı gibi yörede de rastlanmaktadır. İlçede bazı kutsal mekânlardaki ağaçlar kutsal kabul ediliyor, ona da dilek ve isteklerin yerine gelmesi için herhangi bir bez parçası bağlanıyor. Yine aynı şekilde yörede geçmişte olduğu gibi şimdi de ateşe karşı bir saygı ve hürmet söz konusudur.

İkinci bölüme geçmeden son olarak cin, nazar, uğur ve uğursuzluk ve avcılıkla ilgili inanışları ana hatlarıyla tespit ettik. Yörede nazar ve göz değmesi inancının yaygın bir biçimde olduğunu ve nazarın hak olduğu inancını gördük. Yörede daha çok nazarın iyi, hoş ve görkemli her şeye degeceğine inanılır. Daha çok göğ gözlü ve benzi sarı, haset ve kıskanç kimselerin nazarının degeceği yörede konuştuğumuz kimseler tarafından belirtilmiştir.

Uğur ve uğursuzluk inancına gelince bölgede bu inancın var olduğu, özellikle Cuma, kandil geceleri ve ramazan günleri halk arasında uğurlu sayılmıştır. Bunun yanında geceleri tavuğun ötmesi, güneş battıktan sonra ateş yakılması, komşunun komşuya tuz vermesinin iyi sayılmadığı ve uğursuzluk getireceği inancı tespit edilmiştir.

Yörede geçmişte olduğu gibi günümüzde de yaygın olarak avcılar arasında av tutulması hakkında bazı inanışlar hâlen varlığını sürdürmektedir. Av tutulması ve bundan kurtulmak için yöre insanının inandığı ve uyguladığı bazı inanışları tespit ettik. Dikkatimizi çeken inanışlardan bazıları; avlanmaya giden bir kimsenin önünden kadın veya tavşan geçerse av tutulması olur. Yine ilk av hiçbir zaman verilmez aksi takdirde ikinci ava gidildiği zaman boş dönülür. Av tutulmasından kurtulmak için şunlar yapılır; avı tutulan bir kişi, silahını yere koyar. Kırklı bir kadın üç defa İhlas suresini okuyup silahın üzerinden karşıya atlar. Kişi bu işlemi iki kez tekrarladıktan sonra avının açılacağına inanır.

Araştırmamızın son bölümünde ise ilçede bulunan tarihi-dini ziyaret yerler ve kişiler üzerinde durulup bilgi toplanmaya çalışılmıştır. İlçe merkez ve köylerde önce halkın bilip ziyaret ettiği mezar, türbe, kümbet, pınar, ulu ağaç vb. yer ve yapılar tarihi geçmişi ve zaman içerisindeki konumu itibariyle incelenmeye çalışılmış ve günümüzdeki mevcut olan durumları tespit edilmiştir. Geçmişte çok üst seviyede

ziyaret edilen bazı yerlerin günümüzde bu yerlere ziyaretin yok denecek kadar az olduğunu gözlemledik.

Yörede yaşayan insanların adak yerlerini ve yatırları ziyaretleriyle ilgili olarak hastalıklardan kurtulmak ve şifa amacı ilk sırayı almaktadır. Daha sonra iyi bir nasip bulmak, evlenebilmek, çocuk sahibi olabilmek, bütün dilek ve isteklerinin karşılanması gibi durumlar nedeniyle ziyaret yapılmaktadır.

Bu bölümün son kısmında ise ilçeye “âlimler yatağı” isminin verilmesine vesile olan, yöre halkı tarafından unutulmayan ve her zaman takdir edilen ve ilçenin dini eğitiminde son derece katkısı fazla olan yörede ‘kanaat önderleri’ olarak ifade edilen manevi şahsiyetlerden bahsettik.

KAYNAKÇA

- AKDAĞ, Mustafa, **Türk Halkının Dirlik ve Düzen Kavgası, Celali İsyanları**, (Bilgi Yay.), Ankara, 1975.
- Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü Yay.** (D.İ.E.M) Ankara, Nisan, 1993.
- BİÇER, Mukaddes , “*Eskişehir İlinde Doğumla İlgili Âdet ve İnançlar*”,**Türk Halk Kültüründen Derlemeler**, (K.B.Y.), Ankara, 1991.
- BOZYİĞİT, A. Esat , “*Düğünlerimizde Güveye Ait Gelenekler ve Güveye Kınası Üzerine Bazı Yörelere Uygulamalar*”, **Türk Folkloru Araştırmaları**, (K.B.Y.), Ankara, 1989.
- CANAN, İbrahim, Hadis **Ansiklopedisi**, (Akçağ Yay.), C.XI, İstanbul, 1995.
- CİNGÖZ, Meltem Emine, “*Şükranlı’da (Eskişehir) Evlenme Âdetleri*”, **Türk Halk Kültüründen Derlemeler**, (K.B.Y.), Ankara, 1992.
- ÇETİN, Osman, **Selçuklu Müesseseleri ve Anadolu’da İslamiyet’in Yayılışı**, (Boğaziçi Yay.), İstanbul, 1981.
- DALKIR, Recep, **Yiğitlik Günleri, Milli Mücadele de Çukurova**, (Atatürk Araştırma Merkezi Yay.), İstanbul, 1971.
- DOĞAN, D.Mehmet, **Büyük Türkçe Sözlük**, (İz Yay.), İstanbul, 1996.
- EDHEM, Halil, **Kayseri Şehri**, Sad: Kemal Göde, (Kültür Turizm Bakanlığı Yay.), Ankara, 1982.
- El-Hâni, Muhammed b. Abdullah, **Sûfiyye Âdâbı**, Mavi Yay.,(Tercüme: Mehmet Talha Odabaşı), İstanbul, 2006.
- ERDEM, Mustafa , “*Dinler ve Aile*”, **Türk Aile Ansiklopedisi**, C.1, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, Ankara, 1991.
- Genel Nüfus Sayımı, 12 Ekim 1980** (D.İ.E.M.), Ankara, 1981.
- Genel Nüfus Sayımı, 22 Ekim 2000** (D.İ.E.M.), Ankara, 2002.
- Genel Nüfus Sayımı, 22 Ekim 2000** (D.İ.E.M), Ankara, 2002.
- Genel Nüfus Sayımı, 24 Ekim 1965** (D.İ.E.M.), Ankara, 1968.
- Genel Nüfus Sayımı, 25 Ekim 1970** (D.İ.E.M.), Ankara, 1973.
- Genel Nüfus Tespiti, 1997** T.C. Başbakanlık İstatistik Enstitüsü, Ankara, 1999.

- GERÇEL, Alim, “*Kayseri ve Çevresinde Ölüm ve Cenaze Merasimleri ile Ölüm Üzerine Değişler ve Mezarlıklar*”, **Kayseri ve Yöresi Kültür Sanat ve Edebiyat Bilgi Şöleni**, C.1, Kayseri, 2001.
- GÖDE, Kemal **Tarih İçinde Kayseri**, EÜ. Yay. No : 12, Kayseri 1991.
-, **Sultan Alaaddin Eratna** , K.B.Y., Ankara, 1990.
- GÖKBEL Ahmet, “ *Kangal Yöresinde Ziyaret Yerleri İle İlgili İnanç ve Uygulamalar*”, **CÜİFD**, Sa: 3, Sivas, 1999.
-, **Anadolu Varsaklarında İnanç ve Adetler**, (A.K.M.Yay.) S : 158, Ankara, 1998.
-, “*Anadolu’da Yaşayan Halk inanışlarından Çaput Bağlama ve Nazar*”, **CÜİFD**, Sa:1, Sivas, 1996.
-, **İnanç ve Adetleriyle Yahyalı da Varsak Türkmenleri**, (Yahyalı Kaymakamlığı K.H.G.B.Y.) Yahyalı, 1997.
-, “*Kayseri ve Yöresinde Varsak Türkmenleri*”, **III. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyum Bildirileri**, Kayseri 2000.
-, **İnanç Tarihi Açısından Sivas**, (Kitapevi Yay.), İstanbul, 2004.
- GÖKBİLGİN, M.Tayyip, “*XVI. Asırda Karaman Eyaleti ve Larande(Karaman) Vakıf Müesseseleri*”, **Vakıflar Dergisi**, VII, İstanbul, 1968.
- GÖZAYDIN, Nevzat, “*Kına Âdetleri*”, **Türk Aile Ansiklopedisi**, C.2, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, Ankara, 1991.
-, “*Türkiye’de Nişan Âdetleri*”, **Türk Aile Ansiklopedisi**, C.3, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, Ankara, 1991.
- GÜNAY, Ünver- Harun Güngör- Şaban Kuzgun- Huzeyfe Sayın- A. Vahap Taştan, **Kayseri ve Çevresinde Ziyaret ve Ziyaret Yerleri**, (Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yay., No: 6), Kayseri, 1996.
- GÜRBÜZ, Oktay, **Kuzuluk ve Taşhan Köylerinde İnanç ve Adetler**, (Lisans Tezi, C.Ü.İ.F) Sivas, 2000.
- İNALCIK, Halil, “MuratII”, **İ.A.** (M.E.B.Yay.), C.VIII.
- KAFALI, Fatma, **Taşhan Köyü Folklor Monografisi**, (Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi), Sivas, 2006.

- KAFALI, Veysel ve.dğr., **Hakikat Önderi Yahyalı Hacı Hasan Efendi**, (Mavi Yay.), İstanbul, 2004.
- KALDIRIMCI, Ahmet, **Yahyalı ve Çevresi Halk İnanışlarının Dinler Tarihi Açısından** Değerlendirilmesi (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü) Kayseri, 1998.
- KARACA, Alâaddin , “*Düğün*”, **Türk Aile Ansiklopedisi**, C.1, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, Ankara, 1991.
- KINAL, Firuzan, **Eski Anadolu Tarihi**, Ankara, 1962.
- KIR, Halil, **Derebağ Kasabasında İnanç ve Adetler**, (Lisans Tezi- C.Ü.İ.F.), Sivas, 2003.
- KOCA, Ferhat, “*Yahyalı Hasan Efendi*”, **DİA**, C.16, İstanbul, 1997.
- KÖŞKER, Sami, **Türk Kültürü Açısından Yahyalı**, (Yahyalı Kaymakamlığı K.H.G.B.Y. No. 2), Yahyalı, 1997.
- KUTLU, Özen, “*Kayseri Yöresinde Su Kültüne Bağlı Adak Yerleri*”, **Kayseri ve Yöresi Kültür Sanat ve Edebiyat Bilgi Şöleni** C.2, Kayseri, 2001.
- MADEN, Ahmet “*Ölümlle İlgili Âdet ve İnanmalar*”, **Türk Aile Ansiklopedisi**, C.3 , T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, Ankara, 1991.
-,“*Türklerde Doğumla İlgili Âdet ve İnanmalar*”, **Türk Aile Ansiklopedisi**,C.2, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, Ankara, 1991.
- Meydan Larousse**, “ *Uğur*”, C. XII, İstanbul, 1988.
- Meydan Larousse**, “*Nazar*”, C.XIV, İstanbul, 1988.
- NUTKU Özdemir , “*Düğün*”, **DİA**, C.10, İstanbul, 1994.
- OSTROGORSKY, George, **Bizans Devleti Tarihi**, Çev: Fikret Işıltan, (T.T.K., Yay.), Ankara, 1981.
- ÖRNEK, Sedat Veyis, **Türk Halk Bilimi**, (K.B.Y.), Ankara, 2000.
- ÖZDEMİR, Hasan , “*Türkiye’de Ziyaret Gelenekleri*”, **Türk Aile Ansiklopedisi**, C.3, TC. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, Ankara, 1991.
- ÖZKAYA, Yücel, **XVIII. Yüzyılda Osmanlı Kurumları ve Osmanlı Toplum Yaşantısı**, K.T.B.Y., Ankara, 1985.
- ÖZŞAHİN, Nuri , “*Doğa ve Gezi*”, **Yeşil Yahyalı**, Yahyalı, 1995.

- SARIKÇIOĞLU, Ekrem, **Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi**, Fakülte Kitapevi, Isparta, 2000.
- ŞAHİN, M. Süreyya , “ *Cin* ” , **DİA**, C. VIII, İstanbul, 1993.
- TACEMEN, Ahmet, **Halk Bilimi Verileri Zemininde Türk Kimliği**, (Niğde Üniversitesi Yay.) No:3, Niğde,1998.
- TANYU Hikmet , ‘*Ağaç Maddesi*’, **DİA**, C.1, İstanbul, 1988.
-, ‘*Ateş Maddesi*’, **DİA**, C.4, İstanbul, 1991.
- TAŞ, Hülya , “*Erzurum’da Evlenme ve Düğün Âdetleri*”, **Türk Halk Kültüründen Derlemeler**, Kültür Bakanlığı Yay. Ankara, 1992.
- TURAN, Ahmet , “*Törellerimizde “Kalın”(Başlık) Âdeti*”, **Türk Kültürü Araştırmaları Doğu ve Güneydoğu Anadolu (1991)**, Milli Folklor Yay-2, Ankara, 1992.
- TURAN, Fatma Ahsen, “*Kayseri Düğün Âdetleri*”, **Kayseri ve Yöresi Kültür Sanat ve Edebiyat Bilgi Şöleni**, C.2, Kayseri, 2001.
- TURAN, Osman, **Selçuklular Zamanında Türkiye Tarihi**, Doğan Ofset, İstanbul, 1984.
- TÜRK, Hüseyin, “*Güneyevler Köyü’nde Doğumla İlgili Bazı Geleneksel Uygulamalar ve Boş İnançlar*”, **Türk Halk Kültüründen Derlemeler**, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara, 1989.
- TÜRKDOĞAN, Orhan , “*Başlık Geleneği ve Sosyolojik Açıklaması*”, **Türk Aile Ansiklopedisi**, C.1, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, Ankara, 1991.
- TÜRKMENOĞLU, Hasan , **Gayb Erenleri**, Mavi Yay., İstanbul, 2003.
- TÜRKMENOĞLU, Veli- KÖŞKER, Sami, **Her Yönüyle Yahyalı**, (Yahyalı Kaymakamlığı K.H.G.B.Y) , Yahyalı, 1992.
- YALMAN, (YALKIN) , Ali Rıza, **Cenupta Türkmen Oymakları**, (K.B.Y.), Ankara, 1977.
- YAMAN, Rahmi ‘*Düğün Maddesi*’, **DİA**, C. X, İstanbul, 1994.
- Yeni Türk Ansiklopedisi**, “ *Uğur*”, C.XI, (Ötüken Yay.), İstanbul, 1985.

KAYNAK ŞAHISLAR

1. Kadir Postallı, Yahyalı Merkez, 1936 Doğumlu, Okur-Yazar.
2. AbidinŞimşek,BüyükçakırKöyü1969Doğumlu,ÜniversiteMezunu,Köy İmamı.
3. Ahmet Harun, Kapuzbaşı Köyü, 1946 Doğumlu, Okur-Yazar Değil.
4. Ahmet İlçin, Yeşilköy Köyü, 1929 Doğumlu, Okur-Yazar Değil.
5. Ahmet Köksal, Yahyalı Merkez, 1930 Doğumlu, Okur- Yazar.
6. AhmetSarioğlu,Kocahacılı Köyü,1961Doğumlu,İlkokulMezunu,Köy Muhtarı.
7. Ahmet Sezgin, Ağcaşar Köyü, 1968 Doğumlu, Lise Mezunu, Köy İmamı.
8. Ali Açıkgöz, Delialıuşağı Köyü, 1932 Doğumlu, İlkokul Mezunu.
9. Ali Akduman, Çubukharmanı Köyü, 1947 Doğumlu, Okur-Yazar Değil.
10. Ali Bacaksız, Balcıçakırı Köyü, 1953 Doğumlu, İlkokul Mezunu.
11. Ali Bayrak, Yeşilköy Köyü, 1974 Doğumlu, Lise Mezunu, Köy İmamı.
12. Ali Bulut, Dikme Köyü, 1955 Doğumlu, İlkokul Mezunu.
13. Ali Demiral, MustafabeyliKöyü,1952 Doğumlu,İlkokul Mezunu,Köy Muhtarı.
14. Ali Kahraman, Süleymanfakılı Köyü, 1942 Doğumlu, Okur-Yazar.
15. Ali Karaaslan, Avlağa Köyü, 1940 Doğumlu, Okur-Yazar.
16. Ali Küpçü, Yahyalı Merkez, 1977 Doğumlu, İlkokul Mezunu.
17. Ali Öner, Balcıçakırı Köyü, 1949 Doğumlu, İlkokul Mezunu.
18. Asiye Kuş, Yahyalı Merkez, 1933 Doğumlu, Okur- Yazar.
19. Ayşe Şahin, Büyükçakır Köyü, 1966 Doğumlu, İlkokul Mezunu.
20. Ayşe Tokalı, Ulupınar Köyü, 1931 Doğumlu, Okur-Yazar Değil.
21. Bayram Akbulut, Burhaniye Köyü, 1960 Doğumlu, Lise Mezunu, Köy İmamı.
22. Bekir Erdoğdu, Yahyalı Merkez, 1939 Doğumlu, Ortaokul Mezunu.
23. Bekir Polat, İlyaslı Köyü, 1931 Doğumlu,Okur-Yazar.
24. Bekir Toprak, Ulupınar Köyü, 1965 Doğumlu, İlkokul Mezunu.
25. Bülent Kaya, Yuları Köyü, 1978 Doğumlu, Üniversite Mezunu.
26. Bünyamin Keçibaş, İlyaslı Köyü, 1967 Doğumlu, Lise Mezunu, Köy İmamı.
27. Cennet Şimşek, Büyükçakır Köyü, 1940 Doğumlu, Okur-Yazar Değil.
28. CumaliSaban,Ulupınar Köyü,1971 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Köy Muhtarı.
29. CumaliSarı,Delialıuşağı Köyü, 1960 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Köy Muhtarı.
30. Duran Erdil, Balcıçakırı Köyü, 1943 Doğumlu, Okur-Yazar Değil.

31. Duran Göcek, Çubukharmanı Köyü, 1952 Doğumlu, Okur-Yazar Değil.
32. Duran Gürbüz, Kuzoluk Köyü, 1944 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Köy Muhtarı.
33. Duran Uğurlu, Çubukharmanı Köyü, 1953 Doğumlu, Okur-Yazar Değil.
34. Duran Yahşi, Yeşilköy Köyü, 1940 Doğumlu, Okur- Yazar.
35. Durdu Şahin, Kapuzbaşı Köyü, 1943 Doğumlu, Okur-Yazar Değil.
36. Durdu Yalçın, Ulupınar Köyü, 1945 Doğumlu, Okur-Yazar Değil.
37. Elif Arslan, Büyükçakır Köyü, 1927 Doğumlu, Okur-Yazar Değil.
38. Elif Erdil, Balçıcakır Köyü, 1943 Doğumlu, Okur-Yazar Değil.
39. Elif Yahşi, Yeşilköy Köyü, 1952 Doğumlu, Okur-Yazar Değil.
40. Emine Karaardıç, Büyükçakır Köyü, 1959 Doğumlu, İlkokul Mezunu.
41. Emine Karaman, Yahyalı Merkez, 1932 Doğumlu, Okur- Yazar.
42. Emine Peşkir, Yahyalı Merkez, 1948 Doğumlu, Okur-Yazar.
43. Emiş Babacan, Yahyalı Merkez, 1929 Doğumlu, Okur-Yazar Değil.
44. Enbiya Açıkgöz, Delialıuşağı Köyü, 1966 Doğumlu, İlkokul Mezunu.
45. Erhan Akın, Kuzoluk Köyü, 1983 Doğumlu, Üniversite Mezunu, Köy İmamı.
46. Erol Akın, Denizovası Köyü, 1958 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Köy Muhtarı.
47. Erol Sandık, İlyaslı Köyü, 1965 Doğumlu, Üniversite Mezunu, Durmuş İnceci İ.Ö.O. Müd.
48. Esmâ Açıkgöz, Delialıuşağı Köyü, 1939 Doğumlu, Okur- Yazar Değil.
49. Fatih Alas, Süleymanfakılı Köyü, 1978 Doğumlu, Lise Mezunu, Köy İmamı.
50. Fatih Çoban, Kirazlı Köyü, 1975 Doğumlu, Lise Mezunu.
51. Fatih Gürbeden, Yahyalı Merkez, 1978 Doğumlu, Üniversite Mezunu.
52. Fatma Çopur, Yahyalı Merkez, 1960 Doğumlu, Okur-Yazar.
53. Fatma Dost, Yahyalı Merkez, 1940 Doğumlu, Okur- Yazar.
54. Fatma Eğri, Yahyalı Merkez, 1947 Doğumlu, Okur-Yazar.
55. Fatma Kahraman, Çubukharmanı Köyü, 1955 Doğumlu, Okur-Yazar.
56. Fatma Pedük Çakıroğlu, Taşhan Köyü, 1932 Doğumlu, İlkokul Mezunu.
57. Fatma Toprak, Ulupınar Köyü, 1966 Doğumlu, Okur- Yazar Değil.
58. Fazlı Cengiz, Derebağ Kasabası, 1965 Doğumlu, Üniversite Mezunu, Derebağ İ.Ö.O. Müd.
59. Hacı Arslan, Büyükçakır Köyü, 1963 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

60. Hacı İbrahim Kulak, Süleymanfakılı Köyü, 1938 Doğumlu, Okur-Yazar.
61. Halil Akın, Denizovası Köyü, 1944 Doğumlu, İlkokul Mezunu.
62. Halil Can, Karaköy Köyü, 1940 Doğumlu, Lise Mezunu.
63. Halil Kara, Taşhan Köyü, 1942 Doğumlu, İlkokul Mezunu.
64. Halil Kurt, Çavdaruşağı Köyü, 1940 Doğumlu, Okur-Yazar.
65. Halil Toprak, Ulupınar Köyü, 1978 Doğumlu, Üniversite Mezunu.
66. Hasan Sertdemir, 1933 Doğumlu, Büyükçakır Köyü, Okur-Yazar Değil.
67. Hasan Öksüz, Kapuzbaşı Köyü, 1963 Doğumlu, Lise Mezunu.
68. Hasan Şahin, Kapuzbaşı Köyü, 1941 Doğumlu, Okur-Yazar Değil.
69. Hasan Şirin, Çamlıca Köyü, 1930 doğumlu, İlkokul Mezunu.
70. Hürü Tufan, Büyükçakır Köyü, 1950 Doğumlu, Okur-Yazar Değil.
71. Hüseyin Göncü, Yahyalı Merkez, 1928 Doğumlu, Okur- Yazar.
72. Hüseyin Mantıcı, Ağcaşar Köyü, 1954 Doğumlu, İlkokul Mezunu.
73. İbadullah Akburak, Burhaniye Köyü, 1953 Doğumlu, İlkokul Mezunu.
74. İbrahim Peşkir, Yahyalı Merkez, 1942 Doğumlu, İlkokul Mezunu.
75. İbrahim Şimşek, Büyükçakır Köyü, 1942 Doğumlu, Okur- Yazar.
76. İsmail Develioğlu, Yerköy Köyü, 1940 Doğumlu, İlkokul Mezunu.
77. İsmail Topuz, Ağcaşar Köyü, 1954 Doğumlu, Lise Mezunu.
78. Kamil Öztürk, Derebağ Kasabası, 1964 Doğumlu, Lise Mezunu.
79. Kazım Kılavuz, Çavdaruşağı Köyü, 1953 Doğumlu, İlkokul Mezunu.
80. Kemal Sırkıntı, Karaköy Köyü, 1939 Doğumlu, İlkokulMezunu, Köy Muhtarı.
81. Kerim Değirmenci, 1936 Doğumlu, Büyükçakır Köyü, Okur-Yazar Değil.
82. Mehmet Aşıkoğlu, Kapuzbaşı Köyü, 1977 Doğumlu, Üniversite Mezunu, Kapuzbaşı İ.Ö.O. Öğretmeni.
83. Mehmet Bulut, Dikme Köyü,1945 Doğumlu, İlkokul Mezunu.
84. Mehmet Çolak, Yahyalı Merkez, 1926 Doğumlu, Okur-Yazar.
85. Mehmet Duman, Çubuklu Köyü, 1947 Doğumlu, Üniversite Mezunu.
86. Mehmet Eğri, Yahyalı Merkez, 1965 Doğumlu, Üniversite Mezunu.
87. Mehmet Eren, Yahyalı Merkez, 1942 Doğumlu, Lise Mezunu.
88. Mehmet Gürbeden, Yahyalı Merkez, 1928 Doğumlu, İlkokul Mezunu.
89. Mehmet Karaardıç, Büyükçakır Köyü, 1955 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

90. Mehmet Kepenek, Yahyalı Merkez, 1930 Doğumlu, İlkokul Mezunu.
91. Mehmet Kolkıran Büyükçakır Köyü, 1968 Doğumlu, İlkokul Mezunu
92. Mehmet Kuru, Yerköy Köyü, 1954 Doğumlu, Üniversite Mezunu.
93. Mehmet Nane, Derebağ Kasabası, 1941 Doğumlu, İlkokul Mezunu.
94. Mehmet Parlak, Yahyalı Merkez, 1933 Doğumlu, İlkokul Mezunu.
95. Mehmet Sapmaz, Balçıçakırı Köyü, 1933 Doğumlu, Okur-Yazar Değil.
96. Meryem Çolak, Yahyalı Merkez, 1928 Doğumlu, Okur-Yazar.
97. Miyase Kara, Taşhan Köyü, 1940 Doğumlu, Okur-Yazar Değil.
98. Muhsin Batman, Kopçu Köyü, 1967 Doğumlu, İlkokul Mezunu.
99. Musa Demiralp, Çubukharmanı Köyü, 1976 Doğumlu, İlkokul Mezunu.
100. Musa Kahraman,Çubukharmanı Köyü,1948 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Köy Muhtarı.
101. Musa Toprak, Ulupınar Köyü, 1947 Doğumlu, İlkokul Mezunu.
102. Mustafa Babacan, Yahyalı Merkez, 1936 Doğumlu, İlkokul Mezunu.
103. Mustafa Batman, Kopçu Köyü, 1950 Doğumlu, İlkokul Mezunu.
104. Mustafa Çetin, Taşhan Köyü, 1965 Doğumlu, İlkokul Mezunu.
105. Mustafa Demir, Yerköy Köyü, 1977 Doğumlu, Üniversite Mezunu.
106. Mustafa Erdemoğlu, Kocahacılı Köyü, 1953 Doğumlu, İlkokul Mezunu.
107. Mustafa Fidan, Kopçu Köyü, 1953 Doğumlu, İlkokul Mezunu.
108. Mustafa Kalay, Derebağ Kasabası, 1927 Doğumlu, İlkokul Mezunu, (15.12.1977-29.09.1980 Derebağ Belediye Başkanı).
109. Mustafa Karabacak, Yahyalı Merkez, 1933 Doğumlu, Lise Mezunu.
110. Mustafa Koç, Dikme Köyü, 1940 Doğumlu, Okur-Yazar.
111. Mustafa Nacar, Ulupınar Köyü, 1939 Doğumlu, Okur-Yazar.
112. Mustafa Öner, Balçıçakırı Köyü, 1966 Doğumlu, İlkokul Mezunu.
113. Mustafa Topçu, Yuları Köyü, 1965 Doğumlu, Lise Mezunu, Köy İmamı.
114. Nazmiye Duman, Çubuklu Köyü, 1952 Doğumlu, İlkokul Mezunu.
115. Osman Akduman, Çubukharmanı Köyü, 1932 Doğumlu, Okur-Yazar Değil.
116. Osman Durusoy, Kocahacılı Köyü, 1947 Doğumlu, Ortaokul Mezunu.
117. Osman Koyuncu, Çamlıca Köyü, 1951 Doğumlu, İlkokul Mezunu.
118. Ömer Karaman, Yahyalı Merkez, 1930 Doğumlu, İlkokul Mezunu.

119. Ömer Ocak, Büyükçakır Köyü, 1945 Doğumlu, Okur-Yazar.
120. Ömer Peşkir, Yahyalı Merkez, 1981 Doğumlu, Lise Mezun.
121. Ömer Şahin, Büyükçakır Köyü, 1960 Doğumlu, İlkokul Mezun, Köy Muhtarı.
122. Ramazan Geyik, Çamlıca Köyü, 1971 Doğumlu, İlkokul Mezun.
123. Ramazan Kılıç, Ulupınar Köyü, 1930 Doğumlu, Okur-Yazar.
124. Recep Erdoğan, Kopçu Köyü, 1954 Doğumlu, İlkokul Mezun, Köy Muhtarı.
125. Reçep Dinçer, Burhaniye Köyü, 1957 Doğumlu, İlkokul Mezun, Köy Muhtarı.
126. Reşat Gökçek, Avlağa Köyü, 1951 Doğumlu, Orta Okul Mezun, Köy Muhtarı.
127. Reşat Tatar, Mustafabeyli Köyü, 1950 Doğumlu, İlkokul Mezun.
128. Salih Erdemir, Çamlıca Köyü, 1964 Doğumlu, Ortaokul Mezun.
129. Salim Göker, Süleymanfakılı Köyü, 1931 Doğumlu, Okur-Yazar.
130. Selahattin Peçen, Taşhan Köyü, 1955 Doğumlu, İlkokul Mezun, Köy Muhtarı.
131. Selahattin Şahin, Kapuzbaşı Köyü, 1974 Doğumlu, İlkokul Mezun, Köy Muhtarı.
132. Selman Babacan, Yahyalı Merkez, 1973 Doğumlu, Ortaokul Mezun.
133. Süleyman Akburak, Burhaniye Köyü, 1956 Doğumlu, İlkokul Mezun.
134. Tahsin Kaymak, Çamlıca Köyü, 1970 Doğumlu, İlkokul Mezun.
135. Teslime Bulut, Dikme Köyü, 1946 Doğumlu, Okur-Yazar.
136. Ünal Karaşahin, Büyükçakır Köyü, 1980 Doğumlu, İlkokul Mezun.
137. Veli İşçi, Yahyalı Merkez, 1933 Doğumlu, Okur-Yazar.
138. Veysel Akduman, Çubukharmanı Köyü, 1979 Doğumlu, Üniversite Mezun.
139. Yakup Pedük Çakıroğlu, Taşhan Köyü, 1936 Doğumlu, İlkokul Mezun.
140. Yusuf Şimşek, Büyükçakır Köyü, 1932 Doğumlu, Okur-Yazar.
141. Yusuf Öztürk, Süleymanfakılı Köyü, 1932 Doğumlu, Okur-Yazar.
142. Yusuf Pedük Çakıroğlu, Taşhan Köyü, 1932 Doğumlu, İlkokul Mezun.
143. Yüksel Uyar, Derebağ Kasabası, 1974 Doğumlu, Üniversite Mezun.
144. Zeynep Eğri, Yahyalı Merkez, 1975 Doğumlu, İlkokul Mezun.
145. Ziya Şirin, Çamlıca Köyü, 1961 Doğumlu, Lise Mezun, Köy Muhtarı.

